

Regeringens proposition

1978/79: 28

med förslag till lag om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter, m. m.;

beslutad den 26 oktober 1978.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll ovannämnda dag.

På regeringens vägnar

OLA ULLSTEN

INGEMAR MUNDEBO

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag till lagstiftning om processuella säkerhetsåtgärder avsedda att gälla för i stort sett samtliga skatter, tullar och avgifter. Förslagen innefattar två nya lagar, lag om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter och lag om säkerhet för skattefordringar m. m., samt innebär vidare ändringar i vissa författningar inom i huvudsak civil- och utökningsrätten.

Förslaget till betalningssäkringslag tillför skatte- och avgiftsprocessen en säkerhetsåtgärd, betalningssäkring, som är avsedd att stärka det allmännas ställning som borgenär vid uppbörd och indrivning av fordran på skatt, tull eller avgift. Syftet med betalningssäkring är att i en risksituation tillfälligt trygga det allmännas fordringsanspråk till dess att fordringen betalas på sedvanligt sätt under förfallotiden eller kan bli föremål för indrivning.

Förutsättningarna för beslut om betalningssäkring motsvarar i princip vad som gäller för kvarstad och skingringsförbud inom civil- och straffprocessen. De rättsverkningar som har knutits till betalningssäkring går emellertid längre än de som följer på nu förekommande tvångsmedel av motsvarande karaktär.

Enligt förslaget till lag om säkerhet för skattefordringar m. m. skall det allmänna i samband med indrivning kunna ta emot säkerhet för betalning av fordran på skatt, tull eller avgift samt vid utebliven betalning kunna ta säkerheten i anspråk.

De föreslagna ändringarna i vissa författningar är huvudsakligen betingade av den föreslagna säkerhetsåtgärden och att till denna har knutits särskilda rättsverkningar

Förslaget till betalningssäkringslag innebär i huvudsak följande.

TVå grundläggande villkor skall vara uppfyllda för att beslut om betalningssäkring skall få fattas.

Det första villkoret hänför sig till fordringen. Det allmänna skall ha en fordran på skatt, tull eller avgift mot gäldenären. Vidare skall den tidsperiod till vilken fordringen är att hänföra ha gått till ända eller fordringen dessförinnan ha förfallit till betalning. Slutligen skall fordringen i princip uppgå till betydande belopp.

Det andra villkoret hänför sig till gäldenären. Enligt detta skall det föreligga en påtaglig risk för att gäldenären inte kommer att betala fordringen. Det kan därvid vara fråga om befarat betalningssabotage men även påtaglig fara för att gäldenären kommer att sakna förmåga att betala sin skuld vid ett kommande uppbördstillfälle är tillräckligt för att riskvillkoret skall vara uppfyllt.

Länsskatterätt beslutar om betalningssäkring. I brådskande fall får granskningsledare som avses i 2 § bevissäkringslagen (1975:1027) för skatte- och avgiftsprocessen i avvaktan på rättens beslut om betalningssäkring ta lös egendom i förvar.

Kronofogdemyndighet verkställer beslut om betalningssäkring. Verkställigheten sker i huvudsak enligt samma regler som gäller för utmätning med det undantaget att försäljning av egendomen eller betalning av fordringen i princip inte får äga rum.

Verkställt beslut om betalningssäkring innebär att gäldenären inte får överlåta egendomen eller till skada för det allmänna förfoga över den på annat sätt. Förbudet föreslås straffsanktionerat. Verkställigheten medför vidare att förmånsrätt uppkommer i den egendom som omfattas av åtgärden. Förmånsrätten får göras gällande vid efterföljande utmätning eller i gäldenärens konkurs. Förmånsrätten kan dock i vissa fall gå åter vid konkurs.

Även i samband med betalningssäkring får gäldenären ställa säkerhet. Detta kan ske för att hindra såväl att beslut om betalningssäkring fattas som att ett redan fattat beslut verkställs.

De nya lagarna föreslås träda i kraft den 1 januari 1979.

1 Förslag till Lag om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § För att säkerställa betalning av fordran på skatt, tull eller avgift får enligt bestämmelserna i denna lag genom betalningssäkring tas i anspråk så mycket av gäldenärens egendom som svarar mot fordringen.

2 § Betalningssäkring får användas i fråga om fordran på

1. skatt, tull eller avgift som avses i 1 § första stycket lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m.,

2. skatt enligt lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt,

3. skatte- eller avgiftstillägg eller förseningsavgift,

4. ränta eller avgift som utgår i samband med uppbörd eller indrivning av fordran enligt 1, 2 eller 3,

5. skattebelopp jämte restavgift eller ränta som företrädare för juridisk person är skyldig att betala enligt 77 a § uppbördslagen (1953:272), 48 a § lagen (1968:430) om mervärdeskatt, 27 a § lagen (1959:92) om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning eller 17 § 1 mom. lagen (1958:295) om sjömansskatt.

Beslut

3 § Fråga om betalningssäkring prövas av länsskatterätt på framställning av allmänt ombud som har förordnats att föra det allmännas talan i mål enligt denna lag.

4 § Beslut om betalningssäkring får fattas om påtaglig risk föreligger att gäldenären inte kommer att betala fordringen och denna eller, om flera fordringar föreligger mot samma gäldenär, de tillhoppa uppgår till betydande belopp. Är fordringen att hänföra till viss tidsperiod får betalningssäkring beslutas endast om perioden har gått till ända eller fordringen dessförinnan har förfallit till betalning.

5 § Är fordringen ej fastställd, får beslut om betalningssäkring avse det belopp till vilket fordringen med hänsyn till omständigheterna kan antas bli fastställd.

6 § I mål om betalningssäkring får rätten, om fara är i dröjsmål, omedelbart bevilja åtgärden att gälla till dess annorlunda förordnas.

7 § Beslut om betalningssäkring skall hävas i den mån skäl för beslutet inte längre föreligger eller beslutet av annan anledning inte längre bör kvarstå.

8 § Beslut om betalningssäkring skall delges gäldenären.

Kan det befaras att genomförandet av beslutet skulle avsevärt försvåras genom att beslutet delges innan förrättning för verkställighet äger rum, behöver delgivning ej ske före förrättningen.

Verkställighet

9 § Beslut om betalningssäkring får genast verkställas.

Verkställighet begärs hos kronofogdemyndigheten av allmänt ombud som avses i 3 §.

10 § I fråga om verkställigheten gäller vad som är föreskrivet om utmätning för fordringen. Verkställighet får dock ej äga rum i avlöning eller annan förmån som avses i 67 a och 67 d §§ utsökningslagen (1877:31 s. 1) förrän dagen efter det att den har utbetalats. Vid verkställigheten tillämpas ej bestämmelserna i 91 a § 3–5 mom. eller 91 b § utsökningslagen och ej heller vad 69 § samma lag och 5 § lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom innehåller om talan vid domstol.

11 § Verkställigheten får ej omfatta försäljning av egendom eller betalning av fordringen. Bestämmelsen i 183 § 3 mom. utsökningslagen (1877:31 s. 1) om försäljning av lös egendom, som är föremål för kvarstad, tillämpas dock i fråga om lös egendom, som har tagits i anspråk genom betalningssäkring.

12 § I fråga om talan mot beslut som rör verkställigheten gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i utsökningslagen (1877:31 s. 1) om klagan över utmätningens förfarande och över utslag i utsökningsmål. Talan mot kronofogdemyndighets beslut är ej inskränkt till viss tid.

Rättsverkan

13 § Gäldenären får inte överlåta egendom, som har tagits i anspråk genom betalningssäkring, eller till skada för det allmänna förfoga över egendomen på annat sätt.

14 § Om förmånsrätt på grund av verkställd betalningssäkring föreskrivs i förmånsrättslagen (1970:979). Angående tidpunkten för förmånsrättens uppkomst gäller vad därom är föreskrivet i fråga om utmätning.

I fråga om fast egendom gäller att inskriven rättighet har företrädare framför fordran med förmånsrätt på grund av betalningssäkring, om inskrivning har sökts före den dag då verkställigheten ägde rum.

Betalningssäkringsed

15 § Har vid förrättning för verkställighet tillgång för att säkerställa betalning av fordran ej anträffats eller är uppgiven tillgång tvistig, skall gäldenären på begäran av kronofogdemyndigheten upprätta förteckning över sina tillgångar samt med ed bekräfta förteckningens riktighet (betalningssäkringsed). Därvid gäller bestämmelserna i lagen (1921:244) om utmätningssed i tillämpliga delar.

Tagande av egendom i förvar

16 § Är fara att lös egendom, som kan bli föremål för betalningssäkring, undanskaffas, får i avvaktan på rättsens beslut granskningsledare som avses i 2 § bevissäkringslagen (1975:1027) för skatte- och avgiftsprocessen ta egendomen i förvar.

17 § Har egendom tagits i förvar enligt 16 §, skall anmälan därom omedelbart göras till allmänt ombud som avses i 3 §. Det allmänna ombudet prövar genast om egendomen skall bli kvar i förvar. Beslutar det allmänna ombudet att egendomen skall bli kvar i förvar, skall han snarast göra framställning om betalningssäkring hos länskatte-rätten. Görs ej sådan framställning eller lämnas framställningen utan bifall, skall egendomen omedelbart återställas. Meddelas beslut om betalningssäkring skall, om inte rätten bestämmer annat, egendomen bli kvar i förvar till dess beslutet verkställs.

Ställande av säkerhet

18 § Har beslut om betalningssäkring överlämnats till kronofogdemyndighet för verkställighet, får myndigheten i stället för att genast verkställa beslutet ta emot säkerhet som gäldenären eller, där gäldenären kan antas medge det, annan erbjuder sig att ställa.

Är i annat fall fråga om betalningssäkring, får kronofogdemyndighet som anvisas av allmänt ombud som avses i 3 § behörighet att ta emot säkerhet.

Säkerhet får tas i anspråk när fordringen har förfallit till betalning eller vid den senare tidpunkt som har medgivits.

I övrigt skall bestämmelserna i lagen (0000:00) om säkerhet för skattefordringar m. m. tillämpas.

Övriga bestämmelser

19 § Allmänt ombud som avses i 3 § förordnas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

20 § Mål om betalningssäkring prövas av den länsskatterätt som är behörig i fråga om gäldenärens taxering till skatt enligt lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt för det år, då framställning om betalningssäkring görs. Finns inte behörig domstol enligt vad som nu har sagts, prövas målet av länsskatterätten i det län, där verkställigheten kan äga rum.

21 § Den som har tagit befattning med mål eller ärende enligt denna lag får ej obehörigen yppa vad han därvid har erfarit.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979.

2 Förslag till Lag om säkerhet för skattefordringar m. m.

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Vid indrivning av fordran i allmänt mål får kronofogdemyndighet i samband med att uppskov beviljas med betalning eller med viss indrivningsåtgärd ta emot säkerhet som gäldenären eller, där gäldenären kan antas medge det, annan erbjuder sig att ställa.

Med allmänt mål avses i denna lag mål hos kronofogdemyndighet om uttagande av skatt eller tull, staten tillkommande avgift eller liknande medel som får tas ut genom utmätning utan föregående dom, böter eller annat som indrivs i samma ordning som böter, avgift till statsverket enligt vattenlagen (1918:523) eller belopp som har erlagts av allmänna medel och enligt domstols beslut skall återbetalas till statsverket.

2 § Säkerhet får bestå av pant, borgen eller företagsinteckning.

Borgen skall ställas såsom för egen skuld. Om den ställs av två eller flera personer gemensamt skall den vara solidarisk.

3 § Kronofogdemyndigheten skall vid mottagande av säkerhet besluta under vilka förutsättningar säkerheten får tas i anspråk. Beslutet får ändras, när omständigheterna föranleder därtill.

Kronofogdemyndigheten får utan hinder av att säkerhet har mottagits vidta indrivningsåtgärd, när anledning därtill förekommer.

4 § Pant får tillgodogöras i den ordning som gäller för utmätt egendom.

Borgen får genast utsökas. Därvid gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i uppbördslagen (1953:272) om indrivning av restförd skatt. Införsel får äga rum om det är medgivet beträffande den fordran som säkerheten avser.

Om företagsinteckning utgör säkerhet, får utmätning genast ske i den egendom som omfattas av inteckningen, även när den gäller i annan näringsverksamhet än gäldenärens.

5 § Kronofogdemyndighetens beslut att vägra ta emot erbjuden säkerhet eller beslut i fråga som avses i 3 § får inte överklagas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979.

3 Förslag till Lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979)

Härigenom föreskrivs att 8 och 9 §§ förmånsrättslagen (1970:979)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Utmätning ger förmånsrätt i den utmätta egendomen.

Föreslagen lydelse

8 §

Utmätning ger förmånsrätt i den utmätta egendomen. *Betalningssäkring ger förmånsrätt i den egendom som har tagits i anspråk.*

9 §

Särskilda förmånsrätter gäller inbördes efter paragrafernas följd och efter den i 4–7 §§ angivna numreringen.

Förmånsrätt enligt 4 § 3 har dock företräde framför förmånsrätt enligt 4 § 2 på grund av annan retentionsrätt än som avses i 247 § sjölagen (1891:35 s. 1).

Förmånsrätt på grund av utmätning har företräde framför förmånsrätt på grund av inteckning, vilken sökts samma dag som utmätningen verkställdes eller senare.

Utmätning ger företräde framför senare utmätning av samma egendom. Utmätning för flera fordringar på en gång ger lika rätt. Om det inbördes företrädet i övrigt mellan fordringar med samma slag av förmånsrätt finns för vissa fall särskilda bestämmelser.

Vad i denna paragraf föreskrives om förmånsrätt på grund av utmätning tillämpas även i fråga om förmånsrätt på grund av betalningssäkring.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979.

¹ Lagen omtryckt 1975:1248.

4 Förslag till Lag om ändring i jordabalken

Häri genom föreskrivs att 19 kap. 21 §, 21 kap. 5 § och 22 kap. 3 § jordabalken¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 kap.

21 §

Har fast egendom eller tomträtt utmätts eller har beträffande fast egendom eller tomträtt som ingår i konkursbo begärts försäljning i den ordning som gäller för utmätt sådan egendom eller har utmätningen upphävts eller frågan om egendomens försäljning av annat skäl förfallit, skall anteckning därom göras i fastighetsboken eller tomträttsboken. Anteckning att egendomen försålts utmättningsvis skall ske när handling som visar köpeskillingens fördelning inkommit.

Har fast egendom eller tomträtt utmätts *eller tagits i anspråk genom betalningssäkring* eller har beträffande fast egendom eller tomträtt som ingår i konkursbo begärts försäljning i den ordning som gäller för utmätt sådan egendom eller har utmätningen upphävts eller frågan om egendomens försäljning av annat skäl förfallit *eller har betalningssäkringen upphört att gälla*, skall anteckning därom göras i fastighetsboken eller tomträttsboken. Anteckning att egendomen försålts utmättningsvis skall ske när handling som visar köpeskillingens fördelning inkommit.

Om inverkan på inteckning eller inskriven rättighet av exekutiv försäljning eller av expropriation eller liknande tvångsförvärv eller av myndighets fördelning av medel skall anteckning göras i fastighetsboken eller tomträttsboken när anmälan, bevis eller fördelningslängd som utvisar förhållandet inkommit.

Förkommer i övrigt i lag eller annan författning bestämmelse om att visst förhållande skall antecknas i fastighetsbok eller tomträttsbok, gäller bestämmelsen.

21 kap.

5 §

Ansökan om inskrivning av avtal om sådan ändring i tomträttens innehåll som avses i 13 kap. 21 § får göras av fastighetsägaren eller tomträttshavaren sedan tomträtten inskrivits. Om sådan inskrivning gäller i tillämpliga delar 2-4 §§ med följande avvikelser.

Är inteckning förut beviljad eller sökt i tomträtten eller är inskrivning

Är inteckning förut beviljad eller sökt i tomträtten eller är inskrivning

¹ Omtryckt 1971:1209.

Nuvarande lydelse

av nyttjanderätt, servitut eller rätt till elektrisk kraft förut beviljad eller sökt i denna eller sökes sådan inskrivning samma dag, får ansökan om inskrivning av avtal som avses i första stycket bifallas endast om rättighetshavaren medgivit inskrivning av ändringsavtalet eller detta är väsentligen utan betydelse för rättighetshavarens säkerhet. Om fastigheten eller tomträten utmätts före den dag då inskrivning sökes, gäller vad som sagts nu om rättighetshavaren även utmätningssökanden.

Är avtal som avses i första stycket beroende av att fastighetsbildning äger rum, får ansökan bifallas endast om nämnda åtgärd kommit till stånd.

I avvaktan på att hinder som anges i andra eller tredje stycket undanröjes skall ansökan förklaras vilande.

Föreslagen lydelse

av nyttjanderätt, servitut eller rätt till elektrisk kraft förut beviljad eller sökt i denna eller sökes sådan inskrivning samma dag, får ansökan om inskrivning av avtal som avses i första stycket bifallas endast om rättighetshavaren medgivit inskrivning av ändringsavtalet eller detta är väsentligen utan betydelse för rättighetshavarens säkerhet. Om fastigheten eller tomträten utmätts *eller tagits i anspråk genom betalningssäkring* före den dag då inskrivning sökes, gäller vad som sagts nu om rättighetshavaren även utmätningssökanden *eller den borgenär för vars fordran betalningssäkring ägt rum.*

22 kap.

3 §

Ansökan om inteckning skall avslås, om

1. föreskrifterna i 2 § icke iakttagits,
2. på grund av särskild föreskrift eller enligt anteckning i fastighetsboken inteckning ej får beviljas i fastigheten,
3. inskrivning av tomträtt i fastigheten är beviljad eller sökt,
4. fastigheten frångått sökanden på grund av exekutiv försäljning eller genom expropriation eller liknande tvångsförvärv,
5. sökanden är i konkurs eller försättes i konkurs den dag då inteckningen sökes samt fastigheten hör till konkursboet.
6. del av fastigheten är utmätt eller utmätes den dag då inteckningen sökes,

7. del av fastigheten har tagits i anspråk genom betalningssäkring eller tages i anspråk den dag då inteckningen sökes.

7. ärende angående anteckning enligt 7 § förköpslagen (1967:868) att kommun beslutat utöva förköpsrätt i

8. ärende angående anteckning enligt 7 § förköpslagen (1967:868) att kommun beslutat utöva förköpsrätt i

Nuvarande lydelse

fråga om egendomen upptagits på inskrivningsdag och ansökningen göres av den som överlåtit egendomen.

Föreslagen lydelse

fråga om egendomen upptagits på inskrivningsdag och ansökningen göres av den som överlåtit egendomen.

Har ärende angående lagfart för sökanden uppskjutits till senare inskrivningsdag, skall behandlingen av ansökan om in-teckning uppskjutas till samma dag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979.

5 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg

Härigenom föreskrivs att 12 och 41 §§ lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 §

Upplyses att före den dag inteckning sökes eller ock samma dag ansökningen göres den egendom som ansökningen avser tagits i mät, och visas ej att utmätningen upphört att gälla, skall ansökningen avslås.

Upplyses att före den dag inteckning sökes eller ock samma dag ansökningen göres den egendom som ansökningen avser tagits i mät *eller tagits i anspråk genom betalningssäkring*, och visas ej att utmätningen *eller betalningssäkringen* upphört att gälla, skall ansökningen avslås.

41 §¹

Då utmätning skett av luftfartyg eller lott däri eller till sådant fartyg hörande, intecknade reservdelar, eller då jämlikt 71 § konkurslagen äskats att luftfartyg eller intecknade reservdelar till sådant fartyg må utmätningssvis säljas, skall, sedan bevis härom inkommit till inskrivningsdomaren, å nästa inskrivningsdag göras anteckning om förhållandet i inskrivningsboken. Visas att utmätningen upphävts eller att frågan om egendomens försäljning eljest förfallit, varde ock det i boken antecknat.

Då utmätning skett av luftfartyg eller lott däri eller till sådant fartyg hörande, intecknade reservdelar *eller då sådan egendom har tagits i anspråk genom betalningssäkring* eller då jämlikt 71 § konkurslagen äskats att luftfartyg eller intecknade reservdelar till sådant fartyg må utmätningssvis säljas, skall, sedan bevis härom inkommit till inskrivningsdomaren, å nästa inskrivningsdag göras anteckning om förhållandet i inskrivningsboken. Visas att utmätningen upphävts eller att frågan om egendomens försäljning eljest förfallit *eller att betalningssäkringen upphört att gälla*, varde ock det i boken antecknat.

Har egendom blivit såld i den ordning som är stadgad beträffande försäljning av utmätt luftfartyg och av utmätta, intecknade reservdelar, varde anteckning därom efter vad i första stycket sägs införd i inskrivningsboken, när handling som visar köpeskillingens fördelning inkommer till inskrivningsdomaren. Var egendomen intecknad, skall i inskrivningsboken tillika antecknas den verkan som försäljningen enligt vad i 25 § stadgas medför

¹ Senaste lydelse 1970:986.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

beträffande inteckningen. Skedde ej försäljning, men skola ändock enligt vad därom är särskilt stadgat medel fördelas mellan rättsägare i egendomen, skall motsvarande anteckning göras när fördelningslängden inkommer.

Har domstol beträffande inteckning i luftfartyg meddelat förklaring som i 26 § sägs, åligger det domstolen att därom översända bevis till inskrivningsdomaren, som har att å nästa inskrivningsdag göra anteckning om förhållandet i inskrivningsboken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979.

6 Förslag till Lag om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1)

Häriigenom föreskrivs att 33, 38 och 283 §§ sjölagen (1891:35 s. 1)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

33 §

Anmälan av skepp eller skeppsbygge för registrering eller ansökan om inskrivning av förvärv av sådan egendom skall avslås, om

1. bestämmelsen i 30 § första stycket ej iakttagits;
2. egendomen ej kan registreras enligt 11 §;
3. sökanden ej styrker sitt förvärv;
4. fångesmannens rätt ej är inskriven i registret, ehuru den hade kunnat inskrivas där, och sökandens förvärv icke grundas på exekutiv försäljning;
5. återopad överlåtelse står i strid med en mot överlåtaren på grund av förvärvsvillkor gällande inskränkning i hans rätt att förfoga över egendomen och överlåtarens åtkomst icke var inskriven när överlåtelsen ägde rum eller, om så var fallet, villkoret är infört i registret eller införes däri samma inskrivningsdag som ansökningen göres;

6. egendomen av överlåtaren tidigare överlåtits till annan och överlåtarens åtkomst ej var inskriven när sökandens förvärv ägde rum eller, om så var fallet, inskrivning samma inskrivningsdag sökes för det tidigare förvärvet;

7. före utgången av den inskrivningsdag då anmälningen eller ansökningen göres egendomen blivit föremål för kvarstad eller skingringsförbud till säkerhet för anspråk mot överlåtaren eller denne försatts i konkurs;

7. före utgången av den inskrivningsdag då anmälningen eller ansökningen göres egendomen blivit föremål för kvarstad, skingringsförbud eller betalningssäkring till säkerhet för anspråk mot överlåtaren eller denne försatts i konkurs;

8. egendomen sålts exekutivt till annan än sökanden; eller

9. det är uppenbart att förvärvet av annan grund är ogiltigt eller icke kan göras gällande.

Första stycket 5–7 utgör ej hinder mot inskrivning av förvärv, om inskrivning av villkorlig äganderätt redan har beviljats på grund av samma förvärv.

38 §

I skepps- eller skeppsbyggnadsregistret skall antecknas, när

1. talan väckts om hävning eller återgång av förvärv av registrerat skepp eller skeppsbygge eller om bättre rätt till sådan egendom eller eljest i fråga, som angår inskrivning;

2. mål som avses under 1 avgjorts genom dom eller slutligt beslut som vunnit laga kraft;

¹ Lagen omtryckt 1975:1289.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

3. ägare av registrerat skepp eller skeppsbygge försatts i konkurs;
4. registrerat skepp eller skeppsbygge eller inskriven rätt till sådan egendom blivit föremål för kvarstad, skingringsförbud eller utmätning, konkursförvaltare begärt att registrerat skepp eller skeppsbygge skall säljas exekutivt, ägaren enligt 10 § andra stycket begärt att registrerat skepp skall säljas exekutivt eller egendomen sålts exekutivt;
5. beslut som avses under 3 eller 4 om konkurs, kvarstad, skingringsförbud eller utmätning upphävts eller återgått eller fråga om exekutiv försäljning av registrerat skepp eller skeppsbygge eller inskriven rätt till sådan egendom eljest förfallit;
6. skepp eller skeppsbygge skall avregistreras enligt någon i 16 § angiven grund men hinder mot avregistreringen möter enligt 17 §;
7. enligt 35 § beslut meddelats att skepp eller skeppsbygge skall avföras ur registret den dag registrering äger rum utomlands.
- Är eljest i lag eller annan författning föreskrivet att visst förhållande skall antecknas i skepps- eller skeppsbyggnadsregistret, skall det gälla.
- Anteckning i skeppsbyggnadsregistret skall överföras till skeppsregistret, om bygget överföres dit såsom skepp. Registeranteckning skall avföras, om den uppenbarligen ej längre kan vara av betydelse.

283 §

Ansökan om in-teckning skall avslås, om

1. bestämmelserna i 282 § första stycket ej iakttagits;
2. ansökningen strider mot 261 §;
3. ansökningen strider mot sådan på grund av förvärvsvillkor mot sökanden gällande inskränkning i hans rätt att förfoga över egendomen, som införts i skepps- eller skeppsbyggnadsregistret eller införes däri samma inskrivningsdag som in-teckningen sökes, och ansökningen icke medgivits av den till vars förmån inskränkning gällor;
4. skeppet eller skeppsbygget skall avregistreras;

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

5. sökanden eller, om skeppet eller bygget äges av flera, någon av sökandena är i konkurs eller försättes i konkurs samma inskrivningsdag som *inteckningen sökes och det icke visas, att skeppet, bygget eller andelen ej hör till konkursboet;*

6. skeppet, bygget eller andel däri eller villkorlig äganderätt därtill är föremål för kvarstad, skingringsförbud eller utmätning eller blir föremål för sådan åtgärd samma inskrivningsdag som *inteckningen sökes; eller*

6. skeppet, bygget eller andel däri eller villkorlig äganderätt därtill är föremål för kvarstad, skingringsförbud, *betalningssäkring* eller utmätning eller blir föremål för sådan åtgärd samma inskrivningsdag som *inteckningen sökes; eller*

7. skeppet, bygget eller andel däri eller villkorlig äganderätt därtill frångått sökanden genom exekutiv försäljning.

Har ärende angående inskrivning av sökandens förvärv uppskjutits, skall behandlingen av *inteckningsansökningen uppskjutas på motsvarande sätt.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979.

7 Förslag till Lag om ändring i utsökningslagen (1877:31 s. 1)

Härigenom föreskrivs att 139 och 151 §§ utsökningslagen (1877:31 s. 1) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

139 §¹

När fartyg, som ej är infört i skeppsregistret eller motsvarande utländska register, eller gods i fartyg eller i luftfartyg sålts, har borgenär, som hade sjö- eller luftpanträtt i egendomen, rätt att få betalning ur köpeskillingen enligt vad som anges nedan, såvida han framställt yrkande därom före auktionen eller, om egendomen sålts under hand, före köpeskillingsfördelningen.

Svarar utmätt egendom för företagsinteckning, äger inteckningshavaren erhålla betalning ur köpeskillingen, om han framställt yrkande därom inom tid som nyss angivits. Vad nu sagts gäller dock ej i den mån sådan betalning måste anses obehövlig för att trygga inteckningshavarens och efterföljande inteckningshavares rätt. Vid prövningen härav skall hänsyn tagas även till sådan egendom som gäldenären på annat sätt än genom företagsinteckningen ställt som säkerhet för inteckningshavarens fordran.

Är utmätt lös egendom föremål för betalningssäkring, har borgenär för vars fordran betalningssäkringen ägt rum rätt till betalning ur köpeskillingen. i den mån fordringen är eller blir fastställd och förutsättningar för indrivning inträda. Om rätt till betalning ur registrerat skepp, luftfartyg eller intecknade reservdelar till luftfartyg gäller vad som föreskrives i lagen (1973:1130) om exekutiv försäljning av registrerat skepp m. m. och lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m. m.

Skall under konkurs fartyg, som ej är infört i skeppsregistret eller i motsvarande utländska register, eller gods i fartyg eller i luftfartyg säljas utmättningsvis, äger även borgenär som för sin fordran har förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen (1970:979) rätt att erhålla betalning ur köpeskillingen, om han yrkat det före auktionen eller, om egendomen sålts under hand, före köpeskillingsfördelningen.

¹ Senaste lydelse 1975:1254.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*151 §²

Är fråga om fordrans eller intecknings giltighet beroende på särskild prövning eller avgjord genom beslut, som ej vunnit laga kraft, eller är inteckning sökt men ej beviljad, varde vad enligt förmånsrättslagen (1970:979) å fordringen eller inteckningen belöpa kan vid fördelningen avsatt, intill dess frågan om borgenärens rätt blivit slutligt avgjord.

Finnes eljest fordran tvistig, skall borgenären, om annat ej följer av 3 mom., föreläggas att inom en månad efter det att föreläggandet delgivits honom väcka talan mot sakägare, som medlen skola tillfalla om borgenärens anspråk bortfaller, vid den domstol till vilken utmätningensmannens tjänstgöringsområde hör eller, när frågan om fördelning är omedelbart anhängig hos överexekutor, domstolen i den ort där överexekutor är. Medlen skola avsättas i avvaktan på att nyssnämnda tid går till ända eller, om talan väckes, tvisten blir slutligt avgjord. Efterkommer ej borgenären föreläggandet och är ej talan i saken väckt av motparten, har han förlorat sin rätt till medlen.

När frågan om fördelning är omedelbart anhängig hos överexekutor och fördelningen ej kan utan betydande olägenhet för parterna avslutas utan att tvisten avgjorts, skall överexekutor, om det finnes ändamålsenligt, själv upptaga tvisten och efter muntlig förhandling pröva den i utslaget om medlens fördelning. Talan anses väckt, när part framställde sitt yrkande. Om bevisning gäller vad som i rättegångsbalken föreskrives för tvistemål. Uteblir part från förhandling, utgör det ej hinder för handläggning och avgörande av tvisten.

Är fordran beroende av villkor, skall avsättning ske, intill dess villkoret uppfyllts eller förfallit.

Vad som belöper på fordran som är förenad med förmånsrätt på grund av betalningssäkring skall avsättas till dess att fordringen blivit fastställd och förutsättningar för indrivning inträtt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979.

² Senaste lydelse 1973:1131.

8 Förslag till Lag om ändring i lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom

Härigenom föreskrivs att 25 § lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

25 §¹

I sakägarförteckningen upptages, förutom exekutionsfordringen,

1. fordran som skall utgå med förmånsrätt enligt 6 § 1 eller 7 § 1 eller 2 förmånsrättslagen (1970:979) och som förfaller till betalning senast den tillträdesdag som anges i 36 §,

2. fordran som är förenad med panträtt i fastigheten,

2. fordran som är förenad med panträtt i fastigheten *eller med förmånsrätt i fastigheten på grund av betalningssäkring.*

3. nyttjanderätt, servitut eller rätt till elektrisk kraft som besvärar fastigheten, om rättigheten är inskriven eller grundar sig på skriftlig handling som är tillgänglig, dock ej rättighet av beskaffenhet att skola bestå oavsett fastighetens försäljning,

4. kostnaden för förfarandet.

Om fastigheten hör till konkursbo, upptages även arvode och annan kostnad för fastighetens förvaltning under konkursen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979.

¹ Senaste lydelse 1971:1044.

9 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m. m.

Härigenom föreskrivs att 7 och 10 §§ lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m. m. skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

Minst en månad före auktionen skall underrättelser om försäljningen sändas i rekommenderade brev till sökanden och ägaren samt till kända borgenärer som har luftpanträtt, inteckning *eller* retentionsrätt. Blir sådan borgenär känd senare, skall underrättelse genast sändas till honom. Innehåller inskrivningsboken uppgift om adress, skall den användas. Underrättelse till utrikes ort skall om möjligt sändas med flygpost.

Minst en månad före auktionen skall underrättelser om försäljningen sändas i rekommenderade brev till sökanden och ägaren samt till kända borgenärer som har luftpanträtt, inteckning, retentionsrätt *eller för-
månsrätt på grund av betalningssäkring*. Blir sådan borgenär känd senare, skall underrättelse genast sändas till honom. Innehåller inskrivningsboken uppgift om adress, skall den användas. Underrättelse till utrikes ort skall om möjligt sändas med flygpost.

10 §¹

I sakägarförteckningen upptages, förutom exekutionsfordringen, fordran för vilken egendomen svarar på grund av luftpanträtt, inteckning eller retentionsrätt samt kostnaden för förfarandet.

I sakägarförteckningen upptages, förutom exekutionsfordringen, fordran för vilken egendomen svarar på grund av luftpanträtt, inteckning eller retentionsrätt *och fordran som är förenad med förmånsrätt i egendomen på grund av betalningssäkring* samt kostnaden för förfarandet.

Om egendomen hör till konkursbo, upptages även arvode och annan kostnad för egendomens förvaltning under konkursen. Är egendomen därjämte utmätt, upptages fordran som skall utgå med förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen (1970:979).

Med fordran avses även rätt till betalning på grund av ägarhypotek.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979.

¹ Senaste lydelse 1975:1252.

10 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1973:1130) om exekutiv försäljning av registrerat skepp m. m.**

Härigenom föreskrivs att 7 och 10 §§ lagen (1973:1130) om exekutiv försäljning av registrerat skepp m. m. skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

7 §

Minst trettio dagar före auktionen skall underrättelser om försäljningen sändas till sökanden och ägaren samt till kända borgenärer som har sjöpanträtt, panträtt på grund av inteckning *eller* retentionsrätt. Blir sådan borgenär känd senare, skall underrättelse genast sändas till honom. Har registermyndigheten uppgift om adress, skall den användas. Underrättelse till utrikes ort skall om möjligt sändas med flygpost.

Minst trettio dagar före auktionen skall underrättelser om försäljningen sändas till sökanden och ägaren samt till kända borgenärer som har sjöpanträtt, panträtt på grund av inteckning, retentionsrätt *eller förmånsrätt på grund av betalningssäkring*. Blir sådan borgenär känd senare, skall underrättelse genast sändas till honom. Har registermyndigheten uppgift om adress, skall den användas. Underrättelse till utrikes ort skall om möjligt sändas med flygpost.

10 §¹

I sakägarförteckningen upptages, förutom exekutionsfordringen, fordran som är förenad med sjöpanträtt, panträtt på grund av inteckning *eller* retentionsrätt samt kostnaden för förfarandet.

I sakägarförteckningen upptages, förutom exekutionsfordringen, fordran som är förenad med sjöpanträtt, panträtt på grund av inteckning, retentionsrätt *eller förmånsrätt på grund av betalningssäkring* samt kostnaden för förfarandet.

Om skeppet hör till konkursbo, upptages även arvode och annan kostnad för skeppets förvaltning under konkursen. Är skeppet därjämte utmätt, upptages fordran som skall utgå med förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen (1970:979).

Med fordran som är förenad med panträtt på grund av inteckning avses även fordran för vilken skepp tagits i anspråk enligt 91 a § 3 mom. utsökningslagen (1877:31 s. 1) samt rätt till betalning på grund av ägarhypotek.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979.

¹ Senaste lydelse 1975:1253.

11 Förslag till Lag om ändring i konkurslagen (1921:225)

Härigenom föreskrivs att 38, 40 b och 195 §§ konkurslagen (1921:225) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

38 §¹

Förmånsrätt eller betalning som borgenär vunnit genom utmätning går åter, om egendomen tagits i mät senare än tre månader före fristdagen. Har utmätningen skett till förmån för gäldenären närstående, går förmånsrätten eller betalningen också åter, om egendomen tagits i mät dessförinnan men senare än två år före fristdagen och det icke visas att gäldenären varken var eller genom åtgärden blev insolvent.

Förmånsrätt på grund av betalningssäkring går åter om egendomen tagits i anspråk senare än tre månader före fristdagen.

40 b §²

Återvinning påkallas av förvaltaren genom väckande av talan vid allmän domstol, genom anmärkning mot bevakning eller genom invändning mot annat yrkande som framställes mot konkursboet. Om förvaltaren icke vill påkalla återvinning och ej heller ingår förlikning i saken, får borgenär som bevakat fordran i konkursen påkalla återvinning genom väckande av talan vid allmän domstol. För återgång av förmånsrätt som vunnits genom utmätning är särskild åtgärd ej behövlig.

Återvinning påkallas av förvaltaren genom väckande av talan vid allmän domstol, genom anmärkning mot bevakning eller genom invändning mot annat yrkande som framställes mot konkursboet. Om förvaltaren icke vill påkalla återvinning och ej heller ingår förlikning i saken, får borgenär som bevakat fordran i konkursen påkalla återvinning genom väckande av talan vid allmän domstol. För återgång av förmånsrätt som vunnits genom utmätning eller genom betalningssäkring är särskild åtgärd ej behövlig.

Talan vid allmän domstol väckes inom ett år från fristdagen. Dock får talan väckas inom tre månader från det att anledning därtill blev känd för konkursboet. Har gäldenären avhänt sig fast egendom eller är fråga om återgång av bodelning, kan talan även väckas inom tre månader från den dag då lagfart söktes eller bodelningshandlingen ingavs till rätten.

¹ Senaste lydelse 1975:244.

² Senaste lydelse 1975:244.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Borgenär som för talan svarar för rättegångskostnaden men har rätt att få ersättning därför av boet, i den mån kostnaden täckes av vad som kommit boet till godo genom rättegången.

195 §³

Med panträtt i fast egendom likställs vid tillämpning av denna lag annan särskild förmånsrätt som gäller i egendomen och ej grundas på utmätning.

Med panträtt i fast egendom likställs vid tillämpning av denna lag annan särskild förmånsrätt som gäller i egendomen och ej grundas på utmätning *eller betalningssäkring*.

Vad i denna lag är stadgat beträffande borgenär, som har lös egendom såsom pant eller eljest under panträtt i handom, skall äga motsvarande tillämpning i fråga om borgenär, som innehar lös egendom med rätt att den till säkerhet för sin fordran kvarhålla.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979.

³ Senaste lydelse 1971:498.

12 Förslag till Lag om ändring i ackordslagen (1970:847)

Härigenom föreskrivs att 14 § ackordslagen (1970:847) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 §

Sedan förhandling om offentligt ackord beslutats, får utmätning för dessförinnan uppkommen fordran ej äga rum innan ackordsfrågan blivit avgjord. Om det ändå sker, är utmätningen utan verkan. Borgenär som har förmånsrätt i viss egendom har dock rätt att få denna egendom utmätt.

Vad som sägs i första stycket om utmätning gäller i tillämpliga delar även i fråga om beslut om betalnings-säkring och verkställighet av sådant beslut.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979.

13 Förslag till Lag om ändring i brottsbalken

Häri genom föreskrivs att 11 kap. 1 och 3 §§ samt 17 kap. 13 § brottsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

1 §¹

Gäldenär, som förstör eller genom gåva eller annan liknande åtgärd avhänder sig egendom av betydighet och därigenom försätter sig på obestånd eller förvärrar sitt obestånd, dömes för *oredlighet mot borgenärer* till fängelse i högst två år. Detsamma skall gälla, om gäldenär genom sådant förfarande framkallar allvarlig fara för att han skall komma på obestånd.

Gäldenär, som vid konkurs eller förhandling om offentligt ackord eller i förteckning till utmätningssed förtiger tillgång, uppgiver obefintlig skuld eller lämnar annan sådan oriktig uppgift, skall ock, om ej uppgiften rättas innan den beedigas eller eljest lägges till grund för förfarandet, dömas för oredlighet mot borgenärer. Detsamma skall gälla, om gäldenär i samband med annan exekutiv förrättning åberopar oriktig handling eller skenavtal och därigenom hindrar att erforderlig egendom genom förrättningen tages i anspråk för att bereda borgenär betalning eller säkerhet.

Gäldenär, som vid konkurs eller förhandling om offentligt ackord eller i förteckning till utmätningssed *eller till betalningssäkringsed* förtiger tillgång, uppgiver obefintlig skuld eller lämnar annan sådan oriktig uppgift, skall ock, om ej uppgiften rättas innan den beedigas eller eljest lägges till grund för förfarandet, dömas för oredlighet mot borgenärer. Detsamma skall gälla, om gäldenär i samband med annan exekutiv förrättning åberopar oriktig handling eller skenavtal och därigenom hindrar att erforderlig egendom genom förrättningen tages i anspråk för att bereda borgenär betalning eller säkerhet.

Gäldenär som, då konkurs är förestående, ur riket bortför tillgång av betydighet med uppsåt att hålla den undan konkursen, så ock gäldenär, som i konkurs undandrager eller undanhåller konkursförvaltningen tillgång, dömes likaledes för oredlighet mot borgenärer.

3 §²

Gäldenär, som fortsätter rörelse under förbrukande av avsevärda medel utan motsvarande nytta för rörelsen eller lever slösaktigt eller inlåter sig på äventyrligt företag eller lätt sinnig ansvarsförbindelse eller vidtager annan

¹ Senaste lydelse 1976:56.

² Senaste lydelse 1976:56.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

sådan åtgärd och som därigenom uppsåtligen eller av grov oaktsamhet framkallar eller förvärrar obestånd, dömes för vårdslöshet mot borgenärer till fängelse i högst två år.

Gäldenär, som vid konkurs eller förhandling om offentligt ackord eller i förteckning till utmätningssed av grov oaktsamhet förtiger tillgång, uppgiver obefintlig skuld eller lämnar annan sådan oriktig uppgift, dömes likaledes, om ej uppgiften rättas innan den beedigas eller eljest lägges till grund för förfarandet, för vårdslöshet mot borgenärer.

Gäldenär, som vid konkurs eller förhandling om offentligt ackord eller i förteckning till utmätningssed eller till betalningssäkringsed av grov oaktsamhet förtiger tillgång, uppgiver obefintlig skuld eller lämnar annan sådan oriktig uppgift, dömes likaledes, om ej uppgiften rättas innan den beedigas eller eljest lägges till grund för förfarandet, för vårdslöshet mot borgenärer.

17 kap.

13 §

Den som bryter mot förbud att sälja eller skingra gods eller att utgiva annans gods, rubbar gods som blivit satt i kvarstad, utmätt eller beslagttaget, skadar eller borttager myndighets anslag eller försegling eller eljest olovligen öppnar vad myndighet tillslutit eller ock överträder annat dylikt av myndighet meddelat förbud, dömes för övertredelse av myndighets bud till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som bryter mot förbud att sälja eller skingra gods eller att utgiva annans gods, rubbar gods som blivit satt i kvarstad, *taget i anspråk genom betalningssäkring*, utmätt eller beslagttaget, skadar eller borttager myndighets anslag eller försegling eller eljest olovligen öppnar vad myndighet tillslutit eller ock överträder annat dylikt av myndighet meddelat förbud, dömes för övertredelse av myndighets bud till böter eller fängelse i högst ett år.

Vägrar någon inträde som förrättningsman äger fordra, dömes för *hindrande av förrättning* till böter.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979.

14 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m.**

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m. skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*1 §¹

Förmånsrätt enligt 11 § förmånsrättslagen (1970:979) följer med fordran på

1. skatt och avgift, som anges i 1 § första stycket uppbördslagen (1953:272), samt skatt enligt lagen (1908:128) om bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter, lagen (1958:295) om sjömansskatt och kupongskattelagen (1970:624),

2. skatt enligt förordningen (1959:507) om allmän varuskatt och lagen (1968:430) om mervärdeskatt,

3. skatt eller avgift enligt förordningen (1908:129) angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper, lagen (1928:376) om särskild skatt å vissa lotterivinster, lagen (1941:251) om särskild varuskatt, förordningen (1943:477) om skatt å vissa pälsvaror, förordningen (1948:85) om försäljningsskatt, förordningen (1953:396) om accis å fettemulsion m. m., lagen (1953:397) om avgift för fettvaror som användas för framställning av fettemulsion m. m., lagen (1956:545) om omsättningsskatt på motorfordon, lagen (1957:262) om allmän energiskatt, lagen (1960:253) om tillverkning och beskattning av malt- och läskedrycker, lagen (1960:258) om utjämningskatt på vissa varor, lagen (1961:372) om bensinskatt, lagen (1961:394) om tobaksskatt, förordningen (1961:653) om brännoljeskatt, stämpelskattelagen (1964:308), förordningen (1964:352) om gasolskatt, förordningen (1966:21) om särskild skatt på motorbränslen, förordningen (1971:170) om annonsskatt, lagen (1972:266) om skatt på annonser och reklam, lagen (1972:820) om skatt på spel, lagen (1973:37) om avgift på vissa dryckesförpackningar, lagen (1973:1216) om särskild beredskapsavgift för oljeprodukter, bilskrotningslagen (1975:343), lagen (1977:306) om dryckesskatt, lagen (1978:69) om försäljningsskatt på motorfordon samt lagen (1978:144) om skatt på vissa resor,

4. skatt enligt förordningen (1922:260) om automobilskatt, kungörelsen (1951:750) om saluvagnsskatt, förordningen (1963:116) om trafikomläggningsskatt, traktorskatteförordningen (1969:297), vägtrafikskattelagen (1973:601), lagen (1973:602) om särskild vägtrafikskatt, kungörelsen (1973:781) om saluvagnsskatt samt lagen (1976:339) om saluvagnsskatt,

5. tull samt avgift enligt kungörelsen (1960:235) om avgift för växtskyddskontroll vid införsel av växter

5. tull och särskild avgift enligt 39 § tullagen (1973:670) samt avgift enligt kungörelsen (1960:235) om avgift för

¹ Senaste lydelse 1978:146.

Nuvarande lydelse

och förordningen (1968:361) om avgift vid införsel av vissa bakverk.

Föreslagen lydelse

växtskyddskontroll vid införsel av växter och förordningen (1968:361) om avgift vid införsel av vissa bakverk,

6. avgift enligt lagen (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område och lagen (1974:226) om prisreglering på fiskets område,

7. avgift, som uppbäres med tillämpning av lagen (1959:552) om uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m., i den mån avgiften icke omfattas av 1.

Förmånsrätten omfattar ej restavgift och liknande avgift som utgår vid försummelse att redovisa eller betala fordringen och ej heller skatte- eller avgiftstillägg och förseningsavgift.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979.

15 Förslag till Lag om ändring i uppbördslagen (1953:272)

Härigenom föreskrivs att 58 § 1 mom. uppbördslagen (1953:272)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

58 §

1 m o m.² Har skattskyldig eller arbetsgivare som verkställt skatteavdrag underlåtit att inbetala skatt i tid och ordning, som i 53 eller 54 § eller 56 § 3 mom. sägs, skall restavgift utgå, beräknad efter fyra öre för varje hel krona av den del av skatten, som sålunda icke erlagts, dock ej mindre än tio kronor. Öretal som uppkommer vid denna beräkning skall jämnas till närmast högre hela krontal.

Arbetsgivare, som avses i första stycket, skall utöver restavgift erlagga tilläggsavgift för varje påbörjad tidrymd av sex månader utöver den första efter utgången av den uppbördsmånad, under vilken skatten rätteligen skolat erläggas, intill dess skatten inbetalas eller ock fastställs till betalning av den lokala skattemyndigheten. Tilläggsavgift skall för varje sådan tidrymd beräknas till fyra öre för varje hel krona av den del av skatten, som icke erlagts, dock ej mer än tolv öre för hel krona. Bestämmelserna i denna lag om restavgift tillämpas även i fråga om tilläggsavgift.

Vad i första och andra styckena sägs skall i fall, som avses i 56 § 3 mom. andra stycket, gälla endast om där angiven inbetalning icke verkställts senast under den uppbördstermin, som infaller närmast efter utgången av den månad, under vilken skatteavdraget verkställts, eller, såvitt gäller inbetalning från arbetsgivare som avses i 53 § 1 mom. tredje stycket, senast den 18 i den månad under vilken nämnda uppbördstermin infaller.

Restavgift utgår även i fall då arbetsgivare icke behörigen lämnat uppgift om innehållen skatt enligt 55 § eller 56 § 3 eller 4 mom. Avgiften utgår med två öre för varje hel krona av skattebelopp, för vilket uppgift sålunda icke lämnats, dock ej med mindre än tio kronor. Öretal som uppkommer vid denna beräkning skall jämnas till närmast högre hela krontal. I fall som avses i 56 § 3 mom. fjärde stycket utgår nu avsedda restavgift endast om uppgiftsskyldigheten icke fullgjorts senast under den uppbördstermin som avses i tredje stycket ovan.

*Vid tillämpning av bestämmelserna
i detta moment jämföras med inbetal-
ning av skatt att verkställighet har skett
eller säkerhet har tagits emot enligt*

¹ Lagen omtryckt 1972:75. Senaste lydelse av lagens rubrik 1974:771.

² Senaste lydelse 1974:771.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

*lagen (0000:00) om betalningssäkring
för skatter, tullar och avgifter.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979.

16 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1971:52) om skatterätt, fastighetstaxeringsrätt och länsrätt**

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (1971:52) om skatterätt, fastighetstaxeringsrätt och länsrätt¹ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*6 §²

Skatterätt, fastighetstaxeringsrätt och länsrätt är domför med ordföranden ensam

1. när åtgärd som avser endast måls beredande vidtages.

2. vid sådant förhör med vittne eller sakkunnig som begärts av annan skatterätt, fastighetstaxeringsrätt eller länsrätt samt vid sådant förhör i ärende enligt utlänningslagen (1954:193) som begärts med stöd av 40 § samma lag.

3. vid beslut som avser endast rättelse av felräkning, felskrivning eller annat uppenbart förbiseende.

4. vid beslut, såvitt gäller svenskt körkort, trafik kort eller traktorkort, om återkallelse tills vidare eller, såvitt gäller utländskt körkort, om vägran tills vidare att godkänna körkortet, när det är uppenbart att sådant beslut bör meddelas.

5. vid annat beslut som ej innefattar slutligt avgörande av mål.

Om det ej är påkallat av särskild anledning att målet prövas av fullsuttent rätt, är skatterätt, fastighetstaxeringsrätt och länsrätt domför med ordföranden ensam vid beslut som ej innefattar prövning av målet i sak.

Vad som sägs i andra stycket gäller även vid avgörande av

1. mål om utdömmande av vite,

1. mål om utdömmande av vite.

2. mål enligt bevissäkringslagen (1975:1027) för skatte- och avgiftsprocessen, om handlings undantagande från taxeringsrevision, skatterevision eller annan granskning och om befrielse från skyldighet att lämna kontrolluppgift enligt taxeringslagen (1956:623),

2. mål enligt bevissäkringslagen (1975:1027) för skatte- och avgiftsprocessen, *enligt lagen (0000:00) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter*, om handlings undantagande från taxeringsrevision, skatterevision eller annan granskning och om befrielse från skyldighet att lämna kontrolluppgift enligt taxeringslagen (1956:623),

3. mål om omhändertagande för utredning enligt 30 § barnavårdslagen (1960:97),

4. mål enligt uppbörds- och folkbokföringsförfattningarna med undantag av mål om arbetsgivares ansvarighet för arbetstagares skatt.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1973:1108.

² Senaste lydelse 1978:366.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5. mål om uppdelning av taxeringsvärde enligt 8 § 3 mom. sista stycket kommunalskattelagen (1928:370),
6. mål som avser ändring av taxerad inkomst med högst 500 kronor,
7. mål enligt skatte- och taxeringsförfattningarna i vilket beslutet överensstämmer med parternas samstämmiga mening,
8. mål i vilket saken är uppenbar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979.

17 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1977:1035) om ansvar på tryckfrihetsförordningens område för brott mot tystnadsplikt**

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1977:1035) om ansvar på tryckfrihetsförordningens område för brott mot tystnadsplikt skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*1 §¹

Den som på sätt som avses i 7 kap. 3 § första stycket 3 tryckfrihetsförordningen uppsåtligen åsidosätter tystnadsplikt får fällas till ansvar därför endast om fråga är om tystnadsplikt som

1. föreskrives i 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen, 9 § radioansvarighetslagen (1966:756) eller 1 § lagen (1978:480) om ansvarighet i försöksverksamhet med närradio,

2. avser sådant som någon har erfarit i allmän tjänst eller under utövande av tjänsteplikt samt följer av författning som har tillkommit genom samfällt beslut av Konungen och riksdagen eller av lag som har beslutats efter den 31 december 1974 men före den 1 januari 1978,

3. följer av förordnande av domstol eller undersökningsledare i brottmål eller av myndighets förbehåll vid utlämnande av allmän handling som ej är tillgänglig för envar.

3. följer av förordnande av domstol eller undersökningsledare i brottmål eller av myndighets förbehåll vid utlämnande av allmän handling som ej är tillgänglig för envar,

4. föreskrives i lagen (0000:00) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979.

¹ Senaste lydelse 1978:481.

18 Förslag till Lag om ändring i lagen (1927:77) om försäkringsavtal

Härigenom föreskrivs att 58 § lagen (1927:77) om försäkringsavtal skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

58 §¹

Gäller försäkring å gods till förmån för någon, som till säkerhet för fordran har panträtt i godset, äge han, ändå att fordringen ej är till betalning förfallen, framför ägaren rätt att ur utfallande ersättningsbelopp utfå sin fordran, såvida icke ägaren genom att avhjälpa skadan eller på annat sätt bereder panthavaren samma säkerhet som han ägt före försäkringsfallet. Lag samma vare, där försäkringen gäller till förmån för någon, som har rätt att kvarhålla godset till säkerhet för förfallen fordran.

Ersättningsbelopp för gods, som är utmätt, skall, om borgenären det yrkar, utgivas till utmätningssmannen. Avser ersättningsbeloppet gods, som satts i kvarstad eller under skingringsförbud, skall beloppet, där part det äskar, utgivas till överexekutor; och har denne att med beloppet förfara på sätt i 160 § utsökningslagen är för där avsett fall stadgat.

Ersättningsbelopp för gods, som är utmätt *eller har tagits i anspråk genom betalningssäkring*, skall, om borgenären det yrkar, utgivas till utmätningssmannen. Avser ersättningsbeloppet gods, som satts i kvarstad eller under skingringsförbud, skall beloppet, där part det äskar, utgivas till överexekutor; och har denne att med beloppet förfara på sätt i 160 § utsökningslagen är för där avsett fall stadgat.

I fråga om rätt för borgenär, som har panträtt i fastighet eller i tomträtt, att njuta betalning ur brandskadeersättning gäller, i stället för föreskrifterna i 56 och 57 §§ samt första och andra styckena i förevarande paragraf, vad som finnes stadgat i 86–88 §§ samt i särskild lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979.

¹Senaste lydelse 1973:1069.

**19 Förslag till
Lag om ändring i förfogandelagen (1978:262)**

Härigenom föreskrivs att 44 § förfogandelagen (1978:262) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Ersättning för egendom som är utmätt skall utges till utmätningsmannen. Avser ersättningen egendom som är belagd med kvarstad eller ställd under skingringsförbud, skall ersättningen utges till överexekutor.

Föreslagen lydelse

44 §

Ersättning för egendom som är utmätt *eller har tagits i anspråk genom betalningssäkring* skall utges till utmätningsmannen. Avser ersättningen egendom som är belagd med kvarstad eller ställd under skingringsförbud, skall ersättningen utges till överexekutor.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979.

BUDGETDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1978-04-13

Närvarande: statsrådet Ullsten, ordförande, och statsråden Bohman, Romanus, Turesson, Gustavsson, Antonsson, Mogård, Olsson, Dahlgren, Troedsson, Mundebo, Krönmark, Burenstam Linder, Wikström, Johansson, Friggebo, Wirtén

Föredragande: statsrådet Mundebo

Lagrådsremiss med förslag till lag om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter, m. m.

1 Inledning

Utredningen om säkerhetsåtgärder m. m. i skatteprocessen¹ tillsattes den 16 februari 1973 med uppdrag att utreda frågan om kvarstad, skingringsförbud m. fl. säkerhetsåtgärder i skatte- och avgiftsprocessen. Utredningen har hittills avgett två delbetänkanden, (SOU 1974:49) Bevisningslag för skatte- och avgiftsprocessen och (SOU 1975:104) Betalningssäkringslag för skatte- och avgiftsprocessen. Förslagen i det först nämnda betänkandet har legat till grund för den år 1975 av riksdagen antagna bevisningslagen (1975:1027) för skatte- och avgiftsprocessen, BSL.

Det betänkande som nu föreligger innefattar dels förslag till en lag om processuella säkerhetsåtgärder inom området för skatter, tullar och avgifter, lag om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter och dels förslag till följdändringar i vissa författningar inom i huvudsak civil-, utsköknings- och konkursrätten.

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av justitiekanslern (JK), riksåklagaren (RÅ), Göta hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, kammarrätten i Göteborg, rikspolisstyrelsen (RPS), riksförsäkringsverket (RFV), kammarkollegiet, generaltullstyrelsen, riksrevisionsverket (RRV), riksskatteverket (RSV), 1969 års punktskatteutredning, mervärdeskatteutredningen, 1972 års skatteutredning, skattetilläggsutredningen, statens jordbruksnämnd, länsstyrelserna i Stockholms, Jönköpings, Kalmar, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Skaraborgs, Örebro, Gävleborgs, Väster-

¹ De sakkunniga var vid avgivandet av betänkandet (SOU 1975:104) Betalningssäkringslag för skatte- och avgiftsprocessen länsåklagaren för speciella mål Anders Nordenadler, länsrådet Sten Bergh, numera statsrådet Olof Johansson, departementsrådet Gösta Welander och riksdagsledamoten Hans-Olov Westberg.

norrlands och Västerbottens län, Centralorganisationen SACO/SR, Familjeföretagens förening, Föreningen auktoriserade revisorer, Föreningen Sveriges kronofogdar, Föreningen Sveriges kommunala taxeringsrevisorer, Landsorganisationen i Sverige (LO), Landstingsförbundet, Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Svenska företagares riksförbund, Svenska kommunförbundet, Svenska revisorsamfundet, Sveriges advokatsamfund, Sveriges hantverks- och industriorganisation (SHIO), Sveriges industriförbund, Sveriges redareförening, Taxeringsnämndsordförändenas riksförbund och Tjänstemännens centralorganisation (TCO).

SAF och Sveriges industriförbund har avgett gemensamt yttrande. Svenska företagares riksförbund och Sveriges redareförening har anslutit sig till detta yttrande. LRF har hänvisat till ett utlåtande av Lantbrukarnas skattedelegation. TCO har anslutit sig till ett utlåtande av Statstjänstemannaförbundet. RSV har bifogat yttranden från kronofogdemyndigheterna i Borås, Danderyd, Falun, Göteborg, Haparanda, Hudiksvall, Malmö, Mariestad, Skellefteå och Stockholm.

2 Säkerhetsåtgärder i gällande rätt

2.1 Allmänt om säkerhetsåtgärder

Framställningen behandlar de säkerhetsåtgärder som syftar till att trygga betalning av uppkommen fordran. Säkerhetsåtgärder för annat ändamål, t. ex. de straffprocessuella åtgärderna häkte och beslag lämnas utanför redogörelsen.

Som en allmän grundsats i svensk rätt gäller att en fordran inte får drivas in i exekutiv ordning förrän den har blivit fastställd genom dom, utslag eller beslut. Den tid som förflyter innan borgenären kan få sin fordran exekutivt realiserad kan gäldenären utnyttja till att göra sin egendom oåtkomlig. För att skydda fordringsägaren mot denna risk finns ett system av säkerhetsåtgärder. Utmärkande för dessa är att de är avsedda att trygga kommande verkställighet av en dom, ett utslag eller ett beslut.

Säkerhetsåtgärderna brukar delas in i reella och personella. Indelningen betingas av om åtgärderna riktar sig mot gäldenärens egendom eller mot honom själv. Till den förra typen hänförs främst kvarstad och skingringsförbud. Hit räknas vidare förbud eller föreläggande vid vite, förordnande om egendoms förvaltning av god man eller annan åtgärd som erfordras för att säkerställa parts rätt. Den personella säkerhetsåtgärd, som får användas för att säkra en fordran, benämns reseförbud.

Säkerhetsåtgärderna i civilprocessen regleras i 15 kap. rättegångsbalken, RB, och 8 kap. utsökningslagen (1877:31 s. 1), UL. Inom straffprocessen finns bestämmelserna i 26 kap. RB.

Kvarstad är den mest ingripande åtgärden och innebär att så mycket av

gäldenärens egendom, som svarar mot sökandens fordran, tas om hand eller förses med märken, som utvisar att den är belagd med kvarstad. Åtgärden får omfatta endast lös egendom.

Genom skingringsförbud förbjuds innehavaren att sälja eller skingra viss bestämd egendom, oavsett om denna är i ägarens besittning eller inte. I detta fall förblir egendomen "under innehavarens vård och nyttjande". Institutet får användas beträffande såväl fast som lös egendom.

Övriga reella säkerhetsåtgärder är främst avsedda att säkra andra anspråk än betalning av fordran. De används därför i första hand i sådana situationer, där säkerhetsintresset inte kan tillgodoses genom kvarstad eller skingringsförbud.

Handläggningen av frågor om säkerhetsåtgärder är uppdelad i ett rättsligt och ett exekutivt förfarande. Förutsättningarna för åtgärden prövas av domstol eller överexekutor, medan verkställigheten handhas av kronofogdemyndighet.

De författningar som reglerar indrivning av skatt, tull eller avgift innehåller inte några regler om säkerhetsåtgärder. De civilprocessuella åtgärderna enligt RB och UL får inte användas för att säkerställa denna typ av fordringsanspråk trots att indrivning av sådan fordran sker enligt bestämmelserna i UL. I fråga om handräckningsåtgärderna enligt UL framgår detta av 14 § andra stycket UL:s promulgationslag. Inte heller reglerna om de straffprocessuella åtgärderna är tillämpliga. Den generella förvaltningslagstiftningen – förvaltningslagen (1971:290), FL, och förvaltningsprocesslagen (1971:291), FPL, innehåller vidare inte några bestämmelser om säkerhetsåtgärder. Betalning av det allmännas fordringar på skatt, tull eller avgift kan således inte säkerställas enligt gällande rätt. Betalningsanspråk enligt 77 a § uppbördslagen (1953:272), UBL, 48 a § lagen (1968:430) om mervärdesskatt, ML, och 27 a § lagen (1959:92) om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning, FKL, utgör det enda undantaget härifrån. Fordringar som grundar sig på betalningsansvar enligt dessa lagrum behandlas nämligen i förevarande avseende som civilrättsliga fordringar i allmänhet.

2.2 Beslut om säkerhetsåtgärd

De villkor som måste vara uppfyllda för att beslut om *civilprocessuella säkerhetsåtgärder* skall få fattas är i huvudsak följande.

Sökanden skall göra gällande anspråk som kan medföra en s. k. fullgörelsedom – t. ex. yrka betalning av en fordran. Han skall vidare visa att det finns sannolika skäl för hans anspråk samt att det föreligger fara för att gäldenären företar något som hindrar eller försvårar en kommande verkställighet. Betydelsen av begreppet fara varierar i fråga om de olika säkerhetsåtgärderna. Avviker gäldenären eller undanskaffar eller förstör han egendom eller undandrar han sig på annat sätt att betala vad som genom dom kan antas komma att åläggas honom, anses farerekvisitet uppfyllt. Det behöver

emellertid inte föreligga misstanke om att gäldenären skall försöka hindra en kommande verkställighet. Det är fullt tillräckligt om anledning finns att befara att hans handlande kan omintetgöra verkställigheten.

Sökanden skall slutligen ställa säkerhet för den skada som kan tillfogas gäldenären såvida han inte kan visa att han har "synnerliga skäl" för sitt anspråk.

Civilprocessuella säkerhetsåtgärder prövas av domstol eller överexekutor. Domstol får besluta om sådan åtgärd endast inom ramen för en pågående process. Innebörden härav är att talan i huvudsaken måste vara väckt för att ett yrkande om säkerhetsåtgärd skall kunna tas upp till prövning. Överexekutor handlägger fråga om säkerhetsåtgärd som ett särskilt ärende. Har talan i huvudsaken inte anhängiggjorts vid domstol då åtgärden beviljas, måste sökanden inom viss tid väcka föreskriven talan. Sker inte detta går åtgärden åter.

Fråga om civilprocessuell säkerhetsåtgärd prövas endast på yrkande av part. Svaranden skall som regel beredas tillfälle att yttra sig. Vid fara i dröjsmål får åtgärden beviljas interimistiskt utan att svaranden dessförinnan har hörts i ärendet. I sådana fall skall frågan prövas på nytt när denne har yttrat sig.

I regel är förfarandet skriftligt. Det är emellertid möjligt att vid muntlig förberedelse inför domstol framställa yrkande om säkerhetsåtgärd och få frågan prövad i samband därmed.

Beslut om säkerhetsåtgärd får verkställas omedelbart. Sökanden har därvid att vända sig till kronofogdemyndighet.

Säkerhetsåtgärd, som har beviljats av domstol, får inte bestå längre än vad som är oundgängligen erforderligt. Återkallas eller förfaller talan i huvudsaken skall beslutet om åtgärden hävas. Detsamma gäller om gäldenären ställer godtagbar säkerhet för fordringen eller betalar denna. Föreligger inte längre skäl för åtgärden skall den likaledes hävas. När målet avgörs skall domstolen pröva om åtgärden skall bestå.

Har överexekutor beslutat om säkerhetsåtgärd och väcker inte sökanden talan inom föreskriven tid eller avvisas eller förfaller hans talan går åtgärden åter. Föreligger eljest inte längre skäl för åtgärden skall den hävas av överexekutor.

Villkoren för beslut om *straffprocessuella säkerhetsåtgärder* är i princip utformade efter samma mönster som säkerhetsåtgärderna inom civilprocessen. Villkoren är i huvudsak följande.

Någon skall vara "skäligen misstänkt för brott". Brottet behöver dock inte vara av någon särskild svårighetsgrad. Det måste vidare kunna skäligen befaras att den misstänkte, genom att avvika eller genom att undanskaffa egendom eller på annat sätt undandrar sig att betala böter, värdet av förverkad egendom eller annan ersättning till det allmänna eller skadestånd eller annan ersättning till målsägande som kan antas komma att på grund av brottet ådömas honom.

Säkerhet krävs inte från sökandens sida beträffande straffprocessuella åtgärder.

Lämnar den misstänkte säkerhet kan han undgå kvarstad eller skingringsförbud.

Behörighet att besluta om kvarstad eller skingringsförbud i brottmål tillkommer endast domstol.

I avvaktan på domstolens beslut får undersökningsledare eller åklagare ta lös egendom i förvar. Samma befogenhet har polisman vid fara i dröjsmål. Denne skall skyndsamt anmäla åtgärden till åklagaren eller undersökningsledaren, som har att avgöra om egendomen skall kvarbli i förvar.

Fråga om straffprocessuell säkerhetsåtgärd prövas på yrkande av åklagare eller undersökningsledare och – sedan åtal har väckts – på begäran av målsägande. Domstolen har även rätt att på eget initiativ ta upp frågan härom.

Framställs yrkande om säkerhetsåtgärd skall domstolen hålla förhandling så snart det kan ske. Vid fara i dröjsmål får åtgärden beslutas interimistiskt.

Har undersökningsledaren eller åklagaren tagit lös egendom i förvar eller beslutat att sådan egendom skall bli kvar i förvar, skall han så snart som möjligt och sist femte dagen efter åtgärden eller beslutet, till domstolen ha framställt yrkande om kvarstad eller skingringsförbud. I annat fall skall egendomen omedelbart återställas.

Domstolen skall, så snart framställning har kommit in, skyndsamt sätta ut förhandling. Denna skall hållas senast fyra dagar efter det att framställningen har getts in, om synnerliga skäl inte möter häremot. Äger huvudförhandling rum inom en vecka efter det att framställningen har kommit in, får domstolen låta prövningen anstå till huvudförhandlingen.

Den misstänkte skall närvara vid förhandlingen. Har han kallats eller finns det anledning att anta att han har avvikit eller ejest håller sig undan är hans utevaro inte något hinder mot förhandlingen.

Har åtal inte väckts vid beslut om kvarstad eller skingringsförbud skall domstolen sätta ut den tid inom vilken åtal skall väckas. Tiden får inte vara längre än vad som är oundgängligen erforderligt. Den får på särskild framställning förlängas, om den inte är tillräcklig.

Beslut om säkerhetsåtgärd skall omedelbart hävas, om inte åtal har väckts inom föreskriven tid eller förlängning av denna tid inte medges eller den misstänkte ställer pant eller borgen eller det inte längre finns skäl för åtgärden.

När målet avgörs skall domstolen pröva om åtgärden skall bestå.

2.3 Verkställighet av beslut om säkerhetsåtgärd

Kronofogdemyndighet verkställer efter ansökan beslut om kvarstad. Behörig är den myndighet, som har rätt att verkställa utmätning hos

gäldenären. I regel är det den myndighet, inom vars distrikt gäldenären är bosatt.

Kvarstadsbeslut får verkställas utan hinder av att det inte har vunnit laga kraft. Den som berörs av åtgärden behöver inte underrättas om den förestående verkställigheten. Hans utevaro hindrar inte heller att kvarstaden verkställs.

Myndigheten har att förfara med kvarstadsgäldenärens egendom på samma sätt som när lös egendom utmäts. Detta innebär i huvudsak följande.

Förrättningsmannen skall vid förrättningen avge kvarstadsförklaring, dvs. förklara vilken egendom som beläggs med kvarstad. Är åtgärden avsedd att trygga en fordran skall egendomen värderas. Kan egendomen tas om hand skall detta ske. Om kvarstadsbelagd egendom lämnas kvar i motpartens besittning skall den utmärkas så att det framgår att den är belagd med kvarstad. Finns gäldenärens egendom i annans besittning eller är det fråga om fordran eller rättighet som inte grundas på löpande skuldebrev skall kronofogdemyndigheten utfärda förbud för den som innehar egendomen att utge den till annan än myndigheten eller den myndigheten bestämmer.

Som huvudregel gäller att egendom som har tagits i anspråk för åtgärden inte får säljas. Är den utsatt för förskämning eller föreligger särskilda skäl får emellertid försäljning ske. Kvarstaden omfattar då köpeskillingen.

Kan kvarstad inte genast verkställas får kronofogdemyndigheten ta egendomen i vård. Har kvarstaden inte verkställts inom två veckor från det att myndigheten omhändertog egendomen skall den lämnas tillbaka till gäldenären.

Verkställighet av skingringsförbud sker genom att beslutet delges den som berörs av åtgärden. Sökanden får själv svara för delgivningen.

Övriga reella civilprocessuella åtgärder verkställs på samma sätt som skingringsförbud.

2.4 Rättsverkan av säkerhetsåtgärd

Den som bryter mot förbud att sälja eller skingra gods eller att utge annans gods eller som rubbar gods som blivit satt i kvarstad ådras sig straffansvar enligt 17 kap. 13 § brottsbalken, BrB.

De civilrättsliga verkningarna av kvarstad är däremot inte reglerade i lag. Institutet torde innebära förbud för gäldenären att överlåta egendomen eller genom faktiska eller rättsliga åtgärder – förfoga över den på annat sätt till skada för sökanden. Dessa inskränkningar anses i princip även gälla för tredje man.

Beräffande skingringsförbud anger lagen att åtgärden består i förbud att sälja eller skingra egendomen.

Avtal som ingås i strid mot beslutad säkerhetsåtgärd kan förklaras ogiltigt. Beräffande inteckningsbar egendom råder delade meningar i frågan om

kvarstad eller skingringsförbud utgör hinder mot inteckning och om den rätt en inteckning ger i egendom som omfattas av dessa säkerhetsåtgärder.

Kvarstad eller skingringsförbud medför inte förmånsrätt. Sådan åtgärd hindrar inte heller att egendomen utmäts. Finns annan egendom att tillgå skall denna emellertid utmätas i första hand, om det är lämpligt och kan ske utan förfång för utmätningssökanden.

3 Uppbörd av skatt, tull och avgift

En betydelsefull faktor när det gäller att bedöma behovet av säkerhetsåtgärder vid uppbörd av skatt, tull och avgift är den tid som förflyter från det att fordringen uppkommer och till dess den får drivas in. Hur lång tid som går åt beror på det system som tillämpas vid fastställelse och uppbörd av fordringen i fråga. Här skall därför lämnas en tidsmässig översikt över uppbördssystemen för de vanligaste medelslagen. Mot bakgrund av denna översikt redogörs kortfattat för indrivningsresultatet under åren 1970–1976 samt utfallet av en utav RSV företagen kontrollaktion av riksomfattande karaktär (Schakt 72).

Flertalet skatter och avgifter tas ut genom det förfarande som regleras i UBL. Hit hör bl. a. inkomstskatterna och förmögenhetsskatten samt egenavgifterna för socialförsäkringens finansiering.

Redan under inkomståret – i regel det kalenderår då inkomsten förvärvas – uppbär det allmänna under bestämda terminer förskottsskatt i form av *preliminär A- eller B-skatt*. Vid taxeringen i första instans som f. n. skall vara avslutad före utgången av juni månad året efter inkomståret bestäms beskattningsunderlaget. Senast i december samma år skall slutskattesedeln sändas ut. *Kvarstående skatt* skall vanligtvis betalas in under de uppbördsterminer som infaller i mars och maj månader följande år. Betalas inte skatten i rätt tid restförs denna. Restlängden sänds ca två månader efter uppbördsterminens slut till kronofogdemyndigheten. Sedan den skattskyldige har anmanats att betala beloppet till kronofogdemyndigheten får exekutiv åtgärd företas.

Från inkomstförvärvet till dess att fordran på kvarstående skatt får drivas in förflyter således i regel cirka två år. Ibland kan det dröja ännu längre innan kvars-katten kan drivas in t. ex. om den avser intäkt i form av realisationsvinst som har erhållits i början av inkomståret. Uppbördssystemet, däri inbegripet den lokala skattemyndighetens praktiska möjligheter att jämka den preliminära skatten, hindrar att kvarstående skatt av mer betydande belopp uppkommer. Detta gäller främst för skattskyldiga med preliminär A-skatt. Förhållandet är emellertid annorlunda beträffande uppbörden hos skattskyldiga med B-skatt. Sådan skatt fastställs oftast på grundval av inkomsten två år tidigare i den mån den skattskyldige inte i deklaration eller på annat sätt uppger annan grund för beräkning av B-skatten. Några effektiva möjligheter

att kontrollera deklarationsskyldigheten i fråga om preliminär B-skatt föreligger inte. Detta visar sig bl. a. i att kvarstående skatt i procent av den slutliga skatten är avsevärt högre för B-skattebetalare än för A-skattebetalare.

Kronofogdemyndigheterna har totalt under åren 1970–1976 haft att driva in omkring 1 750 milj. kr. i restförd preliminär B-skatt. Av detta belopp har cirka 250 milj. kr. skrivits av och cirka 1 220 milj. kr. redovisats kontant. För kvarstående skatt är siffrorna under samma period följande. Av fordringar på i runt tal 4 265 milj. kr. som har förelegat för indrivning har cirka 1 100 milj. kr. skrivits av och omkring 2 400 milj. kr. redovisats kontant.

Debitering av slutlig och kvarstående skatt grundas i regel på den ordinarie taxeringen i första instans. Sedan denna ordinarie debitering har ägt rum, kan de skattskyldiga påföras *tillkommande skatt*. Denna debitering sker vanligen efter taxeringsrevision eller annan granskning. Granskningen tar ofta lång tid i anspråk särskilt om materialet är omfattande. Den kan vidare försenas genom åtgärder från den skattskyldiges sida. Han vägrar t. ex. att besvara myndighetens frågor om sin bokföring eller uppger att denna har kommit bort. Resultatet av revisionen eller granskningen skall redovisas i en promemoria. Den skattskyldige bereds sedan tillfälle att yttra sig över denna innan taxeringsintendenten gör framställning om taxeringshöjning. Läns-skatteväsendets prövning av frågan kräver ytterligare tid. Lokala skattemyndighetens debitering av den tillkommande skatten kan i praktiken dröja upp till sex månader efter sådan prövning. Betalar inte den skattskyldige de debiterade beloppen under de bestämda uppbördsterminerna, skall ärendet senast två månader efter resp. termins utgång lämnas till kronofogdemyndigheten för indrivning. Först sedan myndigheten har anmanat den skattskyldige att betala skulden får beloppet drivas in. Från inkomstförvärvet och till dess indrivning sker, kan således förflyta åtskillig tid, inte sällan flera år.

Kronofogdemyndigheterna har under åren 1970–1976 haft att driva in totalt omkring 475 milj. kr. i tillkommande skatt. Av detta belopp har cirka 120 milj. kr. skrivits av och cirka 215 milj. kr. redovisats kontant.

Uppbörden av *skatt som arbetsgivare skall innehålla för arbetstagares räkning* fungerar förhållandevis väl. Detta beror bl. a. på att arbetsgivarna i regel är registrerade och att uppbörd sker relativt ofta. Den lokala skattemyndigheten kan därför ganska snabbt fastställa en försumlig arbetsgivares betalningsansvar. Det fastställda beloppet kan sedan drivas in. Om arbetsgivaren däremot underlåter att redovisa antalet anställda, helt eller delvis, uppstår svårigheter vid uppbörden. Tidigast när han för revision upptäcks att han har brutit i skyldigheter. I många sådana fall fastställs männans fordran först lång tid efter det att betalningen har skett.

I runt tal har 1 140 milj. kr. i särskilt uppdebiterad A-skatt förelegat för indrivning under åren 1970–1976. Härav har cirka 395 milj. kr. skrivits av och omkring 600 milj. kr. redovisats kontant.

Uppbörd av *mervärdeskatt* regleras i ML. Redovisning skall lämnas för bestämda perioder, som i normalfallet omfattar två kalendermånader. I andra månaden efter periodens utgång skall deklaration avges och skatten betalas in. Särskild kontroll sker bl. a. i form av skatterevision, som kan föranleda begäran om efterbeskattning. I sådana situationer kan lång tid förflyta från den tidpunkt då skattepliktig omsättning har skett och till dess uppbörd äger rum.

Av det belopp på cirka 1 565 milj. kr. i mervärdeskatt som kronofogdemyndigheterna har haft att driva in under åren 1970–1976, har 450 milj. kr. skrivits av och omkring 790 milj. kr. levererats kontant.

Uppbörd av *avgifterna för socialförsäkringens finansiering* sker enligt lagen (1959:552) om uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m., AVGL. Arbetsgivare skall under utgiftsåret betala preliminär avgift som påförs efter samma huvudprinciper som preliminär B-skatt. Avgiften skall i normalfallet betalas med lika belopp varannan månad under kalenderåret med början i februari. Räkning på slutlig avgift tillställs arbetsgivaren senast den 15 januari andra året efter utgiftsåret utom i de fall då s. k. skattedebitering sker. Vid indrivning av avgifterna gäller UBL:s bestämmelser.

Under perioden 1970–1976 har för indrivning totalt förelegat arbetsgivaravgifter om i runt tal 2 175 milj. kr. Av detta belopp har cirka 500 milj. kr. skrivits av och omkring 1 200 milj. kr. redovisats kontant.

Tullpliktig vara, som förs in i landet, skall enligt tulllagen (1973:670), TuL, i princip anges till förtullning vid införsel. Den tullpliktige skall därvid genast betala *tullen*. I praktiken sker emellertid den helt övervägande importen genom s. k. kreditimportörer som erlägger tull först sedan taxering ägt rum. Förfarandet medger i regel en kredit på minst två månader. Om importören missköter sina betalningsåligganden kan rätten till kreditimport dras in. Av bl. a. det skälet är exekutiva åtgärder inte på långt när så vanliga som inom skatte- och avgiftsområdet i övrigt.

Sammanfattningsvis kan slås fast att under åren 1970–1976 har i runda tal sammanlagt 11 370 milj. kr. varit föremål för indrivning. Av detta belopp har under samma tid sammanlagt cirka 2 815 milj. kr. skrivits av och cirka 6 425 milj. kr. redovisats kontant. Utestående belopp vid utgången av år 1976 var omkring 2 130 milj. kr.

I detta sammanhang är det också av intresse att från indrivningssynpunkt studera det ekonomiska utfallet av en utav RSV företagen kontrollaktion av riksomfattande karaktär, nämligen Schakt 72. Kontrollen omfattade inkomst- och mervärdeskatteredovisningen hos skattskyldiga som bedrev schaktentreprenadverksamhet.

Enligt RSV visade den slutliga sammanställningen av Schakt 72 att omkring 5 000 företag hade undanhållit 114,2 milj. kr. från inkomstbeskattning och inte redovisat mervärdeskatt på cirka 20,9 milj. kr. På Stockholms län föll 18,3 resp. 4,9 milj. kr. Inkomstskattebortfallet beräknades till cirka 75 milj. kr. för riket.

Kontrollaktionen har i augusti 1977 följts upp inom Stockholms län genom en undersökning av uppborndsresultatet i fråga om de beloppsmässigt största granskningarna. Som nedre gräns för urvalet användes en sammanlagd höjning av 75 000 kr., vilket gav ett antal av 56 granskningar. Av dessa hade 12 vid undersökningstillfället ännu inte medfört någon debitering. Återstående 44 skattskyldiga debiterades tillkommande skatt med cirka 3,2 milj. kr. Av detta belopp betalades cirka 560 000 kr. i rätt tid eller 17,5 %. Kronofogdemyndigheten drev in cirka 250 000 kr. eller 7,8 % medan cirka 1,3 milj. kr. eller 40,6 % skrevs av och cirka 1,1 milj. kr. eller 34,3 % återstår att driva in.

4 Utländsk rätt och rättstillämpning

4.1 Inledning

Redogörelsen är begränsad till de åtgärder av tvångskaraktär som förekommer i de nordiska länderna och Förbundsrepubliken Tyskland för att säkerställa betalning av fordran på skatt, tull eller avgift.

4.2 Säkerhetsåtgärder enligt dansk rätt

För att säkerställa betalning av det allmännas fordran på skatt, tull och avgift får "arrest" beviljas på gäldenärens egendom. Institutet motsvarar i princip de svenska reglerna om kvarstad och skingringsförbud i civilprocessen. Arrest på egendom medför inte skydd mot gäldenärens övriga borgenärer vid utmätning eller konkurs.

Följande förutsättningar måste föreligga för beslut om arrest.

Fordringen skall vara förfallen till betalning eller det skall föreligga grund "til at befrukte" att gäldenären, genom att undanhålla eller bortföra egendom, omöjliggör eller väsentligt minskar möjligheten att verkställa dom på betalning ur hans egendom.

Är saken inte redan anhängiggjord vid domstol, skall sådan talan väckas inom en vecka.

Lämnar gäldenären säkerhet för fordran får arrest inte beviljas. Ställs säkerhet efter beslutad arrest skall beslutet upphävas.

Kan utmätning för fordringen äga rum i egendomen får inte arrest beviljas i denna för samma fordran.

Ansökan om arrest inges till fogden av lokal skattemyndighet efter hörande av kildeskattedirektoratet. Sedan fogden har beslutat om arrest äger gäldenären fullfölja ärendet till civildomstol, vid vilken talan i sådana fall skall väckas inom sju dagar.

Beslut om arrest medför att gäldenären förlorar rätten att förflytta, förbruka, tillintetgöra eller genom rättshandlingar råda över de arrestbelagda föremålen, däribland att mottaga betalning för arrestbelagda fordringar.

Arrest som avser fast egendom skall tinglysas för att gälla mot den som är i god tro. Arrest på registrerat fartyg eller luftfartyg skall registreras för att få samma skydd. I övrigt är arresthavare skyddad mot omsättningsförvärv även om förvärvaren är i god tro, dock att det beträffande pengar och presentationspapper krävs att de fråntagits gäldenären. Beslut om arrest skyddar endast sökanden. Övriga borgenärer måste sålunda själva ansöka om åtgärden för att rättsverkningarna av beslutet även skall gälla för dem.

Skattemyndighet får godta av gäldenären frivilligt nedsatt säkerhet hos sitt ombud.

Om sannolika skäl föreligger att den skattskyldige har gjort sig skyldig till brott mot skattekontrollöven, får beslag meddelas för att säkra betalning av skattebelopp av icke obetydlig storlek. Det allmännas fordran anses i sådant fall som skadestånd. Beslut om beslag meddelas av domstol och medför samma rättsverkningar som arrest.

För att säkerställa en fordran på tull får tull- eller polismyndighet ta i förvar egendom som någon försöker smuggla in i landet. Har tullpliktig vara införts utan att tull har erlagts får myndigheten vidta sådan åtgärd endast om den skattskyldige lämnar sitt medgivande härtill. Gör han inte detta får myndigheten vända sig till domstol som prövar om beslag skall meddelas. Förutsättning för beslut om sådan åtgärd är att egendomen kommer att konfiskeras.

Vid fara i dröjsmål får myndigheten själv besluta om tillfälligt beslag. Beslutet skall inom 24 timmar underställas rättens prövning.

Till skillnad från vad som gäller i Sverige kan person genom gäldsfångelse tvingas att fullgöra sin betalningsskyldighet. Förutsättningen härför är att skuldbeloppet är av ej obetydlig storlek, att gäldenären står i begrepp att lämna landet utan att göra rätt för sig samt att tillräcklig säkerhet för fordringen inte kan erhållas genom arrest på gäldenärens egendom.

Utmätning för gäldenärs skuld för personliga restförda skatter får under vissa förutsättningar ske hos hans maka. Gäldenären skall därvid ha befunnits sakna utmätningbara tillgångar. Makarna skall vidare vara sammanboende vid tiden för utmätningen. Slutligen skall de vara sambeskatade för det år, till vilket den restförda skatten hänförs.

4.3 Säkerhetsåtgärder enligt finsk rätt

I Finland får kvarstad eller skingringsförbud beviljas till säkerhet för det allmännas fordringar på skatt, tull och avgift. Bestämmelser härom finns i lagen (1961:367) om säkerställande av skatter och avgifter i utsökningsväg. I övrigt gäller i tillämpliga delar den finska utsökningslagen, som i allt väsentligt har samma innehåll som den svenska.

Kvarstad och skingringsförbud, som i finsk rätt benämns säkringsåtgärder, beviljas av överexekutor.

Åtgärden får meddelas för att säkerställa indrivning av skatt, offentlig

avgift och annan sådan offentligrättslig eller därmed jämförlig fordran i pengar, som får utsökas utan dom eller utslag.

Beslut om säkringsåtgärd får fattas om den skatt eller avgift, som kommer att debiteras, har "gjorts sannolik såväl till grunden som till beloppet och särskilt skäl föreligger att befara att gäldenären undanhåller eller förstör sin egendom".

Utredningskravet i fråga om de två första villkoren är uppfyllda om företrädare för det allmänna kan förete granskningsprotokoll eller rapport, vari skatten beräknats preliminärt.

Särskilt skäl att befara att gäldenären undanhåller eller förstör egendom anses i regel föreligga om denne har begått skattebrott. Att han har försökt kringgå skattelag utgör däremot inte alltid grund för säkringsåtgärd. Kan det visas att han inleder transaktioner som syftar till att föra över egendom mellan honom tillhöriga bolag, är dock förutsättningen uppfylld.

Beträffande skatter och avgifter som återkommande debiteras, krävs att den fordran som skall säkerställas uppgår till osedvanligt stort belopp och att utredning företes om att den betalningsskyldige håller på eller förbereder att skingra sin egendom.

Huruvida ett belopp är osedvanligt stort får bedömas med hänsyn till gäldenärens villkor och med beaktande av hans beskattning i normala fall.

Kravet på utredning om att gäldenären håller på eller förbereder att skingra sin egendom är uppfyllt om skattemyndigheten kan ange någon omständighet, som tyder på att så skulle vara fallet. En sådan omständighet kan vara att den betalningsskyldige i tidningsannonser utbjuder sitt företag till försäljning. Utredningen skall vara skriftlig och får utgöras av polisprotokoll eller rapport av skatteinspektör.

Säkringsåtgärd får beviljas tidigast sex månader före utgången av den tid inom vilken fordran eller del därav sannolikt kommer att uppbäras eller betalas, och åtgärden är i kraft till dess fordran har betalats eller utmätning blivit verkställd, dock högst ett år från det att överexekutors förordnande gavs. Föreligger synnerliga skäl får tiden förlängas, dock med högst sex månader.

Myndighet som handlägger ärende angående debitering eller fastställande av fordran eller besvär över fordran får förordna att verkställigheten skall gå åter.

Överexekutor har rätt att bevilja s. k. provisoriskt beslut om säkringsåtgärd utan att höra den som berörs av åtgärden. Beslutet gäller i tre veckor och kan efter omprövning förlängas.

Kvarstad och skingringsförbud innebär förbud för gäldenären att överlåta eller pantsätta egendom som är föremål för åtgärden. Åtgärderna medför inte förmånsrätt. Egendom som har belagts med säkerhetsåtgärd får utmätas för annan fordran.

4.4 Säkerhetsåtgärder enligt norsk rätt

Enligt norsk lag får "arrest" och andra provisoriska åtgärder beviljas för att säkra betalning för fordringar, däribland det allmännas anspråk på skatt, tull och avgift. Arrest kan avse egendom eller person. Åtgärden beviljas av den domstol, som prövar talan om fordringen eller av utsökningsdomstol samt verkställs av utmättningsman. Domstolen kan, om den beviljat arresten, själv överta verkställigheten. På begäran av sökanden eller när rätten eljest finner anledning härtill skall muntlig förhandling hållas före beslut om arrest.

Arrest på egendom får beviljas, om sannolika skäl för fordringen föreligger och om gäldenärens handlingssätt ger anledning att befara att kommande verkställighet omintetgår eller i väsentlig mån försvåras. Vid fara i dröjsmål får sådan åtgärd meddelas även om anspråket inte har gjorts sannolikt, nämligen om sökanden ställer säkerhet för den skada som kan komma att tillfogas motparten. Även i andra fall kan beslutet göras avhängigt av att sådan säkerhet lämnas.

Exempel på handlingssätt från gäldenärens sida som utgör grund för arrest på egendom är dennes vidlyftiga leverne, omfattande spel eller äventyrlig affärsverksamhet eller misskötsel av förvärvsverksamhet till följd av alkoholmissbruk. Bestämmelsen tar emellertid även sikte på dispositioner som i och för sig är försvarliga men som kan äventyra en verkställighet. Gäldenären avhänder sig t. ex. egendom och tecknar livförsäkringar för försäljningssumman. Andra omständigheter kan vara att han träffar uppgörelser med andra fordringsägare eller för ut sina tillgångar ur riket.

Har arrest beslutats utan att sökanden har haft exekutionstitel eller innan talan väckts i huvudsaken, skall domstolen på begäran av gäldenären fastställa en frist, inom vilken sökanden skall väcka talan vid äventyr att domstolen eljest på begäran häver arresten.

För att ett beslut om arrest skall få rättsverkan gentemot tredje man skall det tinglysas. Tinglysningen medför att beslutet registreras. Risken att en beslutad arrest blir tinglyst utgör därför ett påtryckningsmedel mot gäldenären att göra rätt för sig.

Arrest på egendom verkställs enligt de regler som gäller för utmätning.

Arrest skall omedelbart hävas när skäl för åtgärden inte längre föreligger.

De rättsverkningar som följer av arrest på egendom är i huvudsak följande. Gäldenären förlorar rätten att råda över den egendom som omfattas av åtgärden. Är arresten tinglyst kan efterföljande panträtt i egendomen inte göras gällande mot arrestborgenären.

Utmätning kan ske i arrestbelagd egendom.

Arrest medför inte förmånsrätt.

4.5 Säkerhetsåtgärder enligt västtysk rätt

Beskattningsmyndigheten får för att säkra betalning av uppkommen skattefordran förordna om "dingliche Arrest" på fast eller lös egendom. Förutsättning härför är att det kan befaras att en uppkommen skattefordran inte betalas eller att betalningen väsentligt försvåras.

I de skatterättsliga författningarna regleras inte när en fordran på skatt, tull eller avgift skall anses uppkommen. Tidpunkten för beslutet om fastställelse av skatt eller fordringens förfallodag är därvid utan betydelse.

För beslut om arrest fordras inte att skattefordringen är bestämd till sitt belopp. I beslutet skall emellertid anges för vilket belopp åtgärden beviljas.

Arrest på lös egendom medför i allmänhet panträtt i egendomen. Arrest på fast egendom grundar genom anteckning i fastighetsbok säkerhetshypotek för fordringen. Får arrestborgenären exekutionstitel för sin fordran, räknas vid utmätningen prioriteten från tidpunkten för beslutet om arrest.

Beslut om arrest får verkställas av beskattningsmyndigheten utan att den som berörs av åtgärden dessförinnan har hörts i ärendet. Meddelande om beslutet måste dock tillställas denne inom en vecka efter verkställigheten och inom en månad efter det att beslutet fattades. Uppfylls inte dessa föreskrifter är beslutet utan verkan.

För att utreda gäldenärens tillgångar får beskattningsmyndigheten kalla honom till förhör, vid vilket han har att yttra sig under edsansvar.

Skattefordran kan göras gällande även mot annan än skattegäldenären på grund av reglerna om solidariskt betalningsansvar.

Sådant ansvar åvilar legala företrädare samt i vissa fall aktieägare, föreningsmedlemmar och förmögenhetsförvaltare för skatt som på grund av grovt oaktsamt förfarande inte betalas in i rätt tid. Skingrar någon värdepapper eller värdesaker sedan beskattningsmyndighet inlett undersökningar om bokföringsbrott inträder även solidariskt ansvar för denne. Arbetsgivare som har underlåtit att i föreskriven ordning innehålla skatt svarar solidariskt med arbetstagaren för skatten. Aktieägare, som innehar mer än en fjärdedel av aktierna i ett bolag eller anhörig till honom svarar i vissa fall solidariskt med bolaget för uppkomna omsättnings-, närings- och konsumtionsskatter med de förmögenhetsobjekt som tagits i anspråk i rörelsen. Den som övertar ett företag häftar med bolagets värde för löne- och kapitalvinstskatt under viss tid efter förvärvet. Samma är förhållandet vid förvärv av fastighet för fastighetsskatter som har förelegat vid förvärvstillfället.

Det solidariska betalningsansvaret är regelmässigt subsidiärt i förhållande till den skattskyldiges ansvar för skatteskulden. Endast i de fall då indrivning hos den skattskyldige bedöms som utsiktslös eller inte medför något resultat får ansvaret utkrävas. Då den solidariskt ansvarige har gjort sig skyldig till skattebrott eller har underlåtit att innehålla arbetstagares skatt svarar han emellertid för det undandragna beloppet som för egen skuld.

5 Utredningens enkäter till länsstyrelserna och vissa kronofogdemyndigheter

5.1 Inledning

Utredningen har i betänkandet redovisat resultatet av enkäter till länsstyrelserna samt ett fyrtiotal av landets kronofogdemyndigheter. I svaren på dessa rundfrågningar har synpunkter lämnats på behovet av åtgärder för att säkra betalning av det allmännas fordringar på skatt, tull eller avgift samt på utformningen av eventuella bestämmelser på området.

5.2 Länsstyrelseenkäten

Samtliga länsstyrelser uttalar, att det finns ett stort behov av tvångsmedel för att säkra betalningen av det allmännas fordringar på skatt, tull och avgift. Deras synpunkter kan sammanfattas enligt följande.

Som regel förflyter det avsevärd tid från det att en skatte-, tull- eller avgiftsfordran uppstår till dess att den kan drivas in. Detta gäller i synnerhet om fordringen upptäcks vid revision eller annan granskning av den skattskyldiges räkenskaper. Av olika skäl drar granskningen ofta ut på tiden. Handläggningen och prövningen av framställning om eftertaxering tar i allmänhet också lång tid i anspråk. Detsamma gäller debiteringen av den tillkommande skatten, upprättandet av restlängd och indrivningen. Under den tid dessa förfaranden pågår inträffar det ofta att skattegäldenärens betalningsförmåga försämras. Särskilt vanligt är det att rörelseidkare som har eftertaxerats eller efterbeskattats inte kan göra rätt för sig, när den tillkommande skatten förfaller till betalning. Många gånger utnyttjar skattegäldenären medvetet tiden till att på olika sätt göra sina tillgångar oåtkomliga för exekution. Det kan ske genom att han vidtar lagliga eller olagliga dispositioner med sin egendom. När skattegäldenären försätts i konkurs på grund av obetalda skatter är det ofta för sent att återvinna egendom till konkursboet.

Behovet av tvångsmedel för att säkerställa det allmännas fordringar gör sig starkast gällande i de processer som leder till betydande skattekrav. I många av dessa fall har den skattskyldige räknat med att han inte kommer att debiteras någon skatt.

Staten befinner sig i sin fiskala funktion i ett besvärande underläge i förhållande till privata fordringsägare eftersom bl. a. möjligheter saknas att säkerställa betalningen av skatte-, tull- och avgiftsfordringar. Men även i andra avseenden har de privata fordringsägarna en bättre ställning.

Likformighets- och rättvisekrav påkallar vidare att beskattningsmyndigheterna utrustas med befogenhet att tillgripa säkerhetsåtgärder för att säkra framtida betalningar av fordringar av förevarande slag. Den gynnsamma inverkan en sådan befogenhet kommer att medföra för skattemoralen i

allmänhet är uppenbar.

Länsstyrelserna lämnar exempel på konkreta fall där reella säkerhetsåtgärder i brottsmålsprocesser har medfört eller där tillgång till effektiva säkerhetsåtgärder i skatte- och avgiftsprocessen skulle kunna ha medfört ett gynnsamt resultat för den efterföljande uppbörd.

1. Vid en revision framkom det, att en skattskyldig under flera år hade köpt postväxlar i en bank strax före årsskiftena. När saken närmare utreddes med bistånd av banken, uppstod misstanke om att den skattskyldige begått brott mot skattestrafflagen. Misstanken anmäldes till länsåklagaren. Denne beslöt om husrannsakan närmast för att få underlag för en taxeringsrevision. Vid förrättningen upptäcktes cirka 1 milj. kr. i sedlar i den skattskyldiges kassaskåp och bankfack. Pengarna belades med kvarstad. De togs senare i anspråk för att betala den skattskyldiges kvarstående och tillkommande skatt.
2. Under utredningen i ett ärende beträffande en ägare av ett fåmansbolag och dess revisor samarbetade revisionsenheten med åklagaren. Denne beslöt om husrannsakan. Vid förrättningen beslagtogs sammanlagt 1,5 milj. kr. Beloppet belades med kvarstad. Under revisionen klarades storleken av de belopp som undgått beskattning. Som en följd härav ställdes en bolagsägaren tillhörig fastighet under förbud att säljas eller skingras. Revisionen resulterade så småningom i att bolagsägaren debiterades tillkommande skatt med 2,2 milj. kr. Beloppet erlades i sin helhet tack vare de insatta säkerhetsåtgärderna.
3. Sedan en skattskyldigs räkenskaper granskats lämnades resultatet av utredningen över till åklagaren. Eftersom vissa förhållanden även efter granskningen var oklara, föranstaltade åklagaren hos länsstyrelsen att granskningsmännen skulle utreda dessa. Under utredningen som bedrevs i samarbete med polismyndighet upptäcktes, att den skattskyldige avvecklat sina ekonomiska intressen i landet och emigrerat utan att erlägga skatt. Vid ett tillfälligt besök i landet greps den skattskyldige och lagfördes. Han dömdes för skattebrott till frihetsstraff och ålades därjämte att utge straffskatt. Utredningen gav vid handen, att han resterade för skatter med cirka 690 000 kr. Under den tid den skattskyldige avtjänade sitt straff utredde revisionsenheten, åklagarmyndigheten och kronofogdemyndigheten hans ekonomiska förhållanden och fann därvid att han hade utestående fordringar som översteg skatteskulden. Ungefär samtidigt ansökte och erhöll den skattskyldige – utan att utredningsmännen fick kännedom härom – riksbankens tillstånd att föra sina tillgångar ut ur riket. Utförseln ägde rum innan han hade avtjänat sitt straff. Omedelbart efter frigivningen försattes den skattskyldige i konkurs men han lämnade trots detta landet.
4. En taxeringsrevision resulterade i att en skattskyldigs taxeringar höjdes med sammanlagt cirka 750 000 kr. Tingsrätten meddelade samtidigt

reseförbud för honom och skingringsförbud på så mycket av hans fasta och lösa egendom som svarade mot 1,1 milj. kr. Prövningen i länsskatterätten förhalades medvetet av den skattskyldige. Bland de med skingringsförbud belagda fastigheterna fanns en grusfyndighet, som under tiden hårt exploaterades. Värdet på den fasta egendomen nedgick därigenom väsentligt. Under processen i kammarrätten och regeringsrätten underlät den skattskyldige att betala den skatt, som påförts honom till följd av taxeringshöjningarna. Sedermera nödgades skattemyndigheterna anta ett ackordserbjudande. Enligt detta åtog sig den skattskyldige att betala 375 000 kr. av sin skatte- och restavgiftsskuld, som då uppgick till 478 308 kr.

5. Sedan en taxeringsrevision resulterat i eftertaxeringar och taxeringshöjningar för en skattskyldig meddelade tingsrätten kvarstad och skingringsförbud på så mycket av dennes tillgångar som svarade mot cirka 3 milj. kr. Trots skingringsförbudet intecknade den skattskyldige sina fastigheter för cirka 3,6 milj. kr. och lämnade landet. Han försattes sedermera i konkurs. Hans fastigheter såldes exekutivt och han dömdes i sin frånvaro för skattebrott till fängelse i ett år och ålades att utge straffskatt med 871 000 kr. Hans skatteskulder, som uppgick till 1,6 milj. kr. förblev obetalda.
6. Sedan en skattskyldig eftertaxerats för 4,8 milj. kr. belades hans egendom med kvarstad. Då han hos länsstyrelsen ställde säkerhet för hela skatten hävdades beslutet.
7. En taxeringsrevision hos en skattskyldig resulterade i att han debiterades tillkommande skatt med drygt 726 000 kr. Han dömdes för skattebrott till fängelse och ålades därjämte att utge 435 000 kr. i böter. Genom kvarstad och skingringsförbud säkrades tillgångar till ett beräknat värde av minst 500 000 kr.
8. Vid taxeringsrevision hos en skattskyldigs leverantörer togs fotokopior av vissa handlingar, som visade att hans deklaration var oriktig. På grund härav beslöt åklagaren om husrannsakan. Vid förrättningen beslagtogs tillgångar, huvudsakligen kontanter, på mer än 1,5 milj. kr. Egendomen belades med kvarstad. Den skattskyldige påfördes eftertaxeringar för inkomst av rörelse till ett belopp av drygt 300 000 kr. Vidare dömdes han för skattebrott till fängelse och ålades att betala straffskatt. Eftersom denna var väsentligt lägre än det belopp, som hade belagts med kvarstad kunde även skatterna betalas med den säkrade egendomen.

När det gäller frågan om hur materiella och processuella bestämmelser bör utformas anser samtliga länsstyrelser att RB:s och UL:s regler om kvarstad och skingringsförbud bör tjäna som förebild. De flesta myndigheterna förordar därvid straffprocessens bestämmelser om kvarstad och skingringsförbud.

Flertalet länsstyrelser understryker vikten av att reglerna utformas så att det blir möjligt att snabbt sätta in åtgärder som kan säkerställa betalning av

skatte-, tull- och avgiftsfordringar.

Länsstyrelserna lämnar även synpunkter på under vilka förutsättningar en säkerhetsåtgärd bör få tillgripas.

Flera av dem anser, att skatte-, tull- och avgiftsfordringen bör uppgå till betydande belopp medan andra menar att det är fullt tillräckligt att den uppgår till visst minimibelopp. Några länsstyrelser är av den uppfattningen att särskilda skäl bör föreligga för att fordringar på mindre belopp skall få säkerställas genom säkerhetsåtgärd.

En länsstyrelse anser, att en säkerhetsåtgärd bör få tillgripas endast i de fall då full bevisning föreligger om de sakförhållanden som åberopas till stöd för påståendet att en ännu inte fastställd skatte-, tull- eller avgiftsfordran föreligger. En annan anser att särskilda skäl bör föreligga för att man skall få använda en säkerhetsåtgärd beträffande sådan fordran som måste beräknas efter skön på grund av ofullständig utredning.

Övervägande antalet länsstyrelser är ense om att säkerhetsåtgärden bör få sättas in endast om "det skäligen kan befaras" eller "risk föreligger" att den skattskyldige avser att dra sig undan betalning genom att avvika eller skaffa undan sin egendom.

När det gäller frågan om åt vem rätten att besluta om säkerhetsåtgärd bör anförtros förordas länsskatterätten av samtliga länsstyrelser. Ärenden om sådan åtgärd bör enligt enkätmyndigheterna behandlas med förtur.

De flesta länsstyrelserna anser att det bör vara möjligt att fatta provisoriska beslut om säkerhetsåtgärd vid fara i dröjsmål. Rätten att besluta härom bör med hänsyn till kravet på snabbhet ankomma på skattechefen efter föredragning av vederbörande enhetschef. Några länsstyrelser är emellertid av den uppfattningen att sådana beslut bör prövas som enmansärenden i länsskatterätten eftersom skattechefen får anses inta partställning gentemot den skattskyldige. En del av länsstyrelserna kan tänka sig att kronofogde eller att chefen för revisions- resp. mervärdskatteenheten ges sådan befogenhet. Slutligen menar en enkätmyndighet att även taxeringsintendenten kan komma i fråga.

Flera länsstyrelser anser att ett provisoriskt beslut om säkerhetsåtgärd skall automatiskt överprövas av länsskatterätt.

Några av enkätmyndigheterna uttalar, att beslut om säkerhetsåtgärd skall hävas om den som berörs därav ställer godtagbar säkerhet, t. ex. i form av bankgaranti.

Slutligen betonar flera länsstyrelser vikten av att sådan egendom som är föremål för säkerhetsåtgärd för skatte- och avgiftsfordran, skyddas mot pantsättning och utmätning för annan fordran.

5.3 Kronofogdemyndighetsenkäten

Övervägande antalet kronofogdemyndigheter anser att indrivningsresultatet av det allmännas fordringar på skatt, tull och avgift skulle vara väsentligt

bättre om det allmänna hade rätt att använda säkerhetsåtgärder.

Flera av enkätmyndigheterna riktar uppmärksamheten på att det allmänna befinner sig i tidsmässigt underläge jämfört med privata fordringsägare när det gäller möjligheterna att trygga sina betalningsanspråk i detta sammanhang. En kronofogdemyndighet belyser detta förhållande med att redogöra för den tid som förflyter innan kvarstående skatt kan drivas in.

I december månad taxeringsåret erhåller den skattskyldige sin debetsedel och får då reda på att han skall betala kvarstående skatt i mars och maj påföljande år. Flertalet skattskyldiga torde redan när de upprättar sina självdeklarationer under februari månad taxeringsåret ha räknat ut hur mycket de kommer att debiteras i kvarstående skatt. Erläggs inte skatten inom föreskriven tid dröjer det enligt nuvarande ordning drygt två månader från utgången av resp. uppbördstermin innan den blir föremål för indrivning. Den skatt som flertalet skattskyldiga redan under februari månad taxeringsåret vet att de skall betala drivs således inte in förrän under sommaren påföljande år. Skattskyldiga som vill göra sin egendom oåtkomlig för exekution har därför ungefär ett och ett halvt år på sig att handla. En privat fordringsägare kan i tid vidta erforderliga åtgärder för att trygga sin betalning så snart han befarar att gäldenären avser att undandra sina tillgångar. Redan innan han väckt talan vid domstol om att få ut fordringen kan han erhålla överexekutors beslut om säkerhetsåtgärd. Vidare kan han begära utmätning utan att fullgörelsedomen dessförinnan vunnit laga kraft.

Några kronofogdemyndigheter pekar på det förhållandet att det vid konkurs ofta förekommer att gäldenären resterar för skatter, tullar och avgifter till betydande belopp under det att övrig gäld till stor del har betalats. Även om det är svårt att med säkerhet ange orsaken härtill, torde det ofta förhålla sig på det sättet att gäldenären har prioriterat de privata fordringsägarna för att kunna bevara sina möjligheter att även i framtiden få kredit.

En del myndigheter lämnar exempel på konkreta fall där tillgång till säkerhetsåtgärder i skatte- och avgiftsprocessen skulle ha medfört ett mer gynnsamt indrivningsresultat av det allmännas fordringar på skatt, tull och avgift.

1. Vid polisutredning angående ocker påträffades hos en person omkring 200 000 kr. i kontanter. Personen ifråga var restförd för 36 000 kr. Beloppet utmättes omgående. Länsstyrelsens taxeringsenhet kontaktades eftersom man även misstänkte skattebrott. Företrädare för myndigheten svarade att taxeringsprocessen skulle ta så lång tid i anspråk att restlängd inte skulle kunna utfärdas innan personen, som hade dömts till fängelse, försattes på fri fot. – När han frigavs avvek han till utlandet med cirka 164 000 kr. utan att ha betalt sin skatteskuld.
2. En person var restförd för kvarstående skatt till betydande belopp. Sedan kronofogdemyndigheten hade inlett indrivningen överklagade han sina taxeringar och begärde och fick anstånd med att betala skatten. Under tiden sökte privata fordringsägare med stöd av lagsökningsutslag och

dylikt utmätning. Olika exekutiva myndigheter utmätte och sålde samtliga hans tillgångar. De influtna medlen delades ut till utmätningssökandena. När skatteskulderna skulle drivas in saknade han utmätningssbara tillgångar.

3. En enskild borgenär begärde utmätning hos en person. Kronofogdemyndigheten hade av den lokala skattemyndigheten fått veta att personen i fråga inte hade levererat innehållna källskattemedel och att skattemyndigheten utredde hans betalningsskyldighet enligt 77 § UBL. Då det allmännas fordran emellertid inte var cxigibel, gjordes utmätning endast för den privata fordringen. När betalningsskyldigheten för den innehållna skatten senare fastställdes och beslutet härom kom in till kronofogdemyndigheten för verkställighet hade samtliga tillgångar tagits i anspråk för den privata fordringen. Endast en kort tid hade emellertid förflutit mellan dagen för utmätning i det enskilda målet och den dag då beslutet om betalningsskyldighet kom in. På kronofogdemyndighetens begäran försattes han därför i konkurs. Till följd härav gick den privata borgenärens förmånsrätt på grund av utmätningen åter jämlikt 31 § konkurslagen (1921:225), KKL.
4. En person genomförde en stor fastighetsförsäljning. Han deklarerade sin realisationsvinst i laga ordning och taxerades i enlighet med deklarationen. Taxeringen överklagades inte. Sedan utvandrade han till Kanada innan den restförda skatten kunde drivas in.
5. En minkfarmare sålde sin fasta egendom och sina djur och utvandrade till Irland innan kvarstående skatt på över 300 000 kr. kunde restföras.
6. En fastighetsägare in-tecknade sina fastigheter strax efter det att hans räkenskaper blev föremål för skatterevison. Fastigheterna blev genom belastningen ett mindre attraktivt försäljningsobjekt. Skatterestantierna uppgick till 600 000 kr. Fastighetsägaren försattes i konkurs. Genom konkursen kunde cirka 100 000 kr. drivas in. Ytterligare 500 000 kr. hade kanske kunnat säkras om det varit möjligt att tillgripa säkerhetsåtgärder.
7. En person drev gatukök med stor omsättning. Hans räkenskaper underkastades taxeringsrevision. Vid denna framkom omständigheter som utgjorde grund för att eftertaxera honom till betydande belopp. Under tiden som revisionen fortgick avyttrade han sin gatuköksrörelse för cirka 300 000 kr. Taxeringsrevisorn kände till var den influtna köpeskillingen placerades. Hade det varit möjligt att tillgripa säkerhetsåtgärd hade den tillkommande skatten kunnat säkerställas i detta skede. När skatten sedermera skulle drivas in, saknades utmätningssbara tillgångar.
8. En person var restförd för ett smärre belopp på vilket han amorterade. Sedermera restfördes han för ytterligare 500 000 kr. avseende kvarstående skatt. Han försattes omgående i konkurs. Denna handlades enligt 185 § KKL. I samband med konkursen avvek han ur riket och medförde tillgångar för cirka 1,6 milj. kr. Hade det varit möjligt att tillgripa

säkerhetsåtgärd skulle skattefordringen ha kunnat säkerställas.

9. En person drev såsom ensam styrelseledamot och firmatecknare flera aktiebolag. Sedan ett av bolagen utan vederlag överlätit sina tillgångar till ett annat av bolagen försattes det förstnämnda bolaget på ansökan av kronofogdemyndigheten i konkurs. Tillgångarna i boet uppgick till 6 000 kr. och skulderna till cirka 336 000 kr., varav skatteskulden utgjorde cirka 105 000 kr. Ett beslut om säkerhetsåtgärd varigenom överlåtelsen hade hindrats eller i vart fall avsevärt försvårats torde säkerligen ha medfört ett gynnsammare uppbördsresultat.
10. En person var åtalad för häleri. På begäran av målsäganden beslöt tingsrätten om kvarstad till ett värde av 400 000 kr. Vid verkställighet av beslutet påträffades lös egendom till ett uppskattat värde av 180 000 kr. I den fortsatta processen nedsattes kvarstadsbeloppet avsevärt. Sedan kronofogdemyndigheten fått vetskap om att personen ifråga under ett par år inte hade taxerats för någon inkomst men att taxeringsmyndigheterna var i färd med att taxera honom till betydande belopp försökte den utan resultat få fram en exekutionstitel på den obetalda skatten. När den tillkommande skatten senare skulle drivas in fanns inte några utmättningsbara tillgångar.

Övervägande antalet kronofogdemyndigheter uttalar att såväl de materiella som de processuella reglerna bör utformas efter motsvarande bestämmelser inom civil- och straffprocessen. Krav på att det skall föreligga sannolika skäl för fordringen och risk för att skattegäldenären undansticker eller förstör egendom bör därför ställas.

Några kronofogdemyndigheter har närmare utvecklat sina synpunkter på under vilka förutsättningar en säkerhetsåtgärd bör få tillgripas.

En myndighet anför följande.

Grunden för att sätta in en säkerhetsåtgärd mot någon bör vara att det finns sannolika skäl för att denne kommer att påföras visst belopp i tillkommande skatt. Sker ingripandet under en taxeringsrevision bör åtgärden begränsas till att avse den skatt, som belöper på den undandragna inkomsten. Denna måste grunda sig på tillförlitligt underlag. Är det ovisst om den skattskyldige kommer att påföras tillkommande skatt på grund av ett oklart rättsläge bör inte säkerhetsåtgärd få tillgripas.

En annan myndighet anser att grunden för att använda säkerhetsåtgärd bör vara att det föreligger sannolika skäl att fysisk eller juridisk person kan komma att bli betalningsskyldig för skatt eller avgift till betydande belopp och att flyktfara föreligger eller fara för att egendom undanskaffas.

En tredje myndighet anför att säkerhetsåtgärd bör kunna tillgripas endast då taxeringsnämnd på fullgoda skäl har frångått deklARATION. Skönstaxering bör inte kunna leda till säkerhetsåtgärd med hänsyn till de ofta mycket lösa grunderna vid skönstaxering.

Några myndigheter har föreslagit att säkerhetsåtgärd endast får användas om det undandragna beloppet är av betydande storlek.

I fråga om tidpunkten då en säkerhetsåtgärd tidigast bör få sättas in har enkätmyndigheterna olika åsikter. Några menar att åtgärden bör få tillgripas omedelbart efter taxeringsnämnds beslut om detta avsevärt avviker från deklARATIONEN. Andra myndigheter anser att åtgärden får beviljas under pågående taxeringsrevision eller annan sådan granskning av den skattskyldiges räkenskaper. Några är av den mening, att promemorian över granskningen först måste ha färdigställts. Även den uppfattningen förekommer att taxeringsintendenten skall ha gjort framställning om eftertaxering innan åtgärden får beviljas. En myndighet riktar uppmärksamheten på problemet med arbetsgivare som underlåter att inbetala innehållna källskattemedel och menar att man i sådana fall bör få besluta omedelbart efter uppbördstermins utgång.

Några myndigheter uttalar den åsikten att bestämmelserna om kvarstad och skingringsförbud inom skatte-, tull- och avgiftsområdet bör förenas med rätt att ta egendom i förvar då fara är i dröjsmål.

För att en säkerhetsåtgärd inte skall bli verkninglös fordras enligt flertalet myndigheter att den skyddas mot utmätning från gäldenärens övriga borgenärer. En myndighet anför i denna fråga följande.

Säkerhetsåtgärder kan förväntas vara effektiva mot de gäldenärer, som under taxeringsprocess avyttrar sina tillgångar och antingen undanskaffar eller förlösar köpeskillingen. Ett jämförligt fall är att gäldenären under taxeringsprocess fortsätter sin rörelse och urholkar företagets substansvärde eller ådrar sig skulder förenade med bättre förmånsrätt än skattefordringar. Det har i båda dessa fall visat sig mycket svårt att driva in skattefordringarna när de väl har fastställts. Som regel leder indrivningen till gäldenärens konkurs, oftast fattigkonkurs, utan utdelning för statsverket. Om säkerhetsåtgärd verkställs och ingen annan borgenär begär utmätning innan statsverkets fordran får drivas in, får säkerhetsåtgärden avsedd verkan. Om däremot annan borgenär begär utmätning under pågående taxeringsprocess blir den verkställda säkerhetsåtgärden utan verkan.

Enligt några myndigheter bör svårigheterna kunna avhjälpas om säkerhetsåtgärden förenas med förmånsrätt. En myndighet utvecklar grunderna för sin åsikt enligt följande.

Det kan i sammanhanget ifrågasättas om inte reglerna om rättsverkningarna av kvarstad bör ändras så att åtgärden medför förmånsrätt i den egendom som har tagits i anspråk. Vid kronofogdemyndigheten har förekommit fall där utmätning har verkställts för en borgenärs fordran utan att detta har resulterat i full betalning. Innan målet har avslutats, har annan borgenär inkommit med begäran om kvarstad och därvid anvisat tillgångar som varken kronofogdemyndigheten eller den förste borgenären ägt kännedom om. Den anvisade egendomen har då belagts med kvarstad samt utmätts. Innan den borgenär som anvisat egendomen har hunnit få sin fordran domfäst och exibel har den kvarstadsbelagda egendomen sålts för den förstnämnda fordringsägarens räkning.

Även andra möjligheter att skydda den kvarstadsbelagda egendomen föreslås.

Kvarstad beträffande fordran eller annan rättighet bör få verkställas inte bara genom förbudsmeddelande till sekundogäldenär utan också genom fullständig verkställighet hos denne om förhållandet mellan den skattskyldige och sekundogäldenären är sådant att en av dem kan antas ha ett bestämmande inflytande över den andre. I annat fall kan en lyckad kvarstad i efterhand göras värdelös genom att den skattskyldige på ett fullt lagligt sätt låter sekundogäldenären göra sig egendomslös.

I fråga om vilken myndighet som bör ha rätt att besluta om säkerhetsåtgärd föreslår ungefär hälften av myndigheterna länskattevärdet eller ordföranden i denna. Flera myndigheter anger som alternativ här till skattechefen. En myndighet utvecklar grunderna för sitt ställningstagande sålunda.

Rätten att besluta om säkerhetsåtgärd bör ligga där erforderlig utredning lättast och säkrast kan föreläggas, där frågan om säkerhetsåtgärd kan aktualiseras tidigt och där prövningen i varje konkret fall så långt det är möjligt kan väntas bli riktig. Kravet på rättssäkerhet och likformighet i bedömningen talar för att beslutanderätten inte bör splittras. Myndigheten anser för sin del att valet står mellan tre alternativ

- a) länskattevärdet
- b) enskild befattningshavare vid länsstyrelsens skatteavdelning, t. ex. taxeringsintendenten i länet eller
- c) chefen för resp. revisionsenhet, taxeringsenhet, uppbörsenheten eller mervärdeskatteenheten.

Väljes alternativ a) torde kravet på rättssäkerhet och likformighet i bedömningen uppfyllas bäst. Snabbheten kan emellertid bli lidande och därmed också effektiviteten. Enligt myndighetens uppfattning vore det vidare att underskatta kompetensen och noggrannheten hos berörda befattningshavare om alternativ b) och c) förkastades enbart av rättssäkerhetsskäl. Alternativ b) ger jämte alternativ a) de bästa förutsättningarna för likformighet i bedömningen. Antalet mål torde i och för sig inte bli flera än att befattningshavaren kan hinna med dem. Fråga är emellertid om man vinner något i snabbhet genom detta alternativ jämfört med alternativ a). Genom alternativ c) utnyttjas personkännedom bäst. Förhållanden som har framkommit under utredningen är bäst kända vid den enhet som handlägger målet. Samarbetet och kontakten mellan enheterna kan undanröja risken för olikformighet i bedömningen. Frågan om provisorisk säkerhetsåtgärd kan prövas i tidigt skede och utan omgång. Genom införande av regler om kompensation för eventuell skada och tidsfrist för beslutets "överprövning" av länskattevärdet tillgodoseas den skattskyldiges intressen.

En myndighet anser att beslutanderätten bör anförtros tingsrätt. Några myndigheter har slutligen föreslagit kronofogdemyndighet som beslutande organ.

Åtgärden "tagande i förvar" bör enligt en myndighet få tillgripas av den som utför eller beslutar om taxerings- eller skatterevisión eller motsvarande vid kontroll av avgift. I sådana fall bör emellertid frågan om säkerhetsåtgärd underställas skattevärdets prövning.

6 Utredningsförslagen

6.1 Reformbehovet

I den allmänna motiveringen till lagförslagen erinrar utredningen till en början om att den enligt direktiven har att överväga lagstiftningsåtgärder till skydd för det allmännas anspråk på skatt, tull och avgift. Enligt utredningen omfattar uppdraget att ge förslag till förbättringar av det allmännas ställning både som borgenär i fråga om fordringar av angivet slag och som part i skatteprocesser och vissa andra förfaranden. Utredningen uppger vidare att man i ett tidigt skede fann det lämpligt att lösa uppgifterna etappvis. Därigenom kunde utan längre dröjsmål förslag till åtgärder underhand läggas fram på de områden, där reformbehoven var mest uttalade. Resultatet av den första etappens arbete var förslaget till bevissäkringslag för skatte- och avgiftsprocessen (SOU 1974:49). Utredningen fann därefter anledning att ta sig an uppgiften att skapa processuella medel, avsedda att säkra betalningen av det allmännas fordringar på skatt, tull och avgift.

Utredningen redogör vidare för resultatet av sina rundfrågningar hos samtliga länsstyrelser och flertalet kronofogdemyndigheter beträffande reformbehovet på området. I närmast föregående avsnitt har redogörelse lämnats för resultaten av dessa enkäter. Utredningen konstaterar att enligt myndigheterna är bristen på processuella tvångsmedel i beskattningssammanhang synnerligen kännbar. Många myndigheter framhåller att det allmännas ställning som borgenär och part avsevärt skulle förbättras om säkerhetsåtgärder tillfördes förvaltningsprocessen. Utredningen uppehåller sig i fortsättningen vid de förluster som årligen uppkommer för det allmänna genom att en inte obetydlig del av fordringarna på skatt, tull och avgift inte kan drivas in samt försöker klarlägga orsakerna till detta förhållande.

Den undersökning av indrivningsresultatet under åren 1970–1974, som utredningen låtit utföra (avsnitt 3), visar enligt utredningen att såväl de belopp som årligen har lämnats över för indrivning som de restförda belopp som kronofogdemyndigheterna har balanserat och skrivit av under dessa år har ökat. Sålunda förelåg för indrivning år 1970 totalt ett belopp om cirka 2 500 milj. kr. och för 1974 cirka 3 350 milj. kr. Motsvarande siffror i fråga om restförda belopp under dessa år var 1 525 milj. kr. resp. 1 850 milj. kr.

Enligt utredningen kan utvecklingen till en del förklaras av den inflation som har förekommit och av förändringar i konjunkturerna. Den kan också vara en följd av att myndigheterna har intensifierat sin kontroll av skatt- och avgiftsskyldiga. Den pågående utbyggnaden av kontrollverksamheten inom flertalet sektorer på området för skatter, tullar och avgifter torde medföra att det totala belopp som efterdebiteras blir allt större. Detta förhållande påverkar även antalet ärenden som lämnas över för indrivning. Ytterligare en orsak till att allt större belopp restförs och skrivs av är enligt utredningens uppfattning att betalningsmotståndet hos skatt- och avgiftsskyldiga under senare år har

tilltagit. Allt fler gäldenärer fullgör numera sina skyldigheter mot det allmänna först när de blir tvingade härtill. Inte sällan försöker de i det längsta utnyttja beskattningsförfarandet till att skaffa sig krediter på bekostnad av det allmänna. Utredningen framhåller därvid att det allmänna som borgenär inom området för skatter, tullar och avgifter är i en sämre ställning än fordringsägare i civilrättsliga avtalsförhållanden. Fordran på skatt uppkommer inte genom att avtal träffas mellan det allmänna och den enskilde utan genom dennes faktiska handlande. Det allmänna väljer inte sin gäldenär och dennes kreditvärdighet blir inte föremål för någon prövning. Fordringen bestäms på grundval av gäldenärens egna uppgifter och förutsätter att denne därvid medverkar. Han är vanligtvis den ende som har fullständig inblick i det material som grundar skattskyldigheten. Beskattningssystemet är också så utformat att gäldenären ofta medges lång kredit utan att det är möjligt för det allmänna att säkra den kommande betalningen.

Enligt utredningen föreligger ett direkt samband mellan den tid som förflyter från det att en fordran på skatt, tull eller avgift uppkommer och till dess den får drivas in samt omfattningen av det allmännas förluster. Ju längre tid som går desto större är risken att gäldenären avsiktligt gör sig egendomslös eller försätter sig i en sådan ekonomisk situation att han inte kan betala fordringen. Tidsfaktorn har därför en negativ inverkan på uppbördsresultatet. Risken för att gäldenären skall vidta obehöriga åtgärder med sina tillgångar är vidare enligt utredningen särskilt stor då det vid revision eller annan granskning upptäcks att han har lämnat oriktiga eller ofullständiga uppgifter i syfte att dra undan skatt. Men även när den skattskyldiges uppgifter frångås utan att han avsiktligt har lämnat oriktiga uppgifter finns enligt utredningen en viss risk för att han inte kommer att kunna betala fordringen eftersom han inte räknat med den nya uppgiften.

Utredningen redogör även för olika typer av metoder som den skatt- eller avgiftsskyldige använder sig av för att göra sin egendom oåtkomlig för det allmänna. Han tillåter t. ex. att hans tillgångar tas i anspråk av andra borgenärer som säkerhet för kredit genom företagsinteckning. Han överlåter sina fordringar på företag som mot kredit övertar fordringsrätten. Han "leasar" alla de föremål han använder i sin förvärvsverksamhet. Inför förestående konkurs betalar han privaträttsliga skulder före skatterna eller avgifterna för att på så sätt inte skada sina framtida kreditmöjligheter. Sanktionshotet och möjligheterna till återvinning är enligt utredningen inte tillräckliga för att hindra sådana förfaranden.

Utredningen framhåller vidare att konkursinstitutet för många skattskyldiga har blivit ett medel att bli kvitt sina skulder till det allmänna. Ofta avhänder de sig egendom före konkursinträdet eller tömmer sina bolag på tillgångar genom civilrättsliga rättshandlingar med andra fysiska eller juridiska personer. I flertalet fall är det närstående personer till de skattskyldiga eller av dem dominerade företag som är motpart i transaktionerna. Dessa arrangemang, som syftar till att urholka verkningarna av förestående

exekutionsrättsliga åtgärder, orsakar det allmänna stora förluster. Konkursansökningarna från kronofogdemyndigheterna resulterar också oftast i s. k. fattigkonkurser.

Sammanfattningsvis konstaterar utredningen att det allmänna årligen gör omfattande förluster vid uppbörden av skatter, tullar och avgifter. Väsentliga orsaker till detta förhållande är den långa kredit som nuvarande uppbörds- och indrivningsrutiner erbjuder samt skattegäldenärernas ökade betalningsmotstånd.

Den nu angivna utvecklingen på uppbörds- och indrivningsområdena måste enligt utredningen följas med största uppmärksamhet. Av rättvise- och jämlikhetsskäl menar utredningen att det inte kan godtas att skatt- eller avgiftsskyldiga genom illegala dispositioner med sin egendom försätter sig i sådana situationer att de inte kan fullgöra sina betalningsskyldigheter gentemot det allmänna. En grundläggande förutsättning för medborgarnas ansvarskänsla inför beskattningssystemet är enligt utredningens uppfattning att var och en betalar sin del av de utgifter som riksdagen har beslutat. Utredningen framhåller att de påtalade missförhållandena även har en negativ psykologisk effekt på de tjänstemän som arbetar med kontroll, uppbörd eller indrivning. Arbetsuppgifterna framstår för dem många gånger som meningslösa om den skattskyldige redan i ett inledande skede av en revision gör sig av med sin egendom utan att detta kan förhindras. Reaktionen av sådant slag är särskilt allvarliga på granskningsområdet. Den utökade kontrollverksamheten som pågår skulle enligt utredningen många gånger bli ett slag i luften om inte det allmänna får erforderliga instrument för att säkra det resultat som granskningen medför.

Med hänsyn till nu angivna förhållanden konstaterar utredningen att det föreligger ett behov av rättsliga instrument som avser att säkerställa betalningen av det allmännas fordringar på skatt, tull och avgift. För att tillgodose behovet kan enligt utredningen olika lösningar övervägas. En metod är att utvidga det solidariska betalningsansvar, som redan finns inom beskattningssystemet till att omfatta fler typer av betalningssituationer. En annan är att skapa ett snabbare och mer effektivt uppbördsförfarande med ökade möjligheter till preliminära beskattningsåtgärder. Ytterligare en metod är att förbättra det allmännas ställning vid exekution på grund av skatte-, tull- eller avgiftsfordringar. Vid sidan av dessa lösningar finns enligt utredningens uppfattning ett klart uttalat behov av processuella åtgärder för att säkerställa betalningen av det allmännas fordringar. Utredningen erinrar i detta sammanhang om att det allmänna i flertalet länder – även de nordiska – förfogar över denna typ av säkerhetsåtgärder. I många fall är dessa förenade med förmånsrätt.

Enligt utredningens mening bör det allmänna ha lika stora möjligheter att säkra betalning av en offentligrättslig fordran som en enskild borgenär har i fråga om en civil fordran. Det får därför enligt utredningen anses motiverat att tillföra det allmänna processuella medel för att säkra utfallet i skatte- och avgiftsprocessen.

6.2 Utformningen av bestämmelser om säkerhetsåtgärder

6.2.1 Allmänt

När det gäller frågan hur bestämmelserna om säkerhetsåtgärder i skatte- och avgiftsprocessen lämpligen bör utformas uppehåller sig utredningen till en början vid avvägningen mellan de olika intressen som bör beaktas vid den här typen av lagstiftning.

Enligt utredningen bör bestämmelserna utformas på så sätt att de kan tillämpas endast i de situationer där det är absolut påkallat från allmän synpunkt. Genom denna avvägning menar utredningen att den enskildes befogade intressen får anses vara tillgodosedda.

Utredningen läster i detta sammanhang uppmärksamheten på att skattemässiga synpunkter ibland bör stå tillbaka för andra samhällsintressen. Detta är enligt utredningen i linje med det allmännas under senare år ökade insatser till gäldenärer med finansiella svårigheter. Har en gäldenär ådragit sig betydande skatteskulder kan det enligt utredningen ändå vara försvarligt från samhällsekonomisk synpunkt att inte tvinga fram en skattebetalning som medför att gäldenärens situation försämras. Från fall till fall får enligt utredningen avgöras om tvångsmedel skall användas eller om man bör uppskjuta eller rent av avstå från dem.

Rättssäkerheten kräver enligt utredningen vidare att mål, vari säkerhetsåtgärd har beslutats behandlas med största skyndsamhet. Utredningen uppger att den har diskuterat att införa tidsbegränsade säkerhetsåtgärder av den typ som finns i den finska lagstiftningen men att den har avstått från en sådan lösning. Anledningen härtill är den mer tidskrävande process som förekommer i vårt land samt den omständigheten att den skatt-, tull- eller avgiftsskyldige många gånger förhalar processen. Det är enligt utredningen emellertid självklart att mål, vari betalningssäkring beslutas bör behandlas skyndsamt och med förtur. Frågan om förtur bör enligt utredningens mening lösas i administrativ ordning.

De fiskala intressena kommer enligt utredningen starkast till uttryck i framför allt två olika situationer. Säkerhetsåtgärderna bör erbjuda skydd mot betalningssabotage men även minska den kreditrisk det allmänna måste ta i massärendeprocesser av förevarande slag. Hänsynen till dessa intressen kräver enligt utredningen att åtgärden måste kunna sättas in så snart en fordran på skatt, tull eller avgift föreligger, således i åtskilliga fall långt innan debitering kan äga rum. Åtgärden bör enligt utredningen avse såväl fast som lös egendom. För att tillgodose de fiskala säkerhetsaspekterna bör vidare ett snabbt förfarande användas utan att för den skull kravet på rättssäkerheten ställs tillbaka. Åtgärden bör enligt utredningen slutligen erbjuda ett visst skydd mot anspråk som riktas mot gäldenärens egendom från andra borgenärer.

Med hänsyn till nu angivna förhållanden föreslår utredningen att en

särskild typ av säkerhetsåtgärd som tillgodoser de nu nämnda synpunkterna tillförs skatte- och avgiftsprocessen.

Enligt utredningen bör den föreslagna säkerhetsåtgärden ges en särskild beteckning – betalningssäkring – eftersom den i väsentliga avseenden föreslås få en annan utformning än de traditionella säkerhetsåtgärderna i civil- och straffprocessen. Vidare talar enligt utredningen starka skäl för att det föreslagna institutet bör placeras i en särskild lag. Säkerhetsåtgärdens speciella karaktär och den omständigheten att den är avsedd att användas endast i offentligrättsliga sammanhang av särskild art gör att bestämmelserna om åtgärden inte bör föras in i UL. Denna lag reglerar huvudsakligen exekution på det privaträttsliga området. Det vore likaså olämpligt, anser utredningen, om regler om processuella tvångsmedel för skatte- och avgiftsprocessen togs in i UBL. Att föra in bestämmelserna i FL eller FPL är enligt utredningens mening inte heller ändamålsenligt eftersom institutet får användas endast i syfte att skydda betalning av skatt, tull eller avgift. Utredningen föreslår därför att bestämmelserna tas in i en särskild lag benämnd betalningssäkringslag för skatte- och avgiftsprocessen.

6.2.2 Förslaget till betalningssäkringslag för skatte- och avgiftsprocessen

6.2.2.1 Tillämpningsområde m. m.

Enligt utredningen bör lagen utformas på så sätt att den får ett vidsträckt tillämpningsområde inom ramen för skatte-, tull- och avgiftssystemen. Praktiska skäl talar för att lagen bör kunna tillämpas vid all statlig uppbördsverksamhet, oavsett vilken skatt, tull eller avgift det är fråga om. Även på vissa områden där det inte föreligger ett lika påtagligt behov av betalningssäkring bör man ha möjlighet att i enstaka fall tillgripa åtgärden. Det är dessutom önskvärt att åtgärden kan användas i de fall där säkerhetsåtgärder enligt BSL kan förekomma. Enligt utredningen kan man inte bortse från den gynnsamma inverkan på skattemoralen i allmänhet som ett enhetligt system av säkerhetsåtgärder medför.

Med hänsyn till nu angivna omständigheter föreslår utredningen att bestämmelserna om lagens tillämpningsområde utformas så att lagen kan komma till användning inom i princip hela området för skatter, tullar och avgifter. Lagtekniskt sker detta genom en förklaring av vilken typ av det allmännas fordran som får säkerställas genom betalningssäkring och mot vilken gäldenär åtgärden får riktas.

Fordran som kan komma i fråga är i första hand fordran på skatt, tull eller avgift som anges i 1 § första stycket lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m., LFS. Detta lagrum föreslås ändrat på så sätt att det kommer att omfatta även fordran på arvs- och gåvoskatt.

I tillämpningsområdet föreslås vidare ingå förseningsavgift, skattetillägg

eller liknande avgift som avser skatt, tull eller avgift enligt 1 § första stycket LFS samt ränta eller avgift som utgår i samband med uppbörd eller indrivning.

Slutligen föreslår utredningen att lagen skall vara tillämplig beträffande det allmännas fordran mot den som genom myndighets eller domstols särskilda beslut kan komma att bli betalningsskyldig för annans skatte- eller avgiftsskuld. Lagtekniskt anges detta av utredningen genom en förklaring av vad som enligt den föreslagna lagen bör förstås med begreppet gäldenär. Enligt utredningen skall som gäldenär anses den som har ålagts eller enligt lag kan åläggas betalningsskyldighet för fordran. Innebörden härav är enligt utredningen att betalningssäkring kan riktas dels mot alla subjekt som enligt normal debiteringsrutin direkt på grund av tillämpliga författningsbestämmelser skall betala skatte- eller avgiftsfordringen och dels mot den som enligt särskild föreskrift – t. ex. 75 § resp. 77 a § UBL, 48 a § ML och 27 a § FKL – av myndighet eller domstol har ålagts betalningsskyldighet eller kan komma att åläggas sådant ansvar för annans skatte- eller avgiftsskuld.

6.2.2.2 Beslut

6.2.2.2.1 Inledning

Under rubriken "beslut" i lagförslaget behandlar utredningen villkoren för beslut om betalningssäkring och förutsättningarna för behörighet att besluta om sådan åtgärd.

6.2.2.2.2 Villkor för beslut

Enligt utredningen skall två grundläggande villkor vara uppfyllda för att beslut om betalningssäkring skall få fattas. Det ena villkoret hänför sig till fordringen och det andra till gäldenärens vilja och förmåga att betala fordringen.

Det första villkoret för att betalningssäkring skall få beslutas är enligt utredningen att det allmänna har en fordran på skatt, tull eller avgift mot en bestämd gäldenär. Åtgärden får tillgripas från den tidpunkt då fordringen har uppkommit. Är fordringen ännu inte fastställd av myndighet eller domstol skall den bestämmas med hänsyn till det belopp som på grund av föreliggande omständigheter skäligen kan antas bli påfört gäldenären. Vidare krävs enligt förslaget i princip att fordringen skall vara av betydande storlek.

I specialmotiveringen till lagförslaget behandlar utredningen ingående de frågor som kan tänkas uppkomma vid prövningen av en fordrans existens och omfattning. Utredningen skiljer därvid mellan fastställda fordringar och icke fastställda fordringar.

Enligt utredningen är en fordran fastställd när den inom det ordinarie

förfarandets ram har debiterats eller på däremot svarande sätt har bestämts till beloppet. Detta gäller även i det fall, då beloppet beräknas på grundval av ett taxeringsbeslut eller liknande. En fordran på statlig inkomstskatt, som beräknas med ledning av resultatet från den årliga taxeringen är enligt utredningen fastställd först när lokal skattemyndighet har skrivit under debiteringslängden. En fordran på mervärdeskatt är däremot fastställd så snart en i föreskriven ordning upprättad deklaration har kommit beskattningsmyndigheten tillhanda.

Vid betalningssäkring för att säkra betalning av fastställd fordran skall enligt utredningen endast en formell kontroll av debiteringsmyndighetens beslut vara behövlig. Det skall således inte krävas att beslutsfattaren företar någon bedömning av den fastställda fordringen i fråga om grund eller belopp.

Vad därefter angår fordran som ännu inte har fastställts är utredningen av den uppfattningen att beslutsfattaren mer ingående skall pröva sakförhållandena. Denna har nämligen då att självständigt bestämma dels huruvida det finns grund för fordringen dels ock vilket belopp som på grund av föreliggande omständigheter skäligen kan antas bli påfört gäldenären.

Frågan om det finns grund för fordringen skall enligt utredningen avgöras efter de materiella och processuella bestämmelser, som gäller vid fastställelse av fordringen inom det tillämpliga beskattningsförfarandets ram. Det skall därvid skäligen kunna antas att föreliggande omständigheter grundar skatte-, tull- eller avgiftsskyldighet för en viss person.

Även när det gäller att fastställa storleken av den fordran som avses att säkerställas skall enligt utredningen beslutsfattaren grunda sitt ställningstagande på en skälighetsbedömning. Därvid bör enligt utredningen de riktlinjer, efter vilka skälighetsprövning i ärenden om skönstaxering och skönsuppskattning sker, kunna vara till ledning.

Det mått av bevisning som det allmänna skall presteras för att beslut om betalningssäkring skall få fattas är enligt utredningen avhängigt av hur långt en eventuell granskning eller i förekommande fall taxering eller fastställelse av avgiftsunderlag har framskridit. Den omständigheten att den skatt-, tull- eller avgiftsskyldige har brustit i sin uppgiftsplikt gentemot beskattningsmyndigheten har därvid betydelse.

En fordran som ännu inte har fastställts kan enligt utredningens uppfattning ändå utan att någon egentlig prövning företas med mycket hög grad av sannolikhet bestämmas till såväl grund som storlek. Finns det exempelvis ett taxeringsbeslut, där underlaget för en kommande debitering har bestämts, har beslutsfattaren endast att räkna ut fordringens storlek. Samma tillvägagångssätt kan i regel användas om deklaration eller annan skriftlig uppgift, som skall ligga till grund för beskattningsmyndighetens handläggning finns tillgänglig. Om den granskade inför beskattningsmyndigheten eller beslutsfattaren har medgett att tidigare lämnade uppgifter har varit felaktiga krävs enligt utredningen inte heller mer ingående överväganden.

Har grundmaterial tagits fram under en kontroll av hur den skatt-, tull- eller avgiftsskyldige har fullgjort sin uppgiftsplikt bör enligt utredningen en försiktigare bedömning göras av beslutsfattaren. Har den granskade beretts tillfälle att yttra sig över resultatet av granskningen kan beslutsfattaren enligt utredningen oftast göra sin bedömning med god säkerhetsmarginal. Särskilt gäller detta om den granskade har vitsordat riktigheten av gjorda iakttagelser eller underlåtit att komma in med erinringar. Det förekommer emellertid att grundmaterialet i det inledande skedet av en revision eller annan granskning är mer eller mindre ofullständigt. Det kan vara fråga om iakttagelser från granskningsmannens sida som förmedlas till beslutsfattaren genom en summarisk muntlig eller skriftlig rapport. Har granskningsmannen varit i kontakt med den granskade och denne vägrat att yttra sig eller lämnat undvikande svar på granskningsmannens frågor är enligt utredningens uppfattning detta förhållande sammantaget med kontrolluppgifter från tredje man inte sällan tillräcklig grund för en skälighetsbedömning av fordringsanspråket.

Betalningssäkring skall enligt utredningen i huvudsak komma till användning för att säkra fordringar som hänför sig till rättshandlingar under avslutade beskattningsperioder. Har beskattningsperioden ännu inte gått till ända kan fordringen mer sällan fastställas med tillräcklig grad av säkerhet eftersom den kan neutraliseras av senare företagna rättshandlingar. Enligt utredningen kan dock fall tänkas där omständigheterna talar för att det inte finns några möjligheter att genom t. ex. bokslutsdispositioner kvitta ut den uppkomna ökningen av skatte- eller avgiftsunderlaget. I sådana situationer skall betalningssäkring i princip få användas.

Betalningssäkring föreslås även kunna beslutas mot den som efter särskild prövning av myndighet eller domstol kan förklaras betalningsskyldig för annans skatteskuld även om denna prövning ännu inte har ägt rum. Förutsättning härför är att det på grund av föreliggande omständigheter skäligen kan antas att fordringen kommer att påföras den mot vilken säkerhetsåtgärder riktas.

Som ytterligare en förutsättning för betalningssäkring föreslår utredningen att den fordran som åtgärden avser att skydda skall uppgå till betydande belopp. I undantagsfall får betalningssäkring dock beslutas i fråga om icke betydande fordringar. Detta får ske om särskilda skäl föreligger.

Enligt utredningen bör det ankomma på rättstillämpningen att avgöra vad som skall avses med "betydande belopp". Utredningen anser emellertid att viss vägledning i frågan kan fås genom den praxis som har utvecklats beträffande motsvarande uttryck i 5 § skattebrottslagen (1971:69), SkBL.

Med uttrycket "särskilda skäl" bör enligt utredningen förstås uppenbara fall av betalningssabotage.

Det andra grundläggande villkoret för att ett beslut om betalningssäkring skall få fattas är enligt förslaget att det skall föreligga särskild risk för att gäldenären inte kommer att betala den fordran som beslutet avser att

säkerställa. Risken skall vara av konkret natur dvs. kunna konstateras i det aktuella fallet.

Enligt utredningen bör det många gånger gå att med någorlunda säkerhet avgöra om gäldenären avser att undandra sig sin betalningsskyldighet. Har han medvetet sökt dra undan skatt från det allmänna genom att lämna oriktiga eller bristfälliga uppgifter vid deklARATIONEN eller pekar omständigheterna på att han håller på eller planerar att göra sin egendom oåtkomlig för exekution är riskvillkoret uppfyllt. Betalningssabotage behöver inte föreligga för att beslut om betalningssäkring skall få meddelas. Finns det en konkret risk för att gäldenären vid ett kommande uppbördstillfälle inte kommer att kunna betala sin skuld – han har med eller utan avsikt försatt sig i en sådan ekonomisk situation – är villkoret även uppfyllt. Genom en allmän bedömning av gäldenärens ekonomiska läge för den närmaste framtiden bör man enligt utredningen i regel kunna slå fast om denne kommer att betala fordringen. Olika faktiska omständigheter som rör hans person och ekonomi får därvid ge vägledning. Redan det faktum att fordringen betydligt överstiger vad gäldenären normalt brukar vara skyldig i skatt, tull eller avgift kan enligt utredningen ofta medföra att risken är tillräckligt uttalad, särskilt om gäldenären tidigare visat sig betalningsovillig eller om han har försökt undgå sina betalningsförpliktelser.

Betalningssäkring får enligt förslaget tillgripas ända till dess den fordran åtgärden avser att säkerställa betalas eller preskriberas. Åtgärden skall nämligen hävas först när den inte längre behövs för att säkerställa fordringen. Detta inträffar enligt utredningens uppfattning när utmätning för fordringsbeloppet har vunnit laga kraft. Det förhållandet att fordringen har tagits upp på restlängd hindrar således inte ett beslut om betalningssäkring i fråga om fordringen.

Enligt förslaget skall ett beslut om betalningssäkring omedelbart hävas, helt eller till viss del, om åtgärden inte längre behövs för att säkerställa betalning av fordringen eller om eljest skäl för beslutet inte längre föreligger.

Beslut om betalningssäkring skall enligt utredningen upprättas skriftligt och lämnas till gäldenären mot bevis senast vid förrättningen för verkställighet. Om detta inte kan ske skall beslutet delges gäldenären genom den verkställande myndighetens försorg. Genom denna bestämmelse menar utredningen att myndigheterna får möjlighet att dröja med underrättelsen om beslutad betalningssäkring till den tidpunkt när verkställighet sker. Enligt utredningen kan ett sådant förfarande tillämpas om det finns risk för betalningssabotage. I övrigt skall enligt utredningen FL:s och FPL:s regler om kommunikation med part gälla vid beslutsfattandet.

6.2.2.3 Behörighet att besluta om betalningssäkring

Behörighet att besluta i fråga om betalningssäkring hör enligt utredningen ges åt den myndighet som har att föra det allmännas talan i mål om den fordran som beslutet avser att säkerställa. Genom att lägga beslutanderätten på myndighet uppnår man enligt utredningen den fördelen att åtgärden kan beslutas och sättas in med skyndsamhet. Detta menar utredningen är värdefullt då sådana situationer kan förväntas bli vanliga där även ett mindre dröjsmål kan medföra att åtgärden blir utan verkan, t. ex. i samband med revision eller annan granskning. De flesta beslut som rör skatter, tullar och avgifter meddelas även av myndighet i första instans. Beskattningsmyndigheterna får vidare anses vara väl insatta i frågor av beskattningsnatur. Ytterligare en omständighet som enligt utredningen talar för att lägga beslutanderätten på myndighet är att denna lösning gör det möjligt att koppla prövningen av säkerhetsåtgärden till handläggningen av målet i huvudsaken.

Med hänsyn till nu angivna förhållanden föreslår utredningen att beslut om betalningssäkring och om hävande av sådan åtgärd skall fattas av den som har att föra det allmännas talan i mål om den fordran beslutet avser. Om särskilda skäl föreligger får dock annan tjänsteman förordnas att fatta sådant beslut.

Med benämningen "den som har att föra det allmännas talan i mål om den fordran beslutet avser" menar utredningen den som för det allmännas räkning har att vid myndighet eller inför domstol föra process om fordringen eller den som har motsvarande uppgifter i fråga om fordringens underlag. På den direkta beskattningsområde innebär detta att betalningssäkring beträffande slutlig och tillkommande skatt, som debiteras på grundval av taxering eller eftertaxering, beslutas av den som har att föra det allmännas talan i taxeringsmålet eller, om talan ännu inte har väckts, skulle ha rätt att föra talan i ett sådant mål angående fordringen. När det gäller fordran på preliminär skatt skall däremot den befattningshavare ha kompetens att fatta beslut som skall föra det allmännas talan i fråga om skattens debitering.

Beslut om betalningssäkring skall i undantagsfall få fattas av annan tjänsteman än sådan som har att föra det allmännas talan i mål om den fordran beslutet avser säkerställa. Förutsättningarna härför är enligt utredningen att särskilda skäl skall föreligga. Bestämmelsen är i första hand tillämplig i fråga om fordringar av samma slag där beslutskompetensen är fördelad mellan olika lokala eller regionala myndigheter. Den ger vidare myndighet befogenhet att särskilt förordna den som inte äger processbehörighet att besluta angående betalningssäkring. Utredningen framhåller emellertid att bestämmelsen bör användas restriktivt.

6.2.2.3 Verkställighet m. m.

Verkställighet av beslut om betalningssäkring bör enligt utredningen i huvudsak följa reglerna vid utmätning. Verkställigheten bör av naturliga skäl anförtros kronofogdemyndighet. Slutligen bör ett edsförfarande motsvarande utmätningssed införas vid verkställigheten.

Utredningen föreslår således att beslut om betalningssäkring skall verkställas enligt de föreskrifter som gäller vid utmätning för den fordran åtgärden avser att säkerställa såvida inte särskilda bestämmelser i den föreslagna lagen stadgar avvikelser härifrån. Kronofogdemyndighet skall vidare verkställa beslutet på framställning av den tjänsteman som har fattat beslutet. Undantagen från tillämpning av reglerna för utmätning är enligt utredningen i huvudsak betingade av den föreslagna åtgärdens karaktär av säkerhetsåtgärd. Sålunda föreslås att verkställighet i princip inte skall få omfatta försäljning av den egendom som har tagits i anspråk. Inte heller andra åtgärder som har omedelbart samband med försäljning skall få vidtas vid verkställighet av beslut om betalningssäkring.

Vad som skall gälla i fråga om underrättelse till gäldenär regleras i den föreslagna lagen. Motsvarande regler vid utmätning är således inte tillämpliga. De villkor som enligt 59 § UL måste vara uppfyllda för att man skall kunna underlåta att underrätta gäldenär om verkställigheten föreslås ej heller skola gälla vid betalningssäkring. Enligt utredningen bör gäldenär erhålla meddelande om den förestående verkställigheten enbart om omständigheterna talar för att han inte efter sådan underrättelse kommer att tillgripa åtgärder som kan hänföras till betalningssabotage.

Slutligen föreslås, till skillnad från vad som gäller vid utmätning, att kronofogdemyndighet skall äga exklusiv behörighet i fråga om i princip alla åtgärder på verkställighetsplanet. Sålunda ankommer det enligt förslaget endast på kronofogdemyndighet att besluta angående åtgärder som avser förvaltning av ianspråktagen fast egendom.

Vid verkställigheten får enligt förslaget gäldenär under vissa förutsättningar åläggas att upprätta förteckning över sina tillgångar och skulder och att med ed bekräfta att uppgifterna är riktiga. Edgången föreslås bli straffsanktionerad enligt 11 kap. 1 och 3 §§ BrB som oredlighet resp. vårdslöshet mot borgenär. Genom förslag till ändring i dessa lagrum föreslås de omfatta även förteckning till betalningssäkringsed. Förutsättningar för betalningssäkringsed föreslås vara att tillgångar inte anträffas vid verkställigheten eller att dessa är tvistiga. Förfarandet vid betalningssäkringsed föreslås i princip utformat efter bestämmelserna i lagen (1921:244) om utmätningssed, UeL.

6.2.2.4 Rättsverkan

Om den föreslagna säkerhetsåtgärden skall tillgodose de fiskala behoven inom skatte- och avgiftsprocessen fordras det enligt utredningen att till den

knyts sådan rättsverkan som dels innefattar inskränkning i gäldenärens befogenheter i fråga om den egendom, som åtgärden omfattar, dels ock medför visst skydd mot gäldenärens övriga borgenärer. Utredningen framhåller att det enligt gällande rätt är möjligt att genom olika civilrättsliga dispositioner göra en säkerhetsåtgärd av typ kvarstad verkninglös. Enligt utredningen är det allmänt från flera synpunkter svåra ställning i den massärendeprocess, som beskattningsförfarandet i allmänhet innebär, ett tungt vägande skäl för att förena betalningssäkring med ett särskilt skydd för den ianspråktagna egendomen. Detta bör enligt utredningen konstrueras som förmånsrätt i den egendom som är föremål för åtgärden. Förmånsrätten bör vara av samma slag som den som uppkommer vid utmätning och gälla från dagen för verkställigheten.

På grund av nu angivna förhållanden föreslår utredningen bestämmelser om förbud för gäldenären att till skada för det allmänna förfoga över egendom som är föremål för betalningssäkring. Förbudet skall gälla från det kronofogdemyndigheten har förklarat att egendomen har tagits i anspråk. Förbudet föreslås straffsanktionerat enligt 17 kap. 13 § BrB som överträdelse av myndighets bud. Genom förslag till ändring i nämnda lagrum föreslås straffansvaret omfatta även gods som har tagits i anspråk genom betalningssäkring.

Vidare föreslås att bestämmelser införs i 8 § förmånsrättslagen (1970:979), FRL, om att ett verkställt beslut om betalningssäkring ger förmånsrätt i den egendom som har tagits i anspråk. Förmånsrätten föreslås uppkomma vid samma tidpunkt som förmånsrätt på grund av bestämmelserna i 77 § 1 och 2 mom. samt 83 § 1 mom. UL.

Utredningen föreslår slutligen att förmånsrätten skall ha samma innebörd som förmånsrätt på grund av utmätning. Vid utmätning för fordran, för vilken beslut om betalningssäkring har meddelats skall enligt förslaget förmånsrätt följa från den dag, då beslutet om betalningssäkring verkställdes under förutsättning att utmätningen sker i den egendom som har tagits i anspråk genom betalningssäkringen. Regler härom föreslås införda i 9 § FRL.

6.2.2.5 Ställande av säkerhet

Enligt utredningens mening bör det finnas möjlighet att ställa säkerhet för betalning av skatt-, tull- eller avgiftsfordran vid betalningssäkring. Därvid bör inte krävas att beslutet om betalningssäkring i fråga om fordringen skall föreligga. Gäldenären bör ha möjlighet att förhindra beslutet genom att ställa säkerhet.

Med hänsyn till vad nu har sagts föreslår utredningen bestämmelser enligt vilka säkerhet får ställas för betalning av fordran på skatt, tull eller avgift. Den som är behörig att besluta om betalningssäkring i fråga om fordringen föreslås få behörighet att pröva erbjuden säkerhet och besluta om sådana åtgärder som

är erforderliga för att ta säkerheten i anspråk. Om särskilda skäl föreligger skall enligt utredningsförslaget även kronofogdemyndighet ha rätt att pröva erbjuden säkerhet. Anmälan om sådant beslut skall emellertid genast göras till den i normala fall behörige beslutsfattaren. Denne skall omedelbart pröva om beslutet skall bestå.

Med uttrycket "särskilda skäl" skall enligt förslaget förstås framför allt sådana situationer där man på grund av faktiskt hinder inte kan erhålla beskattningsmyndighetens beslut och det är särskilt brådskande med verkställigheten.

Enligt förslaget skall säkerheten utgöras av pant eller borgen. Borgen skall ställas såsom för egen skuld och vara solidarisk om den ställs av mer än en person.

6.2.2.6 Besvär m. m.

Talan mot beslut i fråga om betalningssäkring bör enligt utredningen kunna föras hos den myndighet eller domstol som har att pröva besvär över beslut i fråga om den fordran betalningssäkringen avser att säkerställa. Med undantag för vissa fordringar bör således i princip samma besvärsordning gälla vid betalningssäkringen som vid besvär över beslut i fråga om fordringen som sådan. Vid talan mot verkställighet av beslut om betalningssäkring bör enligt utredningen UL:s bestämmelser i huvudsak vara tillämpliga.

Med hänsyn till det anförda föreslås därför att talan mot beslut angående betalningssäkring skall föras genom besvär hos den domstol eller myndighet som har att pröva besvär i fråga om den fordran betalningssäkringen avser. Länskatte-rätten i länet skall dock vara ensam behörig att pröva besvär i första instans såvitt avser fordran inom länsstyrelsens förvaltningsområde. Vidare föreslås att bestämmelserna i 10 kap. UL om klagan över utmätningsmans förfarande skall gälla i tillämpliga delar i fråga om verkställighet av beslut om betalningssäkring. Talan föreslås dock inte i något fall begränsad till viss tid.

6.2.3 Övriga författningsförslag

Förslaget till betalningssäkringslag för skatte- och avgiftsprocessen bör enligt utredningen medföra vissa följdändringar i författningar inom i huvudsak civil-, utsöknings- och konkursrätten. De ändringar som föreslås är enligt utredningen främst föranledda av att ett verkställt beslut om betalningssäkring medför förmånsrätt för fordringen samt att åtgärden i likhet med vad som gäller vid utmätning föreslås utgöra hinder mot vissa civilrättsliga dispositioner med den egendom som har tagits i anspråk. Av dessa skäl föreslås ändringar i FRL, jordabalken, JB, lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg, LIRL, och sjölagen (1891:35 s. 1). SjöL.

Utredningen anför även andra omständigheter som grund för de föreslagna förändringarna. Behovet av allmän förmånsrätt för arvs- och gåvoskatt samt det lämpliga i att den föreslagna säkerhetslagstiftningen omfattar hela området för skatter, tullar och avgifter förklaras vara anledningen till förslaget till ändring i LFS. Den exekutionsrättsliga regleringen av verkningarna av betalningssäkring utgör skälet till de föreslagna ändringarna i UL, lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom, FfL, lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m. m., LfL, lagen (1973:1130) om exekutiv försäljning av registrerat skepp m. m., SfL och KKL.

För att institutet betalningssäkring skall fungera effektivt bör det enligt utredningen vara straffrättsligt sanktionerat. Av denna anledning föreslås att det straffbara området för oredlighet resp. vårdslöshet mot borgenärer utvidgas till att omfatta gäldenär som lämnar oriktig uppgift i förteckning till betalningssäkringsed. Även bestämmelsen i 17 kap. 13 § BrB om överträdelse av myndighets bud föreslås utvidgad till att omfatta den som rubbar gods som har tagits i anspråk genom betalningssäkring.

Slutligen bör enligt utredningen de straffprocessuella bestämmelserna om kvarstad och skingringsförbud ändras till att avse även fordringar på skatt, tull och avgift, som någon kan misstänkas ha undanhållit eller sökt att undanhålla det allmänna genom brott mot de centrala skatte-, tull- och avgiftsförfattningarna. Anledningen härtill anges bl. a. vara den att polis eller åklagare därigenom får möjlighet att, i avvaktan på beskattningsmyndighets beslut om betalningssäkring, ta egendom i förvar.

Med hänsyn till det nu sagda föreslår utredningen följande ändringar.

1 § LFS föreslås ändrad så att förmånsrätt enligt 11 § FRL följer med fordran på skatt som anges i lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt, AGL.

I 8 § FRL föreslås det tillägget att betalningssäkring ger förmånsrätt i den egendom vari verkställighet har skett och i 9 § samma lag bestämmelser som jämför betalningssäkring och utmätning i förmånsrättsligt hänseende. Dessutom föreslås i sistnämnda lagrum det tillägget att förmånsrätt vid utmätning för fordran för vilken beslut om betalningssäkring har meddelats, skall följa i den egendom som är föremål för betalningssäkringen från den dag då beslutet om betalningssäkring verkställdes.

I 19 kap. 21 § JB föreslås den ändringen att anteckning skall göras i fastighetsboken eller tomträttsboken om verkställt beslut om betalningssäkring eller upphävt sådant beslut.

21 kap. 2 § JB föreslås ändrad så att ansökan om inskrivning av tomträtt skall avslås om fastigheten har tagits i anspråk genom betalningssäkring.

Enligt förslag till ändring i 21 kap. 5 § JB skall i fråga om inskrivning av avtal om ändring i tomträtts innehåll fastighet eller tomträtt, som har tagits i anspråk för betalningssäkring jämföras med fastighet eller tomträtt som har utmätts om verkställigheten har ägt rum före den dag då inskrivningen söks.

I 22 kap. 3 § JB föreslås den ändringen att ansökan om inteckning skall avslås om del av fastighet har tagits eller, den dag då inteckning söks, tas i anspråk genom betalningssäkring.

Enligt förslag till ändringar i 12 och 41 §§ LIRL skall verkställt beslut om betalningssäkring i likhet med utmätning utgöra hinder mot att bifalla ansökan om inteckning samt anteckning ske i inskrivningsboken om verkställt eller upphävt beslut om betalningssäkring.

Enligt förslag till ändringar i 38 och 283 §§ SjöL skall verkställighet av beslut om betalningssäkring i registrerat skepp eller skeppsbyggc eller inskriven rätt till sådan egendom medföra skyldighet att anteckna förhållandena i skepps- resp. skeppsbyggnadsregistren samt utgöra hinder för bifall till ansökan om inteckning i egendomen.

Enligt förslag till ändring i 72 § UL skall vid utmätning för annan fordran i första hand annan egendom än sådan som är ianspråktagen genom betalningssäkring tas i anspråk om inte utmätningssökanden därigenom tillfogas skada. Har det allmännas fordran på grund av betalningssäkring bättre rätt än den för vilken utmätning sker, föreslås vid utmätning i lös egendom att ett belopp motsvarande det allmännas fordran skall avsättas vid köpeskillingens fördelning. Detta framgår av utredningens förslag till ändring i 139 § UL. Utmäts fast egendom föreslås genom ändring i 34 § FfL i motsvarande fall att kontant betalning skall erläggas för fordringen och beloppen insättas på bankkonto.

Enligt förslag till ändringar i 25 § FfL, 10 § LfL och 10 § Sfl skall fordran som utgår med förmånsrätt på grund av betalningssäkring tas upp i sakägarförteckning.

I 38 § KKL föreslås bestämmelser för att reglera det fall då gäldenären försätts i konkurs efter det att honom tillhörig egendom har tagits i anspråk genom verkställd betalningssäkring. I likhet med vad som gäller vid utmätning föreslås att förmånsrätt på grund av betalningssäkring skall gå åter om egendomen har tagits i anspråk för åtgärden senare än tre månader före fristdagen. Förfarandet vid återgång av förmånsrätt på grund av betalningssäkring föreslås motsvara vad som gäller vid utmätning. Detta framgår av utredningens förslag till ändring i 40 b § KKL.

I 11 kap. 1 § BrB föreslås ändrad på så sätt att gäldenär som i förteckning till betalningssäkringsed förtiger tillgång, uppger obefintlig skuld eller lämnar annan sådan oriktig uppgift skall dömas för oredlighet mot borgenärer såvida inte uppgiften rättas innan den beedigas eller eljest läggs till grund för förfarandet. Detsamma föreslås gälla om gäldenär i samband med betalningssäkring åberopar oriktig handling eller skenavtal och därigenom hindrar att erforderlig egendom genom förrättningen tas i anspråk för att bereda det allmänna säkerhet. Motsvarande ändring föreslås i 11 kap. 3 § BrB beträffande gäldenär som av grov oaktsamhet lämnar oriktig uppgift om sina tillgångar eller skulder i förteckning till betalningssäkringsed.

Enligt förslag till ändring i 17 kap. 13 § BrB skall den som rubbar gods, som

har tagits i anspråk genom betalningssäkring straffas för överträdelse av myndighets bud.

Enligt förslag till ändring i 26 kap. 1 § RB skall slutligen bestämmelserna om kvarstad och skingringsförbud få tillämpas om någon är skäligen misstänkt för brott enligt SkBL, lagen (1960:418) om straff för varusmuggling, UBL, kupongskattelagen (1970:624) eller lagen (1958:295) om sjömansskatt. SJSL, och det skäligen kan befaras, att han genom att avvika eller genom att skaffa undan egendom eller på annat sätt undandrar sig att betala den skatt, tull eller avgift, som han genom brottet kan antas ha undanhållit eller sökt undanhålla det allmänna. Åtgärderna får avse det belopp som svarar mot det allmännas fordran mot den misstänkte på skatt, tull eller avgift. De föreslås få bestå längst till dess beslut om betalningssäkring för fordringen i fråga har verkställts.

7 Remissyttrandena

7.1 Reformbehovet

Det övervägande antalet remissinstanser är eniga med utredningen, att det föreligger ett stort behov av processuella tvångsmedel som kan säkra betalningen av det allmännas fordringar på skatt, tull och avgift. Åtskilliga av dessa remissinstanser redogör utförligt för sin syn på behovet av en lagstiftning på området. I detta hänseende kan här återges följande.

RÅ framhåller att inom civil- och straffprocessen kan en borgenär medelst kvarstad och skingringsförbud hindra att en gäldenär gör sig av med sin egendom intill dess exekution får äga rum. Mot bakgrund av de lagstiftningsåtgärder mot skattefusk och skatteflykt som har vidtagits under senare år och den utbyggnad som pågår av kontrollverksamheten är det enligt *RÅ* inte tillfredsställande att det allmännas anspråk på skatter, tullar och avgifter saknar motsvarande skydd. Tiden från t. ex. en revision till debitering av tillkommande skatt utnyttjas ofta av skattskyldiga till att göra sig egendomslösa. Även om de belopp som undandras det allmänna på indrivningsstadiet utgör en ringa del av den totala slutliga uppbörden kan man inte bortse från den negativa verkan som sådana förfaranden har på skattemoralen i samhället.

Hovrätten över Skåne och Blekinge finner att utredningen på ett övertygande sätt påvisat behovet av lagstiftning som syftar till att vid befarat betalningssabotage säkerställa framtida betalning av skatter, tullar och avgifter. Enligt hovrätten bör det allmänna ges samma möjligheter som enskilda borgenärer att skydda sina fordringsanspråk. Även *Göta hovrätt* och *kammarrätten i Göteborg* betonar att det är angeläget att det allmänna inte är i sämre läge än civila borgenärer när det gäller att trygga anspråken på skatter, tullar och avgifter.

RRV påpekar att de åtgärder som lagstiftaren har vidtagit för att motverka skatteflykt och skatteundandragande blir utan verkan om det allmänna samtidigt inte har möjlighet att säkra sina fordringar. Den enskilde borge-nären grundar sitt krav på säkerhet vid kreditgivning på den risk han bedömer föreligga. Samma synsätt bör anläggas när det gäller att bedöma samhällets behov av säkerhetsåtgärder. Fordringar på skatter, tullar och avgifter skrivs årligen av med mellan 500 och 600 milj. kr. Betydligt mer än hälften härav avser fordringar mot arbetsgivare och skattskyldiga som driver rörelse. Även om förlusterna kan anses ringa i förhållande till den totala uppbördens och det allmännas möjligheter till riskutjämning är det med hänsyn till skattemo-ralen och betalningsviljan i samhället viktigt att skattebördan blir rättvist fördelad. Om man på ett tidigt stadium kan säkra betalning av skatt hos skattskyldiga som inte beskattas vid källan skapas större rättvisa mellan de olika kategorierna av skattskyldiga. Man kan enligt verket inte heller bortse från fördelarna med att det allmännas fordringar kan aktualiseras på ett tidigt stadium mot insolventa gäldenärer. Under nuvarande förhållanden får dessa skatte kredit på grund av eftersläpningen på indrivningsplanet.

1972 års skatteutredning anser att förslaget tillgodoser ett angeläget behov genom att det allmänna får möjlighet att säkra betalning av sina fordringar. Det är inte acceptabelt att en gäldenär kan utnyttja den långa kredittid som ofta gäller i fråga om skatter och avgifter till att avsiktligt göra sig egendomslös. Ibland föreligger även risk för att det allmänna inte skall få betalt för sina fordringar på grund av att gäldenären utan egen förskyllan försätts i en försämrad betalningssituation.

Skattetilläggsutredningen framhåller bl. a. att det slags skatteundandra-gande som uppnås genom att den skattskyldige lämnar bristfälliga eller oriktiga uppgifter till beskattningsmyndigheterna har under de senaste åren föranlett åtskilliga lagstiftningsåtgärder och andra insatser från det allmännas sida (skattebrottslag, skattetillägg, bevissäkringslag, intensifierad revisions-verksamhet m. m.). Det är enligt utredningen utomordentligt angeläget att fastställda skatteanspråk också kan realiseras. Om effekten av skattekrav och ekonomiska sanktioner på grund av oriktiga eller ofullständiga uppgifter kan undgås eller saboteras förlorar lagstiftningen i dessa avseenden sin egentliga betydelse. Förslaget till betalningssäkringslag är avsett att söka avhjälpa sådana brister i lagsystemet som består i möjligheten att bedriva betalnings-sabotage mot skattefordringar. F. n. finns ett avsevärt utrymme för sådana åtgärder. Som framhålls i betänkandet är beskattningssystemet så utformat att gäldenären ofta medges lång kredit utan att det allmänna har möjlighet att säkra skattefordringen. Av naturliga skäl inverkar ofta den tid som förflyter från det att en fordran på skatt, tull och avgift uppkommer och till dess den kan drivas in negativt på uppbördens resultatet. Gäldenären kan utnyttja tiden till att avsiktligt göra sig egendomslös men även av andra skäl hamna i en försämrad betalningssituation. Mot denna bakgrund menar skattetilläggsut-redningen att förslaget till betalningssäkringslag för skatte- och avgiftspro-

cessen är ett viktigt steg i ansträngningarna att komma till rätta med skatteundandragandet i stort. Enligt utredningen kommer den föreslagna lagen att täppa till en sedan länge känd lucka i beskattningsbestämmelserna.

Även *länsstyrelsen i Stockholms län* uttalar sig om behovet av säkerhetsåtgärder mot bakgrund av den omfattande lagstiftning som under 1970-talet tillkommit för att förbättra taxeringskontrollen samt motverka skattefusk och skatteflykt. För att få ett bättre utbyte av den utbyggda taxeringskontrollen bör åtgärder införas som effektiviserar den exekutiva verksamheten. Det ofta dåliga uppbördsresultatet av taxeringsrevision torde enligt länsstyrelsen många gånger bero på den avsevärda tid som går åt innan ärendet har avgjorts i länsrättsverket. I regel förflyter det en avsevärd tid från den tidpunkt, då en skatte- eller avgiftsfordran kan konstateras till dess den kan drivas in. Skriftväxling och uppskov fördröjer tiden för såväl revisionen som den efterföljande processen i länsrättsverket. Den skattskyldige kan även medvetet förhålla sig till utredningen eller processen. Debitering och restföring måste också verkställas innan indrivning kan ske. Länsstyrelsen påpekar vidare att många skattskyldiga systematiskt företar transaktioner så att de slipper att betala påförda skatter trots att de i realiteten mycket väl har förmåga att göra det. En sådan mera avancerad skatteflykt är vanlig i storstadsområden, där det också finns rådgivare och medhjälpare som biträder med förslag till dylika åtgärder.

Föreningen Sveriges kommunala taxeringsrevisorer anser att det föreligger ett stort behov av skatteprocessuella säkerhetsåtgärder. Föreningen uppmärksammar bl. a. de missförhållanden som uppkommer genom att uppbörds- och indrivningsåtgärder inte är effektiva mot vissa kategorier skattskyldiga. För personer som inte deklarerar eller har deklarerat belopp som är uppenbart för låga och som samtidigt har restförda skatter vilka inte har kunnat drivas in, uppmanas taxeringsnämnderna av skattechefen och kronofogdemyndigheterna att undvika skönstaxeringar då dessa troligen endast kommer att innebära att ytterligare skatt får avskrivas. Förhållandet visar enligt föreningen att det inte endast är utrednings- och kontrollarbete som kan synas meningslöst på grund av ineffektiva uppbörds- och indrivningssystem utan även själva taxeringsarbetet.

Några till en reform allmänt positivt inställda remissinstanser menar att det inom deras verksamhetsområden f. n. inte finns något påtagligt behov av säkerhetsåtgärder för att trygga det allmännas fordringar. Hit hör *RFV* som framhåller att verket vid debitering och uppbörd av arbetsgivaravgifter inte har någon överblick över en arbetsgivares ekonomiska situation. Bortsett från förefintliga uppgifter om restförda belopp har verket inte någon grund för att bedöma om betalningssäkring kan tillgripas. Inte heller vid avgiftsbyråns revision av underlag för arbetsgivaravgifter får verket den totalbild av arbetsgivarens ekonomiska ställning som torde vara en förutsättning för att tillgripa betalningssäkring. Med hänsyn till att revision av underlag för

arbetsgivaravgifter framdeles kan komma att ske i samband med revision i skatte- och taxeringssammanhang är det emellertid enligt verket värdefullt att likartade bestämmelser kommer att gälla inom hela skatte-, tull- och avgiftsområdet.

Generaltullstyrelsen påpekar att behovet av säkerhetsåtgärder är mindre framträdande beträffande den uppbörd som sker genom tullverket än den som äger rum inom skatte- och avgiftsområdet i övrigt. Som huvudregel gäller nämligen att ingen får förfoga över införd vara innan tull och annan införselavgift har erlagts. Även bestämmelserna om tull för hemtagare och andra kreditimportörer är så utformade att de ger ett relativt gott skydd för det allmänna. Den föreslagna lagen kommer emellertid att vara av visst värde även för tullverket. Åtgärden kan nämligen behöva tillgripas vid omtulltaxering eller eftertulltaxering beträffande fordran som ännu inte har fastställts eller förfallit till betalning.

Statens jordbruksnämnd framhåller att nämnden hittills inte haft behov av säkerhetsåtgärder inom sitt verksamhetsområde. Med många avgiftsskyldiga har nämnden sedan länge väl etablerade kontakter och det föreligger inte några svårigheter att få in avgifterna från dessa. Nyctablering av företag inom nämndens verksamhetsområde förekommer inte heller i större omfattning. Det avräkningsförfarande som ofta används vid uppbörden motverkar också oegentligheter från de avgiftsskyldigas sida. Nämnden menar emellertid att det framdeles kan uppkomma behov av säkerhetsåtgärder och har därför inte något att erinra mot att de föreslagna säkerhetsåtgärderna införs.

Ett fåtal remissinstanser är negativt inställda och anser att utredningen inte presenterat tillräckliga skäl för att införa säkringsåtgärder i skatte-, tull- och avgiftsprocessen. Hit hör *SAF* och *Sveriges industriförbund* som när det gäller straffprocessen anser att skäl talar för att bestämmelserna om kvarstad och skingringsförbud i 26 kap. 1 § RB bör utvidgas till att gälla även det allmännas fordringar som misstänks vara undandragna genom brott mot skatte-, tull- och avgiftsförfattningarna. Till stöd för uppfattningen att något behov av säkerhetsåtgärder inte skulle föreligga i skatte- och avgiftsprocessen anför organisationerna att ett utslag eller ett beslut rörande skatt eller avgift i praktiskt taget alla fall får verkställas omedelbart utan att myndigheterna behöver avvakta att det vinner laga kraft. Någon möjlighet att missbruka besvärsrätten i syfte att få skattecredit finns därför inte. Tvärtom är förutsättningarna att få anstånd med inbetalning av skatt noggrant reglerade och ytterst restriktiva. Organisationerna påpekar vidare att utredningens slutsatser av indrivningsstatistiken under åren 1970-1974 i flera hänseenden är missvisande.

Enligt utredningen skulle den gjorda analysen ge vid handen att de belopp, som under den senaste femårsperioden årligen har överlämnats för indrivning visar en klar tendens att öka. Detsamma skulle gälla de belopp som kronofogdemyndigheten tvingas balansera från ett år till ett annat. Dessa påståenden är enligt organisationernas uppfattning för vissa medelslag riktiga

men för andra direkt felaktiga. Vad gäller de belopp som kronofogdemyndigheterna tvingas balansera från ett år till ett annat visar statistiken en helt annan utveckling för de olika medelslagen i procent av de totala beloppen att indriva än vad utredningen har låtit påskina. De totala belopp som har förelegat för indrivning har de senaste åren såvitt avser A-skatt, B-skatt och kvarstående skatt minskat. Den främsta anledningen härtill är enligt organisationerna givetvis att uppbörden av inkomst- och förmögenhets-skatten är effektiv. Det är därför missvisande att tala om en klar tendens till ökning. Det borde ha legat närmare till hands för utredningen att försöka förklara orsaken till minskningen, trots stigande skattebelopp, penningvärdets utveckling och myndigheternas ökade kontroll av skatte-, tull- och avgiftsskyldigheten. Utredningen borde också ha påpekat att siffrorna fr. o. m. 1973 inrymmer två nya komponenter, nämligen skattetillägget och förseningsavgiften. Vad beträffar de i statistiken ingående direkta skatterna borde analysen ha omfattat en fördelning på olika inkomstslag. Vidare borde enligt organisationerna ha utretts av vilken anledning avskrivningar förekommer. Utredningen har som grund för avskrivning angett bl. a. att den skattskyldige saknar utmättningsbara tillgångar eller att han befinner sig utomlands. Detta är enligt organisationerna alltför generella grunder för att man skall få en klar bild av skattebetalarnas betalningsförmåga. Det skulle ha varit mer förtroendeingivande om utredningen sökt klarlägga orsakerna till de skatt-, tull- och avgiftsskyldigas betalningsoförmåga än att som förklaring härtill ange att betalningsmotsåndet hos skatt-, tull- och avgiftsskyldiga tilltagit under senare år. Det finns i betänkandet inte angett någon grund för påståendet att "allt fler gäldenärer fullgör numera sina skyldigheter endast när de blir tvingade till detta". I jämförelse med andra länder framstår enligt organisationerna uppbörden av skatter, tullar och avgifter i vårt land som mycket effektiv. I få länder torde en så förhållandevis liten del av det allmännas fordringar skrivas av årligen som i Sverige. Detta hindrar givetvis inte att man genom ett effektivare uppbördsförfarande söker förbättra resultatet. Utvecklingen på skatteområdet under de senaste decennierna har lett till att företagare och arbetsgivare i ökad utsträckning fått tjäna som oavlönade uppbördsmän åt staten. De har att ta ut källskatt av anställda, mervärdeskatt och punktskatter av de slutgiltiga konsumenterna samt får svara för socialförsäkringsavgifter och arbetsgivaravgifter. De belopp som en företagare kan komma att häfta i skuld för till det allmänna är därför i dag mångdubbelt större än bara för något decennium sedan. Redan nu privilegieras skattefordringar bl. a. genom förmånsrätt. Detta får till följd att oprioriterade borgenärer i övervägande antalet fall kommer att få betala den skatt som konkursgäldenären eljest bort betala. Man förbättrar med andra ord rättsläget för fiskus på övriga borgenärsers bekostnad. Denna snedvridning skulle enligt organisationerna förstöras genom en betalningssäkringslag, särskilt om tillika en tidigare lagd förmånsrätt införs. Det kan starkt ifrågasättas om ett sådant resultat är rimligt eller ens önskvärt mot bakgrund

av de mycket allvarliga konsekvenser för den allmänna omsättningen som ovillkorligen skulle bli följden av de framlagda förslagen.

7.2 Allmänt om författningsförslagen

Den principiella utformningen av förslaget till betalningssäkringslag för skatte- och avgiftsprocessen tillstyrks eller lämnas utan erinran av det stora flertalet remissinstanser, nämligen *JK, RÅ, RPS, RFV, generaltullstyrelsen, RSV, 1969 års punktskatteutredning, mervärdesskatteutredningen, 1972 års skatteutredning, skattetilläggsutredningen, statens jordbruksnämnd, praktiskt taget samtliga länsstyrelser och kronofogdemyndigheter, Centralorganisationen S.ACO/SR, Föreningen Sveriges kronofogdar, Föreningen Sveriges kommunala taxeringsrevisorer, LO, Landstingsförbundet och Statsjämnstemanförbundet, Svenska revisorsamfundet och Taxeringsnämndsordförandenas riksförbund.*

Ett mindre antal remissinstanser ställer sig tveksamma eller avvisande till huvudprinciperna i lagförslaget och anser att det bör arbetas om på flera områden innan det kan läggas till grund för lagstiftning. Till denna grupp hör *de hörda domstolarna, Lantbrukarnas skattedelegation, Sveriges advokatsamfund, Föreningen auktoriserade revisorer, SHIO, SAF och Sveriges industriförbund.*

Göta hovrätt framhåller t. ex. att i princip samma rättsinstitut bör tillhandahållas för att säkerställa såväl offentligrättsliga som privata fordringsanspråk. Det bör inte komma i fråga att införa en säkerhetsåtgärd som medför förmånsrätt för offentligrättsliga fordringar om inte samma eller liknande institut kommer att gälla i civilprocessen. Hovrätten anmärker vidare på att utredningen inte tillräckligt ingående analyserat de verkningar i exekutionsrättsligt och förmögenhetsrättsligt avseende som uppkommer för civila borgenärer om institutet betalningssäkring förenas med förmånsrätt av föreslagen typ. Slutligen menar hovrätten att behörigheten att besluta om betalningssäkring av rättssäkerhetsskäl bör läggas på länsskatterätt.

Lantbrukarnas skattedelegation framhåller att utgångspunkten för lagstiftning om säkerhetsåtgärder bör vara att det allmänna får samma möjligheter att trygga sina fordringar som civila borgenärer. Avvikelse från denna princip bör endast tillåtas om skillnaderna mellan de olika fordringslagen kräver detta. Utredningen har inte följt denna målsättning. På flera punkter förekommer avvikelser som inte kan godtas. Det gäller såväl förutsättningarna för att vidta säkerhetsåtgärder som det sätt på vilka dessa beslutas. Enligt delegationen har utredningen vid utformningen av bestämmelserna om betalningssäkring i alltför hög grad tagit hänsyn till det allmännas intressen. Övriga borgenärs- och gäldenärs intressen har fått stå tillbaka. Som förslaget har utformats kommer det allmänna att ha betydligt större möjligheter att säkerställa sina fordringar än vad övriga borgenärer får.

Enligt *Sveriges advokatsamfund* saknas anledning att tillåta särskilda

säkerhetsåtgärder för att trygga ännu inte exigibla fordrings betalning i andra fall än då grundad anledning föreligger att befara betalningssabotage. Om säkerhetsåtgärden införs bör den enligt samfundet anslutas till vad som gäller för civil- och straffprocessen. Beslut om åtgärd bör få meddelas endast av länsrättsrådet. Åtgärden bör inte förenas med skydd mot civil- och exekutionsrättsliga förfaranden från andra borgenärer i vidare mån än vad som gäller på civil- och straffprocessens område.

S.A.F. och *Sveriges industriförbund* framför bl. a. starkt kritiska synpunkter på möjligheten att tillämpa bestämmelserna om betalningssäkring under löpande beskattningsperiod. De motsätter sig vidare att verkställighet av betalningssäkring får ske utan att gäldenären underrättas om målet och menar att ett sådant förslag saknar all anknytning till den svenska rättstraditionen. Kravet på att betalningssäkring skall vara en effektiv åtgärd får enligt organisationerna inte sätta rättssäkerheten ur spel. Utredningens förslag att beslut om betalningssäkring skall få fattas av "den, som har att föra det allmänna talan i mål om den fordran beslutet avser" framstår som oförenliga med svensk rättstradition. Ett beslut om en så ingripande åtgärd bör fattas av domstol.

En del remissinstanser tar i sina yttranden upp frågor som har anknytning till lagförslagen men som utredningen inte har behandlat eller endast berört mer översiktligt.

Hovrätten över Skåne och Blekinge, kammarrätten i Göteborg, länsstyrelsen i Stockholms län, Föreningen Sveriges kommunala taxeringsrevisorer och Lantbrukarnas skattedelegation anser att den föreslagna lagstiftningen bör innehålla bestämmelser om förtur och skyndsamt handläggning av mål vari betalningssäkring har meddelats. Länsstyrelsen anlägger i sammanhanget vissa tidsmässiga aspekter på handläggningen av säkerhetsåtgärden. Begreppen snabbhet och förtur inom skatte- och avgiftsprocessen är enligt länsstyrelsen inte identiska med vad som gäller vid beslut om säkerhetsåtgärder i civil- och brottprocessen. När ansökan om t. ex. kvarstad kommer in till tingsrätten sätts ärendet upp och avgörs samma dag. Överklagas beslutet till hovrätt behandlas det även där samma dag. I de fall utredningens förslag avseende 26 kap. 1 § RB skall tillämpas kommer de mycket korta tidsfrister som f. n. gäller vid allmän domstol att även omfatta skatteärenden. Enligt länsstyrelsen är det därför betydelsefullt, inte minst från rättssäkerhetssynpunkt, att den föreslagna lagen kan tillämpas på sådant sätt att handläggningen av säkerhetsåtgärden sker lika snabbt som i de allmänna domstolarna.

Några remissinstanser har även uppmärksammat frågan om hur länge betalningssäkring bör få äga bestånd.

Hovrätten över Skåne och Blekinge och *kammarrätten i Göteborg* är tveksamma inför möjligheten att betalningssäkring skall kunna bestå under längre tid i de fall där fråga är om en inte fastställd fordran. Domstolarna anser det angeläget att åtgärden inte tillåts bestå någon längre tid utan att

fordringen blir prövad av domstol. Uttryckliga regler härom bör tas in i lagtexten. Domstolarna betonar vidare vikten av att betalningssäkring endast kommer till användning som en temporär åtgärd i avsikt att säkerställa framtida betalning och inte som komplement till utmätning. Så snart förutsättningarna för verkställighet i normal ordning föreligger beträffande fordran för vilken betalningssäkring har meddelats bör åtgärden hävas och avlösas av utmätning. Endast någon kortare tid efter det att fordringen blivit exigibel bör det komma i fråga att låta betalningssäkring bestå.

Lantbrukarnas skattedelegation tar upp liknande synpunkter och menar att utredningen inte i tillräcklig omfattning har studerat de effekter som uppkommer genom att ett beslut om betalningssäkring kan komma att bestå under flera år.

Frågan om skadestånd för det allmänna på grund av ett felaktigt beslut om betalningssäkring tas upp till behandling av *Lantbrukarnas skattedelegation*. Delegationen knyter an till de civilprocessuella reglerna om säkerhet för skada som kan tillfogas kvarstadsgäldenär. Denna säkerhet garanterar att gäldenären inte lider några rättsförluster på grund av säkerhetsåtgärden. Om den var felaktig och om gäldenären har åsamkats skada skall han enligt de civilrättsliga reglerna ersättas härför. Den skada som gäldenären kan åsamkas på grund av ett felaktigt beslut om betalningssäkring kan vara av varierande slag. I de fall säkerhet ställs för den eventuella skulden kan skadan vara direkt mätbar i form av kostnader för bankgaranti. Utgörs skadan av minskade affärsvinster på grund av att beslutet kommit till offentlig kännedom är den svårare att uppskatta. Det kan enligt delegationens uppfattning inte vara förenligt med allmän rättsuppfattning att enskilda skall behöva utsättas för kostnader av detta slag utan att få ersättning. Även om det är riktigt att det allmännas intresse av att kunna säkerställa fordringar bör tillgodoses måste ovillkorligen även enskildas intressen beaktas. I de fall felaktiga ingripanden görs måste uppkomna kostnader belasta det allmänna. Enligt delegationens uppfattning är det därför ett oeftergivligt krav att skadeståndsskyldighet för det allmänna förs in i den föreslagna lagstiftningen.

RSV och *Föreningen Sveriges kommunala taxeringsrevisorer* påtalar behovet av att bestämmelser om tystnadsplikt tas in i lagförslaget.

Flera remissinstanser har i sina yttranden uppehållit sig kring frågan om den föreslagna lagstiftningen kräver personalförstärkningar och utbildningsinsatser.

RSV framhåller att betalningssäkringslagen kommer att medföra endast en marginell ökning av arbetsbördan hos de myndigheter som skall fatta besluten eller verkställa dem. Några omedelbara resursförstärkningar synes därför inte behöva ske. Sett mot bakgrund av de personella konsekvenserna för kronofogdemyndigheterna vad gäller de ytterligare reformer som har genomförts eller planeras måste emellertid en övergripande samordning och planering beträffande resurserna äga rum. Det föreligger vidare ett behov av utbildning för att betalningssäkring skall bli ett smidigt och rättssäkert

instrument.

Enligt *Statstjänstemannaförbundet* finns anledning anta att målen om betalningssäkring kommer att bli ganska frekventa hos kronofogdemyndigheterna. Eftersom målen också kommer att kräva ett snabbt handläggande föreligger, om förslaget skall kunna genomföras, ett behov av förstärkning av de personella resurserna.

Föreningen Sveriges kommunala taxeringsrevisorer framhåller att arbetsbelastningen hos länsskatterätterna i dag är sådan, att den inger allvarliga farhågor för rättssäkerheten. Om ytterligare typer av ärenden skall behandlas av länsskatterätterna torde det vara ett oeftergivligt krav från såväl allmänheten som berörda myndigheters sida att länsskatterätterna ges organisatoriska och personella resurser samt sådan utbildning att de på ett tillfredsställande sätt kan fungera som rättsinstans.

I den allmänna motiveringen i betänkandet behandlar utredningen vissa sociala spörsmål i samband med beslut om betalningssäkring. Några remissinstanser ställer sig tveksamma till utredningens ståndpunkt att i vissa fall de fiskala synpunkterna får stå tillbaka för andra samhällsintressen. Hit hör *länsstyrelsen i Stockholms län* som framhåller att det vid ackordsärenden och anstånd angående inbetalning av skatt inte finns utrymme för en sådan bedömning. Om avsikten är att utredningens uttalande skall ligga till grund för övervägande inför beslut enligt betalningssäkringslagen bör bestämmelser härom tas in i lagtexten.

Föreningen Sveriges kronofogdar är av den uppfattningen att skattemoralen kommer att bli lidande av om betalningssäkring i vissa fall kan underlåtas av hänsyn till sociala eller arbetsmarknadsmässiga skäl. Föreningen framhåller att den är väl medveten om att stöd allt oftare måste ges till företag med betalningssvårigheter men menar att sådant stöd alltid skall ges i form av direkt bidrag och inte genom skatteeftergifter. Motivuttalande i här berört avseende medför en betydande risk för olikformig behandling och bör därför enligt föreningen utgå.

7.3 Närmare om förslaget till betalningssäkringslag för skatte- och avgiftsprocessen

7.3.1 Tillämpningsområde m. m.

Utredningens val av beteckning för den föreslagna säkerhetsåtgärden har i allmänhet lämnats utan erinran. De båda *hörda hovrätterna* menar emellertid att benämningen skattekvarstad bättre än begreppet betalningssäkring ansluter till gällande juridisk terminologi.

I fråga om bestämningen av lagens tillämpningsområde godtar remissinstanserna i stort utredningsförslaget. En del remissinstanser har emellertid avvikande uppfattning huruvida vissa fordringar bör omfattas av lagen.

Kammarrätten i Göteborg ifrågasätter om inte tillämpningsområdet bör

begränsas till att avse endast skatt, tull eller avgift, som avses i 1 § första stycket LFS. Syftet med den föreslagna lagstiftningen är framför allt att säkra själva skatte- eller avgiftsfordringen. Det torde enligt kammarrätten ställa sig svårt att i förväg med större grad av tillförlitlighet beräkna hur stort skattetillägg eller hur stor respitränta som kan komma i fråga.

Kammarkollegiet avstyrker att lagen blir tillämplig i fråga om fordringar på arvs- och gåvoskatt. Enligt kollegiets uppfattning finns inte något behov av säkerhetsåtgärder på dessa områden.

RSV menar att utredningen synes ha utgått från att fordran enligt 77 a § UBL och liknande lagrum är att bedöma som skattefordran. Detta slag av fordran hos företrädare för juridisk person anses emellertid i rättspraxis inte vara någon skattefordran utan bedöms som en fordran av skadeståndsliknande karaktär. För att en fordran hos företrädare verkligen skall omfattas av den föreslagna lagstiftningen måste den tas upp under definitionen av begreppet fordran. Verket framhåller vidare att till de i betänkandet uppräknade situationer i vilka gäldenärsansvar kan uppkomma utanför området för normala debiteringsrutiner bör räknas dödsbodeläggares ansvar för skatt som har debiterats avliden eller oskiftat dödsbo enligt 73 § 2 mom. kommunalskattelagen (1928:370), 15 § 2 mom. lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt och 15 § 2 mom. lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt. Verket analyserar vidare begreppet skattefordran även från mer allmänna synpunkter. Vid ett formellt betraktelsesätt kan en skattefordran anses uppkomma först när ett debiteringsbeslut eller motsvarande föreligger. De taxeringsåtgärder som föregår debiteringen syftar till att bestämma eller uppskatta underlaget för debiteringen eller att bestämt fastställa fordringens storlek. Därvid bedöms även avgående poster av olika slag. Utredningens förslag grundar sig på ett vidare och materiellt sett riktigare men också mer obestämt fordringsbegrepp. Verket har inget att erinra mot att detta läggs till grund för den föreslagna lagstiftningen. Med hänsyn till att frågan om tidpunkten för skattefordrans uppkomst är svår och omdiskuterad, bör saken emellertid ägnas ytterligare uppmärksamhet. Ramen för betalningssäkring bör för den praktiska tillämpningen anges så klart som möjligt. Betalningssäkring synes kunna tillgripas t. ex. i sådana situationer där en person under beskattningsåret sålt en fastighet och där transaktionen kan medföra en realisationsvinst som sedermera föranleder taxering. Det kan däremot inte vara meningen att betalningssäkring skall kunna ske för s. k. latent skatteskuld eller i samband med sådana periodiserande åtgärder som t. ex. avsättning till skogskonto. Enligt verkets mening bör betalningssäkring kunna tillgripas för arbetstagares skatter redan före uppbördsterminens utgång. Betalningssäkringsåtgärden får i så fall en viss likhet med de fram till år 1968 för vissa fall gällande reglerna om s. k. uppbördsborgen.

Generaltullstyrelsen menar att den bestämning begreppet fordran fått i lagförslaget synes trygga tillgången till betalningssäkring i fråga om de flesta av de skatter, tullar och avgifter som tullverket har att uppbära. Utanför

begreppet faller emellertid särskild avgift enligt 39 § TuL. Enligt detta lagrum skall särskild avgift erläggas för oförtullad vara som införs till tullområdet eller sänds under tullverkets överinscende inom detta om varan därvid går förlorad. Avgiften skall betalas av fraktföraren eller, om denne inte åtagit sig att befordra varan, av den som befordrat denna. Vidare föreskrivs i lagrummet att innehavare av tullupplag, tullager eller exportbutik, som förfogar över oförtullad vara i strid mot bestämmelserna för varans förvaring, skall erlägga särskild avgift för vara. Motsvarande gäller om oförtullad vara går förlorad när den förvaras i dylika lokaler. Den särskilda avgiften skall enligt 40 § TuL motsvara den tull eller annan införselavgift som skulle ha tagits ut för varan om den hade förtullats. Särskild avgift enligt 39 § TuL kan i vissa fall uppgå till betydande belopp. Vidare kan avgiften komma att påföras personer om vars betalningsförmåga och betalningsvilja osäkerhet råder, t. ex. fraktförare med hemvist i utlandet. Med hänsyn härtill menar styrelsen att sådan ändring av den föreslagna lagstiftningen bör vidtas att begreppet fordran kommer att innefatta särskild avgift. Då nämnda avgift även bör vara förmånsberättigad kan ändringen lämpligen ske genom tillägg till 1 § första stycket LFS.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län påpekar att bestämningen av begreppet gäldenär i lagförslaget inskränker tillämpningsområdet i fråga om skatt- eller avgiftsskyldig till den som enligt lag kan åläggas betalningsskyldighet för fordran. Åläggande om betalningsskyldighet kan emellertid ske även enligt förordning eller kungörelse. Som exempel kan anges förordningen (1941:251) om särskild varuskatt för socker, choklad m. m. och förordningen (1908:129 s. 1) angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper. Länsstyrelsen framhåller vidare att ett åläggande av betalningsskyldighet i vissa fall inte kan ske trots att det finns en skattefordran. Detta gäller t. ex. om det råder ovisshet om omfattningen av innehållen preliminär skatt för arbetstagare. Arbetsgivaren kan undanhålla uppgift om vad som har innehållits och även de anställdas namn. Något betalningsåläggande genom uppskattning med stöd av UBL kan då inte äga rum. Vid tillämpningen av AGL kan inte heller betalningsskyldighet åläggas genom uppskattning utan betalningsansvaret kan fastställas först efter deklaration. Underlåtenhet att avge gåvoskattedeklaration kan sålunda innebära en fördel för gåvomottagaren. Detta förhållande har uppmärksamrats i betänkandet Teknisk översyn av kapitalbeskattningen (SOU 1976:46). Frågan om vem som är att anse som gäldenär kan enligt länsstyrelsen även i vissa fall medföra problem. Sålunda torde man ibland inte kunna säkert bedöma om en juridisk person, exempelvis aktiebolag, eller ägaren till detta bedrivit verksamhet som kan medföra att skattefordran uppkommer.

Lantbrukarnas skattedelegation anför att det kan ifrågasättas om det är riktigt att ta med t. ex. tullavgifter och förseningsavgifter i detta sammanhang. Enligt utredningens egna uppgifter är behovet av exekutiva åtgärder i tullsammanhang mycket litet. Andra och verkningsfullare medel finns i form av indragna krediter. Förseningsavgifterna avser i sammanhanget blyg-

samma belopp. För att upprätthålla respekten för lagen bör den inte ha större spännvidd i teorin än vad den kan ha i praktiken. Den vidsträckt definitionen av gäldenär i betänkandet kan enligt delegationen också ifrågasättas. Med gäldenär förstås inte bara den som direkt har ålagts eller kan åläggas betalningsskyldighet utan även den som genom åtgärd från myndighets eller domstols sida kan komma att bli betalningsskyldig för annans skatteskuld. Till den senare kategorin hör vissa aktieägare och styrelseledamöter i aktiebolag som t. ex. kan åläggas betalningsskyldighet för bolagets skatteskulder. Med tanke på den osäkerhet som stundtals kännetecknar skatteprocessen beträffande vem som i sista hand kan bli betalningsskyldig för ett belopp måste det anses otillfredsställande att det skall vara möjligt att spekulera i utgången av en skatteprocess i detta avseende. Först när det har konstaterats att bolaget inte kan betala övergår betalningsansvaret på den fysiska personen. Om det allmänna skall kunna tillgripa betalningssäkring på så lösa grunder finns risk för rättsförluster. Delegationen anser därför att gäldenärsbegreppet skall begränsas till att avse endast den som direkt kan åläggas betalningsskyldighet för fordran.

7.3.2 Villkor för beslut

Huvudparten av remissinstanserna delar utredningens uppfattning att det från fiskal synpunkt är nödvändigt att betalningssäkring kan sättas in redan innan fordringen har fastställts men avvisar förslaget att åtgärden skall få användas under löpande beskattnings- eller avgiftsperiod.

JK och *RA* menar att kravet på att åtgärden snabbt skall kunna sättas in motiverar att den får tillgripas så snart en fordran uppkommit även om denna ännu inte har blivit fastställd.

Hovrätten över Skåne och Blekinge godtar i princip förslaget att betalningssäkring skall få sättas in redan före den tidpunkt, då en fordran på skatt, tull eller avgift har fastställts. Detta gäller dock endast i fråga om själva huvudfordringen. Det bör nämligen inte komma i fråga att besluta om betalningssäkring för bifordringar som skattetillägg, förseningsavgift och dylikt innan de har blivit påförda gäldenären. Något anspråk på tillägget eller avgiften kan inte sägas föreligga dessförinnan. Även när det gäller huvudfordran bör inte åtgärden få användas på ett alltför tidigt stadium. Under icke avslutade beskattningsperioder är det osäkert om det finns eller kommer att i framtiden uppstå någon fordran. Fordringsbeloppet torde även i detta skede vara svårt att uppskatta på ett tillförlitligt sätt. Det kan enligt hovrätten också ifrågasättas om åtgärden skall få tillgripas då fordringen redan har förfallit till betalning. I en sådan situation bör verkställighet ske på vanligt sätt och således utmätning äga rum.

RSV har inte något att erinra mot att betalningssäkring får användas så snart en fordran har uppkommit men menar att tidpunkten för skatte-, tull-

eller avgiftsfordringens uppkomst måste bestämmas mer exakt för att den praktiska tillämpningen av lagförslaget skall underlättas.

Länsstyrelsen i Kalmar län menar att utredningen inte närmare har analyserat vid vilken tidpunkt en fordran skall anses ha uppkommit eller i vilken utsträckning s. k. kvittningsinvändningar, som har framställts under beskattningsperioden, skall godtas. Om man utgår från att en fordran uppkommer så snart en handling har företagits som grundar anspråk på skatt, tull eller avgift, kan betalningssäkring tillgripas fortlöpande under en beskattningsperiod. Emellertid kan under denna period göras ett flertal kvittningsinvändningar. Huruvida den skatt-, tull- eller avgiftsskyldige verkligen företar sådana dispositioner som medför att en slutlig fordran inte uppkommer kan i regel inte kontrolleras förrän han har lämnat sin deklaration. Enligt länsstyrelsens uppfattning medför en kvittningsinvändning som inte verkar osannolik att någon fordran inte kan anses föreligga. Betalningssäkring under beskattningsperioden kan då i princip endast tillgripas om gäldenären medger förekomsten av fordringen. På inkomstskattens område innebär detta förhållande att institutet betalningssäkring endast undantagsvis får tillgripas under beskattningsåret. Utredningen borde ha mer ingående behandlat de situationer, där betalningssäkring får tillgripas under löpande beskattningsperiod. När det gäller fastställd fordran skall enligt lagförslaget beslutsfattarens prövning av fordringen inskränka sig till en formell kontroll av debiteringsmyndighetens beslut. Utredningen framhåller också att en prövning av de materiella förutsättningarna för fordringen inte behöver företas eftersom denna kan ske endast inom det ordinarie beskattningsförfarandets ram. Även beträffande icke debiterade fordringar, där underlaget för en kommande debitering har fastställts genom ett taxeringsbeslut, har beslutsfattaren enligt utredningen att räkna ut endast fordringens storlek. Länsstyrelsen delar inte utredningens synpunkter i dessa frågor. Om den tjänsteman som har beslutanderätt anser att det beslut på vilket fordringen grundar sig är felaktigt och finner att sannolika skäl talar för att fordringsanspråket kommer att nedsättas, är det inte rimligt att inskränka prövningen till en formell kontroll. Det bör även i sådana fall åligga beslutsfattaren att göra en materiell bedömning innan beslut om betalningssäkring fattas. Det skall påpekas att en sådan materiell bedömning förekommer vid anstånd med inbetalning av kvarstående skatt enligt 49 § 1 mom. UBL. Då det åligger det allmännas representant i skatteprocessen att verka för en rättvis och likformig taxering bör materiell kontroll företas även om gäldenären inte har anfört besvär över taxeringsbeslutet. Är fordringen inte fastställd är det en grannliga uppgift för beslutsfattaren att bestämma vilket belopp som kan bli påfört gäldenären i skatt, tull eller avgift. Enligt utredningen torde inte sällan de riktlinjer, efter vilka skälighetsprövningen i ärenden om skönstaxering och skönsuppskattning sker, kunna tjäna till ledning för beslutsfattaren vid dennes bedömning. Det förtjänar att framhållas att skönstaxering i första instans ofta grundar sig endast på en

konstaterad låg bruttovinst eller ett lågt kontantöverskott. Enligt länsstyrelsens uppfattning talar rättssäkerhetsskäl för en restriktiv tillämpning av bestämmelserna om betalningssäkring i de fall då fordringen i fråga ännu inte har fastställts.

SAF och *Sveriges industriförbund* menar att den praktiska tillämpningen av den föreslagna lagstiftningen måste med hänsyn till det "flytande" fordringsbegreppet i många situationer vara omöjlig. Detta sammanhänger enligt organisationerna med beskattningssystemets utformning. På den direkta beskattningens område förutsätts ett taxeringsförfarande för att fastställa underlaget för beskattningen. För inkomstbeskattningen gäller att taxeringen avser en bestämd period, nämligen beskattningsåret. De under beskattningsåret skattepliktiga inkomsterna skall enligt bestämda regler reduceras med avdragsgilla kostnader. Något oegentligt kan sägas att "nettot" utgör underlaget för beskattningen. En förutsättning för att en fordran på inkomstskatt skall uppkomma är att de skattepliktiga inkomsterna för perioden överstiger de avdragsgilla kostnaderna för samma period. Under beskattningsåret är det för beskattningsmyndigheten omöjligt att med någorlunda visshet kunna konstatera huruvida en skattepliktig inkomst föranleder fordran på inkomstskatt. Oftast disponerar den skattskyldige över möjligheterna att neutralisera inkomsten med olika former av avdrag, med uppskov av realisationsvinstbeskattning etc. Motsvarande svårigheter föreligger på den indirekta beskattningens område. Det torde vara ogörligt att med visshet bestämma storleken av en fordran på mervärdeskatt under löpande period bl. a. med hänsyn till att den ingående faktureringen inte styrs av den skattskyldige. Även om man teoretiskt kan hävda att en affärshändelse eller transaktion medför en hypotetisk fordran på skatt torde det med hänsyn till beskattningssystemets utformning möta sådana praktiska svårigheter att beräkna storleken av denna fordran, att det kan ifrågasättas om betalningssäkring över huvud taget kan sättas in före den tidpunkt då underlaget för skatten har fastställts av beskattningsmyndigheten.

Svenska revisorsamfundet ifrågasätter om det är lämpligt att de riktlinjer, efter vilka skälighetsprövningen i ärenden om skönstaxering och skönsuppskattning sker, skall vara vägledande för beslutsfattaren vid dennes bedömning av icke påförda fordringsanspråk. Riktlinjer för skälighetsprövning vid skönstaxering saknas i stort sett. En skönstaxering torde i flertalet fall grunda sig på rena gissningar och beloppen tas ofta till i överkant. Detta förhållande gäller även vid taxeringsrevisioner om taxeringsrevisorn anser att räkenskapsunderlag saknas eller är så bristfälligt att det inte kan läggas till grund för en taxering. Enligt samfundets uppfattning föreligger det uppenbara risker, att den skattskyldiges invändningar mot taxeringsförslagen inte kommer att beaktas. Samfundet är införstått med att betalningssäkring ibland måste tillgripas på ett tidigt stadium av taxeringsprocessen, ibland även innan ett taxeringsbeslut föreligger. För att tillgodose berättigade rättssäkerhetskrav

bör RSV få i uppdrag att ge noggranna anvisningar för lagens tillämpning.

Några remissinstanser yttrar sig över villkoret att fordringen på skatt, tull eller avgift i princip skall uppgå till betydande belopp.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län ifrågasätter om det bör överlåtas åt rättstillämpningen att tolka begreppet betydande belopp. Innebörden av begreppet betydande belopp bör i stället bli föremål för vägledande motivuttalanden i den föreslagna lagen. Samma uppfattning har *Taxeringsnämndsordförandenas riksförbund*.

SAF och *Sveriges industriförbund* framhåller att det är viktigt att klargöra för vem beloppet skall framstå som betydande – den skattskyldige, taxeringsmyndigheten eller någon annan. Vad som för en skattskyldig kan uppfattas som betydande kan för ett stort företag bedömas som ett ringa belopp.

Lantbrukarnas skattedelegation anser att beloppsgränsen vid betalningssäkring bör ligga vid åtminstone 15 000–20 000 kr. Delegationen ifrågasätter om inte undantagsregeln att åtgärden får användas vid särskilda skäl bör utgå ur lagförslaget. Om särskilda skäl föreligger skall betalningssäkring få tillgripas även om fordringen inte uppgår till betydande belopp. Enligt förslaget skall följaktligen först föreligga en "särskild risk" att en fordran inte blir betald och därefter skall det föreligga "särskilda skäl" såvida beloppet inte är av betydande storlek. Med särskilda skäl avses enligt utredningen mer uppenbara fall av betalningssabotage. Eftersom det enligt delegationens uppfattning i praktiken kommer att krävas ungefär samma rekvisit vid tillämpningen av riskvillkoret som av undantagsregeln förefaller det som om denna regel i själva verket är en utvidgning av tillämpningen. Någon reell beloppsgräns skulle således inte existera vid betalningssäkring. De situationer i vilka betalningssäkring kan fylla någon praktisk funktion i samband med tillämpning av undantagsregeln torde vara få eftersom det normalt då inte torde finnas några tillgångar att tillgå.

Flertalet remissinstanser har i sina yttranden behandlat villkoret att det skall föreligga särskild risk att gäldenären inte kommer att betala fordringen. Merparten av dessa godtar i princip den utformning rekvisitet fått i lagförslaget. I fråga om det lämpliga i att använda sig av uttrycket "särskild risk" gör sig dock olika meningar gällande.

JK framhåller att det är viktigt att kravet på snabbhet och effektivitet i förfarandet inte kommer i konflikt med den enskildes befogade anspråk på rättssäkerhet. För att betalningssäkring skall få tillgripas måste därför krävas att en kvalificerad risk föreligger för att gäldenären inte kommer att betala fordringen.

Även *RA* pekar på betydelsen av att rättssäkerhetsaspekten beaktas i sammanhanget. Lagförslaget torde i allt väsentligt tillgodose rimliga krav på rättssäkerhet. Betalningssäkring bör inte kunna tillgripas i andra situationer än då det i det enskilda fallet på grund av särskilt inträffade omständigheter kan sägas föreligga en direkt påtaglig risk för kommande betalningsunderlå-

telse. Det ligger i sakens natur att sådan fara endast undantagsvis kan påvisas i de fall då fordringen inte uppgår till mer betydande belopp. Stor försiktighet måste vidare iakttas i fråga om ännu inte fastställda fordringar som uteslutande grundar sig på s. k. skönstaxeringar och liknande beräkningar av beskattningsunderlaget.

RSV menar att det vid rättstillämpningen kan uppkomma svårigheter att i ett konkret fall bedöma om risken är "särskild". Av betänkandet framgår inte klart om med benämningen "särskild" verkligen avses en risk som är påtagligt stor. Om så är fallet, torde tillämpningen av lagen bli inskränkt. Det ligger närmast till hands att tolka förslaget så att det förhållandet att en konkret fara eller risk bedöms föreligga, utgör tillräckligt underlag för beslut om betalningssäkring.

Länsstyrelsen i Stockholms län är av den uppfattningen att det bör räcka med att ange riskmomentet utan särskild gradering. Man kan eljest befara att såväl den myndighet som har att i första hand besluta om betalningssäkring som de domstolar som har att efter besvär överpröva besluten kommer att känna sig tvingade att mycket noga överväga huruvida det med hög grad av sannolikhet kan förväntas att den mot vilken ett konkret skattekrav kan komma att resas, verkligen har för avsikt att vidta åtgärder i syfte att undgå betalningen. Det bör räcka med att konstatera att det exempelvis under pågående taxeringsrevision har framkommit att någon skattskyldig har undandragit eller haft för avsikt att undandra betydande skattebelopp. Beslut om betalningssäkring bör dock kunna underlåtas om den skattskyldige ställer godtagbar säkerhet eller på annat tillförlitligt sätt gör sannolikt att det allmänna inte löper någon risk i fråga om sin fordran. Samma uppfattning kommer till uttryck i yttrandena från *länsstyrelsen i Västerbottens län*, *kronofogdemyndigheterna i Mariestad* och *Skellefteå* samt *Statstjänstemanna-förbundet*.

Svenska revisorsamfundet har inte något att erinra mot utredningens bestämning av riskrekvisitet. Enligt utredningen skall särskilda omständigheter tala för att gäldenären inte kan eller vill göra rätt för sig. Sådan omständighet är att gäldenären överlåter sina tillgångar på familjemedlemmar eller förbereder att flytta utomlands. Även gäldenärens underlåtenhet att deklarerera eller fullgöra sin uppgiftsskyldighet på annat sätt kan enligt förslaget medföra att rekvisitet är uppfyllt. Samfundet delar emellertid inte utredningens uppfattning att tillräcklig risk kan föreligga redan om en fordran betydligt överstiger vad gäldenären normalt brukar vara skyldig i skatt, tull eller avgift. En sådan situation uppstår ofta vid försäljning av fastighet, värdepapper eller rörelse. Skulle beslut om betalningssäkring få tillgripas av denna anledning föreligger uppenbara risker för opåkallade ingripanden.

Sveriges advokatsamfund kan inte ansluta sig till förslaget att betalningssäkring skall få tillgripas om det endast finns en konkret risk för att gäldenären vid ett kommande uppbördstillfälle inte kommer att betala sin

skuld. Den långa kredittid som kan förekomma vid uppbörd av skatter och avgifter utgör enligt samfundet inte skäl nog för att medge ingripanden av detta slag. Betalningssäkring, som innebär att gäldenären inte får förfoga över sin egendom, skulle på ett utomordentligt allvarligt sätt kunna skada andra borgenärers intressen och även begränsa den lojale gäldenärens ekonomiska rörelsefrihet, kanske under flera år. Samma ståndpunkt i denna fråga intar *Lantbrukarnas skattedelegation*. Enligt delegationen kan ingen ha intresse av att solventa gäldenärer sätts på obestånd genom beslut om betalningssäkring. Lagstiftningen bör därför utformas på så sätt att den endast träffar uppenbara fall av betalningssabotage.

SHIO går ett steg längre och kräver misstanke om brott mot skatte- eller avgiftsförfattningarna för att beslut om betalningssäkring skall få fattas. Bestämmelserna bör enligt SHIO utformas efter förebild av kvarstadsinstitutet i straffprocessen.

Några remissinstanser har i sina yttranden behandlat de krav som bör ställas i fråga om underlaget för ett beslut om betalningssäkring.

Enligt *Föreningen Sveriges kronofogdar* förutsätter ett beslut om betalningssäkring utförlig information om gäldenärens ekonomiska förhållanden, särskilt i det fall då beslutet skall grundas på misstanke om att denne är sysselsatt med eller planerar att göra sin egendom oåtkomlig för exekution. Utredningen anvisar inte hur beslutsfattaren skall gå tillväga för att skaffa sig underlag för beslutet. Enligt föreningen är det angeläget att det anges i förslaget hur beslutsunderlaget bör tas fram.

Även *Lantbrukarnas skattedelegation* anser att det är oklart på vilket sätt de förslagna reglerna skall tillämpas vid förstagångsingripanden. Institutet betalningssäkring får troligen sin största effekt första gången det används. Enligt delegationen bör det emellertid vara svårt att konstatera den "särskilda risken" vid det första ingripandet mot en gäldenär. Bestämningen "särskild risk" bör tolkas restriktivt. Det är tveksamt om det är möjligt att i någon större utsträckning ingripa i förstagångsfall.

7.3.3 Behörighet att besluta om betalningssäkring

Utredningens förslag i fråga om behörighet att besluta om betalningssäkring godtas i princip eller lämnas utan erinran av *kammarkollegiet*, *general-tullstyrelsen*, *RRV*, *RSV*, *skattetilläggsutredningen*, *1969 års punktskatteutredning*, ett stort antal *länsstyrelser* och *kronofogdemyndigheter* samt *Statsjämnemannaförbundet*. Ett flertal av remissinstanserna behandlar mer utförligt behörighetsfrågan.

General-tullstyrelsen framhåller att behörighetsbestämmelsen för tankarna till sådant allmänt ombud som enligt TuL har att föra det allmännas talan hos besvärsmyndighet. I 43 § TuL stadgas nämligen att i frågor som avses i 45 § första stycket samma lag, utom sådana som gäller eller har samband med

inskränkning i rätten att förfoga över vara, förs det allmännas talan hos besvärsmyndigheten av den tjänsteman (allmänt ombud) vid generaltullstyrelsen som regeringen utsett. I 45 § TuL stadgas att talan mot generaltullstyrelsens beslut enligt TuL eller med stöd av denna lag utfärdade bestämmelser i de flesta fall skall föras hos kammarrätt genom besvär. Närmare instruktioner för det allmänna ombudet har givits i instruktionen (1974:210) för allmänna ombudet i tullmål. Enligt 5 § instruktionen (1973:884) för tullverket företräder generaltullstyrelsen inom sitt verksamhetsområde staten såväl vid som utom domstol. Enligt 19 § samma instruktion är en avdelningsdirektör inom styrelsens kanslibyrå verkets ombudsman. Ombudsmannen får själv eller genom ombud föra statens talan enligt 5 § om styrelsen inte för särskilt fall bestämmer annat. Enligt styrelsens mening bör beslut om betalningssäkring beträffande tull fattas av tullverkets ombudsman.

RRV instämmer i huvudsak i utredningens förslag att behörigheten att besluta om betalningssäkring bör ges åt den myndighet som skall föra det allmännas talan i mål om den fordran som beslutet avser att säkra. *RRV* är emellertid tveksam till förslaget att myndigheten skall företrädas av den tjänsteman som normalt för sådan talan. Bestämmelserna i utredningens förslag tar i första hand sikte på de fall, där fordringen fastställs den processuella vägen och inte när det sker genom administrativt beslut, såsom beslut av lokal skattemyndighet om arbetsgivares betalningsansvar och beslut av mervärdeskatteenheten om fastställelse av mervärdeskatt. *RRV* anser att, såväl beträffande ärenden som anhängiggörs hos skattedomstol som beträffande övriga ärenden inom den lokala och regionala skatteförvaltningen, bör skattechefen, efter föredragning av den tjänsteman som har gjort utredning i ärendet, vara den som fattar beslut om betalningssäkring. Delegation av beslutanderätten bör emellertid kunna ske på sedvanligt sätt. Motsvarande ordning bör gälla inom de centrala myndigheternas beslutsområden. Det är i många avseenden svåra bedömningar som måste göras huruvida de av utredningen angivna villkoren för ett beslut föreligger. Med en beslutsbehörighet på den av *RRV* föreslagna nivån ges förutsättningar för att såväl den enskildes som det allmännas krav på enhetlighet i beslutsfattandet tillgodoses. Kraven på enhetlighet bör även medföra att centrala tillämpningsanvisningar utfärdas. Även *länsstyrelserna i Kalmar, Västernorrlands och Västerbottens län samt Stats tjänstemannaförbundet* anser att beslutsbehörigheten bör anförtros skattechefen i varje län (samt motsvarande chef inom tullområdet).

RSV menar att utredningen inte har tillräckligt analyserat vilka myndigheter eller tjänstemän som enligt lagförslaget får behörighet att i olika situationer besluta om betalningssäkring eller ge förordnande för tjänsteman att meddela sådant beslut. På den direkta beskattningens område synes utredningsförslaget innebära att taxeringsintendenten får fatta beslut, om han här väckt eller senare kommer att väcka talan i taxeringsmålet. När det

gäller preliminär skatt skall enligt förslaget betalningssäkring kunna beslutas av den som har att föra det allmännas talan om skattens debitering. Även om taxeringsintendenten i och för sig är behörig att senare föra talan om den berörda personens taxering är han inte behörig i fråga om skattens debitering. Av 85 § UBL framgår att inte heller allmänt ombud får föra talan om beslut om debitering av preliminär B-skatt. Dennes behörighet i fråga om betalningssäkring skulle komma att inskränka sig till de ärenden i vilka lokal skattemyndighet har fattat eller avser att fatta beslut om arbetsgivares ansvarighet för anställdas skatter. När det gäller betalningssäkring för preliminär B-skatt bör någon annan befattningshavare än det allmänna ombudet få hand om beslutsfunktionen. Enligt verkets uppfattning ligger taxeringsintendenten närmast till hands, eftersom det är denne som slutligen kommer att föra det allmännas talan om taxering och därmed i praktiken om beskattningens storlek. Än mer tveksamt är vilken tjänsteman som får fatta beslut om betalningssäkring i ärenden om indirekt skatt. Beskattningsbesluten i första instans fattas av länsstyrelsens mervärdeskattcenhet i fråga om mervärdeskatt, av länsstyrelsens förvaltningsavdelning i fråga om vägtrafikskatt och av RSV:s punktskattesektioner i fråga om övrig indirekt skatt. Förfarandet i första instans rörande den indirekta beskattningen ger beskattningensmyndighet möjlighet att meddela preliminära och/eller slutliga beslut i samma ärende. Den frist inom vilken slutligt beslut kan meddelas är lång, på mervärdeskattområdet tre år. Först sedan slutligt beslut har meddelats inträder i processen det allmänna ombudet som är placerad hos länsstyrelsen när det gäller mervärdeskatt och vägtrafikskatt och som, när det gäller punktskatterna, är administrativt knuten till RSV men i övrigt helt självständig. I fråga om indirekt skatt anser verket att det är lämpligast att beslut om betalningssäkring får fattas av beskattningensmyndigheten som sådan. En annan fråga är vem som bör fatta beslut om betalningssäkring när det gäller ställföreträdaransvar för skatt. Talan om sådant ansvar förs av åklagare om brottmålsprocess samtidigt förekommer och eljest i tingsrätt av tjänsteman, ofta kronofogde eller advokat som förordnats av länsstyrelse och i hovrätt eller högsta domstolen av tjänsteman som förordnats av verket.

1969 års punktskatteutredning framhåller att för punktskatternas del innebär lagförslaget att det allmänna ombudet blir beslutsfattare. Utredningen ifrågasätter det lämpliga i en sådan ordning. Då betalningssäkring innebär ett relativt allvarligt ingrepp i gäldenärens ekonomiska förhållanden bör beslut härom fattas av beskattningensmyndigheten, dvs. för punktskatterna i regel RSV.

Länsstyrelsen i Stockholms län framhåller att lagförslaget ger såväl taxeringsintendent som granskningsledare vid pågående taxeringsrevision behörighet att fatta beslut om betalningssäkring. I skattefrågor som gäller en och samma skattskyldig med taxeringar inom flera regionala förvaltningsområden bör samråd äga rum med stöd av 109 § taxeringslagen (1956:623), TL. I många fall kan det visa sig lämpligt att låta behörig befattningshavare

inom ett av de berörda länen fatta beslut om betalningssäkring beträffande den skattskyldiges samtliga taxeringar. Vid besvär mot ett sådant beslut uppkommer emellertid forumproblem. Enligt förslaget är länsstyrelsen i länet ensam behörig att pröva besvär i första instans såvitt avser fordran inom länsstyrelsens förvaltningsområde. Detta innebär att, i den angivna situationen, två eller flera länskatteärenden kommer att vara behöriga såvida målet inte skall handläggas i mellankommunala skatterätten. Problemet bör lösas genom lagstiftning på så sätt att det blir möjligt att hänskjuta flera mål angående betalningssäkring mot en och samma gäldenär till en enda skatterätt. Vidare bör lagen om skatterätt, fastighetstaxeringsrätt och länsrätt ändras så att den omfattar mål angående betalningssäkring. Antalet processer i skattedomstolarna beträffande mervärdeskatt är jämförelsevis ringa på grund av att länsstyrelsen regelmässigt utgör första instans. Det får därför anses naturligt att beslut om betalningssäkring i fråga om mervärdeskatt också fattas av länsstyrelsen, t. ex. av chefen för mervärdeskatteenheten. Motivuttalandena bör eventuellt förtydligas på denna punkt. I fråga om beslut inför förestående taxeringsprocess eller under pågående taxeringsrevision bör skattechefen eller tjänsteman inom taxeringavdelningen ha beslutanderätt. När det gäller arbetsgivares ansvarighet för arbetstagares skatt bör på motsvarande sätt allmänna ombudet i uppbördsfrågor vara den tjänsteman som är behörig att besluta. Lagförslaget lägger en del av indrivningsuppgifterna på andra avdelningar och enheter än dem som nu har att bevaka det allmännas fordringar avseende skatter och därtill hörande räntor och avgifter. Det kan ifrågasättas om detta är en lämplig lösning.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län framhåller att om beslutsfunktionen läggs på skattechef bör en enhetlig och konsekvent tillämpning kunna erhållas. Ett särskilt problem är att en skattskyldig ofta har att erlægga skatter eller avgifter av flera olika slag, som handläggs av olika enheter eller myndigheter inom skatteförvaltningen. Så kan t. ex. en integrerad revision gälla inkomstskatt, mervärdeskatt, arbetsgivaravgifter och preliminärskatter enligt 75 och 77 §§ UBL. Genom att beslutsfunktionen läggs på skattechefen kommer en samordning till stånd. Det är vare sig rationellt eller lämpligt att betalningssäkring mot en och samma skattskyldig skall handläggas av olika myndigheter. För att avgöra behovet av betalningssäkring i det enskilda fallet måste en totalbild göras av det allmännas krav på skatter, tullar och avgifter. Även risken för betalningsovilja från en viss skattskyldig måste bedömas i ett sammanhang. Det är därför nödvändigt med en gemensam handläggnings- och beslutsfunktion. Betalningssäkring för skatter och allmänna avgifter får ses som ett led i länsstyrelsens uppbörds- och indrivningsverksamhet. Ärenden om betalningssäkring bör därför handläggas på uppbördsenheten. Denna enhet har nära kontakter med kronofogdemyndigheter och lokala skattemyndigheter. Dessa myndigheter får i allmänhet på ett tidigt stadium kännedom om förhållanden som kan föranleda betalningssäkring. På uppbördsenheten finns också tjänstemän med erforderlig kompetens för att

bedöma storleken av de fordringar som skall bli föremål för betalningssäkring. Mot förslaget att taxeringsintendent skall äga rätt att besluta om betalningssäkring talar bl. a. det förhållandet, att taxeringsintendent normalt ingriper i ett sent skede i processen under det att uppbördsenheten fortlöpande underrättas om aktuella skatte- och avgiftsfordringar. Den föreslagna lagen avses kunna tillämpas på såväl arvs- och gåvoskatt som bevillningsavgifter. Detta kommer dock att bli svårt att genomföra. Arvsskatt kan nämligen inte fastställas utan bouppteckning och gåvoskatt inte utan särskild deklaration. Betalningssäkring kan därför inte beslutas på skönsmässiga grunder. Det finns inte heller någon som enligt förslaget "har att föra det allmännas talan". I detta sammanhang må också påpekas, att en följd av förslaget är att länskatte rätt prövar besvär över beslut om betalningssäkring under det att hovrätt prövar besvär i sakfrågan. Det ter sig för länsstyrelsen naturligt att samma instansordning skall gälla vid prövning av såväl sakfrågan som beslutet om säkerhetsåtgärden. Den enda framkomliga vägen synes vara, att överföra beslutsfunktionen beträffande arvsskatt till länsstyrelserna och låta kammarrätten bli besvärsinstans för ärenden avseende både arvsskatt och gåvoskatt. Därjämte bör möjlighet ges att skönsmässigt bestämma arvsskatt och gåvoskatt. Talan om fastställelse av dessa skatter bör föras på samma sätt som i fråga om skatt på inkomst och förmögenhet.

Flera remissinstanser motsätter sig utredningens förslag i behörighetsfrågan. Till dem som avvisar utredningsförslaget hör *JK, RÅ, de tre hörda domstolarna, mervärdeskatteutredningen, länsstyrelsen i Malmöhus län, ett mindre antal kronofogdemyndigheter, Familjeföretagens förening, Föreningen auktoriserade revisorer, Föreningen Sveriges kronofogdar, Sveriges kommunala taxeringsrevisorer, Lantbrukarnas skattedelegation, Svenska revisorsamfundet, SAF, Sveriges advokatsamfund och Sveriges industriförbund*. Enligt den uppfattning som huvudparten av remissinstanserna företräder bör rätten att besluta om betalningssäkring tillerkännas uteslutande domstol, företrädesvis länskatte rätt. Ett flertal av remissinstanserna redogör utförligt för sitt ställningstagande i frågan. Som exempel härpå kan återges följande.

Göta hovrätt erinrar om att långtgående rättssäkerhetskrav måste ställas vid så allvarliga ingrepp i enskildas rättssfär som betalningssäkring utgör. Utredningens förslag om beslutsbehörigheten tillgodoser inte sådana krav. Visserligen har åklagare och polis enligt 26 kap. 3 § RB rätt att ta egendom i förvar i avbidan på rättens beslut om kvarstad. Åklagaren skall emellertid inom fem dagar avlåta framställning om kvarstad till rätten. Det är från rättssäkerhetssynpunkt även viktigt med en likformig bedömning av besluten. Utredningens förslag innebär att beslutanderätt ges åt ett stort antal personer inom skilda myndigheter. Besvär över dessa beslut skall prövas av flera olika myndigheter och domstolar. Det finns därför en påtaglig risk för att rättstillämpningen inte blir enhetlig. Enligt hovrättens uppfattning bör beslut om betalningssäkring fattas av länskatte rätt. Med hänsyn till att ärendet ofta är av brådskande natur bör det emellertid finnas möjlighet att fatta

provisoriska beslut. Dessa kan anförtros åt tjänsteman som har att föra det allmännas talan i mål om den fordran som avses bli säkerställd. Beslutet bör då inom viss kortare tid underställas länsskatterätten för prövning. Härigenom kommer viss överensstämmelse till stånd med reglerna i 26 kap. RB.

Hovrätten över Skåne och Blekinge menar att utredningens förslag går betydligt längre än vad direktiven anvisar. I alltför hög grad har utredningen lagt tonvikten på behovet av att verksamheten skall kunna bedrivas effektivt. Detta har skett på bekostnad av den enskildes rättssäkerhet. Ett väsentligt krav som bör ställas på alla bestämmelser om tvångsåtgärder är att de omgärdas med starka rättssäkerhetsgarantier. Så har också skett i fråga om de civil- och straffprocessuella tvångsmedlen. Behörigheten att besluta om dessas användning ligger normalt på domstol. I sitt förslag har utredningen emellertid inte endast frångått denna normala beslutsordning och lagt bestämmanderätten på en enskild tjänsteman vid en myndighet utan har t. o. m. gått så långt att den som beslutande har utpekat den skattskyldiges motpart. Ett sådant förslag är ägnat att inge allvarliga betänkligheter. Det gäller i synnerhet som det inte har förebragts något skäl för en sådan ordning. Att beslut om säkerhetsåtgärder är mer brådskande i fråga om offentligrättsliga anspråk än beträffande andra typer av fordringar finns ingen anledning att förmoda. Med den föreslagna ordningen kommer beslut om betalningssäkring vidare att fattas av ett stort antal tjänstemän, av vilka några kanske inte har den erfarenhet och utbildning som är nödvändig. Genom att beslutanderätten ges åt olika befattningshavare blir med all sannolikhet även likformigheten i bedömningen lidande. Eftersom tjänstemännen samtidigt har att uppträda som motpart i skatteprocessen kan man inte heller bortse från risken att de någon gång brister i den objektivitet som är ett absolut krav i dessa sammanhang. De villkor som bör ställas på beslutsordningen i fråga om betalningssäkring blir däremot uppfyllda om beslutanderätten läggs på domstol, lämpligen länsskatterätt. I fråga om sådan skatt och betalningsskyldighet som fastställs eller åläggs av allmän domstol bör dock beslutsfunktionen läggas på tingsrätt. Det behov av snabbhet som kan vara för handen i ärenden av ifrågavarande typ bör kunna tillgodoses inom ramen för domstolsprövningen. Ärendena borde kunna handläggas av ensamdomare. Det kan vidare övervägas att, efter förebild av bestämmelserna i 26 kap RB, införa möjlighet att i synnerligen brådskande fall ta egendom i förvar i avvaktan på domstols beslut angående betalningssäkring.

Mervärdeskatteutredningen menar att det i och för sig finns skäl för att låta det särskilda allmänna ombudet fatta beslut beträffande mervärde-, punkt- och vägtrafikskatter, vilket blir följden om utredningsförslaget genomförs. Antalet processer när det gäller mervärdeskatt är dock förhållandevis litet. I åtskilliga fall stannar meningsskiljaktigheter mellan skattskyldig och länsstyrelse på länsstyrelsenivå och i andra fall är det inte skattens storlek utan dess inbetalning som är problemet. Vidare har det allmänna ombudet en mer

passiv roll i mervärdeskatteprocessen än hans motsvarighet i t. ex. inkomstskatteprocessen. Allmänt ombud kan t. ex. inte själv åstadkomma det slutliga beslut som utgör grunden för processen. Dessa omständigheter talar för att låta betalningssäkring beslutas i samma ordning som vid beslut om kvarstad, dvs. av allmän domstol eller överexekutor. Det bör inte vara uteslutet att i ett modifierat kvarstadssystem uppnå samma fördelar som i det föreslagna systemet.

Liknande uppfattning ger *länsstyrelsen i Malmöhus län* uttryck för. Länsstyrelsen ifrågasätter om inte kraven på snabbhet i förfarandet och den enskildes rättssäkerhet bäst tillgodoses genom att beslutsbehörigheten tilläggas länskatte rätt. Tjänsteman hos länsstyrelse bör dock erhålla rätt att meddela provisoriskt beslut i de fall där skatterättens beslut inte kan avvaktas. En sådan ordning överensstämmer med motsvarande bestämmelser om säkerhetsåtgärder i RB. Starka skäl talar för att provisoriska beslut om betalningssäkring bör underställas skatterättens prövning utan avvaktan på besvär från gäldenärens sida. Någon motsvarighet till offentlig försvarare förordnas nämligen inte av skatterätt utan gäldenären har själv att anskaffa och betala sitt ombud. Allmän rättshjälp torde även vara utesluten i flertalet fall. Beslut om betalningssäkring bör kunna fattas av rättens ordförande ensam. Bestämmelser härom bör införas i lagen om skatterätt, fastighetstaxeringsrätt och länsrätt.

Lantbrukarnas skattedelegation pekar på den utveckling som kan komma till stånd om förslaget om generalklausul mot skatteflykt lagfästs. Tillämpningen av generalklausulen kommer att ställa stora krav på myndigheterna och skattedomstolarna och utgången av en sådan process kommer sällan att vara given. Ett beslut om betalningssäkring som grundas därpå kommer följaktligen att vara osäkert. Risken för felaktiga beslut är påtaglig. Utgångspunkten för lagstiftningen bör vara att ge det allmänna samma tillgång till skyddsåtgärder som finns för de civilrättsliga anspråken. Avvikelse härifrån bör tillåtas endast om det kan anses motiverat av viktiga principiella skillnader mellan de två fordringslagen. Av de utav utredningen i betänkandet redovisade enkätsvaren framgår att samtliga länsstyrelser anser att länskatte rätt skall fatta beslut om betalningssäkring. I fråga om provisoriska beslut anser länsstyrelserna att det i första hand är kronofogde eller chef för revisions- resp. mervärdeskatteenheten som skall ges behörighet. Trots detta har utredningen föreslagit att taxeringsintendent skall fatta beslut i taxeringsmål. Delegationen delar inte utredningens uppfattning utan menar att beslut om betalningssäkring skall fattas av länskatte rätten. En sådan ordning ökar rättssäkerheten och är en garanti mot obefogade beslut. I brådskande fall kan delegationen tänka sig att beslut får fattas av taxeringsintendent men det skall då omgående överprövas av länskatte rätten.

Svenska revisorsamfundet föreslår att länskatte rätt i det län, som har att pröva yrkande om taxering till inkomstskatt av gäldenären, skall äga besluta om betalningssäkring. Länskatte rätt i annat län än det, vari gäldenären har

sitt hemvist, bör få besluta avseende fordran hänförlig till förvärvskälla inom länet och mellankommunala skatterätten beträffande skattskyldiga, vars besvär skall prövas av denna domstol. Provisoriska beslut om betalningssäkring bör kunna handläggas som enmansärende i länsskatterätten. Beslutet bör dock överprövas av länsskatterätten inom viss tid, förslagsvis inom en vecka. Med hänsyn till skattechefens partsställning anser samfundet att det är olämpligt att han ges rätt att fatta provisoriska beslut.

Frågan om kommunikation med gäldenären har föranlett yttranden från några remissinstanser. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* behandlar frågan om kommunikation innan beslut om betalningssäkring meddelas. Hovrätten hävdar att utredningens förslag åsidosätter grundläggande kommunikationsprinciper. Vid praktiskt taget all annan myndighetsutövning får den som riskerar att drabbas av en åtgärd tillfälle att framlägga sin ståndpunkt innan definitivt beslut fattas. Så blir inte fallet enligt förslaget, som ändock avser en så ingripande åtgärd som tvångsmässigt omhändertagande av den drabbades egendom. En sak är att ett interimistiskt beslut bör kunna fattas utan att den skattskyldige hörs. Betydligt mer långtgående är dock utredningsförslaget, som medger att det slutliga beslutet i normalfallet får fattas utan gäldenärens hörande. Med en sådan ordning kommer den skattskyldige att sakna möjlighet att förebringa utredning inför det beslutande organet. I stället är han tvungen att anföra besvär för att föra in sådan utredning i målet.

JK och *RSV* åter behandlar frågan om kommunikation på verkställighetsstadiet. De anser att säkerhetsåtgärder skulle förfela sitt syfte om det krävs att beslut om betalningssäkring eller verkställighet därav skall föregås av kontakt med gäldenären. Samma inställning har *kammarrätten i Göteborg* i fråga om brådskande fall. *SAF* och *Sveriges industriförbund* anser det inte förenligt med svensk rättstradition att låta bli att underrätta före verkställighet.

Lantbrukarnas skattedelegation granskar de föreslagna bestämmelserna om kommunikation från sekretessynpunkt. Hos myndigheter upprättade handlingar blir enligt gällande rätt offentliga när beslut i ärendet är fattat. Undantag härifrån är de i sekretesslagen uppräknade fallen. Vid framtida tillämpning av lagförslaget kan problem uppstå eftersom beslut kan fattas en dag och verkställigheten göras senare. Om inte sekretesslagen ändras kan den situationen uppstå att gäldenären får läsa om beslutet i massmedia innan verkställigheten görs och beslutet därigenom kommer honom tillhanda. Delegationen anser därför att förslaget bör ömarbetas i denna del och att hänsyn skall tas till såväl gäldenärens intressen som till borgenärernas intresse av att skyndsamt få kännedom om betalningssäkring.

Några remissinstanser har behandlat frågan om betalningssäkring får eller bör ske genom muntligt beslut.

Hovrätten över Skåne och Blekinge menar att lagförslagets utformning innebär att någon skyldighet inte föreligger för kronofogdemyndighet att företa verkställighet på grund av ett muntligt beslut även om det enligt

utredningens mening inte finns något hinder häremot.

Kronofogdemyndigheten i Göteborg vänder sig mot att verkställighet skall få äga rum innan ett skriftligt beslut föreligger. Enligt myndighetens uppfattning måste hänsyn till såväl gäldenären som den verkställande myndigheten kräva, att det finns ett skriftligt beslut om betalningssäkring när verkställigheten påbörjas. Att enbart med stöd av muntliga uppgifter genomföra en förrättning av det ingripande slag som det här kommer att bli fråga om kan inte accepteras. Vid framställning om betalningssäkring har kronofogdemyndigheten i vanlig ordning göra en exigibilitetsprövning. För att en sådan skall kunna ske måste myndigheten ha tillgång till en exekutionsurkund. Myndigheten måste också kunna åberopa en rättslig grund vid planering av åtgärder och ageranden mot gäldenären. Att beslutande tjänsteman skall fatta beslut "skriftligt under förrättningen" förefaller verklighetsfrämmande. Behov av så skyndsamma ingripanden att ett beslut på därför avsedd blankett inte kan upprättas torde aldrig föreligga. Liknande uppfattning uttalas av *kronofogdemyndigheten i Malmö*.

Lantbrukarnas skattedelegation menar att det är nödvändigt att ett beslut om betalningssäkring innehåller uttryckliga skäl för åtgärden. Tanken i lagförslaget är att ett beslut om betalningssäkring skall upprättas skriftligt men att det i de fall tiden inte räcker till skall få fattas muntligt vid förrättningen. Såväl då beslutet upprättas skriftligt som då det fattas muntligt torde beslutsfattaren kunna hävda att det är brådskande. Om detta är fallet blir 17 § FL tillämplig. Enligt detta lagrum får beslutsskäl utelämnas "om ärendet är så brådskande att det ej finns tid att utforma skäl". Endast på begäran av part åligger det myndigheten att upplysa om skäl i efterhand. Delegationen anser denna ordning otillfredsställande. Det bör ovillkorligen åligger beslutsfattaren att utförligt motivera skäl för beslut om betalningssäkring. Detta bör framgå av motivuttalanden. I och med att beslutsfattaren tvingas motivera beslutet redan från början kommer en del dåligt grundade beslut troligen att undvikas. Gäldenären får vidare omedelbart vetskap om de omständigheter som grundar beslutet.

Enligt utredningsförslaget skall beslut om betalningssäkring omedelbart hävas, helt eller till viss del, om åtgärden inte längre behövs för att säkerställa betalning av fordringen eller om eljest skäl för beslutet inte längre föreligger. Bestämmelsen om hävning av beslut om betalningssäkring har föranlett yttranden från en del remissinstanser, främst kronofogdemyndigheter.

Göta hovrätt framhåller att domstol som handlägger mål, vari beslut om betalningssäkring har meddelats, skall ha rätt att när som helst häva åtgärden. Domstolen bör vidare ha skyldighet att i samband med att huvudsaken avgörs pröva om beslutet skall bestå och i sådant fall ange den längsta tid det får bestå.

Kronofogdemyndigheten i Eksjö menar att det är svårt att fastställa den tidpunkt då utmätning för en fordran har vunnit laga kraft. Det är därför mer

praktiskt att låta ett beslut om betalningssäkring bestå till dess skulden har betalats eller debiteringen undanröjts än att häva det när utmätningen har vunnit laga kraft. Beslut om civil- eller straffprocessuella säkerhetsåtgärder står fast även om utmätningsbar egendom inte påträffas vid verkställigheten. Skall härefter skatt eller avgift betalas åter kan återbäringen tas i anspråk utan att nytt beslut behöver utverkas. Motsvarande regler bör gälla vid betalningssäkring.

Kronofogdemyndigheten i Mariestad anser att det inte bör vara nödvändigt att häva beslutet om betalningssäkring i alla de fall, där fordringsbeloppet endast minskas men inte försvinner. Om åtgärden har avsett endast ett värdefullt föremål framstår det som onödigt att beslutet skall förklaras avse ett lägre belopp. Bestämmelserna om hävning bör därför mjukas upp. Enligt utredningen skall vidare ett beslut hävas om egendom inte anträffas och gäldenären har befunnits sakna tillgångar. Gäldenären kan dock senare komma att tillföras utmätningsbar egendom. Beslutet bör därför bestå och bevakas av kronofogdemyndighet. Sistnämnda uppfattning delar *kronofogdemyndigheterna i Falun och Hudiksvall*.

Kronofogdemyndigheten i Skellefteå menar att bestämmelserna om hävande är otillräckliga. De kriterier som ställs upp är de självklara fallen. Det finns emellertid situationer där beslut bör hävas för att ge den betalningsskyldige tillfälle att fullgöra sin skyldighet i rätt tid. Exempel på en sådan situation är då någon på grund av betalningssäkring av all egendom inte kan använda denna för rättidig betalning utan förs upp i restlängd. Det bör vara möjligt att använda den egendom som omfattas av betalningssäkring så att betalning kan ske i rätt tid.

7.3.4 Verkställighet m. m.

Det övervägande antalet remissinstanser ansluter sig till eller lämnar utan erinran utredningsförslaget om verkställighet.

RSV anser att det är oklart huruvida lagförslaget medger möjlighet till självrättelse enligt 77 § 3 mom. UL. Verket ifrågasätter också om fordran som omfattas av betalningssäkring får drivas in hos sekundogäldenär. Enligt verkets uppfattning är betalningssäkring i praktiken jämförbar med utmätning. Verkställigheten sker i enlighet med de regler som gäller för utmätning. De föreslagna avvikelserna från vad som gäller vid utmätning är desamma som gäller när utmätning sker för dom som inte har vunnit laga kraft. Enligt verket finns det mycket som talar för att man skall ta steget fullt ut och låta betalningssäkring verkställas genom utmätning. Det är närmast fråga om att välja en annan beteckning på den åtgärd som utredningen föreslår. Utmätningensinstitutet medför vissa fördelar. Tillämpningsproblem som torde uppkomma vid betalningssäkring i enlighet med förslaget kommer att bortfalla. Det blir inte heller nödvändigt att häva beslut om betalningssäkring, när åtgärden inte längre behövs. I konkurssammanhang torde större klarhet

vinnas. En stor del av den föreslagna följdlagstiftningen blir onödig. Slutligen finns också fördelar att vinna i besvärshänseende.

Liknande tankegångar om att omforma den föreslagna säkerhetsåtgärden till ett verkställighetsinstitut av utmätningsskäraktar kommer till uttryck i yttrandet från *Statsjämsstemannaförbundet*.

Skattetilläggsutredningen framhåller att den föreslagna ordningen för verkställighet redan förekommer i gällande rätt i fråga om kvarstad. Det framstår enligt utredningen som en fördel att man kan utnyttja de verkställande myndigheternas praktiska erfarenhet i hithörande frågor. Utredningen erinrar vidare om det förbud mot utmätning som enligt 49 § ML gäller beträffande skattskyldigs fordran på överskjutande ingående mervärdeskatt. Sådan fordran får inte utmätas men väl kvittas mot annan mervärdeskatt. En förutsättning för kvittning är dock att den kvittningsbara skatten är fastställd. Det har i praktiken uppkommit avsevärda problem i de fall pågående utredning eller revision i och för sig har motiverat att överskjutande ingående skatt hålls inne men kravet på skyndsamt återbetalning av överskjutande ingående mervärdeskatt har hindrat kvittning. Under år 1974 uppgick statens utbetalningar av överskjutande ingående skatt till ca 7,9 miljarder kronor. Utredningen ifrågasätter om det inte bör öppnas möjlighet att ta fordran på överskjutande ingående mervärdeskatt i anspråk genom betalningssäkring. Liknande synpunkter förs fram av *länsstyrelsen i Västerbottens län*.

Kronofogdemyndigheterna i Eksjö och Mariestad anser att gäldenärens lön inte bör få tas i anspråk genom betalningssäkring. Ett uttryckligt stadgande härom bör tas in i den föreslagna lagstiftningen.

Kronofogdemyndigheten i Göteborg framhåller att enligt förslaget skall 69 § UL äga tillämpning vid verkställighet av beslut om betalningssäkring. Enligt praxis saknas möjlighet att vid verkställighet av kvarstad hänvisa tredje man att väcka talan mot gäldenär och borgenär. Enligt kronofogdemyndigheten bör verkställighetsreglerna utredas i vidare omfattning än vad som har skett. Även från konkursrättslig synpunkt bör verkan av betalningssäkring ytterligare belysas. Förslaget innehåller t. ex. inte någon närmare upplysning om den situation som uppkommer när förmånsrätten på grund av betalningssäkring står sig i efterföljande konkurs.

Frågan om kommunikation med gäldenären i samband med verkställighet av beslut om betalningssäkring tas upp av ett par remissinstanser.

Föreningen Sveriges kronofogdar menar att det är nödvändigt att säkerhetsåtgärden kan sättas in utan att den skattskyldige får förvarning. Han ges då inte tillfälle att skaffa undan tillgångar eller genomföra skentransaktioner med sin egendom. Det är dock sannolikt att kommunikation kan förekomma i flertalet fall så att gäldenären får tid att ställa säkerhet för fordran. Från effektivitetssynpunkt är det också önskvärt att kommunikation sker i de fall då någon risk för rättsförlust för det allmänna inte bedöms föreligga. Den

första personliga kontakten mellan gäldenären och företrädare för staten torde ske på verkställighetsstadiet. Erfarenhetsmässigt uppnås de bästa resultaten, när gäldenären är villig att medverka under förrättningen och lämna upplysningar om sin ekonomiska situation. Om förrättningsmannen besöker gäldenären utan föregående kommunikation, förligger i många fall en uppenbar risk för att gäldenären söker att försvåra utredningen.

Lantbrukarnas skattedelegation framhåller att i de situationer där grundad anledning finns att anta att gäldenären verkligen kommer att undandra sig betalning bör verkställighet företas utan att gäldenären underrättas. Emellertid är en generell regel av föreslagen art förenad med så stora nackdelar att delegationen inte kan godta den. Det måste anses rimligt att gäldenären ges möjlighet att hindra verkställigheten genom att ställa säkerhet. Vidare är det enligt delegationen oklart hur bestämmelserna i 68 § UL skall tillämpas vid betalningssäkring. Enligt detta lagrum får ur gäldenärens bo inte utmätas egendom som tillhör annan. Påstår någon att han äger egendom som utmäts är han, om han inte genast kan styrka sin rätt, hänvisad att få ändring vid domstol. Eftersom beslut om betalningssäkring kan verkställas utan att gäldenären underrättas har varken denne eller tredje man någon möjlighet att klargöra äganderättsförhållandena för utmätningsmannen. För att undvika detta bör 69 § UL tillämpas analogt vid betalningssäkring.

Utredningens förslag om betalningssäkringsed har i allmänhet lämnats utan erinran. Endast ett begränsat antal remissinstanser är kritiska mot förslaget.

Till de positivt inställda remissinstanserna hör *Föreningen Sveriges kronofogdar* och *kronofogdemyndigheterna i Eksjö och Mariestad*. Föreningen framhåller att det vid exekution finns goda möjligheter för gäldenären att sabotera verkställigheten genom att inte lämna utmätningsmannen erforderliga uppgifter. Ett sådant förfarande är inte straffbart. Lika litet kan vilseledande uppgifter beivras. Utmätningssed eller konkursed är enda sättet att under straffhot tvinga gäldenären att lämna riktiga uppgifter. Betalningssäkringsed är därför ett nödvändigt komplement till betalningssäkringsinstitutet. Sådan ed bör kunna komma i fråga bl. a. när gäldenären saknar full täckning för skulden eller när uppgiven tillgång är tvistig. Gäldenären kan ibland ha stort intresse av att neutralisera beslut om betalningssäkring. För att edgångsinstitutet skall få önskad effekt krävs därför att hämtning kan ske redan första gången förhandling är aktuell.

Några remissinstanser, nämligen *Göta hovrätt*, *hovrätten över Skåne och Blekinge*, *RSV*, *länsstyrelsen i Västerbottens län* och *Statstjänstemannaförbundet* ifrågasätter det lämpliga i att ett nytt förhørsinstitut av exekutionsrättslig art införs. Remissinstanserna hänvisar till att lagberedningen i förslaget till utsköningsbalk föreslår att utmätningssed skall ersättas av förhör inför kronofogdemyndighet. Sådant förhör skall kunna hållas även vid verkställighet av kvarstad. RSV framhåller att den av utredningen föreslagna eden kommer att ställa stora krav på den som leder förhöret. Med hänsyn till

den erfarenhet som kronofogdemyndigheterna besitter på området talar övervägande skäl för att dessa myndigheter skall få möjlighet att hålla förhör vid verkställighet av betalningssäkring.

Kronofogdemyndigheterna i Danderyd, Falun, Göteborg och Skellefteå samt *Lantbrukarnas skattedelegation* avvisar förslaget om betalningssäkringsed. Remissinstanserna är av den uppfattningen att det f. n. inte föreligger något behov av ett sådant institut.

Beträffande frågan vilka uppgifter det föreslagna edsinstitutet bör omfatta går meningarna isär bland de fåtal remissinstanser som yttrat sig härom.

Göta hovrätt och *hovrätten över Skåne och Blekinge* anser att eden endast bör omfatta gäldenärens tillgångar.

RSV, länsstyrelsen i Västerbottens län och *Föreningen Sveriges kronofogdar* menar att edsinstitutet skulle vara av ringa värde om eden inte skulle komma att avse – förutom tillgångar och skulder – även rättshandlingar, t. ex. gävtotransaktioner, som gäldenären har företagit inom viss tid före förhörs-tillfället. Endast därigenom fås upplysningar för bedömning av frågan om återvinning kan ske genom konkurs.

Principen att kronofogdemyndighet skall äga behörighet att verkställa beslut om betalningssäkring godtas över lag av remissinstanserna.

När det gäller frågan om förvaltning av fast egendom är *RSV* och *kronofogdemyndigheterna i Göteborg och Stockholm* kritiska mot utredningsförslaget. Enligt dessa myndigheter är det inte lämpligt att förvaltningen av fast egendom delas upp på olika myndigheter. Överexekutor bör handha förvaltningen av fast egendom som har tagits i anspråk genom betalningssäkring i enlighet med vad som f. n. gäller i fråga om utmätt fast egendom.

Kronofogdemyndigheten i Malmö anser i och för sig att det är fördelaktigt att kronofogdemyndigheterna får rätt att förvalta fast egendom men ifrågasätter om den föreslagna lagtexten ger en sådan behörighet. Enligt myndigheten bör uttryckliga bestämmelser härom tas in i lagförslaget.

7.3.5 Rättsverkan

Det övervägande antalet remissinstanser ansluter sig till utredningens förslag att utrusta betalningssäkringsinstitutet med förmånsrätt. Till de remissinstanser som i princip sluter upp bakom utredningens förslag om förmånsrätt hör *RÅ, hovrätten över Skåne och Blekinge, RSV, skattetilläggsutredningen, länsstyrelsen i Västerbottens län, ett stort antal kronofogdemyndigheter, Föreningen Sveriges kronofogdar, Lantbrukarnas skattedelegation* och *Statstjänstemannaförbundet*. Några av dessa remissinstanser anmärker emellertid på den lagtekniska utformningen av bestämmelserna om förmånsrätt. Det är *RSV* och *skattetilläggsutredningen* som framhåller att ett verkställt

beslut om betalningssäkring inte hindrar att gäldenären överlåter fast egendom som omfattas av ätgärden. Den uppkomna förmånsrätten i egendomen kan efter överlåtelsen inte utnyttjas eftersom den inte kan utmätas för fordran hos överlåtaren. Härigenom uppkommer den egendomslika situationen, att staten genom betalningssäkring har fått en förmånsrätt för sin fordran utan att ha någon möjlighet att kunna utnyttja denna. RSV anser att det borde kunna gå att skapa rättsregler som medger utmätning trots överlåtelsen. Utan sådana regler synes även betalningssäkring av överhyptek komma att medföra problem. Om ett överhyptek blir föremål för betalningssäkring torde det med tillämpning av gällande rättsregler inte vara möjligt att ta fastigheten i anspråk. Genom beslut att fastigheten tas i anspråk anses den fasta egendomen enligt 91 a § 3 mom. UL utmätt och kan säljas. Däremot torde det vara möjligt att verkställa betalningssäkring genom att pantförskriva pantbrev för statens fordran enligt 91 b § UL. Skattetilläggsutredningen framhåller att det allmänna i endast två fall kan få betalt för sin fordran genom betalningssäkring i fast egendom som gäldenären därefter överlåter. Det ena fallet är då egendomen säljs på grund av utmätning för annan fordran och det andra då jämte den fasta egendomen pantbrev har tagits i anspråk genom säkerhetsåtgärden. Panträtten gör det möjligt att initiera exekutiv försäljning av den fasta egendomen oavsett i vems ägo den befinner sig. Utredningen finner det otillfredsställande att det endast i dessa situationer är möjligt att eliminera verkningarna av en överlåtelse av fast egendom. Det kan enligt utredningen ifrågasättas om inte kronofogdemyndighet bör medges rätt att få exekutivt realisera fordringen då den har säkrats genom betalningssäkring i fast egendom.

Enligt *Lantbrukarnas skattedelegation* borde utredningen ha angett vilket slag av ianspråktagen egendom som gäldenären får disponera eller förfoga över. Utredningen borde vidare ha förklarat vad som bör avses med att det allmännas intresse skadas. Hur bestämmelsen om inskränkningar i gäldenärens förfoganderätt kommer att fungera i praktiken är enligt delegationen helt avhängigt av vilket tillgångsslag som är föremål för betalningssäkringen. Enligt delegationens uppfattning bör i motivuttalanden klargöras hur olika tillgångsslag skall bedömas.

JK, statens jordbruksnämnd och *Taxeringsnämndsordförandenas riksförbund* ställer sig tveksamma till förslaget om förmånsrätt. JK har inte något att erinra mot förmånsrätt vid betalningssäkring för fastställd och till betalning förfallen fordran. Däremot finns inte något skäl för att staten skall ha förmånsrätt i fråga om icke fastställda fordringar.

Göta hovrätt, kammarrätten i Göteborg, Sveriges advokatsamfund och *SHIO* menar att förmånsrätt bör få förekomma vid betalningssäkring endast om motsvarande institut ställs till förfogande för civila borgenärer.

Enligt *Göta hovrätt* får staten, som redan genom den allmänna förmånsrätten har en bättre ställning än andra borgenärer, genom förslaget sin ställning avsevärt förstärkt till ytterligare men för enskilda borgenärer. En

sådan ordning är inte förenlig med rimliga rättvisekrav. Genom att en icke fastställd fordran får förmånsrätt på sätt som har föreslagits uppkommer även problem då den ianspråktaga egendomen tas i mät för annan fordran och försäljes. Det kan exempelvis visa sig att det allmännas fordran är avsevärt mindre än den beslutet om betalningssäkring avser eller att åtgärden av annat skäl bör hävas. Utredningen har inte berört vad som därvid skall ske med den del av köpeskillingen som har avsatts för det allmänna. Frågan om förmånsrätt på grund av säkerhetsåtgärd bör enligt hovrättens uppfattning lösas i ett större sammanhang. Det allmänna bör inte tidigare än andra borgenärer ges förmånsrätt. I förslaget till utsökningsbalk (SOU 1973:22) föreslår lagberedningen bestämmelser om förmånsrätt på grund av kvarstad. Om det anses brådskande att få regler som förenar säkerhetsåtgärd för skattefordran med förmånsrätt bör det vara möjligt att samordna bestämmelser härom med motsvarande bestämmelser för civilrättsliga fordringar och eventuellt ur den utsökningsbalk som är under utarbetande bryta ut bestämmelserna om kvarstad och låta dessa leda till lagstiftning före balken i övrigt.

Sveriges advokatsamfund pekar bl. a. på att utmätning och betalningssäkring ger samma förmånsrätt och företräde framför senare verkställighet i samma egendom. Utredningen hävdar att den föreslagna lösningen är nödvändig för att åtgärden skall fylla sin fiskala funktion. Samfundet reagerar starkt mot detta betonande av de fiskala intressena på bekostnad av de privatekonomiska. Utredningens förslag innebär en förtäckt väg att ytterligare stärka den privilegierade ställning som tillkommer det allmännas fordringar i jämförelse med oprioriterade borgenärs. Så länge säkerhetsåtgärderna enligt UL och RB inte är förenade med förmånsrätt anser samfundet det uteslutet att någon särskild förmånsrätt skall kunna ges åt institutet betalningssäkring. Det förtjänar påpekas att enligt den av utredningen lämnade redogörelsen för främmande rätt finns inte i någon av de övriga nordiska länderna förmånsrätt vid säkerhetsåtgärder för det allmännas skattefordringar.

7.3.6 Ställande av säkerhet m. m.

Remissinstanserna godtar utan undantag den av utredningen föreslagna möjligheten att ställa säkerhet. Vissa problem i samband med tagande av säkerhet behandlas i några remissyttranden.

RSV anser att utredningen inte i tillräcklig mån har klarlagt hur institutet ställande av säkerhet kommer att förhålla sig till gällande regler av motsvarande slag. Bestämmelser om ställande av säkerhet finns i 49 § 2 mom. UBL, i förordningen (1968:276) om uppskov i vissa fall med beskattning av realisationsvinst, i förordningen (1954:40) om särskild investeringsfond för avyttrat fartyg m. m. samt i förordningen (1967:752) om avdrag vid inkomst-taxering för avsättning till fond för återanskaffning av fastighet. Verket

framhåller vidare att kronofogdemyndigheterna endast undantagsvis tar emot säkerhet i allmänna mål. Det finns emellertid ett stort behov av att få motta erbjuden säkerhet vid indrivning. Verket utgår ifrån att regler härom meddelas i förslaget till utsökningsbalk.

Ett flertal remissinstanser efterlyser utförliga regler om förfarandet när pant skall tas emot eller tas i anspråk.

Länsstyrelsen i Västmanlands län menar att reglerna i 49 § 2 mom. UBL om säkerhet vid anstånd med inbetalning av skatt bör kunna tjäna som förebild vid utformningen av bestämmelsen om ställande av säkerhet i den föreslagna lagen.

Kronofogdemyndigheten i Stockholm knyter an till ett uttalande av JO enligt vilket mottagande av pant är förenat med allvarliga nackdelar (JO 1960 s. 291 ff). Förfarandet fordrar därför en närmare reglering. I förslaget till utsökningsbalk finns bestämmelser om ställande av säkerhet. Dessa bör kunna tjäna som förebild.

Enligt *kronofogdemyndigheten i Eksjö* framgår inte av förslaget huruvida bankgaranti får godtas som säkerhet. Myndigheten påpekar vidare att det allmänna utan specialregler i fråga om ianspråktagande av pant eller borgen kommer att vara hänvisad till process vid domstol. Besvärliga problem kan då uppkomma eftersom säkerhet som har ställts av tredje man inte kan utmätas för gäldenärens skuld.

Enligt *Lantbrukarnas skattedelegation* bör även säkerhet som har ställts av gäldenären kunna godtas. Gäldenären bör ges tillfälle att ställa säkerhet med hänsyn till den skada som offentliggörandet av beslutet om betalningssäkring kan vålla honom. För det allmänna och övriga borgenärer är det en fördel om gäldenären kan förmås att ställa säkerhet, t. ex. i form av företagsinteckning.

Utredningens förslag i fråga om behörighet att pröva erbjuden säkerhet m. m. har föranlett yttranden från endast ett fåtal remissinstanser. Huvudparten av dessa har avvisat utredningsförslaget. Enligt deras uppfattning bör kronofogdemyndighet äga exklusiv rätt att pröva säkerhet. Några remissinstanser har utvecklat sina synpunkter på frågan.

RSV samt *kronofogdemyndigheterna i Eksjö, Falun, Malmö, Mariestad och Skellefteå* menar att kronofogdemyndigheterna har goda förutsättningar att bedöma värdet av ställd säkerhet. Kronofogdemyndigheterna har enligt gällande rätt att i vissa fall värdera ställd säkerhet (39 § UL). De åtgärder som kommer i fråga när säkerheten skall tas i anspråk ligger indrivning mycket nära. Det är därför lämpligt att överlåta även dessa åtgärder åt kronofogdemyndighet. Med en sådan ordning elimineras risken att indrivning sker samtidigt som realisation av ställd säkerhet pågår eller förbereds.

Föreningen Sveriges kronofogdar menar att prövning av erbjuden säkerhet i betalningssäkringsmål i allmänhet inte blir aktuell i samband med beslut om säkring utan först när målet har nått verkställighetsstadiet. Av denna anledning är det naturligtast att låta kronofogdemyndighet pröva säkerhet.

Myndigheten har i sin exekutiva verksamhet också förvärvat en betydande erfarenhet att bedöma värdet av utfästelser i skilda avseenden och värdera egendom av olika slag.

7.3.7 *Besvär m. m.*

De föreslagna bestämmelserna om besvär har i allmänhet lämnats utan erinran. Från några håll har emellertid kritik framförts. De kritiska synpunkterna kan återges enligt följande.

Hovrätten över Skåne och Blekinge påpekar att enligt lagförslaget kommer talan mot beslut om betalningssäkring för arvs- eller stämpelskatt att föras direkt hos hovrätt. Enligt hovrätten är det mer lämpligt att sådana besvär handläggs av tingsrätt.

RSV anser att utredningen borde ha mer utförligt behandlat frågan om hur det föreslagna institutet skall passas in i den ordning som har fått sin reglering i förvaltningsprocesslagen. En fråga är därvid om betalningssäkring skall ses som en säkringsåtgärd i en process eller som ett fristående mål. Om åtgärden vidtas innan taxeringsprocessen inleds, ligger det närmast till hands att se saken som ett särskilt mål. Frågan om betalningssäkring kan emellertid aktualiseras i en pågående taxeringsprocess genom att den skattskyldige besvärar sig över ett först då fattat beslut om betalningssäkring eller framtvingar en omprövning av ett dessförinnan fattat beslut. Det ligger då närmare till hands att se åtgärden som en del av taxeringsmålet. Det kan vidare diskuteras om inte målet om betalningssäkring bör kopplas ihop med huvudmålet så att besvärsinstansen måste ta ställning till frågan om åtgärden skall bestå när den avgör huvudsaken. Härigenom undviks att betalningssäkring och taxering samtidigt ligger i olika besvärsinstanser liksom att prövningen av frågorna inte blir samordnade. Processekonomiska skäl liksom intresset av rättssäkerhet i förfarandet talar för en sådan lösning. Även inom förvaltningsprocessen är det naturligt att se domstolens förordnande om omhändertagande av egendom som ett beslut under rättegång i avvaktan på att huvudsaken avgörs. F. ö. bör tilläggas att bedömningen av handläggningen får betydelse från fullföljdssynpunkt. Anses det att säkerhetsåtgärden bör behandlas som ett särskilt mål, fordras prövningstillstånd vid besvär till regeringsrätten. Om betalningssäkringsfrågan i stället ses som en del av huvudsaken och kammarrätten under målets handläggning meddelar beslut i frågan om betalningssäkring, fordras inte prövningstillstånd för att frågan skall bli omprövad av regeringsrätten. Utredningen framhåller att enskild part när som helst kan begära omprövning av beslut om betalningssäkring hos myndighet och att detta gäller även efter besvärstidens utgång. RSV delar i och för sig denna ståndpunkt men vill tillägga följande. Om den enskilde kan anföra nya omständigheter till stöd för att ett beslut om betalningssäkring skall hävas bör beslutet kunna hävas av beslutsfattaren även om det tidigare beslutet efter besvär har fastställts av högre instans. Vidare bör gälla att

beslutsfattaren äger häva ett beslut om betalningssäkring i anledning av den enskildes besvär över beslutet. Det kan även ifrågasättas om inte gäldenären bör äga rätt att begära att säkerhetsåtgärden tas upp till prövning av den besvärinstans som handlägger huvudsaken. Verket vill även framhålla att det hos kronofogdemyndighet kan uppkomma fråga om lämplig samordning av målet angående betalningssäkring och efterföljande mål om utmätning. Enligt verkets mening bör mål om betalningssäkring handläggas som allmänt mål. Huruvida målet efter en resultatlös förrättning bör bevakas eller redovisning ske till den som fattat beslutet om betalningssäkring är tveksamt. Även i andra hänseenden måste lämpliga administrativa åtgärder övervägas innan förslaget genomförs. Dessa torde böra komma till uttryck i en särskild förordning till betalningssäkringslagen. Verket vill slutligen påpeka att länsstyrelse enligt VTSL är beskattningsmyndighet i fråga om vägtrafikskatt. Eftersom besvär över länsstyrelses beslut i ärende om sådan skatt förs hos kammarrätten, bör enligt verkets uppfattning besvär över länsstyrelses beslut om betalningssäkring rörande detta skatteslag även föras hos denna domstol. Besvärshandläggningarna lämnar även utrymme för tvekan om vem som i vissa fall är behörig att företräda staten som part i besvärsmålet och vilken besvärshandläggning som bör gälla. Talan om betalningsskyldighet enligt 77 a § UBL, 48 a § ML och 27 a § FKL skall väckas vid allmän domstol i den ordning som gäller för tvistemål eller såvitt avser 77 a § UBL i brottmålsordning när talan om uppbördsbrott förs samtidigt. Med den utformning bestämmelserna i betalningssäkringslagen har fått skall besvär från juridisk persons ställföreträdare prövas av allmän domstol medan den juridiske personens besvär skall prövas av skattedomstol.

Enligt lagförslaget skall beslut om betalningssäkring omedelbart hävas helt eller till viss del om åtgärden inte längre behövs. Detta innebär enligt *Lantbrukarnas skattedelegation* att i de fall då länsskatterätt nedsätter taxering till viss del skall beslut om nedsättning av betalningssäkring fattas av den som beslutat om åtgärden. Mot bakgrund av att beslut om betalningssäkring får fattas även om fordringen inte är slutligt bestämd kan emellertid betalningssäkringen komma att bestå i sin ursprungliga omfattning. Det räcker med att taxeringsintendenten anser att fordran är större än den redan beslutade. Om taxeringsintendenten överklagar länsskatterättens beslut till kammarrätten kan han anse sig ha fog för att inte nedsätta betalningssäkringens belopp. Om gäldenären inte har anfört besvär i denna del lär det ursprungliga beslutet om betalningssäkring stå fast. Det finns därför enligt delegationens uppfattning ett behov av att införa bestämmelser om att den instans som prövar taxeringen eller annat beslut till vilket betalningssäkringen är knuten skall nedsätta betalningssäkringen i de fall taxeringen eller beslutet om avgift ändras. Vidare bör enligt delegationens uppfattning besvär kunna föras över beslut att vägra godta säkerhet. Den föreslagna ordningen lämnar inte utrymme för besvär mot sådant beslut.

Frågan om besvär i samband med ställande av säkerhet tas även upp av

RSV och *skattetilläggsutredningen*. Mot bakgrund av vad som f. n. gäller beträffande besvär i samband med anstånd och ställande av säkerhet ifrågasätter RSV från såväl skatterättslig som exekutionsrättslig synpunkt om besvärsmått bör medges i detta fall. Skattetilläggsutredningen menar däremot att den föreslagna ordningen är naturlig med hänsyn till säkerhetsåtgärdens konstruktion. Enligt lagförslaget skall beslut om betalningssäkring omedelbart hävas helt eller till viss del, om åtgärden inte längre behövs för att säkerställa betalning av fordringen. Institutet ställande av säkerhet är således intimt förknippat med de materiella förutsättningarna för beslutets existens. Om besvärsmåttet inte omfattar denna fråga förfogar besvärinstanserna inte över målet i hela dess vidd.

Utredningens förslag att klagan över utmätningssmannas förfarande skall ske hos överexekutor, hovrätt och högsta domstolen har föranlett yttranden av endast ett fåtal remissinstanser.

Skattetilläggsutredningen framhåller att i de fall då kronofogdemyndighet vid verkställighet vägrar att godkänna erbjuden säkerhet kan det med stöd av lagförslaget göras gällande att talan mot sådant beslut skall föras i samma ordning som beträffande verkställighet, dvs. hos överexekutor. Att så inte har varit avsett är uppenbart. Skattetilläggsutredningen föreslår därför, att det stadgas förbud mot att besvara sig över beslut, varigenom kronofogdemyndighet avvisar erbjuden säkerhet. Den enskildes befogade intresse i detta sammanhang får anses tillgodosett genom att beslutet omedelbart skall underställas för prövning.

Statsjästemannaförbundet menar att något skäl inte har anförts för att låta tiden för besvär vara obegränsad. Förbundet har därför svårt att bedöma om den föreslagna regeln bör införas. Frågan bör bli föremål för ytterligare överväganden i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

7.4 Övriga författningsförslag

Utredningens förslag till följdändringar i olika författningar har i allmänhet lämnats utan erinran. De uttalanden som har gjorts begränsar sig i huvudsak till följande.

Förslaget om allmän förmånsrätt för arvs- och gåvoskatt avstyrks av *kammarrätten i Göteborg*. Enligt kammarrätten saknas i betänkandet varje motiv för den föreslagna ändringen. Bestämmelsen får inte heller någon praktisk betydelse. Det måste höra till sällsyntheterna att det saknas någon reell behållning i de dödsbon som debiteras arvsskatt eller att insolventa personer får gåvoskattepliktiga gåvor. Ändringen strider dessutom mot 33 § 1 mom. första stycket AGL enligt vilket lagrum arvsskatt utgår endast i den mån det uppkommer överskott i konkurs. När överskott finns föreligger inget utrymme för förmånsrätt. Det torde inte heller kunna bli fråga om arvsskatt när det inte finns något överskott i boet. Något behov av att kunna tillgripa säkerhetsåtgärd för det allmännas anspråk på arvsskatt eller gåvoskatt föreligger således inte. Liknande uppfattning uttalas av

kammarkollegiet och Sveriges advokatsamfund.

RSV utvecklar synpunkter på föreslagna ändringar i UL. Verket anser sålunda ändringen i 72 § 2 mom. UL onödig eftersom det allmänna har förmånsrätt i den anspråktaga egendomen till skillnad från sådan enskild borgenär som erhållit kvarstad eller skingringsförbud. Av hänsyn till borgenär som till säkerhet för sin fordran har fått kvarstad eller skingringsförbud bör ändringen utformas på så sätt, att betalningssäkring liksom utmätning företrädesvis bör verkställas i egendom, som inte är belagd med kvarstad eller skingringsförbud. Även det föreslagna tillägget till 139 § UL är enligt verket onödigt. Bestämmelserna i 151 § 1 mom. UL får anses täcka även den situation att egendom som har tagits i anspråk genom betalningssäkring utmäts för annan fordran.

De av utredningen föreslagna tilläggen till 25 och 34 §§ FfL behandlas i yttranden från *RSV* och *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*. Myndigheterna menar att de föreslagna bestämmelserna är onödiga. De anför till stöd härför i huvudsak följande. Fordran med förmånsrätt på grund av utmätning tas upp i sakägarförteckning med hänsyn till att fordran är känd för överexekutor (U VIII s. 131 ff och prop. 1971:20 s. 215 ff). Detta sker oavsett om fastigheten säljs på grund av utmätning eller av annan anledning. Samma regler bör gälla vid betalningssäkring. Huvudregeln i 34 § FfL stadgar att fordran inom skyddsbeloppet skall innestå i fastigheten i avräkning på köpeskillingen. Bestämmelsen omfattar endast fordran som är förenad med panträtt, dvs. inte den förmånsrätt en betalningssäkring eller utmätning ger. Även om betalningssäkrad fordran skulle betraktas som en fordran vilken skall innestå i fastigheten, torde fordran likväl vara sådan som avses i 26 § tredje stycket samma lag, dvs. fordran som är beroende av villkor eller tvistig.

Utredningens förslag till ändring i RB godtas i princip av *RA, Göta hovrätt* och *skattetilläggsutredningen*. Hovrätten anser dock att det är onödigt att låta ärendet först gå till tingsrätt. Enligt hovrätten är en tänkbar lösning att ge åklagare och polis möjlighet att ta egendom i förvar för att säkerställa betalning av skattefordran med skyldighet att omedelbart anmäla åtgärden till den tjänsteman som har att föra det allmännas talan i mål om den fordran som avses bli säkerställd. Härigenom skulle egendomen lika snabbt som enligt förslaget bli undandragen gäldenärens dispositionsrätt.

8 Föredraganden

8.1 Allmänna synpunkter

Det är av väsentlig betydelse för hela samhällets verksamhet att beskattningssystemet fungerar på ett effektivt och smidigt sätt. Genom beskattningen tillförs det allmänna medel för sina utgifter och en aktiv samhällspolitik möjliggörs. Det är därför viktigt att de skatter som har bestämts av riksdagen fastställs och betalas på det sätt och inom den tid som har avsetts.

Skattereglerna har utformats i syfte att ge en så långt möjligt rättvis och likformig fördelning av den samlade skattebördan. I den mån någon genom olika åtgärder undandrar sig sin andel av skatten innebär det en ökad belastning för andra. Underlåter samhället att ingripa mot sådana åtgärder ökar frestelsen hos de lojala inkomsttagarna att själva kompensera sig på liknande sätt.

Det är en allmän erfarenhet att skatteundandragandet under senare år har tilltagit. Olika metoder förekommer. Den skattskyldige lämnar osanna eller ofullständiga uppgifter om sina ekonomiska förhållanden och får därigenom lägre skatt än vad som annars skulle ha blivit fallet. Skattefusk av detta slag är i dag förhållandevis vanligt. En annan metod är att lämna korrekta uppgifter till myndigheterna men genom dispositioner med sin egendom försätta sig i en sådan situation att skattebetalningen inte kan fullgöras.

Skatteundandragande av det slag som jag här har berört kan inte godtas från det allmännas eller de lojala medborgarnas sida. Kraftfulla motåtgärder av olika slag krävs för att komma till rätta med missförhållandena.

Ett flertal åtgärder i form av skärpt lagstiftning och kontroll har under senare år genomförts för att bekämpa skatteundandragandet i olika former.

När det gäller skattefusket och liknande förfaranden skall här nämnas att det skatterättsliga sanktionssystemet reformerades år 1971. Särskilda avgifter i form av skatte- och avgiftstillägg infördes och straffen skärptes genom tillkomsten av skattebrottslagen (1971:69), SkBL. Vidare pågår en förstärkning och effektivisering av polisens och åklagarens resurser i fråga om ekonomisk brottslighet.

Skattemyndigheternas kontrollmöjligheter har även successivt förbättrats i hög grad. Det kan här vara tillräckligt att peka på den nya taxeringsorganisationen, som avses genomföras fr. o. m. 1979 års taxering (RS-reformen), och de ändringar som har genomförts beträffande riktlinjerna för revisionsverksamheten. Bl. a. eftersträvas i ökad utsträckning s. k. integrerade revisioner, dvs. räkenskapsgranskning som omfattar flera olika slag av skatter och avgifter.

Reformer har vidare ägt rum inom det skatteprocessuella området. Kammarrättsorganisationen har omorganiserats och byggts ut. Nyligen har föreslagits riksdagen en ny organisation för förvaltningsdomstolarna i första

instans (prop. 1977/78:170). Lagen (1961:332) om handräckning vid taxeringsrevision har ersatts av bevissäkringslagen (1975:1027) för skatte- och avgiftsprocessen, BSL.

I fråga om uppbörds- och indrivningsområdena kan nämnas att det allmännas ställning i exekutivt sammanhang har befästs i införsellagen (1968:621) och lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m. Vidare har myndigheternas verksamhet på uppbördsområdet blivit effektivare genom en successiv övergång till modern datateknik. Som ett led i RS-reformen har den för riksskatteverket (RSV) och statskontoret gemensamma projektgruppen hösten 1977 lämnat en delrapport med förslag till ändrade arbetsformer m. m. i fråga om uppbörd av direkt skatt. Förslagen avser att förenkla uppbördsrutiner för skattemyndigheterna och skattskyldiga och öka effektiviteten i uppbördsförfarandet.

Trots de vidtagna åtgärderna har det allmänna under senare år träffats av allt större förluster vid uppbörden och indrivningen av skatter. Drygt 11 300 milj. kr. har restförts under åren 1970–1976. Av detta belopp har under samma tid 2 800 milj. kr. skrivits av. Vid utgången av år 1976 kvarstod fordringar på 2 100 milj. kr. som var obetalda.

Det har från vissa håll hävdats att inkomstbortfallet utgör en så ringa del av den statliga uppbörden inom beskattningsområdet att det saknar nämnvärd betydelse. Man har härvid pekat på att denna uppbörd numera ligger kring 200 miljarder kronor årligen.

Föregående del kan jag inte ansluta mig till denna uppfattning. Det är här fråga om belopp som är stora i absoluta tal och statsfinansiellt betydelsefulla. Som jag tidigare har sagt kan det av rättviseskäl inte heller accepteras att beskattningssystemet missbrukas av vissa grupper av skattskyldiga för att bereda sig otillbörliga förmåner på andra medborgares bekostnad.

Härtill kommer att de åtgärder som har satts in för att bekämpa skattefusket och stärka myndigheternas kontrollverksamhet många gånger skulle bli verkningslösa om inte det allmänna har erforderliga instrument för att säkra det ekonomiska utfallet.

En väsentlig orsak till att uppbörds- och indrivningsresultatet har försämrats på senare år är enligt min mening att betalningsmotståndet hos vissa grupper av skattskyldiga har tilltagit. Sådana gäldenärer försöker i det längsta utnyttja beskattningsförfarandet till att skaffa sig krediter på det allmännas bekostnad. Det föreligger erfarenhetsmässigt ett direkt samband mellan å ena sidan den tid som förflyter från det att en fordran på skatt eller avgift uppkommer och till dess den får drivas in samt å andra sidan omfattningen av det allmännas förluster. Ju längre tid som går desto större är risken att det allmänna åsamkas ekonomisk skada genom att gäldenären inte har medel till att betala fordringen. Det är därvid inte ovanligt att gäldenären avsiktligt gör sig egendomslös. Risken för att en gäldenär skall göra sin egendom oåtkomlig är särskilt stor när det vid revision eller annan granskning upptäcks att han har lämnat oriktiga eller ofullständiga uppgifter i syfte att dra undan skatt.

Metoderna att göra sig egendomslös har under senare år även blivit alltmer avancerade. För vissa personer som driver verksamhet i bolagsform har bl. a. konkursinstitutet blivit ett medel att dra sig undan betalningen av sina skulder till det allmänna.

I detta sammanhang vill jag hänvisa till en undersökning som har företagits inom Stockholms län under hösten 1977. Den avsåg att följa upp en av RSV initierad s. k. kategorigranskning av schaktentreprenörer inom riket, Schakt 72. Undersökningen omfattade de fall där de beloppsmässigt största undandragandena hade skett. Som nedre gräns för urvalet användes en sammanlagd höjning av 75 000 kr., vilket gav ett antal av 56 granskningar. Av dessa hade 12 vid undersökningstillfället ännu inte medfört någon debitering. Återstående 44 skattskyldiga hade debiterats tillkommande skatt med ca 3,2 milj. kr. Av detta belopp hade ca 560 000 kr. betalats eller 17,5 %. Kronofogdemyndigheten hade drivit in ca 250 000 kr. eller 7,8 % medan ca 1,3 milj. kr. eller 40,6 % avskrivits. Vid slutet av år 1977 förelåg fortfarande ca 1,1 milj. kr. eller 34,3 % för indrivning.

De nu redovisade förhållandena talar för att ytterligare lagstiftningsåtgärder måste sättas in på uppbörds- och indrivningsområdena. Denna uppfattning bekräftas av de myndigheter som har hand om denna verksamhet. De framhåller att de upplever bristen på instrument för att säkra betalning i beskattningssammanhang som synnerligen kännbar.

Det har från vissa håll gjorts gällande att det allmännas fordringar på skatt i indrivningshänseende intar en förmånligare ställning än civila fordringar. Man har därvid pekat på att skattefordringar, som har fastställts till beloppet eller debiterats genom särskilt beslut, får krävas ut omedelbart utan hinder av att detta beslut inte har vunnit laga kraft samt att de har allmän förmånsrätt framför oprioriterade fordringar.

Det är i och för sig riktigt att säkerhetsaspekten i skatte- och avgiftssystemet i någon mån tillgodoses genom att det allmänna får kräva omedelbar betalning så snart en fordran på skatt etc. har påförts gäldenären – vissa i lag fastlagda uppbördsterminer måste dock iaktas – och vid bristande betalning lämna över fordringen till kronofogdemyndighet för indrivning. Det är emellertid viktigt att hålla i minnet att det i fråga om inkomst- och förmögenhetsskatterna av praktiska skäl tar mycket lång tid innan fastställelse och uppbörd kan ske. För tiden intill dess skattefordringen har fastställts och betalningsterminen har inträtt föreligger inte någon möjlighet att säkra fordringens betalning. Under denna tid kan gäldenären, vilket också sker ganska ofta, genom olika transaktioner göra sig egendomslös. Det allmänna kan, i avsaknad av exekutionstitel, inte heller ingripa mot att gäldenärens egendom tas i anspråk för fordringar från gäldenärens övriga borgenärer. Här har den enskilde borgenären ett försteg framför det allmänna. Även om det allmännas fordran har uppkommit före den civila fordringen kan sålunda den enskilde borgenären ofta utverka en exekutionstitel före det allmänna. Det framstår därför som angeläget med hänsyn till den långa tid som av praktiska

skäl måste förflyta innan en skattefordring kan lämnas för indrivning, att det allmänna tillförs processuella tvångsmedel för att säkra det ekonomiska utfallet i skatte- och avgiftsprocessen.

Jag vill i detta sammanhang erinra om förhållandena i utländska rättssystem. Beskattningsmyndigheterna i flertalet västeuropeiska länder förfogar över rättsliga instrument som är avsedda att trygga betalningen av skattefordringar. Ofta är det fråga om processuella tvångsmedel som är förenade med förmånsrätt. I vissa av dessa rättssystem är det allmännas anspråk även skyddade genom regler om solidarisk betalningsskyldighet som är betydligt mer långtgående än i vårt land.

Utredningen (Fi 1973:01) om säkerhetsåtgärder m. m. i skatteprocessen har i delbetänkandet (SOU 1975:104) Betalningssäkringslag för skatte- och avgiftsprocessen, lämnat förslag till lagstiftning som syftar till att säkra betalningen av det allmännas fordringar på skatt, tull och avgift. Utredningen föreslår att en ny processuell säkerhetsåtgärd, benämnd betalningssäkring, tillförs skatte- och avgiftsprocessen. Åtgärden avser att skydda borgenärens betalningsanspråk fram till dess fordringen frivilligt betalas eller får drivas in. Den motsvarar i väsentliga delar kvarstad i gällande lagstiftning men har längre gående rättsverkningar. I övrigt innebär utredningens förslag bl. a. följande.

Villkoren för beslut om betalningssäkring är att det allmänna har en fordran på skatt etc. mot en viss gäldenär och att en särskild risk föreligger för att denne inte kommer att betala fordringen.

Beslutet får avse endast fordran som har uppkommit vid beslutstillfället. Har fordringen ännu inte fastställts i ordinär eller extraordinär väg, får beslutet omfatta det belopp som på grund av föreliggande omständigheter skäligen kan antas bli påfört gäldenären.

Risken för att betalning skall utebli skall vara av konkret natur. Det skall föreligga en fara för antingen s. k. betalningssabotage från gäldenärens sida eller för att denne när förfallotiden inträder saknar medel att betala fordringsbeloppet.

Beslut om betalningssäkring skall i princip fattas av den tjänsteman hos beskattningsmyndighet som har att föra det allmännas talan i mål om den fordran beslutet avser.

Verkställighet av beslut sker genom kronofogdemyndighets försorg. Myndigheten skall följa de föreskrifter som gäller vid utmätning för ifrågavarande skatt, tull eller avgift. Detta innebär bl. a. att gäldenärens utmätningsbara lösa egendom tas om hand eller, om den lämnas kvar hos honom, märks ut. Gäldenärens dispositionsrätt över egendomen inskränks således helt eller delvis. Han förbjuds att förfoga över egendomen till skada för det allmänna. Dessa inskränkningar gäller även i förhållande till tredje man.

Vissa undantag från reglerna om utmätning finns. Sålunda får verkställighet äga rum utan att gäldenären dessförinnan har underrättats om saken.

Försäljning av egendom som har tagits i anspråk får inte heller ske.

Beslut om betalningssäkring medför förmånsrätt i den egendom, vari verkställighet har skett. Förmånsrätten motsvarar den som följer med utmätning.

Utredningens förslag innehåller vidare bestämmelser som gör det möjligt att ställa säkerhet för betalning av fordringen. Om erbjuden säkerhet godtas sätts betalningssäkring inte in. Har beslutet om säkerhet redan fattats skall det hävas och eventuella verkställighetsåtgärder gå åter.

Utredningen föreslår slutligen att bestämmelserna om kvarstad och skingringsförbud i 26 kap. 1 § rättegångsbalken, RB, skall omfatta skatt, tull eller avgift, som någon kan misstänkas ha undandragit eller sökt undandra det allmänna genom brott enligt SkBL, lagen (1960:418) om straff för varusmuggling m. fl. lagar.

Utredningens förslag har remissbehandlats.

Den principiella utformningen av utredningens förslag har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av det stora flertalet remissinstanser. I vissa frågor går dock meningarna isär. Dessa rör främst vid vilken tidpunkt i fastställelse- och uppbördsprocessen som en skattefordran skall få säkerställas, beslutsbehörigheten samt åtgärdens rättsverkningar.

Ett mindre antal remissinstanser – främst inom näringslivet – har ställt sig tveksamma eller avvisande till huvudprinciperna i lagförslaget. De har därvid särskilt uppehållit sig vid att den föreslagna åtgärden har utrustats med längre gående rättsverkningar än kvarstad och skingringsförbud i civil- och straffprocessen. Samma typ av rättsinstitut bör enligt dem tillhandahållas för att säkerställa såväl offentligrättsliga som privata fordringsanspråk. Avvikelse från denna princip bör endast medges om skillnaden mellan de olika fordringslagen motiverar detta. Denna målsättning, framhålls det, har inte följts i utredningsförslaget. Där har det allmännas intressen i alltför hög grad tillgodosetts. Säkerhetsåtgärder i beskattningssammanhang bör kunna utformas i överensstämmelse med motsvarande åtgärder i civilprocessen. Man hänvisar bl. a. till den typ av säkerhetsåtgärd som lagberedningen föreslår i betänkandet (SOU 1973:22) Utsökningsbalk. Slutligen framförs den kritiken att utredningen inte tillräckligt ingående har analyserat de exekutions- och förmögenhetsrättsliga verkningar som skulle uppkomma för civila borgenärer om institutet betalningssäkring införs i skatte- och avgiftsprocessen.

För egen del vill jag anföra följande. Som framgår av min tidigare redogörelse förlorar det allmänna betydande belopp genom den långa tid som i många fall förflyter från det en skatte- eller avgiftsfordran uppkommer och tills den förfaller till betalning. Den betalningsoförmåga som uppkommer mellan fordringens uppkomst och förfallodag är många gånger helt avsiktlig. Jag anser i likhet med utredningen och flertalet remissinstanser att särskilda regler behöver införas för att säkra det allmännas rätt till betalning för skatte- och avgiftsfordringar. Jag vill också understryka vikten av att bestämmel-

serna i detta hänseende måste utformas så att hänsyn tas till fordringsförhållandets speciella natur och till den massärendeprocess inom vilken fordringen fastställs och uppbärs.

Fordran på skatt uppkommer inte genom att avtal träffas mellan det allmänna och den enskilde utan genom dennes faktiska handlande. Det allmänna väljer inte sin gäldenär och dennes kreditvärdighet blir inte föremål för någon prövning. Fordringen bestäms på grundval av gäldenärens egna uppgifter och förutsätter dennes medverkan. Han är vanligtvis den ende som har en fullständig inblick i de förhållanden som grundar fordringsanspråket. Det allmänna som borgenär är sålunda inom beskattningsområdet i en många gånger sämre ställning än fordringsägare i civilrättsliga avtalsförhållanden. Denna omständighet utgör ett starkt motiv för att ställa särskilda krav på säkerhetsåtgärdernas effektivitet.

Fordringen skall tas ut i ett system som är så utformat att gäldenären medges eller kan skaffa sig kredit under en längre tid. Hans egendom kan under denna tid tas i anspråk för andra borgenärens fordringar med påföljd att gäldenären många gånger är egendomslös när den offentlighetsrättsliga fordringen får drivas in. Genom att det är fråga om massärendeprocesser är det allmännas möjligheter att i tid upptäcka och ingripa mot gäldenärer som saboterar uppbördssystemet begränsade.

De civilrättsliga säkerhetsåtgärderna kvarstad och skingringsförbud skulle i sin nuvarande utformning endast i begränsad omfattning kunna stärka skyddet för det allmännas fordringar. Kvarstad eller skingringsförbud utgör inte hinder mot att egendomen utmäts för annan fordran. Eftersom dessa säkerhetsåtgärder inte medför förmånsrätt kan kvarstaden eller skingringsförbudet bli verkningslöst, om egendomen utmäts för annan borgenärs fordran. Det enda skyddet består i att för utmätningen bör i första hand tas i anspråk sådan egendom som inte är föremål för säkerhetsåtgärd. Det är därför angeläget att skapa ett verkningsfullt institut som dels hindrar gäldenären från att vidta olika åtgärder med sin egendom i avsikt att göra sig egendomslös, dels förstärker skyddet för det allmännas fordringar gentemot gäldenärens civila borgenärer under den tid då den offentlighetsrättsliga fordringen ännu inte är indrivningsbar.

Nyligen har chefen för justitiedepartementet i lagrådsremiss med förslag till utsökningsbalk föreslagit bl. a. bestämmelser om ett nytt kvarstadsinstitut som i fråga om rättsverknningar delvis avviker från gällande regler om säkerhetsåtgärder. Det remitterade förslaget bygger på lagberedningens betänkande (SOU 1973:22) med förslag till utsökningsbalk. Det kvarstadsinstitut som föreslås infört är enligt min uppfattning inte heller tillräckligt för att det allmänna skall få ett tillfredsställande skydd för fordringar på skatt etc. Jag kommer senare (avsnitt 8.2.4) att närmare utveckla skälen härför.

Med hänsyn till vad jag nu har anfört vill jag ansluta mig till utredningens överväganden i dess huvuddrag. Jag föreslår sålunda att en ny processuell säkerhetsåtgärd tillförs skatteprocessen. På grund av sin speciella karaktär bör den ges en särskild beteckning. Jag anser "betalningssäkring" vara en lämplig

benämning. Åtgärden bör utrustas med de rättsverkningar, bl. a. förmånsrätt, som utredningen har föreslagit. Den bör i övrigt – utom såvitt avser reglerna om beslutsbehörigheten och tidpunkten när den tidigast får sättas in – i huvudsak utformas enligt utredningsförslaget.

Som jag tidigare har nämnt medför inte kvarstad för fordran eller skingringsförbud förmånsrätt. Om vad jag föreslår i fråga om förmånsrätt på grund av betalningssäkring genomförs, kommer betalningssäkring att medföra ett mer långtgående skydd för det allmänna än vad kvarstad och skingringsförbud kan erbjuda civila borgenärer. Saken ställs på sin spets i fall då egendom som har belagts med kvarstad eller skingringsförbud tas i anspråk för betalningssäkring. På grund härav kan övervägas om inte även dessa säkerhetsåtgärder bör utrustas med förmånsrätt. I samråd med chefen för justitiedepartementet har jag emellertid beslutat att frågan om eventuell förstärkning av kvarstads och skingringsförbuds rättsverkan inte bör tas upp i detta ärende utan i samband med den pågående reformeringen av utsökningslagstiftningen.

När det gäller frågan om vem som skall ges behörighet att besluta om betalningssäkring anser jag att länskatteväsendet är det lämpligaste organet. I avsnitt 8.2.2 kommer jag att närmare utveckla skälen härför.

Utredningen har föreslagit att betalningssäkring skall få beslutas under löpande beskattningsperiod eller -år. Jag anser att övervägande skäl talar för att den tidsperiod, dvs. beskattnings- eller redovisningsperiod, till vilken en slutlig skatt eller avgift är att hänföra bör ha gått till ända innan åtgärden får tillgripas. I fråga om preliminära skatter eller avgifter bör på motsvarande sätt gälla att den period till vilken skatte- eller avgiftsbeloppet kan anses hänförligt, skall ha gått till ända.

Innan jag går in på förslagets enskilda delar skall jag uppehålla mig vid några frågor som har anknytning till lagförslagen men som utredningen har behandlat endast översiktligt eller inte närmare har berört.

En del remissinstanser har framhållit att den föreslagna lagstiftningen bör innehålla bestämmelser om förtur och om skyndsamt handläggning av mål vari betalningssäkring har meddelats.

Jag ansluter mig till uppfattningen att mål angående fordran som har betalningssäkrats bör behandlas med största skyndsamt. Verkningarna av det ingrepp i gäldenärens förmögenhetssfär som betalningssäkring utgör bör sålunda begränsas i möjligaste mån. Det bör därför ankomma på det allmänna att så skyndsamt som möjligt fastställa gäldenärens skuld. Regler bör utfärdas i administrativ ordning om att sådana mål skall behandlas med förtur.

Jag har i detta sammanhang övervägt tidsbegränsade säkerhetsåtgärder av den typ som finns i den finska lagstiftningen. Den tidskrävande process som förekommer i vårt land samt den omständigheten att den skattskyldige många gånger förhåller processen har gjort att jag har avstått från en sådan lösning. Säkerhetsåtgärden bör få bestå till dess att fordringen kan tas ut i exekutiv ordning.

En remissinstans har framhållit att bestämmelser om skadeståndsskyldighet för det allmänna bör föras in i den föreslagna lagstiftningen och därvid knutit an till de civilprocessuella reglerna om säkerhet för skada som kan tillfogas kvarstadsgäldenär. Reglerna garanterar att gäldenären inte lider några rättsförluster på grund av säkerhetsåtgärden. Det framhålls att ett felaktigt beslut om betalningssäkring skulle kunna medföra kostnader bl. a. för bankgaranti. Även minskade affärsvinster kan uppkomma genom att beslutet om betalningssäkring kommer till offentlig kännedom.

Enligt skadeståndslagen (1972:207) skall staten i princip ersätta sakskada eller ren förmögenhetsskada, som har vållats genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning i verksamhet för vars fullgörande staten svarar. Ersättningskyldighet föreligger endast om de krav har blivit åsidosatta som med hänsyn till verksamhetens art och ändamål skäligen kan ställas på dess utövning.

Statens skadeståndsansvar vid fel eller försummelse i myndighetsutövning är sålunda utförligt reglerat i skadeståndslagen. Jag finner inte skäl föreligga för att föra in ett längre gående skadeståndsansvar i betalningssäkringssammanhang.

Flera remissinstanser har uppehållit sig vid frågan om den föreslagna lagstiftningen kräver personalförstärkningar och utbildningsinsatser. RSV har därvid framhållit att tillämpningen av säkerhetsåtgärden kommer att medföra att arbetsbördan hos beslutande och verkställande myndigheter kommer att ökas endast marginellt. Några omedelbara personalförstärkningar synes enligt verkets mening därför inte behöva sättas in. Sett mot bakgrund av de ytterligare reformer som har genomförts eller planeras inom indrivningsområdet måste emellertid resurserna med utgångspunkt häri samordnas och planeras. Det föreligger vidare enligt verkets ett behov av utbildning för att betalningssäkringen skall bli ett smidigt och rättssäkert instrument.

Jag ansluter mig till verkets bedömning. I likhet med vad som har skett i fråga om lagstiftningen om bevissäkring bör den personal som skall tillämpa lagen få genomgå erforderlig utbildning. Jag anser inte att de personella resurserna i fråga om fastställelse eller verkställighet f. n. behöver förstärkas. Behovet får senare ånyo undersökas med hänsyn till frekvensen av de mål där betalningssäkring används.

I det följande avser jag att gå närmare in på de enskilda avsnitten i förslaget till lag om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter.

8.2 Förslaget till lag om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter

8.2.1 Tillämpningsområde

I utredningsförslaget ges lagen ett vidsträckt tillämpningsområde. Den föreslås gälla för praktiskt taget alla skatter, tullar och avgifter. Endast några

från statsfinansiell synpunkt mindre betydelsefulla skatter och avgifter föreslås undantagna.

Remissinstanserna har överlag ställt sig positiva till förslaget. I fråga om några medelslag har dock framhållits att behovet av säkerhetsåtgärder inte är särskilt stort. En remissinstans är tveksam till att åtgärden får användas för att säkra anspråk enligt 77 a § uppbördslagen (1953:272), UBL. Andra har ansett att skattetillägg och respitränta samt sådana fordringar som utgår vid indrivning av skatt etc. bör lämnas utanför tillämpningsområdet på grund av svårigheterna att i förväg avgöra fordringens storlek med någon större grad av tillförlitlighet.

För egen del vill jag anföra följande.

Lagen bör kunna tillämpas vid i princip all statlig uppbördsverksamhet inom området för skatter, tullar och avgifter. Även inom de verksamhetsområden, där det inte föreligger ett mer påtagligt behov av säkerhetsåtgärder bör det vara möjligt att i enstaka fall tillgripa åtgärden. Den samordning som kan väntas på grund av en ökad användning av s. k. integrerade revisioner kommer också att medföra ett större behov av säkerhetsåtgärder i fråga om olika slag av offentlighetsrättsliga fordringar. Det är därför lämpligt att lagen får ett så vidsträckt tillämpningsområde som utredningen har föreslagit.

Det är vidare angeläget att enhetliga föreskrifter gäller i fråga om all processuell lagstiftning i beskattningssammanhang. Av denna anledning bör tillämpningsområdet i huvudsak motsvara vad som i detta avseende föreskrivs i BSL.

Det kan naturligtvis ifrågasättas om betalningssäkring bör få tillgripas för att säkra betalning av restavgift som utgår vid indrivning. I de situationer, där betalningssäkring sätts in innan fordringen har förfallit till betalning blir frågan inte aktuell på grund av ett tillägg som föreslås i 58 § UBL av innehåll att med betalning skall jämföras att egendom har tagits i anspråk genom betalningssäkring. Restavgift får emellertid betalningssäkras om åtgärden undantagsvis används sedan skatten har förfallit till betalning. I en sådan situation finner jag det lämpligt att inte enbart huvudfordringen tryggas utan också den bifordran som har uppkommit eller kan uppkomma under indrivningsstadiet.

Betalningssäkring bör enligt min mening också få beslutas beträffande den som efter särskild prövning kan förklaras betalningsskyldig för annans skatteskuld. Åtgärden bör sålunda få sättas in bl. a. mot den som företräder juridisk person och som enligt 77 a § UBL etc. jämte den juridiska personen är betalningsskyldig för skattebeloppet m. m. På grund av svårigheterna att i sistnämnda fall på ett tidigt stadium avgöra om sådana särskilda skäl föreligger som utgör grund för jämkning av fordringsbeloppet är det dock troligt att betalningssäkring här kommer att användas restriktivt.

Slutligen bör, som generaltullstyrelsen har föreslagit, till tillämpningsområdet även föras särskild avgift enligt 39 § tullagen (1973:670). Fordran på sådan avgift bör även erhålla förmånsrätt i likhet med vad som nu gäller i fråga om fordran på tull.

8.2.2 Beslut

Två grundläggande villkor skall enligt utredningsförslaget vara uppfyllda för att ett beslut om betalningssäkring skall få fattas.

Det första villkoret innebär att det allmänna skall ha en fordran på skatt etc. som skall uppgå till ett inte obetydligt belopp. Fordringen behöver inte vara fastställd eller debiterad. Även under löpande beskattningsperiod får beslut om betalningssäkring meddelas. Beslutet skall då grundas på en uppskattning av det belopp som gäldenären med hänsyn till föreliggande omständigheter kan antas bli påförd.

Det andra villkoret hänför sig till gäldenären. Det skall föreligga särskild risk att denne inte kommer att betala fordringen. Det kan därvid vara fråga om befarat betalningssabotage, men även påtaglig risk för att gäldenären kommer att sakna förmåga att betala sin skuld vid ett kommande uppbörds-tillfälle medför att åtgärden kan få tillgripas.

Ett flertal remissinstanser har avstyrkt utredningens förslag att åtgärden skall få beslutas under löpande beskattningsperiod. De har därvid framhållit att det under denna tid är omöjligt för beskattningsmyndigheten att med någorlunda säkerhet konstatera huruvida en inkomst kommer att föranleda fordran på skatt. Ibland kan den skattskyldige förhindra att skatt uppkommer genom olika avdrag, uppskov av beskattning genom bokslutsdispositioner, kvittning etc. Svårigheterna att fastställa fordringens storlek anses lika påtagliga inom direkt som indirekt beskattning.

Jag ansluter mig till förslaget att det för beslut om betalningssäkring bör krävas att det föreligger en fordran på skatt, tull eller avgift mot en viss gäldenär.

I likhet med flera remissinstanser ställer jag mig dock kritisk till förslaget att åtgärden får beslutas under löpande beskattningsperiod. Med hänsyn till beskattningssystemets utformning möter det sålunda bl. a. praktiska svårigheter att beräkna storleken av fordringen innan perioden har gått till ända. Åtgärden bör inte få tillgripas i ett sådant läge. Jag föreslår således att betalningssäkring inte skall få användas beträffande sådan fordran som hänför sig till viss tidsperiod förrän denna har gått till ända. Det kan här vara fråga om såväl beskattnings- som redovisningsperiod. Beträffande inkomstskatterna och avgifterna till socialförsäkringens finansiering innebär det sagda att de får – med undantag av preliminära skatter och avgifter – säkerställas genom betalningssäkring först efter utgången av beskattnings- resp. avgiftsåret. Preliminära skatter och avgifter får säkerställas när den period har gått till ända, till vilken det delbelopp, som gäldenären skall betala, kan hänföras i uppbördsrättsligt avseende. I fråga om mervärdeskatt, punktskatter och tull föreslås som villkor för beslut om åtgärd att redovisnings- eller beskattningsperioden skall ha löpt ut.

När fråga om betalningssäkring aktualiseras bör således först konstateras om det föreligger sådana omständigheter som i det enskilda fallet utgör grund

för ett anspråk på skatt, tull eller avgift samt om den tidsperiod, till vilken fordringen hänför sig är avslutad. Underlaget för beslutet kommer i de flesta fall att vara en promemoria som återger resultatet av revision eller annan granskning av skattskyldig eller sådan person som är redovisningsskyldig för annans skatt. Därefter skall storleken av den fordran som kommer att påföras gäldenären beräknas. Är fordringen inte fastställd får endast det belopp som med hänsyn till föreliggande omständigheter kan antas bli fastställt t. ex. vid den kommande debiteringen säkerställas genom betalningssäkring.

Som villkor för beslut om betalningssäkring bör vidare i huvudsaklig överensstämmelse med utredningens förslag gälla att fordringen skall uppgå till betydande belopp. Därmed hör förstås att den i absoluta tal bör vara av avsevärd storlek. Det får ankomma på rättstillämpningen att närmare fastställa riktlinjerna för denna bedömning. Därvid bör den praxis som har utvecklats i fråga om motsvarande uttryck i 5 § SkBL kunna ge viss ledning. Utredningen har föreslagit ett undantag från kravet att fordringsbeloppet skall vara betydande, nämligen för det fall att "särskilda skäl" föreligger. För egen del anser jag att det inte finns något behov av en sådan undantagsbestämmelse. Däremot bör det anges att om flera fordringar föreligger mot samma gäldenär skall frågan om betydande belopp avgöras med hänsyn till storleken av det sammanlagda beloppet av fordringarna.

En annan grundläggande förutsättning för beslut om betalningssäkring bör, som utredningen har föreslagit, vara att det föreligger risk för att gäldenären inte vill eller förmår betala fordringen när den förfaller till betalning. Åtgärdens användningsområde är således inte begränsat till enbart de fall, där risk föreligger för betalningssabotage från gäldenärens sida. Befarad oförmåga att betala fordringen vid uppbördstillfället får även utgöra grund för säkerhetsåtgärden. Det måste emellertid finnas någon viss omständighet som kan knytas till gäldenären i fråga som talar för att det finns risk för att denne inte kan eller vill göra rätt för sig. Flertalet remissinstanser anser att det av utredningen föreslagna rekvisitet särskild risk är oklart från språklig synpunkt. För egen del anser jag att uttrycket påtaglig risk bättre motsvarar innebörden att risken skall vara av konkret natur. Jag föreslår alltså att rekvisitet särskild risk byts ut mot påtaglig risk.

I utredningsförslaget läggs behörigheten att besluta angående betalningssäkring på den som har att föra det allmännas talan i mål om den fordran, vars betalning beslutet avser att säkerställa. För den direkta inkomstskattens del skulle detta innebära att taxeringsintendent är behörig att fatta beslut i fråga om fordringar på slutlig eller tillkommande skatt. Utredningen framhåller bl. a. att de flesta beslut som rör skatter, tullar och avgifter i regel meddelas av myndighet i första instans. En fördel med denna ordning är, framhålls det, att frågan om säkerhetsåtgärden kan handläggas gemensamt med målet i huvudsaken. Behörig att företräda myndigheten är enligt förslaget den tjänsteman som normalt för det allmännas talan i mål av liknande beskaffenhet.

Åtskilliga remissinstanser har ställt sig avvisande till utredningsförslaget i denna del och menat att rätten att besluta om betalningssäkring bör ligga på domstol.

Som jag tidigare har framhållit är även jag av den uppfattningen att beslutsbehörigheten bör läggas på domstol. Från rättssäkerhetssynpunkt är det mindre tillfredsställande att den skattskyldiges motpart i beskattningsprocessen skall äga rätt att besluta om en säkerhetsåtgärd som den föreslagna. Risken för att rättstillämpningen skall bli olikformig får även anses vara påtaglig med en sådan lösning. Beslutanderätten i första instans bör därför anförtros länsskatterätt. Denna ordning bör gälla oberoende av vilken typ av fordran beslutet avser att trygga. Sålunda bör fråga om betalningssäkring handläggas av länsskatterätt inte enbart beträffande de direkta skatterna utan även i fråga om mervärdeskatt, punktskatter, prisregleringsavgifter, tullar, arvs- och gåvoskatt och socialförsäkringsavgifter. En avgörande fördel med detta förslag är att säkerhetsåtgärder inom olika beskattningsområden mot en och samma gäldenär kan handläggas gemensamt i länsskatterätten.

Behörig att besluta om säkerhetsåtgärd bör vara den länsskatterätt, som för det år då framställning om betalningssäkring görs, har att pröva gäldenärens taxering till skatt enligt lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt. Finns inte behörig domstol enligt nu angivna villkor bör länsskatterätten i det län, där åtgärden skall verkställas vara behörig. Bestämmelsen har sin motsvarighet i BSL.

Till följd av att beslutsbehörigheten läggs på domstol bör i varje län förordnas ett eller flera allmänna ombud med uppgift att föra det allmännas talan i mål angående betalningssäkring. Den befattningshavare som bör komma i fråga för förordnande som allmänt ombud bör i regel tjänstgöra på länsstyrelse och ha väl dokumenterad revisions- och processerfarenhet.

För att institutet betalningssäkring skall kunna fylla sitt ändamål på ett effektivt sätt är det av stor vikt att åtgärden kan beslutas och sättas in med stor skyndsamhet. Ofta är omständigheterna sådana att även ett mindre dröjsmål kan medföra att åtgärden blir utan verkan. Sådana situationer kan väntas bli vanliga i samband med revision eller annan granskning. Med hänsyn härtill föreslår jag att granskningsledare som avses i 2 § BSL skall i avvaktan på domstolens beslut om betalningssäkring få ta lös egendom i förvar om det föreligger fara för att egendomen undanskaffas. Sådant beslut skall genast överprövas.

8.2.3 Verkställighet

Enligt utredningsförslaget skall beslut om betalningssäkring verkställas i huvudsak enligt de regler som gäller vid utmätning för fordran på skatt, tull eller avgift. Med hänsyn till betalningssäkringens karaktär av säkerhetsåtgärd är emellertid bestämmelserna om utmätt egendoms försäljning och fördelning av medel som influtit till följd av utmätning undantagna vid tillämp-

ningen. Beslutet får verkställas utan att gäldenären dessförinnan har underrättats om målet. Verkställigheten hindras inte heller av att gäldenären anför besvär mot beslutet. Verkställigheten får avse såväl fast som lös egendom.

I likhet med vad som gäller vid utmätning skall enligt utredningsförslaget kronofogdemyndighet verkställa beslut om betalningssäkring. Behörig bör den myndighet vara som vid eventuell restföring av den fordran, vars betalning säkerhetsåtgärden avser att trygga, kommer att få indrivningsuppdraget. Beträffande inkomstskatt kommer därvid i regel den myndighet i fråga, inom vars distrikt den skattskyldige är mantalsskriven för inkomståret.

Det övervägande antalet remissinstanser har godtagit utredningens förslag i fråga om verkställighet. Några remissinstanser har dock motsatt sig att beslut om betalningssäkring skall få verkställas utan att gäldenären dessförinnan har underrättats om målet.

För egen del kan jag i huvudsak ansluta mig till utredningens förslag om hur ett beslut om betalningssäkring skall verkställas. Av främst praktiska skäl bör dock inte betalningssäkring få ske i inestående lön m. m. Jag kan inte heller biträda utredningens förslag att beslut om betalningssäkring skall få verkställas utan att gäldenären har underrättats. Enligt min mening bör gäldenären sålunda – i motsats till vad som gäller vid kvarstad och skingringsförbud – alltid underrättas såvida det inte kan befaras att han kommer att sabotera verkställigheten.

Reglerna i 69 § utsökningslagen (1877:31 s. 1), UL, och 5 § lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom om talan vid domstol angående äganderätten till utmätt egendom bör – i likhet med vad som gäller vid kvarstad – inte vara tillämpliga vid betalningssäkring. Frågan om äganderätten till egendomen får avgöras i samband med efterföljande utmätning. Någon ändring av den presumptionsregel som lagrummet innehåller är emellertid inte avsedd.

Till skillnad från utredningen anser jag slutligen att åtgärder avseende förvaltning av fast egendom som har tagits i anspråk genom betalningssäkring bör handhas av överexekutor i överensstämmelse med vad som f. n. gäller vid utmätning.

8.2.4 Rättsverkan

Enligt utredningsförslaget inskränker ett verkställt beslut om betalningssäkring gäldenärens rådighet över den egendom som har tagits i anspråk. Genom verkställigheten uppkommer vidare förmånsrätt för det allmänna i egendomen.

Utredningens förslag om rättsverkningarna vid betalningssäkring har mottagits positivt av det övervägande antalet remissinstanser. I fråga om hur bestämmelserna om förmånsrätt bör utformas råder det dock delade

meningar. Flertalet remissinstanser har ansett att utredningsförslaget i detta avseende kan godtas. Andra remissinstanser har ansett att frågan om förmånsrätt bör behandlas i ett större sammanhang och har hänvisat till det pågående arbetet med reformering av utsökningslagstiftningen. Några remissinstanser är av den uppfattningen att man bör ta steget fullt ut och ge säkerhetsåtgärden utmättningsverkan. En sådan ordning skulle, enligt dessa remissinstanser, i avsevärd grad förenkla förfarandet.

För egen del anser jag att betalningssäkring i första hand bör innebära att det allmänna erhåller ett skydd mot sådana åtgärder från gäldenärens sida som kan medföra att betalning för fordran uteblir. Åtgärden bör därför medföra att denne förbjuds att förfoga över sin egendom till skada för det allmänna. Åtgärden bör emellertid även stärka det allmännas ställning gentemot gäldenärens övriga borgenärer under den tid då fordringen ännu inte är indrivningsbar. Detta sker, enligt min mening, lämpligast genom att åtgärden utrustas med förmånsrätt.

Chefen för justitiedepartementet har, som jag tidigare har nämnt, i lagrådsremiss med förslag till utsökningsbalk föreslagit bl. a. bestämmelser om ett nytt kvarstadsinstitut. Enligt detta förslag gäller bl. a. att svaranden inte skall få överlåta kvarstadsbelagd egendom eller till skada för sökanden förfoga över den på annat sätt, om inte kronofogdemyndigheten efter hörande av sökanden medger det av särskilda skäl. Till skillnad från vad lagberedningen föreslog utgör emellertid kvarstaden inte något hinder mot utmätning eller kvarstad för annan fordran. Finns annan egendom att tillgå skall denna dock tas i anspråk i första hand, om inte den fordran för vilken utmätning eller kvarstad sökes är förenad med särskild förmånsrätt i den kvarstadsbelagda egendomen. Utmäts egendom som har belagts med kvarstad för annan fordran som inte är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen, skall denna anses samtidigt utmätt för kvarstadsborgenärens fordran. I den situationen medför alltså kvarstaden förmånsrätt, men kvarstadsökanden måste dela med sig till den som fått utmätning. Beståndet av förmånsrätten för kvarstadsborgenärens fordran är beroende av att kvarstadsborgenären inom föreskriven tid väcker talan angående sin fordran om det inte redan har skett och att han får bifall till sin talan.

Enligt min mening skulle inte det föreslagna institutet, om det blev tillämpligt på skattefordringar, medföra att skyddet för en skattefordran i tillräcklig mån förstärktes gentemot enskild utmättningsborgenärs oprioriterade fordran under den tid då skattefordringen ännu inte är indrivningsbar. I de sammanhang där betalningssäkring aktualiseras måste man räkna med förekomsten av konstruerade civila fordringar för vilka utmätning söks. Förslår inte gäldenärens egendom till att täcka båda fordringarna åsamkas det allmänna förluster vid indrivningen. Mot den bakgrunden är det enligt min mening nödvändigt att betalningssäkringen utrustas med samma förmånsrätt som gäller vid utmätning.

Ytterligare en nackdel med att använda det föreslagna kvarstadsinstitutet i

beskattningssammanhang är att detta beträffande inteckningsbar egendom i princip innebär förbud mot att inteckna egendomen. Eftersom kvarstaden i sig inte medför förmånsrätt får nämligen en inteckning anses vara till skada för sökanden. Om särskilda skäl föreligger kan emellertid tillstånd lämnas av kronofogdemyndighet. Inteckningsförbudet kan medföra en viss låsning av möjligheterna för fastighetsägare att få kredit.

Inskränkningarna i gäldenärens förfoganderätt vid betalningssäkring bör i princip motsvara de som anses gälla vid kvarstad och skingringsförbud. Från det att förrättningsmannen har förklarat att han tagit viss egendom i anspråk genom betalningssäkring bör gäldenären således inte få överlåta egendomen eller förfoga över denna på annat sätt till skada för det allmänna. Förbudet föreslås straffsanktionerat som överträdelse av myndighets bud.

Som jag redan har nämnt föreslås betalningssäkring medföra förmånsrätt. Skäl talar därför för att åtgärden skall medföra förbud mot överlåtelse av den ianspråktagna egendomen endast om överlåtelsen är till skada för det allmänna. Emellertid står betalningssäkringen till syfte och verkningar i övrigt mycket nära kvarstaden. Åtgärden syftar till att bevara egendomen tillgänglig för exekution för det allmännas fordran. Det syftet skulle i viss mån förfelas, om överlåtelse tilläts med den enda reservationen att åtgärden inte skulle vara till skada för det allmänna. Exekutionstitel beträffande den skatt som har föranlett betalningssäkringen gäller ju inte utan vidare mot den som har förvärvat egendomen. Trots att betalningssäkringen i princip står sig mot förvärvaren, måste alltså en särskild exekutionstitel mot denne anskaffas.

Jag har därför kommit fram till att betalningssäkring bör innebära ett generellt förbud mot överlåtelse av den egendom som har tagits i anspråk.

Pantsättning av lös egendom måste som regel följas av tradition eller denuntiation för att bli sakrättsligt giltig. Pantsättning får anses vara till skada för det allmänna och bör därför i princip inte vara tillåten.

Vanlig lös egendom bör sålunda inte få överlåtas eller pantsättas. Eftersom betalningssäkring föreslås bli förenad med förmånsrätt och denna föreslås gå före senare sökt företagsinteckning bör emellertid sådan inteckning få meddelas i gäldenärens näringsverksamhet även i fråga om egendom som omfattas av betalningssäkring. Betalningssäkringen bör inte hindra att gäldenären använder egendom, som har lämnats kvar i hans vård om egendomens värde inte minskas utöver normal förslitning. Nyttjande som innebär konsumtion bör dock inte vara tillåten.

När det gäller fast egendom föreslås åtgärden innebära förbud för gäldenären att överlåta egendomen. Med hänsyn till att betalningssäkring har företräde framför senare sökt fastighetsinteckning bör sådan inteckning få meddelas. Gäldenären bör också få ha kvar åtskilliga faktiska befogenheter beträffande egendomen. I regel bör han få sitta kvar och tillgodogöra sig normal avkastning av denna. Han får emellertid inte minska dess värde

genom att överlåta tillbehör eller upplåta rättighet som går utöver hans egna befogenheter beträffande fastigheten.

Förmånsrätten bör räknas från den dag då beslutet om betalningssäkring verkställdes. Den får återopas vid efterföljande utmätning i egendomen samt i gäldenärens konkurs. När egendom som är föremål för betalningssäkring utmäts för annan borgenärs fordran bör, i överensstämmelse med vad som gäller vid utmätning beträffande fordran vars giltighet är beroende på särskild prövning, vid exekutiv försäljning så stor del av försäljningssumman avsättas som på grund av förmånsrätten svarar mot den fordran för vilken betalningssäkring har skett. Beloppet skall vara avsatt till dess förutsättningarna för indrivning av sistnämnda fordran inträder. Förmånsrätt på grund av betalningssäkring föreslås gå åter om gäldenären försätts i konkurs och egendomen har tagits i anspråk senare än tre månader före fristdagen.

8.2.5 Ställande av säkerhet

Enligt utredningsförslaget skall gäldenär få ställa säkerhet för betalning av den fordran som beslut om betalningssäkring avser eller kan komma att avse.

Remissinstanserna har över lag godtagit förslaget.

Även jag anser det angeläget att gäldenären ges möjlighet att undvika beslut om betalningssäkring genom att ställa säkerhet. Det finns emellertid anledning att medge denna möjlighet mera generellt i fråga om statens fordringar på skatt m. m.

Jag avser att senare ta upp frågan om säkerhet i ett mer vidsträckt sammanhang (avsnitt 8.3).

8.2.6 Betalningssäkringsed

Enligt utredningsförslaget skall gäldenär i vissa fall på begäran av kronofogdemyndighet i förteckning lämna sådana uppgifter om sina tillgångar som behövs för att beslutet om betalningssäkring skall kunna verkställas.

Gäldenären skall därefter med ed bekräfta att förteckningen är riktig. Förutsättning för betalningssäkringsed är enligt utredningens förslag att tillgång för att säkerställa betalning av fordringen inte har anträffats vid verkställigheten av säkerhetsåtgärden eller att tillgången är tvistig. Förfarandet vid betalningssäkringsed avses i princip följa bestämmelserna i lagen (1921:244) om utmätningsed.

Remissinstanserna har över lag godtagit det föreslagna institutet.

Jag har i likhet med remissinstanserna inte något att erinra mot utredningsförslaget. Jag vill emellertid nämna att bestämmelsen om betalningssäkringsed måste ses över om lagen om utmätningsed upphävs i samband med att en ny utsökningsbalk träder i kraft.

8.3 Förslaget till lag om säkerhet för skattefordringar m. m.

8.3.1 Inledning

Utredningen har föreslagit att säkerhet får ställas för betalning av fordran. Enligt förslaget kan säkerhet ställas såväl före som efter ett beslut om betalningssäkring. Det är enligt utredningen fråga om ett självständigt institut, som kan användas av gäldenären för att förhindra beslut om betalningssäkring. Men säkerhet avses kunna ställas endast av tredje man. Utredningen förutsätter att egendom som gäldenären anvisar skall tas i anspråk genom verkställighet av beslutet om betalningssäkring. Utredningen förutsätter vidare att säkerheten består av pant eller borgen samt att borgen ställs som för egen skuld och solidariskt om den ställs av flera personer. Behörig att pröva erbjuden säkerhet och att besluta om de åtgärder som behövs när säkerheten skall tas i anspråk är enligt förslaget den tjänsteman, som är behörig att besluta om betalningssäkring. Om särskilda skäl föreligger är även kronofogdemyndigheten behörig.

Remissinstanserna har godtagit den av utredningen föreslagna möjligheten att ställa säkerhet. Enligt *Lantbrukarnas skattedelegation* är det en fördel för såväl det allmänna som övriga borgenärer om gäldenären kan förmås att ställa säkerhet, t. ex. i form av företagsinteckning. Gäldenären bör ges tillfälle att förhindra den skada som kan vållas honom om ett beslut om betalningssäkring offentliggörs. Liknande synpunkter utvecklas även från annat håll. De remissinstanser som yttrat sig i behörighetsfrågan har samligen kritiserat utredningens förslag och framhållit att kronofogdemyndighet bör ges exklusiv behörighet att pröva säkerheter m. m. Hit hör RSV som i sammanhanget understryker behovet av bestämmelser om säkerhet också i indrivningen. Verket framhåller att det är osäkert om kronofogdemyndighet i dag äger rätt att ta emot säkerhet i indrivningen och hänvisar därvid till uttalanden av justitieombudsmannen (JO) i 1960 års ämbetsberättelse (s. 291). JO har ansett att övervägande skäl talar mot en sådan rätt. Uttalandet har enligt verket i huvudsak varit vägledande för tillämpningen. RSV erinrar om att verket redan i remissyttrande över lagberedningens förslag Utsökningsbalk (SOU 1973:22) framhållit behovet för kronofogdemyndigheterna att få utnyttja alla tänkbara hjälpmedel i indrivningsarbetet, också rätten att ta säkerhet, och att verket föreslagit att regler om säkerhet skall tas upp i balken. RSV har nyligen i skrivelse återkommit till frågan. I skrivelsen framhåller verket att indrivningsarbetet det senaste året tydligt har påverkats av det rådande ekonomiska läget. Verket har med anledning härav i skrivelse till kronofogdemyndigheterna den 20 januari 1978 rekommenderat dessa att vid indrivning hos företag inte beakta enbart fiskala synpunkter utan också ta arbetsmarknadspolitiska hänsyn. Verket anser vidare att myndigheterna kan visa en något mindre fiskal attityd i samband med uppskov och avbetalningsmedgivanden om statens fordran har säkrats genom utmätning eller på annat sätt samt att det är viktigt att underlaget för beslut i indrivningen

breddas genom att kontakt tas med andra statliga och kommunala organ, näringsliv, kreditinstitut, fackliga organisationer osv. Verket framhåller att kronofogdemyndigheterna, som en följd av att företagen har svårt att få krediter, tvingas att i större utsträckning än tidigare vidta exekutiva åtgärder som medför realisationsförluster. På grund härav bör enligt RSV övervägas åtgärder som kan förbättra kronofogdemyndigheternas möjligheter att vid skatteindrivningen tillvarata statens intressen till minsta skada för de skattskyldiga. En sådan åtgärd är att införa möjligheten att för skattefordran ta säkerhet. RSV framhåller vidare att det trots JO:s uttalanden vid vissa kronofogdemyndigheter förekommer att man tar emot säkerhet under indrivningen. Dessa myndigheter kommer härigenom att tillvarata statens intressen effektivare än de som känner sig bundna av JO:s uttalanden. För de myndigheter som tar säkerhet kvarstår emellertid frågan om säkerhetens ianspråktagande. Har tredje man ställt säkerheten måste staten stämma denne och utverka en exekutionstitel för att få tillgodogöra sig säkerheten. Lämnar gäldenären sin egendom som säkerhet, behövs i normalfallet inte några särskilda realisationsregler. Egendomen kan ju utmätas sedan skatten har restförts hos kronofogdemyndigheten. RSV föreslår under hänvisning till det anförda att det snarast meddelas bestämmelser om rätt för kronofogdemyndighet att ta säkerhet för statens fordringar på skatt m. m.

För egen del vill jag framhålla följande. Utredningsförslaget om att säkerhet skall få ställas som ersättning för betalningssäkring har goda skäl för sig. Jag vill särskilt framhålla det önskvärda i att gäldenären får tillfälle att ställa säkerhet i varje situation som har ett nära samband med betalningssäkring. Härigenom kan han undvika såväl att beslut om betalningssäkring meddelas som att verkställighet av sådant beslut sker. I likhet med remissinstanserna godtar jag därför förslaget. Till enskildheterna i förslaget återkommer jag strax.

Säkerhet som ersättning för betalningssäkring har nära samband med frågan om säkerhet som alternativ till utmätning vid indrivning. Som har framgått av det föregående är den sistnämnda frågan oreglerad, men behov av bestämmelser har yppats sedan ganska lång tid tillbaka. Frågan har det senaste året blivit särskilt aktuell på grund av det ekonomiska läget. Jag vill i detta sammanhang instämma i vad RSV har anfört i den tidigare nämnda skrivelsen till kronofogdemyndigheterna. Under rådande ekonomiska förhållanden är det viktigt att indrivningen äger rum på ett sådant sätt att inte sysselsättningen blir lidande om andra vägar är framkomliga. Det är emellertid väsentligt att statens rätt i princip inte försämras och att gäldenären inte vinner på att underlåta att betala skatter och avgifter i rätt tid och ordning. För att underlätta för kronofogdemyndigheterna att fullgöra sin uppgift effektivt, men samtidigt till minsta skada för den skattskyldige, bör möjlighet att ta säkerhet under indrivningen införas. Jag kan nämna att chefen för justitiedepartementet inte tar upp frågan i det förslag till utsökningsbalk som f. n. är under behandling i lagrådet. Bestämmelser om säkerhet bör kunna

göras tillämpliga på såväl betalningssäkrings- som indrivningsfallen. Det kan emellertid antas att möjligheten att ta säkerhet i samband med betalningssäkring kommer att utnyttjas i ett mindre antal fall, medan säkerhet i indrivningen kommer att bli vanlig. Det torde också finnas anledning att i vissa hänseenden reglera möjligheten att ta säkerhet olika i samband med betalningssäkring och vid indrivning. På grund av vad jag nu har anfört finner jag det mest ändamålsenligt att särskilda bestämmelser meddelas om säkerhet för skattefordringar m. m. under indrivning och att hänvisning sker från betalningssäkringslagen till dessa bestämmelser i tillämpliga delar. Jag föreslår att så sker och att bestämmelserna meddelas i en särskild lag om säkerhet för skattefordringar m. m.

8.3.2 Tillämpningsområde

Jag har redan nämnt att lagen avses medge att säkerhet ställs som ersättning för utmätning. Man bör emellertid överväga ett vidare tillämpningsområde. Det finns redan åtskilliga bestämmelser om säkerhet på skatte-, tull- och avgiftsområdena i huvudsak hänförliga till uppbördssituationen, se t. ex. 49 § 2 mom. UBL, 19 § tullagen (1973:670) och 4 § lagen (1908:128 s. 1) om bevilningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter. Det är tänkbart att flytta dessa och andra bestämmelser till den särskilda säkerhetslagen och att alltså låta lagen reglera ett mera vidsträckt antal fall. De fördelar som skulle uppnås med en sådan ordning ter sig emellertid begränsade. Jag föreslår därför att lagen, åtminstone tills vidare, begränsas till indrivningsfallen.

Frågan om vilka statens allmänna fordringar som skall få omfattas av möjligheten att ställa säkerhet bör avgöras utifrån främst praktiska överväganden. Ur ekonomisk synvinkel är härvid att beakta fordrans storlek och den väntade frekvensen av erbjudanden om säkerheter. Väl så viktigt från praktisk synpunkt är att klara gränser ges mellan fordringar för vilka säkerhet får tas och inte tas. Det synes här finnas två möjligheter till avgränsning. Säkerhet kan sålunda få tas antingen för de fordringar som får betalningssäkras eller också för de fordringar som under indrivning hos kronofogdemyndighet handläggs enligt den för allmänna mål gällande ordningen. Den senare modellen är något vidare än den förra. Skillnaden består främst i att vissa avgifter, ofta av mindre ekonomisk betydelse för staten, faller utanför med det förra alternativet. Likaså faller böter, viten och värdeförverkande samt vissa rättegångskostnader utanför. Det kan vara av värde att kunna ta säkerhet också för dessa fordringar även om det inte kan antas bli vanligt förekommande. Från praktisk synpunkt är det uppenbart att den enklaste lösningen är att tillåta säkerheter över hela området för allmänna mål. Begreppet allmänt mål används inom exekutionsväsendet för att från övriga mål hos kronofogdemyndighet skilja mål om uttagande av fordringar av offentligrättslig natur. Allmänt mål är enligt 1 § lagen (1972:180) om

avrundning av vissa fordringar till helt krontal, m. m. mål angående fordran på skatt, tull eller staten tillkommande avgift eller liknande medel som får uttas utan föregående dom. Vidare skall böter och annat som drivs in i samma ordning som böter, avgift enligt vattenlagen eller belopp som har erlagts av allmänna medel och som enligt domstols beslut skall återbetalas behandlas på samma sätt. Det kan tilläggas att fordran mot företrädare för juridisk person enligt 77 a § UBL m. fl. lagrum på grund av särskild bestämmelse drivs in i samma ordning som gäller för skatt och därför handläggs som allmänt mål.

Något vägande skäl mot att göra säkerhetslagen tillämplig på alla allmänna mål torde inte kunna anföras. Jag föreslår därför att lagen ges den här berörda vidare ramen.

Jag har i mina hittills gjorda överväganden utgått från att säkerhet i indrivningsfallet skall kunna tas endast för sådana fordringar som inte har betalats i föreskriven ordning och därför skall drivas in. Vad RSV anfört i sin skrivelse pekar på att det främst är i dessa situationer som det finns behov av att ta säkerhet. Bankerna tar emellertid säkerhet också för framtida fordringar. I indrivningsfallet skulle fråga bli om fordringar som inte ens har uppkommit, fordringar som har uppkommit men inte debiterats eller fordringar som har uppkommit och debiterats men inte förfallit till betalning. En ordning som medger kronofogdemyndighet rätt att ta säkerhet också i dessa situationer är fullt tänkbar och skulle kunna fungera vid sidan av möjligheten att ställa säkerhet i betalningssäkringsfallet och i samband med uppbörd. Det är emellertid oklart vilka återverkningar en sådan ordning skulle få på den ordinarie uppbörden. Jag föreslår därför att lagen i vart fall tills vidare bara skall gälla indrivning i egentlig mening, dvs. indrivning av sådana fordringar som inte har betalats i föreskriven ordning.

8.3.3 Vem får ställa säkerhet

I lagen bör vidare anges om såväl gäldenären som tredje man skall få ställa säkerhet för gäldenärens skulder. Det kan å ena sidan sägas att det är onödigt att gäldenären får ställa säkerhet. Det beror på att den egendom som tillhör gäldenären kan tas i anspråk genom betalningssäkring eller utmätning. Å andra sidan finns det skäl som talar i motsatt riktning. Situationen kan t. ex. vara den att gäldenärsföretagets enda utmätningsbara tillgång utgörs av omsättningstillgångar som behövs i verksamheten. Får dessa tillgångar inte användas i rörelsen måste driften kanske upphöra. I ett sådant fall kan det alltså vara till fördel för såväl gäldenären som staten att gäldenären får ställa säkerhet i form av företagsinteckning. Lantbrukarnas skattedelegation har, som redan nämnts, i sitt remissyttrande påpekat att gäldenären kan vilja ställa säkerhet för att undvika ett offentliggörande av beslut om betalningssäkring. Liknande skäl kan med hänsyn till det sätt på vilket kreditupplysningsföretagen i allmänhet inhämtar uppgifter också anföras i samband med t. ex.

ifrågasatt fastighetsutmätning. Ställer gäldenären säkerhet t. ex. i form av pantbrev i fastigheten undviks nämligen den registrering som en fastighetsutmätning medför, även om begäran görs om att statens innehav av pantbrevet skall antecknas hos inskrivningsmyndigheten. Över huvud taget finns all anledning att stimulera frivilliga aktiviteter från gäldenärens sida eftersom de underlättar myndigheternas arbete såväl vid betalningssäkring som vid indrivning. Med hänsyn till vad jag nu har anfört bör lagen medge att även gäldenären själv får ställa säkerhet. För fordringar mot gäldenärer, som inte frivilligt medverkar, kan endast åtgärder som leder till verkställighet komma i fråga. Beträffande fordringar mot samarbetsvilliga gäldenärer blir möjligheten att ställa säkerhet ett jämbördigt alternativ. I indrivningen kommer säkerhet främst att vara av intresse i samband med att gäldenären önskar få uppskov med betalningen eller få till stånd en avbetalningsuppgörelse.

Om säkerhet erbjuds samtidigt som det finns utmätningsbar egendom får kronofogdemyndigheten pröva vilken åtgärd som är mest effektiv från statsverkets synpunkt och till minsta skada för gäldenären. På effektivitetsprovningen inverkar reglerna om förmånsrätt och återvinning i konkurs. Bl. a. gäller att den förmånsrätt som följer med säkerhet i form av handpanträtt eller redan beviljad företagsinteckning är bättre än motsvarande i fråga om utmätning. I återvinningshänseende märks att tidsfristen för återvinning av säkerhet, som inte var betingad vid skuldens uppkomst, och av förmånsrätt på grund av utmätning är densamma eller tre månader. Vidare bör beaktas att skatt som betalas genom medel som inflyter vid försäljning av utmätt egendom i princip inte kan återvinnas.

8.3.4 Olika slag av säkerheter

Frågor som måste besvaras i detta sammanhang rör vad säkerheten får bestå av samt när och hur säkerheten får tas i anspråk. I första hand bör säkerheten kunna bestå av pant eller borgen. Vidare bör säkerheten få bestå av utfästelse av bank att infria den förpliktelse säkerheten avser, s. k. bankgaranti. Eftersom en sådan utfästelse har borgensförbindelsens karaktär behöver den inte särskilt omnämnas. Slutligen bör företagsinteckning kunna godtas som säkerhet. Behov av ytterligare former av säkerhet torde inte föreligga. Jag förordar alltså att bestämmelser av denna innebörd införs.

I detta sammanhang vill jag nämna att JO:s tidigare omnämnda betänkligheter i fråga om säkerhet under skatteindrivningen framför allt hänförde sig till egendom som pantsätts. Om erbjuden säkerhet utgörs av pant kan nämligen särskilda problem rörande vård av panten uppkomma. Dessa problem får i princip lösas med tillämpning av de regler som i allmänhet gäller i fråga om vård. Om pant skadas eller förstörs kan skadeståndsskyldighet uppkomma. För kronofogdemyndigheterna innebär ansvaret för vård av omhändertaget gods inte någon principiell nyhet. Sådant ansvar finns redan nu i fråga om utmätt egendom.

8.3.5 Mottagande och realisation av säkerhet

Lagen bör ange vad kronofogdemyndighet har att iaktta när den tar emot säkerhet. Av särskild vikt är att kronofogdemyndigheten tar ställning till under vilka förutsättningar säkerhet får tas i anspråk. Det torde därvid vara nödvändigt att kronofogdemyndigheten dokumenterar sitt ställningstagande i någon form. I flertalet fall kommer sannolikt de uppgörelser som träffas att vara av relativt okomplicerad beskaffenhet och man bör därför inte ställa alltför höga krav på utformningen. Enligt min mening kan många gånger en tjänsteanteckning på indrivningshandlingen vara tillräcklig. Vid de kronofogdemyndigheter som har gått över till automatisk databehandling motsvaras denna anteckning av en åtgärdsregistrering. Får en uppgörelse ett mera komplicerat innehåll är det emellertid lämpligt att beslutet tas upp i en särskild handling eller i ett beslut om uppskov med betalning, avbetalningsmedgivande eller uppskov med viss indrivningsåtgärd. Det bör ankomma på RSV att överväga om tillämpningsföreskrifter kan behövas och skapa lämpligt blankettmaterial för kronofogdemyndigheternas befattning med säkerheter.

Det kan emellertid vara svårt för kronofogdemyndigheten att när säkerheten tas emot en gång för alla ange under vilka förutsättningar den får tas i anspråk. Med hänsyn till att t. ex. nya omständigheter kan tillkomma eller värdet på säkerheten kan ha felbedömts eller nedgått, bör kronofogdemyndigheten ges rätt att ändra sitt beslut när omständigheterna föranleder det.

I praxis har uttalats att en avbetalningsuppgörelse inte hindrar att indrivningsåtgärd vidtas när myndighet funnit anledning därtill (NJA 1959 s. 238). Detta rättsfall har haft stor betydelse för indrivningsarbetet och har varit vägledande för rättstillämpningen. Det finns därför goda skäl att låta principen komma till uttryck i en särskild bestämmelse. Lagtexten bör utformas så att det klart framgår att en objektiv anledning krävs för att indrivningsåtgärd skall få vidtas trots att säkerhet mottagits (jfr NJA 1974 s. 445).

Jag förordar med hänvisning till det anförda att i lagen upptas en bestämmelse om vad kronofogdemyndighet har att besluta i samband med att säkerhet tas emot samt när myndigheten får ändra sitt beslut eller vidta indrivningsåtgärder.

Om betalning inte sker bör i betalningssäkringssituationen säkerheten tas i anspråk när fordringen förfallit till betalning eller, undantagsvis, vid den senare tidpunkt som medges. Valet av tidpunkt när säkerheten får tas i anspråk bör ske med beaktande av vem som rimligtvis bör få tillgodogöra sig avkastningen av säkerheten. Fram till förfallotidpunkten är det rimligt att den som har ställt säkerheten får tillgodogöra sig avkastningen, men därefter bör den alltid tillfalla staten om fordringen inte betalas i rätt tid och ordning.

I indrivningssituationen ställs säkerheten alltid för en förfallen och tillika

restförd fordran. Den tidpunkt vid vilken säkerheten får tas i anspråk blir i detta fall beroende på de utfästelser som har gjorts i samband med att säkerheten ställts. I praktiken torde det innebära att säkerheten som regel får tas i anspråk när det uppskov som har medgivits gått till ända utan att betalning skett eller de villkor som har föreskrivits i samband med ett avbetalningsmedgivande inte uppfyllts.

I praktiken anses att realisation av ställd säkerhet – om annat inte har avtalats – skall ske på det sättet att utmätning sker, om det är gäldenärens egendom, eller, om egendomen är tredje mans, en exekutionstitel utverkas vid domstol och därefter utmätning verkställs. Detta är otympligt och innebär för tredje mans del att han belastas med rättegångskostnader utöver den förpliktelse säkerheten avser. Mot bakgrund härav finner jag det angeläget att också regler om realisation av säkerhet införs i lagen.

Jag föreslår efter förebild av vad som gäller då exekutiv myndighet enligt 143 a § UL skall ta i anspråk säkerhet och vad som för motsvarande fall har föreslagits i det till lagrådet remitterade förslaget till utsökningsbalk (2 kap. 26 §) att pant får tillgodogöras i den ordning som gäller för utmätt egendom och borgen genast utsökas. Med hänsyn till att borgen har ställts för en fordran vars indrivning hos kronofogdemyndigheten handläggs i den ordning som gäller för fordringar i allmänt mål, är det rimligt att också det mål som uppkommer när borgen skall utsökas handläggs i denna ordning. Jag vill därför föreslå att de regler som gäller för indrivning av restförd skatt enligt UBL i tillämpliga delar får reglera förfarandet även mot borgensmannen. Det bör vidare uttryckligen anges att införsel får äga rum mot borgensmannen om fordringen är sådan att införsel är tillåten mot gäldenären. Har företagsinteckning ställts som säkerhet föreslår jag att utmätning genast får ske i den företagsintecknade egendomen även om denna ingår i näringsverksamhet som tillhör annan än gäldenären. Den förmånsrätt som följer med inteckningen får därvid åberopas.

8.3.6 Behörig myndighet

Utredningen föreslår, som tidigare har nämnts, att säkerhet får prövas av den som är behörig att fatta beslut om betalningssäkring och att, om särskilda skäl föreligger, även kronofogdemyndighet är behörig. Den remisskritik som har framförts på denna punkt är enhällig och förordar att kronofogdemyndighet ensam får behörighet att pröva säkerhet. Jag vill här erinra om att jag till skillnad från utredningen föreslår att beslut om betalningssäkring skall fattas av länsskatterätt. Någon anledning att låta länsskatterätt vara behörig också i fråga om säkerheter finns inte. Goda skäl talar i stället för att endast kronofogdemyndighet skall pröva säkerheter i betalningssäkringsfallet. Beträffande indrivningsfallet kan knappast annan myndighet än kronofogdemyndighet komma i fråga. För kronofogdemyndighet talar särskilt denna myndighets erfarenhet av vård, värdering och realisation av egendom. I

många hänseenden inrymmer säkerhetshanteringen problem som i hög grad liknar vad som förekommer vid utmätning. Det är därför enligt min mening naturligt att säkerhet i samband med såväl betalningssäkring som indrivning ställs hos kronofogdemyndighet och att denna myndighet ensam har att pröva säkerheten.

8.4 Förslagen till ändringar i vissa andra författningar

Övriga författningsförslag som utredningen har lagt fram avser följändringar i ett antal lagar inom civil- och utskökningsrättens områden. Jag anser mig i huvudsak kunna godta dem. Innebörden av följändringarna avser i princip de rättsverkningar som har knutits till institutet betalningssäkring (jfr avsnittet 8.2.4).

Utredningens förslag att låta det allmännas fordran på arvsskatt och gåvoskatt bli förmånsberättigad genom ändring i 1 § lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m. kan jag inte biträda. Jag delar i denna fråga den uppfattning som departementschefen angav i prop. 1971:142 s. 32. Med hänsyn till grunderna för 33 § lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt bör fordran på arvsskatt inte omfattas av förmånsrätt. Beträffande gåvoskatten föreligger inte något uttalat behov av förmånsrätt.

Beträffande utredningens förslag till ändring i 26 kap. RB får jag anföra följande.

Utredningen föreslår att bestämmelserna i 26 kap. 1 § RB, som innehåller grundreglerna för kvarstad och skingringsförbud inom straffprocessen, även skall omfatta fordran på skatt, tull eller avgift, som någon kan misstänkas ha undandragit eller sökt undandra det allmänna genom brott enligt SkBL, lagen (1960:418) om straff för varusmuggling och vissa andra lagar med straffbestämmelser till skydd för skatte- och avgiftssystemet. Avsikten är enligt utredningen att genom detta tillägg komplettera institutet betalningssäkring. Straffprocessuell säkerhetsåtgärd skall dock endast få tillgripas i sådana fall, där beslut om betalningssäkring inte kan avvaktas.

Syftet med den föreslagna bestämmelsen tillgodoses enligt min mening genom reglerna om tagande av lös egendom i förvar. Med detta institut vinner man en rad praktiska fördelar, bl. a. ett enhetligt förfarande inom beskattningsprocessen.

Jag är därför inte beredd att förorda utredningsförslaget.

Beträffande övriga författningsförslag får jag hänvisa till vad som anförs i specialmotiveringen till dessa.

9 Upprättade lagförslag

I enlighet med det anförda har inom budgetdepartementet upprättats förslag till

1. lag om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter,
2. lag om säkerhet för skattefordringar m. m.,
3. lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979),
4. lag om ändring i jordabalken,
5. lag om ändring i lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg,
6. lag om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1),
7. lag om ändring i utsökningslagen (1877:31 s. 1),
8. lag om ändring i lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom,
9. lag om ändring i lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m. m.,
10. lag om ändring i lagen (1973:1130) om exekutiv försäljning av registrerat skepp m. m.,
11. lag om ändring i konkurslagen (1921:225),
12. lag om ändring i ackordslagen (1970:847),
13. lag om ändring i brottsbalken,
14. lag om ändring i lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m.,
15. lag om ändring i uppbördslagen (1953:272),
16. lag om ändring i lagen (1971:52) om skatterätt, fastighetstaxeringsrätt och länsrätt,
17. lag om ändring i lagen (1977:1035) om ansvar på tryckfrihetsförordningens område för brott mot tystnadsplikt,
18. lag om ändring i lagen (1927:77) om försäkringsavtal,
19. lag om ändring i förfogandelagen (1978:262).

Förslagen bör fogas till regeringsprotokollet i detta ärende som *bilaga 2*¹.

10 Specialmotivering

10.1 Förslaget till lag om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter

Lagförslaget innehåller 21 paragrafer som redovisas i åtta avdelningar.

I de inledande paragraferna förklaras syftet med betalningssäkring samt anges lagens tillämpningsområde. Andra avdelningen, som omfattar 3–8 §§,

¹ Bilagan har uteslutits här såvitt gäller de under 2–10, 13 och 14 samt 16–19 angivna lagförslagen. I dessa delar är bilagan frånsett redaktionella ändringar likalydande med de förslag som är fogade till propositionen.

innehåller materiella och processuella föreskrifter i fråga om beslut om betalningssäkring. I tredje avdelningen, som utgörs av 9–12 §§, lämnas regler för verkställighet av beslut om betalningssäkring. Fjärde avdelningen omfattar 13 och 14 §§. I dessa paragrafer regleras rättsverkan av ett verkställt beslut om betalningssäkring. I 15 §, som utgör femte avdelningen, finns bestämmelser om betalningssäkringsed. Sjätte avdelningen utgörs av 16 och 17 §§. I dessa paragrafer regleras villkoren för att ta egendom i förvar och förfarandet därvid. Sjunde avdelningen, som utgörs av 18 §, innehåller bestämmelser om ställande av säkerhet i samband med betalningssäkring. Lagförslaget sista avdelning omfattar 19–21 §§. I detta avsnitt ges föreskrifter om allmänt ombud och behörig länsskatterätt samt meddelas bestämmelser om tystnadsplikt.

10.1.1 Inledande bestämmelser

1 §

I paragrafen, som motsvaras av 1 § i utredningsförslaget, anges det ändamål som betalningssäkring är avsedd att tillgodose. För att säkerställa betalning av fordran på skatt, tull eller avgift får genom betalningssäkring tas i anspråk så mycket av gäldenärens egendom som svarar mot fordringen.

Syftet med den föreslagna åtgärden är sålunda att i en risksituation tillfälligt trygga det allmännas fordringsanspråk till dess att fordringen frivilligt betalas eller kan bli föremål för indrivning. Det handlar om en provisorisk åtgärd som ligger vid sidan om såväl det vanliga förfarandet för fastställelse och uppbörd av skatte-, tull- eller avgiftsfordringar som säkerhetsåtgärderna inom civil- och straffprocessen. Betalningssäkring har sin närmaste motsvarighet i handräckningsåtgärderna kvarstad och skingringsförbud i utsökningslagen (1877:31 s. 1), UL.

Beslut om betalningssäkring får i princip meddelas om påtaglig risk föreligger att en gäldenär inte kommer att betala en betydande fordran på skatt, tull eller avgift. Sedan beslutet har verkställts får gäldenären inte överlåta eller till skada för det allmänna förfoga över ianspråktagen egendom på annat sätt.

Beslut om betalningssäkring meddelas av länsskatterätt på framställning av ett särskilt förordnat allmänt ombud. Det verkställs av kronofogdemyndighet.

Betalningssäkring får verkställas i fast och lös egendom. Verkställigheten medför förmånsrätt i den ianspråktaga egendomen. Förmånsrätten medför samma rätt till betalning vid utmätning eller konkurs som den förmånsrätt som uppkommer vid utmätning.

Det skall framhållas att betalningssäkring är en säkerhetsåtgärd och inte något substitut för utmätning. Detta förhållande kommer till uttryck bl. a. i att egendom, som omfattas av betalningssäkring, i princip måste bli föremål för utmätning innan det allmänna får betalning ur egendomen.

2 §

Paragrafen, som i sakligt hänseende motsvarar 2 § i utredningsförslaget, anger lagens tillämpningsområde. Det sker genom en uppräknig i fem punkter av de fordringar som omfattas av lagen.

Den *första punkten* i lagrummet inbegriper sådana fordringar på skatt, tull eller avgift som avses i 1 § första stycket lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m., LFS. Genom denna hänvisning får lagen ett mycket vidsträckt tillämpningsområde. Det sistnämnda lagrummet, som är uppbyggt i sju avdelningar, omfattar nämligen – med undantag av arvs- och gåvoskatt – alla skatter, tullar och avgifter av större betydelse.

Den första avdelningen upptar skatt och avgift, som anges i 1 § första stycket uppbördslagen (1953:272), UBL, samt skatt enligt lagen (1908:128) om bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter, lagen (1958:295) om sjömansskatt, SjsL, och kupongskattelagen (1970:624). Den andra avdelningen avser skatt enligt förordningen (1959:507) om allmän varuskatt och lagen (1968:430) om mervärdeskatt, ML. Den tredje avdelningen omfattar skatt eller avgift enligt förordningen (1908:129) angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper, lagen (1928:376) om särskild skatt å vissa lotterivinster, lagen (1941:251) om särskild varuskatt, förordningen (1943:477) om skatt å vissa pälsvaror, förordningen (1948:85) om försäljningsskatt, förordningen (1953:396) om accis å fettemulsion m. m., lagen (1953:397) om avgift för fettvaror som användas för framställning av fettemulsion m. m., lagen (1956:545) om omsättningsskatt på motorfordon, lagen (1957:262) om allmän energiskatt, lagen (1960:253) om tillverkning och beskattning av malt- och läskedrycker, lagen (1960:258) om utjämningsskatt på vissa varor, lagen (1961:372) om bensinskatt, lagen (1961:394) om tobaksskatt, förordningen (1961:653) om brännoljeskatt, stämpelskattelagen (1964:308), SSL, förordningen (1964:352) om gasolskatt, förordningen (1966:21) om särskild skatt på motorbränslen, förordningen (1971:170) om annonsskatt, lagen (1972:266) om skatt på annonser och reklam, lagen (1972:820) om skatt på spel, lagen (1973:37) om avgift på vissa dryckesförpackningar, lagen (1973:1216) om särskild beredskapsavgift för oljeproductor, bilskrotningslagen (1975:343), lagen (1977:306) om dryckesskatt, lagen (1978:69) om försäljningsskatt på motorfordon samt lagen (1978:144) om skatt på vissa resor. Den fjärde avdelningen omspanner skatt enligt förordningen (1922:260) om automobilskatt, kungörelsen (1951:750) om saluvagnsskatt, förordningen (1963:116) om trafikomläggningsskatt, traktorskatteförordningen (1969:297), vägtrafikskattelagen (1973:601), VTSL, lagen (1973:602) om särskild vägtrafikskatt, kungörelsen (1973:781) om saluvagnsskatt samt lagen (1976:339) om saluvagnsskatt. Den därpå följande avdelningen avser tull samt avgift enligt kungörelsen (1960:235) om avgift för växtskyddskontroll vid införsel av växter och förordningen (1968:361) om avgift vid införsel av vissa bakverk. Avgift enligt lagen (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område och lagen (1974:226) om prisreglering på fiskets område bildar

den sjätte avdelningen. Den sjunde och sista avdelningen avser avgift som uppbärs med tillämpning av lagen (1959:552) om uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m., AVGL, i den mån avgiften inte utgörs av avgift enligt den första avdelningen.

Utöver de nu angivna fordringarna kommer, till följd av en i detta sammanhang föreslagen ändring i LFS (se avsnittet 10.14) under denna punkt även att hänföras fordran på särskild avgift enligt 39 § tullagen (1973:670), TuL. Sådan särskild avgift utgår för oförtullad vara som införs till tullområdet eller sänds under tullverkets överinseende inom detta, om varan därvid går förlorad. Avgiften skall betalas av fraktföraren eller, om denne inte har åtagit sig att befordra varan, av den som har befordrat denna. Särskild avgift skall även erläggas av innehavare av tullupplag, tullager eller exportbutik, som förfogar över oförtullad vara i strid mot bestämmelserna för varans förvaring. Motsvarande gäller om oförtullad vara går förlorad när den förvaras i sådana lokaler.

Den *andra punkten* i lagrummet anger att lagen är tillämplig i fråga om fordran på skatt enligt lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt, AGL. Fordran på sådan skatt omfattas inte av LFS. Av skäl som jag har angivit i den allmänna motiveringen (avsnitt 8.4) bör fordran på sådan skatt inte heller göras förmånsberättigad. Då det emellertid finns anledning att låta betalningssäkringslagen få användas även i de situationer, där det finns risk för att gäldenären inte kommer att betala fordran på arvs- eller gåvoskatt har sådan fordran upptagits särskilt i denna paragraf.

Den *tredje punkten* i lagrummet inbegriper fordran på skatte- eller avgiftstillägg eller förseningsavgift.

Skattetillägg påförs skattskyldig som i deklaration eller annat skriftligt meddelande, som har avgivits till ledning vid den skattskyldiges taxering eller vid fastställande av hans skatt, har lämnat oriktig uppgift ägnad att leda till för låg skatt. Skattetillägg påförs också då avvikelse har skett från deklaration eller annat skriftligt meddelande och inkomsten, förmögenheten eller skatten har uppskattats efter skön. Motsvarande gäller om den skattskyldige inte har avlämnat deklaration och uppskattning har skett efter skön.

Skattetillägg utgår enligt 116 a § taxeringslagen (1956:623), TL, 37 a § lagen (1959:92) om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning, FKL, 64 a § ML, 41 a § SSL och 27 § VTSL.

Avgiftstillägg påförs arbetsgivare, som i arbetsgivaruppgift eller annat skriftligt meddelande, som har avlämnats till ledning vid beräkning av hans avgiftsunderlag, har lämnat oriktig uppgift ägnad att leda till för låg arbetsgivaravgift. Avgiftstillägg utgår även då avgiftsunderlag, med avvikelse från arbetsgivaravgift, har uppskattats efter skön. Motsvarande gäller om arbetsgivaren inte har lämnat arbetsgivaruppgift och uppskattning har skett efter skön.

Avgiftstillägg utgår enligt 43 § AVGL.

Förseningsavgift påförs skattskyldig som underlåter att i rätt tid fullgöra sin deklarationsskyldighet eller att lämna deklARATION eller annan uppgift till ledning vid taxering eller fastställande av skatt eller avgift.

Förseningsavgift utgår enligt 116 c § TL, 37 b § FKL, 64 b § ML, 41 a § SSL, 28 § VTSL och 44 § AVGL.

Skattetillegg och förseningsavgift enligt TL utgör skatt enligt 1 § första stycket UBL. Eftersom fordran på skatt enligt UBL omfattas av första punkten förevarande lagrum förekommer således en dubbeltäckning av dessa avgifter.

Den *fjärde punkten* i lagrummet omfattar fordringar på ränta eller avgift, som utgår i samband med uppbörd eller indrivning av fordringar som är upptagna under punkterna 1, 2 och 3. De fordringar som avses är i första hand fordringar enligt UBL på kvarskatteavgift (27 § 3 mom.), respitränta (32 §), anståndsrenta (49 § 4 mom.), särskild avgift (54 §) samt restavgift och tilläggsavgift (58 § 1 mom. samt 75, 77 a och 77 b §§). Bestämmelsen omspänner vidare fordringar på restavgift enligt 5 § lagen om bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter, på restavgift och tilläggsavgift enligt 14 § 2 mom. SjsL resp. 19 och 21 §§ kupongskattelagen, på restavgift enligt 47 § ML, 37 § 2 mom. SSL och 30 § VTSL samt på ränta och restavgift enligt 27, 27 a och 28 §§ FKL. Till bestämmelsen hör slutligen fordringar på ränta enligt 20 § TuL, 23 § lagen om prisreglering på jordbrukets område, 15 § lagen om prisreglering på fiskets område, på särskild avgift, respitränta och restavgift enligt 24, 25 och 26 §§ AVGL samt på ränta och restavgift enligt 52 § 1 mom. och 53 § AGL.

Det bör i detta sammanhang framhållas att enligt ett i detta sammanhang framlagt förslag till lag om ändring i 58 § UBL skall i fråga om skyldighet att betala restavgift verkställd betalningssäkring jämföras med betalning (se avsnittet 10.15).

Den *femte punkten* i lagrummet avser fordran mot företrädare för juridisk person enligt 77 a § UBL, 48 a § ML och 27 a § FKL.

Enligt dessa bestämmelser får den som företräder juridisk person åläggas att jämte arbetsgivaren eller den skattskyldige betala skattebelopp som han uppsåtligen eller av grov oaktsamhet har underlåtit att betala i rätt tid och ordning jämte ränta och restavgift. Det kan därvid vara fråga om innehållna personalskatter, mervärdeskatt eller vissa konsumtionsskatter.

Till skillnad från de slag av fordringar, som har tagits upp under punkterna 1-4, anses fordran mot företrädare för juridisk person inte utgöra fordran på skatt i vedertagen bemärkelse. Denna typ av det allmännas fordran har i rättspraxis bedömts som en civilrättslig fordran av skadeståndslignande karaktär. Till följd härav anses att de civilprocessuella bestämmelserna om kvarstad och skingringsförbud får användas för att säkerställa betalning av sådan fordran. Genom bestämmelserna i förevarande paragraf ges möjlighet att i förekommande fall få använda den mer ingripande säkerhetsåtgärden betalningssäkring.

10.1.2 Beslut

3 §

I paragrafen föreskrivs att fråga om betalningssäkring prövas av länskat-
terätt på framställning av allmänt ombud som har förordnats att föra det
allmännas talan i betalningssäkringsmål. Bestämmelser om beslutsbehö-
righet har i utredningsförslaget upptagits i 6 §.

I den allmänna motiveringen (avsnitt 8.2.2) har behandlats de skäl som har
legat till grund för att beslutsbehörigheten i fråga om betalningssäkring skall
anförtros länskatte rätt. Som skäl för den valda lösningen har bl. a. framhål-
lits att det därigenom blir möjligt att gemensamt handlägga säkerhetsåtgärd
avseende fordringar inom olika beskattningsområden mot en och samma
gäldenär. Det torde bli vanligt förekommande att fråga om säkerställande av
olika typer av fordringar uppkommer samtidigt bl. a. på grund av det ökade
inslaget av s. k. integrerade revisioner. Den föreslagna ordningen är också
nödvändig för att en allsidig och riktig bedömning av förutsättningarna för
betalningssäkring skall kunna göras. Visar det sig t. ex. att den skattskyldige
har restfört för ett betydande belopp avseende inkomst- och förmögenhets-
skatt kan detta förhållande vara anledning till att besluta om betalningssä-
kring beträffande de sociala avgifter som han har att erlagga. De nu angivna
förhållandena har även påkallat en särskild processuell ordning vid besluts-
fattandet.

Enligt förevarande lagrum skall länskatte rätten således vara exklusivt
behörig att som första instans pröva alla mål om betalningssäkring. Detta
gäller oberoende av om den fordran, vars betalning åtgärden avser att
säkerställa, ligger inom länskatte rättens skatte rättsliga kompetensområde.
Sålunda kommer fråga om betalningssäkring att prövas av länskatte rätt inte
enbart beträffande direkta skatter enligt UBL och mervärdeskatt utan även i
fråga om punktskatter, prisregleringsavgifter, tullar, socialförsäkringsavgifter
samt arvs- och gåvoskatt.

Är den fordran, vars betalning säkerhetsåtgärden avser att skydda, föremål
för handläggning i kammarrätt eller regeringsrätten får den angivna
ordningen till följd att frågan om betalningssäkring ändock skall avgöras av
länskatte rätt.

Görs framställning om betalningssäkring hos länskatte rätt som hand-
lägger målet om skatte- eller avgiftsfordringen skall frågan om betalnings-
säkring tas upp som ett särskilt mål och således inte avgöras genom beslut
under rättegången i skatte- eller avgiftsmålet. Någon tillämpning av 34 §
förvaltningsprocesslagen (1971:291), FPL, kommer således inte i fråga.

Fråga om betalningssäkring väcks genom framställning av särskilt
förordnat allmänt ombud. Framställningen kan aktualiseras genom anmälan
från beskattnings-, uppbörds- eller indrivningsmyndighet. Den kan även
initieras genom att granskningsledare tar lös egendom i förvar enligt 16 §.
Allmänna ombudet har nämligen i sådant fall att pröva om åtgärden skall
bestå och att därefter göra framställning om betalningssäkring. Självfallet kan

allmänna ombudet även på eget initiativ göra framställning om åtgärden.

Mål om betalningssäkring handläggs enligt bestämmelserna i FPL med de inskränkningar och tillägg som föreskrivs i förslaget till betalningssäkringslag.

Länsskatterätten är domför med ordföranden ensam om det inte är påkallat av särskild anledning att målet prövas av fullsuttent rätt. Det framgår av ett i detta sammanhang framlagt förslag till ändring i 6 § lagen (1971:52) om skatterätt, fastighetstaxeringsrätt och länsrätt.

Beslut om betalningssäkring bör innehålla uppgift om arten av den fordran som betalningssäkringen avser och om den beskattningsperiod eller liknande, till vilken fordringen hänför sig. Beslutet skall vidare ange det belopp som skall säkerställas samt de skäl som utgör grund härför.

För att betalningssäkring skall kunna fylla sitt ändamål på ett effektivt sätt är det av stor vikt att åtgärden kan beslutas och sättas in med stor skyndsamhet. Ofta är omständigheterna sådana att även ett mindre dröjsmål kan medföra att åtgärden blir utan verkan. Sådana situationer kan väntas bli vanliga i samband med revision eller annan granskning. Av denna anledning ges granskningsledare som avses i 2 § bevissäkringslagen (1975:1027) för skatte- och avgiftsprocessen, BSL, i vissa fall enligt 16 § lagförslaget möjlighet att ingripa mot gäldenären och ta dennes lösa egendom i förvar. Beslut om att ta egendom i förvar skall genast följas av allmänna ombudets prövning om egendomen skall bli kvar i förvar. Om sådant beslut meddelas skall fråga om betalningssäkring därefter prövas av länsskatterätten.

I enlighet med bestämmelserna i 33 § FPL förs talan mot länsskatterätts beslut hos kammarrätt. Mot kammarrätts beslut förs talan hos regeringsrätten. Talan får föras av den som beslutet angår om det har gått honom emot.

Besvär över kammarrätts slutliga beslut i fråga om betalningssäkring prövas av regeringsrätten endast om prövningstillstånd meddelas (35 § FPL).

För talan mot beslut om betalningssäkring gäller en besvärstid av tre veckor räknat från delgivning av beslutet (7 § FPL).

Beslut om betalningssäkring skall innehålla uppgift om vad den har att iaktta som vill överklaga beslutet. Krävs prövningstillstånd skall beslutet innehålla uppgift om detta och om de grunder på vilket sådant tillstånd meddelas (31 § FPL).

Med hänsyn till betalningssäkringens natur av säkerhetsåtgärd bör beslut, varigenom betalningssäkring har meddelats, kunna omprövas av länsskatterätten om gäldenären eller allmänna ombudet förebringar nya omständigheter. Finner domstolen därvid att säkerhetsåtgärden bör omfatta ett större belopp skall nytt beslut meddelas i fråga om det belopp som tillkommer. Visar det sig däremot att det ursprungliga beslutet avser ett belopp som inte bedöms motsvara den slutliga fordringen skall beslutet enligt 7 § lagförslaget hävas i motsvarande mån. Rätten att påkalla omprövning är inte tidsbegränsad.

4 §

Paragrafen anger de villkor som måste vara uppfyllda för att ett beslut om betalningssäkring skall få fattas. Bestämmelser härom har i utredningsförslaget upptagits i 3 §.

Enligt förevarande lagrum får beslut om betalningssäkring fattas om påtaglig risk föreligger att en gäldenär inte kommer att betala fordran och denna, eller om flera fordringar föreligger mot samma gäldenär, de tillhoppa uppgår till betydande belopp. Är fordran att hänföra till viss tidsperiod föreskrivs som ytterligare villkor för beslut att perioden i fråga skall ha gått till ända.

Uttrycket *påtaglig risk* innebär att risken för betalningsunderlåtelse skall kunna beläggas i det särskilda fallet. Omständigheter som kan knytas till gäldenären i fråga måste tala för att det finns risk för att denne inte kan eller vill göra rätt för sig. I den helhetsbedömning av gäldenärens förhållanden som skall göras för att fastställa om villkoren för beslut om betalningssäkring föreligger skall således en konkret risk för utebliven betalning kunna konstateras.

Gäldenärens underlåtenhet att deklarerera eller fullgöra sin uppgiftsskyldighet på annat sätt talar många gånger för att han inte kommer att fullgöra sin betalningsskyldighet. Särskilt gäller detta om förhållandena tyder på att han medvetet har sökt undgå beskattning för viss inkomst eller förmögenhet.

Det kan också vara så att omständigheterna pekar på att gäldenären avser att göra sin egendom oåtkomlig för en kommande verkställighet. Han överlåter exempelvis tillgångar på familjemedlemmar eller andra närstående personer eller förbereder att flytta utomlands. Sådana "främmande" handlingar, sammantaget med det faktum att fordringen betydligt överstiger vad gäldenären normalt brukar vara skyldig i skatt, torde ofta innebära att risken är tillräckligt uttalad.

Risk i lagrummets mening kan också föreligga om gäldenären tidigare har visat betalningsovilja eller sökt undgå sina betalningsförpliktelser. Gäldenärens sätt att sköta sin bokföring eller annan anteckningsskyldighet kan vara av betydelse för riskbedömningen.

Någon betalningsovilja (betalningssabotage) från gäldenärens sida behöver emellertid inte vara för handen för att risk i lagrummets mening skall anses föreligga. Möjlighet att besluta om betalningssäkring finns även vid befarad betalningsoförmåga, såvida denna inte bedöms vara av alltför temporär natur. Finns det en påtaglig fara för att gäldenären inte kommer att kunna betala sin skuld till det allmänna vid uppördstillfället är riskvillkoret uppfyllt. Genom en allsidig bedömning av gäldenärens ekonomiska läge bör domstolen kunna avgöra gäldenärens möjligheter härutinnan. Olika faktiska omständigheter som rör gäldenärens ekonomi får därvid ge vägledning. Gäldenärens vilja att betala är i detta sammanhang i och för sig inte avgörande.

Det skall i detta sammanhang framhållas att vid bedömningen av riskrekvisitet i fråga om juridiska personer skall hänsyn tas även till omständigheter som rör företrädaren för den juridiska personen. Hans förfaranden i andra betalningssammanhang, t. ex. som företrädare för andra bolag än det mot vilket åtgärden riktar sig, kan vara av betydelse för att bedöma huruvida riskvillkoret är uppfyllt. Omständigheter som kan påverka risken för utebliven betalning av fordringen får således beaktas även om de inte direkt är knutna till den som i formellt avseende är att betrakta som gäldenär.

Vem som skall anses som *gäldenär* i lagrummets mening framgår av den skatte-, tull- eller avgiftsförfattning som är tillämplig beträffande den fordran som skall betalningssäkras.

Som gäldenär avses till en början fysisk eller juridisk person som enligt normal debiteringsrutin direkt på grund av bestämmelserna i skatte-, tull- eller avgiftsförfattningarna skall betala den fordran som säkerhetsåtgärden avser att skydda. Det är med andra ord här fråga om den egentlige skatt-, tull- eller avgiftsskyldige eller, om denne har avlidit, dödsboet eller dödsbodelägarna (jfr 53 § 3 mom. kommunalskattelagen (1928:370), 6 § 3 mom. lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt, 6 § 1 mom. lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt, 3 § ML, 21 § FKL, 15 § TuL samt 3 och 14 §§ AVGL).

Gäldenär är vidare den som på grund av särskild föreskrift i skatteförfattningarna är betalningsskyldig för fordran enligt 2 § utan att vara skattepliktig. Härmed förstås bl. a. arbetsgivare som har ådragit sig betalningsskyldighet sedan han har verkställt skatteavdrag men inte betalat in det innehållna beloppet (77 § UBL). Till denna kategori av gäldenärer hör även anordnare av tillställning enligt lagen om bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter eller den som har att utge ersättning för artistisk verksamhet för ljudradio eller television för avgiftsskyldig enligt samma lag, redare i fråga om betalningsskyldighet för sjömansskatt enligt 17 a § andra stycket och 19 a § andra stycket SjsL samt betalningsskyldig enligt 10 § eller 15 § kupongskattelagen. Hit räknas vidare bl. a. den som ådragit sig ansvar för fullgörande av stämpelavgift enligt 6 § förordningen om stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper, registrerad distributör av elektrisk kraft enligt 13 § lagen om allmän energiskatt, den som bedriver automat- eller roulettspel enligt 19 § lagen om skatt på spel, ombud enligt 18 § TuL, redare enligt 19 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring samt dödsbo och dödsbodelägare enligt 54 § AGL.

Gäldenär är slutligen den som med stöd av särskild föreskrift i skatteförfattningarna genom myndighets beslut eller dom har ålagts eller kan åläggas betalningsskyldighet för fordran enligt 2 §. Härmed avses bl. a. arbetsgivare i fråga om skatt som har fastställts eller kan komma att fastställas av lokal skattemyndighet enligt 75 § UBL samt redare beträffande skatt på grund av revisionskrav som sjömansskattekontoret har fastställt enligt 17 a § första

stycket SjsL. Hit hör vidare företrädare för arbetsgivare eller skattskyldig, som är juridisk person, beträffande den ersättning till det allmänna som han av domstol har ålagts eller kan åläggas att utge enligt bestämmelserna i 77 a § UBL, 48 a § ML och 27 a § FKL samt företrädare för redare, som är juridisk person, enligt motsvarande bestämmelser i 17 § 1 mom. SjsL.

Som förutsättning för betalningsskyldighet för företrädare enligt 77 a § UBL etc. är föreskrivet att denne skall ha underlåtit att fullgöra inbetalning av skatt i rätt tid och ordning på grund av grov oaktsamhet eller uppsåt. Betalningsskyldigheten kan jämkas eller efterges när särskilda skäl föreligger. De begränsningar i fråga om användningen av säkerhetsåtgärden som denna inskränkning medför behandlas i specialmotiveringen till 5 §.

Det allmännas fordringar mot företrädare enligt nu angivna bestämmelser kan även säkerställas medelst civilprocessuella säkerhetsåtgärder enligt 15 kap. rättegångsbalken, RB. Är situationen sådan att betalningssäkring kan erhållas, bör denna åtgärd användas med hänsyn till dess mer ingripande rättsverkningar.

För att betalningssäkring skall få tillgripas måste enligt föreliggande lagrum två villkor vara uppfyllda i fråga om *fordringen*. De hänför sig till storleken av fordringen och till frågan vid vilken tidpunkt i fastställelse- eller uppbördsförfarandet som åtgärden skall komma till användning.

Det första villkoret är att fordringen skall uppgå till *betydande belopp*. Finns vid beslutstillfället flera fordringar mot samma gäldenär skall de tillhoppa uppgå till betydande belopp.

Med uttrycket "betydande" avses att beloppet faktiskt skall vara av anseelig storlek. Det får ankomma på rättstillämpningen att närmare precisera vad som därmed skall förstås. En viss ledning kan erhållas av den praxis som finns i fråga om motsvarande uttryck i 5 § skattebrottslagen (1971:69), SkBL.

Uppkommer fråga om betalningssäkring för flera olika skatter och avgifter mot en och samme gäldenär, skall det sammanlagda fordringsbeloppet vara avgörande. Underlåtenhet att betala ett flertal mindre skatte- eller avgiftsbelopp kan således medföra betalningssäkring trots att de enskilda fordringarna är av mindre omfattning. Detta kan vara av betydelse särskilt i mer uppenbara fall av betalningssabotage.

Det andra villkoret utgör en inskränkning av möjligheten att besluta om betalningssäkring i fråga om sådan fordran som är att hänföra till viss *tidsperiod*.

I skatte- och avgiftsförfattningarna på det centrala området regleras inte tidpunkten för skatte- eller avgiftsfordringens uppkomst. Författningarna tar i stället sikte på den tidpunkt, då redovisnings- eller betalningsskyldigheten skall fullgöras för viss bestämd period. Beträffande dessa slag av fordringar har möjligheten att tillgripa betalningssäkring begränsats till tiden efter det att den tidsperiod, till vilken skatten eller avgiften kan anses hänförlig, har gått till ända. De perioder som därvid avses är beskattningsår och avgiftsår resp.

de tidsperioder till vilken uppbörd eller redovisning av skatte- eller avgiftsbelopp kan knytas. Huruvida en fordran på skatt, tull eller avgift är fastställd vid tidpunkten för beslutet om betalningssäkring saknar i detta sammanhang betydelse. Däremot spelar denna omständighet roll vid bestämningen av det belopp som beslutet om betalningssäkring får omfatta. Är fordringen fastställd kommer endast ett mer formellt förfarande till användning medan betalningssäkring av en icke fastställd fordran kräver en mer ingående bedömning av beskattningsunderlaget. De frågor som har samband härmed behandlas i specialmotiveringen till 5 §.

För den skatt och avgift som skall påföras enligt UBL som preliminär A-skatt eller B-skatt, slutlig skatt, kvarstående skatt eller tillkommande skatt eller biförpliktelse härtill innebär den föreslagna begränsningen, att tidsperioden skall ha gått till ända, följande.

Fordran som avser slutlig skatt får betalningssäkras först då beskattningsåret har löpt ut. I den mån preliminär skatt har betalats skall denna avräknas när man bestämmer det belopp som betalningssäkringen skall avse. Det innebär att det belopp som säkras i princip kommer att motsvara den kvarstående skatt som den skattskyldige kan beräknas få erlägga. Om skatten redan har debiterats när fråga uppstår om betalningssäkring, blir begränsningen självfallet utan betydelse. Betalningssäkring kan alltså genast vidtas när det gäller debiterad kvarstående skatt.

Beträffande fordran som avser tillkommande skatt blir bestämmelsen av naturliga skäl likaledes utan praktisk betydelse, eftersom frågan om betalningssäkring av sådan fordran över huvud inte kan uppkomma förrän beskattningsåret har förlutit.

När det gäller preliminär A-skatt skall som tidsperiod i lagens mening anses den period för vilken skatten av arbetsgivare skall innehållas. Det sagda innebär att preliminär A-skatt kommer att få betalningssäkras när den tvåmånadersperiod har gått till ända, under vilken den inkomst har uppburits för vilken skatt har innehållits eller skulle ha innehållits. Fordran på den skatt som skall inbetalas t. ex. senast den 18 mars och som avser arbetstagarens inkomster under perioden 1 januari–28 februari får sålunda betalningssäkras tidigast den 1 mars.

Preliminär B-skatt är inte på samma sätt som preliminär A-skatt knuten till den inkomst som erhålls under tvåmånadersperioden närmast före varje uppbördsmånad. Skatten debiteras i en gemensam post vid inkomstårets början och förfaller till betalning med lika belopp under envar uppbördstermin under uppbördsåret, eller vid debitering under inkomståret, under envar av de återstående uppbördsterminerna under uppbördsåret. Principen bakom detta system är bl. a. att skattebördan skall fördelas jämnt under inkomståret. Den omständigheten att den skattskyldige inte har haft inkomster som motsvarar det delbelopp som skall betalas fritar honom inte från skyldigheten att betala. Med hänsyn bl. a. härtill är det naturligt att anse det delbelopp av den preliminära B-skatten som förfaller till betalning under en viss uppbörds-

termin vara att hänföra till tvåmånadersperioden närmast före uppbördsmånaden. Ett beslut om betalningssäkring t. ex. den 1 juli visst är avseende preliminär B-skatt för samma år får sålunda omfatta endast den skatt som skulle ha erlagts under de två första uppbördsterminerna och den skatt som skall erläggas under den tredje uppbördsterminen.

Det skall här anmärkas att med tidsperiod i lagens mening avses inte den uppbördstermin under vilken en preliminär, kvarstående eller tillkommande skatt skall erläggas.

För fordran på avgift som uppbärs med tillämpning av AVGL gäller i huvudsak vad som nu har anförts angående skatt enligt UBL. Fordran som avser slutlig avgift får betalningssäkras tidigast när utgiftsåret har gått till ända. Fordran som avser preliminär avgift får – i likhet med vad som anförts beträffande B-skatt – säkras under utgiftsåret men först när den avgiftsperiod, till vilken fordringen hör, har gått till ända. Något krav på att senaste inbetalningsdag skall ha infallit föreskrivs inte. Den 1 februari får sålunda det delbelopp som skall erläggas senast den 18 februari betalningssäkras.

Beträffande mervärdeskatten, punktskatterna, tullarna och prisregleringsavgifterna medför inskränkningen att ett beslut om betalningssäkring får fattas först när redovisningsperioden har avslutats. Detta gäller oberoende av omfattningen av den tid över vilken redovisningsperioden sträcker sig. Redovisas mervärdeskatt för helt år får betalningssäkring inte användas för att säkerställa fordran på sådan skatt under detta år. Motsvarande gäller t. ex. för hemtagare under tiden fram till dess varan skall anges till förtullning.

Det sagda medför att beslut om betalningssäkring får meddelas beträffande t. ex. mervärdeskatt tidigast den första dagen som följer på redovisningsperioden. Det är att märka att redovisnings- och uppbördstillfället – dvs. normalt den femte i andra månaden som följer på redovisningsperioden – även i detta sammanhang saknar betydelse. Det är emellertid självklart att det endast i undantagsfall är möjligt att tillgripa säkerhetsåtgärden innan deklaration har avgivits av den skatt- eller avgiftsskyldige.

Beträffande vissa skatter, t. ex. fordonsskatten, gäller att de uppbärs i förskott för viss tidsperiod. Det oaktat kommer den föreslagna tidsbegränsningen att medföra att betalningssäkring får tillgripas först när perioden har gått till ända. Det bör emellertid uppmärksammas att skattens erläggande i dessa fall oftast utgör en förutsättning för att bedriva den verksamhet som grundar skattskyldigheten. Detta kommer till uttryck bl. a. i att särskilda sanktioner gäller vid utebliven betalning, t. ex. körförbud. Med hänsyn härtill torde den praktiska olägenheten av att betalningssäkring inte kan användas under löpande period vara begränsad.

De nackdelar från fiskal synpunkt som tidsbegränsningen i förevarande paragraf innebär uppvägs till stor del av den möjlighet till höjning av den preliminära skatten eller avgiften genom jämningsbeslut som står lokala skattemyndigheten och riksförsäkringsverket till buds. Om det framstår som troligt att den preliminära skatten till följd av ändring i inkomst eller i avdrag

för omkostnader i förvärvskälla eller beträffande allmänna avdrag eller av annan anledning kommer att med visst belopp avvika från motsvarande slutliga skatt, får lokala skattemyndigheten föreskriva ändrade grunder för uttagande av preliminär skatt. Motsvarande gäller i princip i fråga om preliminära avgifter för socialförsäkringens finansiering. Genom en sådan åtgärd förenad med betalningssäkring i fråga om den fastställda preliminära skatten eller avgiften, till den del detta är möjligt, kan det allmänna uppnå viss säkerhetseffekt under löpande beskattnings- eller avgiftsår.

5 §

Enligt förevarande lagrum får, om fordringen inte är fastställd, beslut om betalningssäkring avse det belopp till vilket fordringen med hänsyn till omständigheterna kan antas bli fastställd. Paragrafen motsvaras närmast av 3 § i utredningsförslaget.

Vid betalningssäkring för att säkerställa betalningen av en fastställd fordran är endast en formell kontroll av fastställelsebeslutet behövlig. Det krävs således inte någon prövning av det underlag som utgör grund för fordringen eller av dess storlek. Beslutet får avse hela den fastställda skatte-, tull- eller avgiftsfordringen. Ibland saknas anledning att skydda hela fordringen. Så kan t. ex. gäldenären ha ställt säkerhet för betalning av del av fordringen eller kan avkortning av del av denna ha ägt rum. Beslutet skall då naturligtvis endast avse den del av den fastställda fordringen som återstår.

I lagrummets mening är en fordran fastställd när den inom det ordinarie förfarandets ram genom uttryckligt beslut eller på annat sätt har bestämts till det belopp, som gäldenären har att betala. I det fall då beloppet beräknas på grundval av taxering eller liknande skall med fastställelse förstås debiteringen av skatten eller avgiften. I överensstämmelse med de principer som kommer till uttryck i 87 § UBL, nämligen att besvär över beslut enligt UBL eller över taxering inte inverkar på skyldigheten att erlägga den skatt som besvären rör, gäller i förevarande sammanhang inte något krav på att fastställelsebeslutet skall ha vunnit laga kraft.

Vid betalningssäkring av en fordran som ännu inte har fastställts inom det ordinarie beskattningsförfarandet måste de rättsliga och sakliga förhållandena ingående prövas. Domstolen skall nämligen då bestämma dels huruvida det finns grund för fordringen, dels det belopp till vilket fordringen på grund av föreliggande omständigheter kan antas bli fastställd.

Frågan om det finns grund för fordringen skall avgöras med ledning av de materiella och processuella bestämmelser som gäller för fastställelse av fordringen. Det skall därvid med skäl kunna antas att föreliggande omständigheter grundar skatt-, tull- eller avgiftsskyldighet eller annan betalningsskyldighet till det allmänna.

När det gäller att bestämma storleken av den fordran, vars betalning åtgärden avser att säkerställa, skall domstolen grunda sitt ställningstagande på en skälighetsbedömning. Därvid bör de riktlinjer efter vilka skälighetsprovning i ärenden om skönstaxering eller liknande förfaranden sker, i många fall kunna vara till ledning.

Det mått av bevisning som skall presteras för att beslut om betalningssäkring skall få fattas är avhängigt av hur långt en eventuell granskning eller i förekommande fall taxering eller fastställelse av avgiftsunderlag har framskridit. Den omständigheten att den skatt-, tull- eller avgiftsskyldige har brustit i sin uppgiftsplikt gentemot beskattningsmyndigheten har därvid betydelse.

En fordran som ännu inte har fastställts kan i flera situationer med hög grad av sannolikhet bestämmas till såväl grund som storlek utan att någon egentlig provning företas. Finns det exempelvis ett taxeringsbeslut, där underlaget för en kommande debitering har bestämts, har domstolen endast att räkna ut fordringens storlek. Samma tillvägagångssätt kan i regel användas om deklARATION eller annan skriftlig uppgift, som skall ligga till grund för beskattningsmyndighetens handläggning, finns tillgänglig. Om den granskade inför beskattningsmyndigheten eller domstolen har medgett att tidigare lämnade uppgifter har varit felaktiga krävs inte heller mer ingående undersökningar.

Har grundmaterial tagits fram under en kontroll riktad mot den skatt-, tull- eller avgiftsskyldige bör en försiktigare bedömning göras. Har den granskade beretts tillfälle att yttra sig över resultatet av granskningen kan domstolen visserligen oftast göra sin bedömning med tämligen god säkerhetsmarginal. Särskilt gäller detta om den granskade har vitsordat riktigheten av gjorda iakttagelser eller underlåtit att komma in med erinringar. Det förekommer emellertid att grundmaterialet i det inledande skedet av en revision eller annan granskning är ofullständigt. Har granskningsmannen varit i kontakt med gäldenären och denne vägrat att yttra sig eller lämnat undvikande svar på granskningsmannens frågor är detta förhållande sammantaget med t. ex. kontrolluppgifter från tredje man emellertid inte sällan tillräcklig grund för en skälighetsbedömning av fordringsanspråket.

Betalningssäkring får beslutas även mot den som efter särskild provning av myndighet eller domstol kan förklaras betalningsskyldig för annans skatteskuld. Beslut om säkerhetsåtgärden får fattas även om denna provning ännu inte har ägt rum. Förutsättning härfor är att det på grund av föreliggande omständigheter kan antas att den mot vilken åtgärden riktas kommer att åläggas betalningsskyldighet.

När betalningssäkring riktar sig mot företrädare för juridisk person enligt 77 a § UBL etc. bör särskilt beaktas att jämkning kan komma att äga rum när särskilda skäl föreligger. Endast om det framstår som sannolikt att någon jämkning av betalningsskyldigheten inte kommer att medges får betalningssäkring beslutas i fråga om fordringen.

6 §

Paragrafen saknar motsvarighet i utredningsförslaget. I lagrummet föreskrivs att rätten, om fara är i dröjsmål, omedelbart får besluta om betalningssäkring att gälla till dess annorlunda förordnas.

I mål om betalningssäkring skall bestämmelserna i FPL tillämpas i den mån inte avvikande bestämmelser har meddelats (1 och 2 §§ FPL). I förevarande och följande paragrafer föreslås regler som avviker från FPL:s bestämmelser.

Den i lagrummet föreslagna regeln skall ses mot bakgrund av bestämmelserna i 10 och 18 §§ FPL om kommunikation med part.

I 10 § FPL föreskrivs att ansöknings- eller besvärshandling eller annan handling, varigenom mål anhängiggörs, och det som hör till den skall tillställas motpart eller annan mot vilken åtgärd ifrågasätts. Denne skall därvid beredas tillfälle att yttra sig. Undantag från denna regel får ske bl. a. om det kan befaras att underrättelsen skulle avsevärt försvåra genomförandet av beslutet i målet.

18 § FPL innehåller bestämmelser om att part innan målet avgörs skall ha fått kännedom om det som har tillförts målet genom annan än honom själv och ha fått tillfälle att yttra sig över det. Undantag häriifrån får göras på samma grunder som enligt 10 § FPL.

Bestämmelserna i 10 och 18 §§ FPL om kommunikation gäller i mål om betalningssäkring. Det ligger i sakens natur att undantagsreglerna ofta kommer att behöva tillämpas i dessa mål på grund av risken att gäldenären skall föra undan sin egendom. Redan den omständigheten att fara föreligger att en viss del av den egendom, som kan komma att tas i anspråk genom betalningssäkring, undanskaffas kan vara tillräckligt skäl för att underlåta kommunikation. Säkerhetsåtgärden skulle i många fall förfela sitt syfte om beslutet föregicks av kontakt med gäldenären. Är förhållandena däremot sådana att någon fara för att verkställigheten skulle avsevärt försvåras inte kan anses föreligga skall underrättelse naturligtvis ske enligt huvudregeln. Därigenom kan man undvika att gäldenären senare motarbetar verkställigheten. Denne får också möjlighet att i ett tidigt skede ställa säkerhet för fordringen och på så sätt undvika säkerhetsåtgärden.

I vissa fall kan förhållandena vara sådana, att det är angeläget att höra gäldenären beträffande någon omständighet som är av betydelse i målet trots att skäl mot kommunikation föreligger. Rätten bör då ha möjlighet att meddela ett interimistiskt beslut om betalningssäkring utan föregående kommunikation. Sedan beslutet har verkställts kan gäldenären beredas tillfälle att yttra sig i målet.

I FPL saknas generella bestämmelser om interimistiska beslut. Enligt 28 § FPL kan domstol, som har att pröva besvär, förordna att det överklagade beslutet, om det annars skulle lända till ofterrättelse omedelbart, tills vidare inte skall gälla och även i övrigt förordna rörande saken. Någon motsvarande bestämmelse finns emellertid inte i fråga om mål som anhängiggörs genom

ansökan eller underställning. Däremot finns regler om interimistiska beslut i vissa specialförfattningar på förvaltningsrättens område.

Genom förevarande paragraf öppnas möjlighet för rätten att meddela interimistiskt beslut i mål om betalningssäkring. Härigenom kan i många fall undvikas att målet slutligt avgörs utan att gäldenärens uppgifter har kunnat beaktas.

Interimistiskt beslut om betalningssäkring verkställs enligt samma regler som gäller i fråga om slutligt beslut. Genom verkställigheten erhåller det allmänna förmånsrätt i den ianspråktaga egendomen. Följer slutligt beslut om betalningssäkring på ett interimistiskt beslut som har verkställts är förnyad verkställighet nödvändig endast i den mån det slutliga beslutet avviker från det tidigare. Eftersom det allmännas förmånsrätt är knuten till tidpunkten för verkställighet av det interimistiska beslutet bör detta självfallet inte hävas eller förklaras ej längre gälla genom det slutliga beslutet.

7 §

I paragrafen, som i sakligt hänseende motsvarar 4 § i utredningsförslaget, föreskrivs att beslut om betalningssäkring skall hävas i den mån skäl för beslutet inte längre föreligger eller beslutet av annan anledning inte längre bör kvarstå.

I lagrummet behandlas till en början den situation som uppkommer när de skäl som har legat till grund för beslutet om betalningssäkring inte längre är för handen. Omständigheter kan t. ex. inträffa efter beslutstillfället som medför att gäldenärens ekonomiska förhållanden förbättras i så hög grad att någon påtaglig risk för utebliven betalning inte längre föreligger. Det kan också vara så att kronofogdemyndigheten har mottagit erbjuden säkerhet för betalning av fordringen. Under en fortlöpande revision kan vidare material ha kommit fram som visar att den betalningssäkrade fordringen är för stor. Avkortning av skatten eller avgiften kan även ha ägt rum efter bifall till besvärstalan.

I nu angivna fall skall beslutet om betalningssäkring hävas i sin helhet eller beträffande den del där säkerhetskravet har bortfallit. I sistnämnda fall kommer det tidigare fattade beslutet att avse den fordran som kvarstår. Något nytt beslut om betalningssäkring skall således inte meddelas i detta fall. Har det tidigare beslutet verkställts, gäller den förmånsrätt som därvid har uppkommit även i fråga om delfordringen från den dag då det ursprungliga beslutet verkställdes.

Det ankommer på allmänna ombudet att göra framställning till länskat-terätten om hävning av beslutet om betalningssäkring när han får kännedom om att skälen för beslut har bortfallit.

Beslut om betalningssäkring skall vidare hävas när beslutet av annan anledning än nu har sagts inte längre bör kvarstå. Därmed avses främst det fallet att gäldenären vid verkställigheten visar sig sakna utmättningsbar egendom. Är det uppenbart att han saknar egendom som kan tas i anspråk

eller har han under betalningssäkringsed uppgivit att han saknar sådan egendom skall beslutet om betalningssäkring hävas. Fråga om hävning av beslut om betalningssäkring på den grund att gäldenären saknar utmättningsbar egendom uppkommer i regel endast i samband med verkställigheten av beslutet. Av naturliga skäl kan först då konstateras om en sådan situation är för handen. Om i något fall före verkställigheten kan slås fast att gäldenärens tillgångar inte kan tas i anspråk bör emellertid även detta förhållande leda till att beslutet hävs.

Det bör i detta sammanhang påpekas att den omständigheten att utmätning följer på verkställd betalningssäkring naturligtvis inte skall medföra att beslutet om betalningssäkring hävs. Om beslutet hävdes skulle nämligen den förmånsrätt som det allmänna har erhållit på grund av betalningssäkring i den ianspråktagna egendomen gå förlorad.

8 §

Paragrafen, som motsvarar 5 § i utredningens förslag, innehåller bestämmelser om hur gäldenären skall underrättas om beslut om betalningssäkring.

Bestämmelser om underrättelse om beslut finns i 31 § FPL. Enligt detta lagrum skall beslut varigenom rätten avgör målet tillställas part genom handling som fullständigt återger beslutet och skiljaktig mening, där sådan har förekommit. Beslut som kan överklagas skall, enligt samma bestämmelse, dessutom innehålla upplysning om vad den skall iaktta som vill anföra besvär över beslutet. Krävs särskilt tillstånd för prövning av besvär till regeringsrätten, skall kammarrättens beslut innehålla uppgift härom och om de grunder på vilka sådant tillstånd meddelas.

I 31 § FPL behandlas endast beslut varigenom rätten avgör målet. I vad mån beslut, som inte innebär att målet avgörs, skall tillställas part framgår inte av FPL. Denna fråga får avgöras från fall till fall och med ledning av de allmänna principerna om kommunikation i FPL.

Bestämmelserna om underrättelse om beslut i FPL gäller i princip beträffande beslut om betalningssäkring. På grund av åtgärdens karaktär föreslås emellertid i förevarande lagrum dels att beslut om betalningssäkring skall delges gäldenären, dels att delgivningen i vissa fall får anstå till dess att beslutet verkställs.

Delgivning av beslut om betalningssäkring, såväl interimistiskt som slutligt beslut, skall ske enligt bestämmelserna i delgivningslagen (1970:428). Härav följer bl. a. att det ankommer på rätten att ombesörja delgivningen.

I motiveringen till 6 § i det remitterade förslaget har angetts att i enlighet med reglerna i FPL kommunikation med part i mål om betalningssäkring får underlåtas om det kan befaras att verkställigheten skulle allvarligt försvåras därigenom. Av samma skäl föreslås i förevarande lagrum att delgivning med gäldenären av beslutet i sådana fall får anstå till förrättning för verkställighet. I avsaknad av den nu föreslagna regeln skulle gäldenären i många fall få möjlighet att omintetgöra verkställigheten.

10.1.3 Verkställighet

9 §

Paragrafen motsvaras i huvudsak av 11 § i utredningsförslaget.

Lagrummets *första stycke* innehåller bestämmelse om att beslut om betalningssäkring får verkställas genast. Därmed avses att verkställighet får äga rum oberoende av att gäldenären har anfört besvär mot beslutet eller att besvärstiden ännu inte har löpt ut. Bestämmelsen bör ses mot bakgrund av betalningssäkringens karaktär av säkerhetsåtgärd. Det skall påpekas att kammarrätt och regeringsrätten enligt 28 § FPL äger förordna att vidare åtgärd för verkställighet inte får ske.

I paragrafens *andra stycke* föreskrivs att verkställighet skall begäras hos kronofogdemyndigheten av allmänna ombudet.

Sedan beslut angående betalningssäkring har meddelats ankommer det på allmänna ombudet att sörja för att det verkställs. Det ligger i sakens natur att begäran om verkställighet bör göras utan onödigt dröjsmål.

Verkställigheten av beslut om betalningssäkring ankommer i princip på kronofogdemyndighet. Vissa särskilda uppgifter under förfarandet åvilar dock överexekutor. Myndigheternas behörighet framgår av att betalningssäkring skall verkställas enligt de föreskrifter som gäller om utmätning för fordringen (jfr 10 och 11 §§).

10 §

Paragrafen, som i huvudsak motsvaras av 7 § i utredningens förslag, reglerar verkställigheten av beslut om betalningssäkring.

Enligt paragrafen skall i fråga om verkställigheten tillämpas vad som gäller om utmätning för fordringen. Verkställigheten får dock inte äga rum i avlöning eller annan förmån som avses i 67 a och 67 d §§ UL förrän dagen efter det att den har utbetalats. Vid verkställigheten skall inte heller bestämmelserna i 91 a § 3–5 mom. och 91 b § UL samt vad 69 § UL och 5 § lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom, FfL, innehåller om talan vid domstol tillämpas.

Beslut om betalningssäkring skall således i princip verkställas i den ordning och enligt de villkor som gäller vid utmätning för den fordran, vars betalning beslutet avser att säkerställa. Genom denna ordning kommer bl. a. bestämmelser i skilda författningar om hinder mot utmätning av viss egendom att bli tillämpliga vid betalningssäkring. Detta gäller även beträffande regler om genomförande av förrättningen. Däremot innebär denna hänvisning inte att de rättsverkningar som är knutna till utmätning även skall inträda vid betalningssäkring.

Hänvisningen till reglerna om utmätning för skatt medför att kronofogdemyndighet i princip skall vidta alla verkställighetsåtgärder vid betalningssäkring. Under vissa förutsättningar kan dock delar av verkställigheten ankomma på överexekutor. Så är fallet om ianspråktagen lös egendom skall

säljas enligt bestämmelserna i 11 § andra meningen. Detsamma är förhållandet i fråga om sådana åtgärder som avser förvaltning av ianspråktagen fast egendom. Detta är i överensstämmelse med vad som gäller i fråga om förvaltning av utmätt fast egendom (jfr 6–10 §§ FiL).

Behörig kronofogdemyndighet är den som har att svara för indrivningen av den aktuella fordringen om denna restförs (jfr 56 § UL). Föreskrifter som medför att verkställigheten av betalningssäkring samordnas med en eventuellt kommande indrivningsverksamhet bör utfärdas i administrativ ordning.

Bestämmelser om utmätning för skatt finns i 59 och 60 §§ UBL. Dessa tar i första hand sikte på skatt, som räknas upp i 1 § första stycket UBL samt kvarskatteavgift, restavgift, tilläggsavgift och ränta enligt samma lag. Genom hänvisningar i skilda skatte-, tull- och avgiftsförfattningar till UBL:s regler om indrivning blir bestämmelserna om utmätning emellertid tillämpliga även i fråga om dessa fordringar. Exempel på sådan reglering finns i 48 § ML, 28 § FKL, 21 § TuL, 53 § AGL, 30 § AVGL, 24 § lagen om prisreglering på jordbrukets område och 15 § lagen om prisreglering på fiskets område. Även om en skatte- eller avgiftsförfattning saknar hänvisning till UBL:s bestämmelser om indrivning av skatt blir reglerna om utmätning tillämpliga på grund av 64 § UBL. I denna paragraf föreskrivs nämligen att en staten tillkommande fordran, som får tas ut genom utmätning utan föregående dom, drivs in i samma ordning som skatt enligt UBL. De skatte- eller avgiftsförfattningar som inte har nämnts i det föregående innehåller med ytterst få undantag bestämmelser av sådan innebörd.

Bestämmelserna om utmätning för skatt gäller även beträffande fordran mot arbetsgivare enligt 77 § UBL samt mot den som företräder juridisk person, enligt 77 a § samma lag, 48 a § ML och 27 a § FKL.

Bestämmelserna om utmätning för skatt innebär i korthet följande.

Vid utmätning för skatt skall – med vissa förbehåll i fråga om bl. a. tidsfristerna vid utmätningförrättning och vid försäljning av utmätt egendom – UL:s föreskrifter om jäv mot utmättningsman, om verkställighet av utmätning och vad därvid må undantagas, om utmätt egendoms försäljning, om fördelning av medel som till följd av utmätning har inlutit samt om klagan över utmättningsmans förfarande lända till efterrättelse.

Mot bakgrund av att bestämmelserna vid utmätning för skatt i princip är tillämpliga vid verkställighet av beslut om betalningssäkring, skall här göras en översiktlig genomgång av förfarandet vid verkställighet av beslut om betalningssäkring.

Innan förrättningen påbörjas skall förrättningsmannen pröva, om begäran om verkställighet kan bifallas. Prövningen är i regel endast av formell art. I vissa fall kan omständigheter ha inträffat som medför att verkställighet inte får äga rum. Så är t. ex. fallet om fordringsförhållandet har upphört på grund av betalning, preskription eller liknande omständighet.

Har gäldenären försatts i konkurs får egendom som hör till konkursboet

inte tas i anspråk för betalningssäkring. Detta får anses följa av betalningssäkringens karaktär av säkerhetsåtgärd med syfte att trygga en kommande utmätning (jfr 23 § konkurslagen (1921:225), KKL). Enligt ett i detta sammanhang framlagt förslag till ändring i 14 § ackordslagen (1970:847) får inte heller, sedan förhandling om offentligt ackord har beslutats, betalningssäkring äga rum innan ackordsfrågan har blivit avgjord för fordran, som har uppkommit före tidpunkten för beslutet.

Föremål för verkställigheten är gäldenärens fasta och lösa egendom. Med fast egendom förstås vad som är att räkna som sådan enligt 1 och 2 kap. jordabalken, JB. Med fast egendom likställs tomträtt (jfr 13 kap. 26 § JB).

Lös egendom är lösören samt fordringar och andra rättigheter. Till rättighet hänförs bl. a. aktie, andel i dödsbo, immaterialrättighet, pantbrev, andel i handelsbolag.

Hinder mot att ta gäldenärens egendom i anspråk genom betalningssäkring föreligger om egendomen inte får överlåtas eller om förbud mot utmätning har meddelats i lag.

I 66 § 1 mom. UL anges tre anledningar till att egendom inte får överlåtas, nämligen egendomens beskaffenhet, föreskrift i gåva eller testamente eller överlåtelsehinder på "annan emot envar gällande grund".

Exempel på egendom som på grund av sin beskaffenhet inte får överlåtas är rätten till familjerättsliga underhållsbidrag som inte är förfallna till betalning.

I 68 § 6 mom. UBL föreskrivs att fordran på skatt eller ränta, som skall återbetalas enligt UBL inte får överlåtas särskilt innan beloppet kan lyftas. Detta förbud utgör enligt uttrycklig föreskrift inte hinder mot utmätning men bestämmelsen innehåller viss begränsning i rätten att utmäta fordran på överskjutande preliminär skatt. Beträffande fordran på överskjutande ingående mervärdeskatt föreligger enligt 49 § ML emellertid ett absolut förbud mot utmätning.

Även om viss egendom får överlåtas, kan den vara undantagen från utmätning genom uttryckligt förbud i lag. De centrala bestämmelserna om förbud mot utmätning finns i 66 § UL. Genom dessa bestämmelser skyddas från utmätning bl. a. rätten till pension eller livränta och till skadestånd. I vissa andra författningar finns intagna liknande förbud (t. ex. 20 kap. 6 § lagen om allmän försäkring och 6 kap. 7 § lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring).

Slutligen skall vid verkställighet av beslut tas undan vad gäldenären för det dagliga livet behöver för sig och sin familj, för arbete eller yrkesutbildning samt till sitt och sin familjs uppehälle under den närmaste tiden enligt reglerna om beneficium i 65 § UL. Bestämmelserna är i princip inte tillämpliga beträffande gäldenär som är juridisk person.

En särskild fråga i detta sammanhang är i vilken utsträckning överlåtelse av egendom hindrar att egendomen tas i anspråk genom betalningssäkring för fordran som riktar sig mot överlåtaren.

När det gäller lös egendom i allmänhet är förvärvaren skyddad mot överlåtarens borgenärer sedan egendomen har övergått i hans besittning, sekundogäldenär har denuncierats eller annan liknande åtgärd har vidtagits. I fråga om fast egendom inträder skyddet mot överlåtarens borgenärer genom överlåtelseavtalet medan överlåtelse av skepp enligt 19 § sjölagen (1891:35 s.1) blir skyddad genom att förvärvaren söker inskrivning av sitt fång eller skeppet anmäls för avregistrering.

Enligt gällande lag hindrar inte en icke sakrättsligt skyddad överlåtelse att egendomen utmäts för överlåtarens skuld. Däremot är det i viss mån tveksamt om överlåtelsen hindrar att egendomen beläggs med kvarstad. I ett hovrättsfall har den ståndpunkten intagits att förvärvaren är skyddad mot kvarstad för överlåtarens skuld redan genom överlåtelseavtalet (SvJT 1925 rf. s. 56). Samma mening har sedermera kommit till uttryck vid lagrådets behandling av förslag till ändringar i sjölagen (prop. 1973:42 s. 555). Lagrådets uppfattning delades emellertid inte av departementschefen. Denne ansåg att kvarstad för överlåtarens gäld borde kunna äga rum så länge förvärvaren inte hade sökt inskrivning och att kvarstaden borde erhålla den verkan att köparen skulle få vika och dennes inskrivningsansökan skulle avslås (prop. 1973:42 s. 615). I doktrinen har olika uppfattningar hävdats i denna fråga. Bl. a. har den meningen uttalats att nyss nämnda hovrättsdom inte torde vara efterföljansvärd. Enligt denna uppfattning kan på goda grunder ifrågasättas om inte kvarstadsborgenär åtnjuter företräde framför den som tidigare från gäldenären har förvärvat egendom (lösöre) som ej traderats och ej heller rätteligen lösöre köpsbehandlats (Karlgrén i SvJT 1956 s. 250 not 20).

I den nyligen beslutade lagrådsremissen med förslag till utsökningsbalk har i förevarande hänseende kvarstad likställts med utmätning. Meningen är att kvarstad skall hindra att den ofullgångna överlåtelsen fullbordas och får sakrättslig verkan mot överlåtarens borgenärer (se 16 kap. 13 § och motiven därtill).

Enligt förevarande paragraf skall i fråga om verkställigheten av beslut om betalningssäkring gälla vad som är föreskrivet om utmätning för fordringen. Av denna hänvisning följer att även i nu nämnda hänseende samma regler skall tillämpas som vid utmätning. Verkställighet kan således äga rum i egendom som har överlåtits såvida inte överlåtelsen har blivit sakrättsligt skyddad. Syftet med betalningssäkring – att säkerställa att gäldenärens egendom kan tas i anspråk vid kommande utmätning – skulle annars kunna förfelas.

Innan beslutet om betalningssäkring verkställs skall i regel underrättelse om målet sändas till gäldenären. Sådan underrättelse bör lämnas så tidigt att gäldenären ges möjlighet att bevaka sin rätt (jfr 59 § 1 mom. UL). Är det risk att gäldenärens egendom förs undan eller förstörs eller är saken eljest brådskande behöver han inte underrättas (jfr 59 § 2 mom. UL). Det ligger i sakens natur att underrättelse om verkställigheten i många fall kommer att underlåtas på grund av faran för att gäldenären skall vidta obehöriga åtgärder.

Verkställigheten hindras inte av gäldenärens frånvaro vid förrättningen om det inte anses nödvändigt att gäldenären får tillfälle att yttra sig (60 § UL). Om han inte är närvarande kan förrättningsmannen anmoda bl. a. make eller annan som har hand om den egendom, i vilken verkställighet kan komma i fråga, att närvara vid förrättningen. Gäldenärens frånvaro vid förrättningen kan stundom medföra att oklarhet uppkommer angående dennes äganderätt till egendomen. Även om han är närvarande kan det någon gång förekomma att förrättningen inte genast kan genomföras. Förrättningsmannen har då möjlighet att uppskjuta verkställigheten men säkerställa denna genom att ta vård om egendomen (60 a § UL). Han kan också meddela besittaren föreskrifter för egendomens förvaring och meddela sådana förbud som avses i 74 § 2 mom., 75 § 2 mom. eller 91 a § 2 mom. UL. Gäldenären skall skyndsamt underrättas om åtgärd enligt 60 a § UL om han inte är närvarande när den har vidtagits. Verkställighet måste vidare ske snarast och senast inom 14 dagar från det åtgärden vidtogs. I annat fall skall den hävas.

Åtgärd enligt 60 a § UL innebär förbud för gäldenären att till men för det allmänna förfoga över egendomen. Därmed torde avses såväl faktiska som rättsliga förfoganden. Åtgärd enligt 60 a § UL medför inte förmånsrätt. Åtgärden kommer därför i praktiken sällan till användning vid utmätning. Inte heller vid betalningssäkring torde åtgärden komma att användas annat än i undantagsfall.

Vid förrättningen skall i första hand tas i anspråk egendom som kan användas till fordringens betalning med minsta kostnad, förlust eller annan olägenhet för gäldenären (jfr 62 § UL).

Om beslut om betalningssäkring och utmätning verkställs mot samma gäldenär bör olika egendomsobjekt om möjligt tas i anspråk.

Att egendom är belagd med kvarstad eller omfattas av skingringsförbud hindrar inte att den tas i anspråk för betalningssäkring.

Sedan förrättningsmannen har bestämt vilken egendom som skall omfattas av åtgärden skall egendomen förklaras vara ianspråktagen genom betalningssäkring. Beslutet skall antecknas i protokoll.

Lös egendom skall därefter säkras och värderas. I regel skall egendomen säkras genom att förrättningsmannen tar den om hand och för den från platsen. Vid utmätning i allmänna mål brukar emellertid ofta lösören lämnas kvar hos gäldenären om detta anses lämpligt. En förutsättning är att så kan ske under betryggande former. Motsvarande skall gälla vid betalningssäkring. Om egendomen inte tas om hand skall den förses med märke som utvisar, att den är föremål för betalningssäkring, eller sättas i förseglat förvar (jfr 74 § 1 mom. UL).

Om tredje man innehar gäldenärens lösa egendom med rätt att behålla den skall han meddelas förbud att utlämna egendomen till annan än förrättningsmannen (jfr 74 § 2 mom. UL).

Fordran eller rättighet på grund av löpande papper säkras genom att handlingen tas om hand av förrättningsmannen (jfr 75 § 1 mom. UL). Detta

förfarande skall även tillämpas när pantbrev i fast egendom eller skepp skall tas i anspråk genom betalningssäkring (jfr 91 a § 1 och 2 mom. UL). Bestämmelserna i 91 a § 3-5 mom. och 91 b § UL om åtgärder efter det att pantbrevet har tagits i förvar eller efter det att förbud har meddelats för annan än ägaren att utlämna pantbrevet utan tillstånd av utmätningssman är däremot inte tillämpliga vid betalningssäkring. Detta framgår av undantagsbestämmelserna i förevarande lagrum.

Grundar sig fordringen på enkelt skuldebrev eller kontrakt skall även i detta fall handlingen om möjligt tas om hand men dessutom skall sekundogäldenären meddelas förbud att betala till annan än kronofogdemyndigheten (jfr 75 § 2 mom. UL).

I 77 § UL föreskrivs när utmätning av lös egendom är fullbordad. Regler härom finns även i 91 a § 2 mom. UL. Vissa åtgärder skall därvid ha vidtagits. Från denna tidpunkt har borgenären förmånsrätt i den utmäta egendomen. Motsvarande skall gälla vid verkställd betalningssäkring enligt 14 § i förevarande förslag samt ett i detta sammanhang framlagt förslag till ändring av 8 § förmånsrättslagen (1970:979), FRL.

Betalningssäkring i fast egendom går till på så sätt att förrättningsmannen förklarar egendomen ianspråktagen genom åtgärden. Härigenom är verkställigheten fullbordad och medför förmånsrätt (jfr 83 § 1 mom. UL). Underrättelse om förrättningen bör lämnas till inskrivningsmyndigheten och överexekutor. Föreskrifter härom bör meddelas i administrativ ordning (jfr 46 § utsökningskungörelsen (1971:1098), USK).

Sedan fastighet har tagits i anspråk åligger det fastighetsägaren att på anmodan vidta vissa åtgärder. Bl. a. skall han överlämna pantbrev som han innehar. Därefter får pantbrevet inte pantförskrivas utan överexekutors tillstånd (jfr 4 § FfL).

Att fastighet har tagits i anspråk för betalningssäkring hindrar inte att fastighetsägaren har kvar åtskilliga befogenheter beträffande fastigheten. I regel får han sitta kvar och tillgodogöra sig normal avkastning av denna. Han får emellertid inte minska dess värde genom att överlåta tillbehör eller genom att – annat än till husbehov – avverka skog, bedriva grus- eller stentäkt eller på annat sätt utnyttja naturtillgångar eller förändra fastigheten (jfr 6 § FfL).

Vid betalningssäkring av fartyg eller gods i fartyg, av luftfartyg och intecknade reservdelar till detta eller av ägarhypotek i luftfartyg eller intecknade reservdelar till sådant fartyg gäller de särskilda föreskrifter som är tillämpliga vid utmätning i motsvarande situationer (jfr 73 § 2 mom., 74 § 3 mom. och 77 § 2 mom. UL). Även i dessa fall bör föreskrifter om underrättelse till registermyndighet och överexekutor ges i administrativ ordning (jfr 47 § USK).

Enligt förevarande paragraf får betalningssäkring inte verkställas i lön, pension m. m. förrän dagen efter det att den har utbetalats. Verkställighet i inestående lön, pension m. m. förutsätter ofta en omfattande utredning om gäldenärens personliga och ekonomiska förhållanden för att det utmätningss-

I andra meningen föreslås en undantagsregel av innebörd att försäljning får ske enligt bestämmelserna i 183 § 3 mom. UL om försäljning av lös egendom som är föremål för kvarstad. Hänvisningen innebär att om lös egendom, som har tagits i anspråk genom betalningssäkring, är underkastad förskämning eller snar förstörelse eller kan antas hastigt falla i värde får egendomen säljas. Ytterligare en grund för försäljning är att egendomen drar alltför kostsam vård. Vid försäljningen skall bestämmelserna i 183 § 3 mom. UL tillämpas.

Pengar som har tagits i anspråk eller medel som har influtit får inte användas till betalning av fordringen.

Exempel på fall där penningmedel inflyter är att kontanta medel tas i anspråk genom betalningssäkring eller betalning sker för fordran som har tagits i anspråk eller likvid inflyter vid försäljning i enlighet med undantagsregeln i förevarande paragraf.

Vid försäljning enligt denna paragraf skall vad som erhållits i likvid insättas på konto i enlighet med vad som för motsvarande fall gäller i utsökningssmål (jfr 160 § UL). Betalningssäkringen omfattar därefter denna likvid. Någon redovisning till uppbördsmyndighet skall inte äga rum förrän skatten, tullen eller avgiften har fastställts och utmätning har skett.

12 §

I paragrafen föreskrivs att i fråga om talan mot beslut som rör verkställigheten gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i UL om klagan över utmätningssmannas förfarande och över utslag i utsökningssmål med det undantag att talan mot kronofogdemyndighets beslut inte är inskränkt till viss tid. Paragrafen motsvaras av 16 § i utredningsförslaget.

Talan mot beslut på verkställighetsplanet följer en annan ordning än den som gäller vid besvär mot beslut angående betalningssäkring. I överensstämmelse med att verkställigheten skall ske enligt de föreskrifter som gäller vid utmätning för fordringen i fråga, meddelas i förevarande paragraf som huvudregel bestämmelser om att reglerna för klagan över utmätningssmannas förfarande i allmänhet skall vara tillämpliga. Därmed avses att reglerna i 10 kap. UL i princip skall tillämpas. Talan är emellertid inte tidsmässigt begränsad.

Vissa åtgärder på verkställighetsplanet, framför allt de som rör fastighet (jfr 4 § och 6–10 §§ FFL), skall beslutas av överexekutor. Klagan över åtgärd som har beslutats av överexekutor följer reglerna om klagan över utslag i utsökningssmål. Detta innebär bl. a. att besvären avgörs av hovrätt. Härvid skall föreskrivna bestämmelser om klagotid iakttas.

10.1.4 Rättsverkan

13 §

I paragrafen föreskrivs att gäldenären inte får överlåta egendom som har tagits i anspråk genom betalningssäkring eller till skada för det allmänna förfoga över egendomen på annat sätt. Paragrafen motsvarar närmast 12 § i utredningsförslaget.

I gällande lagstiftning saknas föreskrifter om gäldenärens förfoganderätt över lös egendom som är utmätt eller belagd med kvarstad. Det framstår emellertid som uppenbart att gäldenären inte får vidta sådana åtgärder med egendomen som kränker borgenärens intresse. I fråga om fast egendom finns dock vissa bestämmelser om inskränkningar i gäldenärens förfoganderätt över egendom som har förklarats utmätt (6–10 §§ FfL).

Enligt förevarande paragraf medför ett verkställt beslut om betalningssäkring att gäldenärens förfoganderätt över den ianspråktagna egendomen inskränks. Från den tidpunkt då förrättningsmannen har förklarat att han har tagit viss egendom i anspråk genom betalningssäkring förbjuds gäldenären att överlåta egendomen eller till skada för det allmännas intressen på annat sätt genom faktiska eller rättsliga dispositioner förfoga över egendomen.

Att förbudet mot överlåtelse är undantagslöst har sin grund i att betalningssäkringen skall följas av utmätning i egendomen när exekutionstitel mot gäldenären föreligger. Utmätning kan emellertid inte ske på grund av sådan exekutionstitel, om egendomen har övergått till ny ägare. En ordning som medger överlåtelse bara den inte är till skada för det allmänna skulle i onödan komplicera förfarandet vid utmätning efter betalningssäkring eftersom en särskild process vid allmän domstol skulle bli nödvändig.

Då det gäller gäldenärens förfogande över egendomen på annat sätt än genom överlåtelse uppkommer inte samma svårigheter i fråga om exekutionstitel när egendomen skall utmätas. Eftersom egendomen är kvar i gäldenärens ägo kan utmätning alltid ske på grund av exekutionstitel mot denne. Inskränkningen i gäldenärens förfoganderätt har därför kunnat begränsas till de fall, då skada uppkommer för det allmänna. Sådan skada uppkommer bl. a. när förfogandet medför en förmånsrätt i egendomen som äger företräde vid utmätning eller konkurs framför det allmännas förmånsrätt på grund av betalningssäkringen. Det sagda innebär följande.

Lös egendom som har tagits i anspråk genom betalningssäkring får inte pantsättas. En pantsättning med förbehåll om företräde för det allmännas rätt på grund av betalningssäkring torde dock kunna tillåtas. Härigenom kan det bli möjligt för gäldenären att skaffa medel till betalning av skattefordringen. Företagsinteckning får meddelas i den ianspråktagna egendomen. Sådan inteckning ger förmånsrätt efter betalningssäkringen om den söks sedan denna har verkställts och är följaktligen inte till skada för det allmännas rätt. Säkerhetsåtgärden hindrar inte heller att gäldenären använder egendom, som har kvarlämnats i hans vård, på normalt sätt om egendomens värde inte

minskas utöver normal förslitning. Nyttjande som innebär konsumtion är dock inte tillåten.

Enligt en i förevarande sammanhang föreslagen ändring i 283 § sjölagen får inteckning inte meddelas i registrerat skepp eller skeppsbygge eller andel däri eller villkorlig äganderätt därtill, om egendomen är föremål för betalningssäkring eller blir föremål för sådan åtgärd samma inskrivningsdag som inteckningen sökes. Förslaget knyter i detta avseende an till vad som gäller när sådan egendom är föremål för kvarstad, skingringsförbud eller utmätning. Gällande ordning har såvitt avser utmätning sin bakgrund i internationella överenskommelser på sjödomsrådet.

Vad nu har sagts i fråga om inteckning i registrerat skepp m. m. skall även gälla beträffande luftfartyg eller lott däri eller till luftfartyg hörande intecknade reservdelar. Detta framgår av en i förevarande sammanhang föreslagen ändring i 12 § lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg.

Vad gäller fast egendom utgör förfogandeinskränkningen generellt sett inte något hinder mot att inteckna fastighet eftersom verkställd betalningssäkring har företräde framför senare sökt fastighetsinteckning. Verkställd betalningssäkring i del av fastighet föreslås emellertid utgöra hinder mot inteckning i den ianspråktaga fastigheten. Förslaget stämmer överens med vad som i detta avseende gäller beträffande fastighet som är utmätt till viss del. Den föreslagna bestämmelsen är intagen i 22 kap. 3 § JB.

Har betalningssäkring verkställts i fastighet, är gäldenären skyldig att på anmodan överlämna pantbrev som han innehar. Därefter får pantbrevet inte pantförskrivas utan överexekutors tillstånd.

Gäldenären har kvar åtskilliga faktiska befogenheter beträffande ianspråktagen fastighet. I regel får han sitta kvar och tillgodogöra sig normal avkastning av denna. Han får emellertid inte minska dess värde genom att överlåta tillbehör eller upplåta rättighet som går utöver hans egna befogenheter beträffande egendomen.

Förbudet för gäldenär att överlåta ianspråktagen egendom eller att till skada för det allmänna förfoga på annat sätt över sådan egendom blir straffsanktionerat genom bestämmelserna i 17 kap. 13 § brottsbalken, BrB, om ansvar för den som bryter mot förbud att sälja eller skingra gods. Paragrafen, som också innehåller regler om straffansvar för den som rubbar gods som har blivit satt i kvarstad, utmätt eller beslagtaget, föreslås i denna del utvidgad till att omfatta även egendom som har tagits i anspråk genom betalningssäkring. Sådana förfaranden kommer således att beivras som överträdelse av myndighets bud.

En särskild fråga är om en överlåtelse eller annan rättshandling som strider mot förfogandeförbudet i 13 § kan åberopas av den mot vilken rättshandlingen har företagits. Frågan bör i princip bedömas i överensstämmelse med vad som kan antas gälla i fall då gäldenär förfogar över egendom, som är föremål för kvarstad eller skingringsförbud, i strid mot det förfogandeförbud som följer av sådan säkerhetsåtgärd. Även förhållandet efter utmätning bör

uppmärksammas. Till närmare belysning av det sagda kan följande framhållas.

Förfogandeförbudet i 13 § riktar sig i första hand mot gäldenären men får anses gälla även en tredje man, i förhållande till vilken åtgärd vidtas i strid mot förbudet. Överlåtelse av egendom som har tagits i anspråk genom betalningssäkring, upplåtelse av handpanträtt i egendomen eller annan liknande åtgärd blir alltså i princip ogiltig. Vissa undantag härifrån gäller emellertid.

Överlåter gäldenären lösöre, som är föremål för betalningssäkring, kan förvärvaren göra ett godtrosförvärv under samma förutsättningar som i allmänhet gäller för sådant förvärv (se betänkandet SOU 1965:14 Godtrosförvärv av lösöre). Detsamma gäller förvärv av panträtt i lösöre. Vad nu har sagts gäller även i fråga om överlåtelse eller pantsättning av löpande skuldebrev och vissa andra därmed jämställda handlingar (jfr 10 och 14 §§ lagen (1936:81) om skuldebrev).

Beträffande skepp och skeppsbygge föreskrivs i 20 § första stycket sjölagen att om sådan egendom har förvärvats genom överlåtelse från någon som inte var rätt ägare, förvärvet dock skall gälla, om överlåtarens åtkomst var inskriven när egendomen överläts och om förvärvaren har sökt inskrivning och därvid varken har insett eller bort inse att överlåtarens inte var rätt ägare. Det sagda har motsvarande tillämpning i fråga om förvärv genom överlåtelse från någon som var rätt ägare men på grund av förvärvsvillkor saknade rätt att förfoga över egendomen genom överlåtelser. Enligt andra stycket i paragrafen inträder dock inte godtrosförvärv, om samma inskrivningsdag som inskrivning söks för förvärvet ärende tas upp om inskrivning eller annan införing i registret av omständighet varav bristen i överlåtarens förfoganderätt beror eller om anteckning i registret att talan har väckts om hävning eller återgång av förvärv av egendomen eller om bättre rätt till denna. Det har ansetts att 20 § skall ha analog tillämpning då ett kvarstadsbelagt skepp eller skeppsbygge överläts av gäldenären (prop. 1973:42 s. 248 f. och 556). I enlighet härmed bör paragrafen tillämpas analogt även i fråga om överlåtelse av skepp eller skeppsbygge som har tagits i anspråk genom betalningssäkring. Det innebär att den som förvärvar skepp eller skeppsbygge som är föremål för betalningssäkring har företräde framför betalningssäkringsborgenären, om han är i god tro när han söker inskrivning för sitt förvärv och om ärende om anteckning i registret av betalningssäkringen inte tas upp senast på den inskrivningsdag då ansökningen görs.

I fråga om godtrosförvärv av fast egendom föreskrivs i 18 kap. 1 § JB att om sådan egendom har förvärvats genom överlåtelse och överlåtarens inte var rätt ägare till egendomen på den grund att hans eller någon hans företrädares åtkomst var ogiltig eller av annat skäl inte gällde mot rätte ägaren, förvärvet likväl är giltigt, om lagfart på egendomen vid överlåtelserna var beviljad för överlåtarens och om förvärvaren vid överlåtelserna eller, när egendomen därefter har överlåtits till annan, denne vid sitt förvärv varken ägde eller hade

bort äga kännedom om att överlåtaren inte var rätt ägare. Bestämmelsen torde ha motsvarande tillämpning i fall då överlåtarens rätt att förfoga över egendomen är inskränkt på sätt som avses i 20 kap. 14 § JB (jfr 18 kap. 8 §; se prop. 1970:20 del A s. 280). Den situationen att gäldenären överlåter fast egendom som har tagits i anspråk genom betalningssäkring omfattas inte av ordalydelsen i 18 kap. 1 § JB och ingår inte heller i det fallet att överlåtarens rätt är underkastad inskränkning som avses i 20 kap. 14 § JB. Bestämmelserna bör inte heller tillämpas analogiskt i nämnda situation. I annat fall skulle betalningssäkring beträffande fast egendom lätt kunna omintetgöras av gäldenären. Överlåtelse av fast egendom som är föremål för betalningssäkring skiljer sig också till sin natur från de fall som man, enligt ordalydelsen av 18 kap. 1 § och förarbetena till bestämmelsen, har avsett att reglera. I detta sammanhang kan påpekas att i fråga om överlåtelse av utmätt fast egendom anses att förvärvaren är bunden av utmätningen, även om utmätningen inte har hunnit antecknas i fastighetsboken och förvärvaren är i god tro.

Trots det överlåtelseförbud som följer av betalningssäkring bör en överlåtelse av egendom som är föremål för sådan åtgärd i viss utsträckning kunna åberopas mellan gäldenären och tredje man. Frågan torde närmast ha betydelse för rätten till eventuellt överskott, sedan betalningssäkringen har följts av utmätning och exekutiv försäljning, samt för rätten till själva egendomen, om betalningssäkringen upphör att gälla. Hithörande problem får överlämnas till rättstillämpningen.

De sakrättsliga verkningarna gentemot gäldenärens övriga borgenärer är reglerade genom de föreslagna bestämmelserna om förmånsrätt. I specialmotiveringen till 14 § behandlas dessa rättsverkningar.

14 §

Paragrafen innehåller upplysning om att bestämmelser om förmånsrätt på grund av betalningssäkring finns i FRL. De regler som därvid åsyftas föreslås införda i 8 och 9 §§ FRL. Paragrafen innehåller vidare bestämmelser om tidpunkten för förmånsrättens uppkomst. Slutligen regleras såvitt avser fast egendom den inbördes företrädesordningen mellan inskriven rättighet och fordran med förmånsrätt på grund av betalningssäkring. Lagrummet motsvaras närmast av 13 § i utredningsförslaget.

Enligt den föreslagna lydelsen i 8 § FRL ger betalningssäkring förmånsrätt i den egendom som har tagits i anspråk.

I fråga om tidpunkten för förmånsrättens uppkomst vid verkställigheten har bestämmelserna i 77 § 1 och 2 mom., 83 § 1 mom. samt 91 a § 2 mom. UL motsvarande tillämpning. Genom hänvisningen till UL knyts förutsättningarna för uppkomsten av förmånsrätten till vad som gäller i fråga om utmätning. I fråga om lös egendom i allmänhet innebär detta att förmånsrätten på grund av betalningssäkring uppkommer först sedan de åtgärder som avses i 73–76 §§ UL (omhändertagande m. m.) har ägt rum. Om pantbrev i fast egendom eller skepp tas i anspråk genom betalningssäkring till den del

det inte utgör pant för fordran uppkommer förmånsrätten när pantbrevet har tagits i förvar eller när annan innehavare än ägaren har förbjudits att utlämna det utan tillstånd av kronofogdemyndigheten. Beträffande här i riket registrerat skepp eller luftfartyg m. m. samt fast egendom uppkommer förmånsrätten däremot redan genom beslut om att egendomen tas i anspråk.

Den förmånsrätt som det allmänna får på grund av betalningssäkring ger företräde framför förmånsrätt på grund av inteckning, vilken har sökts samma dag som betalningssäkringen verkställdes eller senare. Betalningssäkring ger vidare bättre rätt än senare betalningssäkring eller senare utmätning i samma egendom. Betalningssäkring för flera fordringar samtidigt ger lika rätt. Detsamma gäller om betalningssäkring och utmätning har verkställts samtidigt.

I fråga om fast egendom gäller att inskriven rättighet har företräde framför fordran med förmånsrätt på grund av betalningssäkring, om inskrivning har sökts före den dag då verkställigheten ägde rum.

Förmånsrätt på grund av betalningssäkring får återopas både vid efterföljande utmätning i egendomen för samma fordran och i gäldenärens konkurs med de inskränkningar som de samtidigt härmed föreslagna bestämmelserna i 38 § KKL om återvinning i konkurs medför. Enligt dessa skall förmånsrätt på grund av betalningssäkring gå åter om egendomen har tagits i anspråk senare än tre månader före fristdagen.

Vid utmätning för annan fordran i lös egendom som har tagits i anspråk genom betalningssäkring har det allmänna enligt en samtidigt härmed föreslagen ändring i 139 § UL rätt till betalning ur köpeskillingen i den mån fordringen är eller blir fastställd och förutsättningar för indrivning inträder. I fråga om registrerat skepp, luftfartyg eller in-tecknade reservdelar till luftfartyg gäller i motsvarande situation att den betalningssäkrade fordringen skall tas upp i sakägarförteckningen i enlighet med samtidigt härmed föreslagna ändringar i de särskilda lagar som gäller för exekutiv försäljning av sådan egendom. Har fordringen tagits upp i förteckningen har det allmänna rätt till betalning enligt det företräde som förmånsrätten på grund av betalningssäkring ger.

På motsvarande sätt gäller enligt en föreslagen ändring i 25 § FFL vid utmätning för annan fordran av fast egendom att den betalningssäkrade fordringen skall tas upp i sakägarförteckningen. Härigenom erhåller det allmänna rätt till betalning ur köpeskillingen.

Den del av köpeskillingen som på grund av förmånsrätten belöper på den betalningssäkrade fordringen skall enligt en föreslagen ändring i 151 § UL avsättas till dess att fordringen har blivit fastställd och förutsättningar för indrivning har inträtt.

Det bör här anmärkas att, i motsats till vad som – frånsett konkursfallet – övrigt gäller för indrivning av en betalningssäkrad fordran, någon utmätning inte behöver äga rum i fall då utmätning av egendomen har skett för annan

fordran. Det är tillräckligt att villkoren för indrivning har inträtt för att redovisning till det allmänna skall ske.

10.1.5 Betalningssäkringsed

15 §

I denna paragraf behandlas de materiella och processuella föreskrifterna vid s. k. betalningssäkringsed. Paragrafen motsvaras av 10 § i utredningsförslaget.

Bestämmelsen föreskriver att gäldenären på begäran av kronofogdemyndighet under vissa villkor får åläggas att upprätta förteckning över sina tillgångar samt att han med ed skall bekräfta att den är riktig. Gäldenären har däremot inte rätt att begära att få avlägga betalningssäkringsed.

Villkoren för betalningssäkringsed är att tillgång för att säkerställa betalning av fordringen inte har anträffats vid verkställigheten eller att uppgiven tillgång är tvistig.

Förfarandet vid betalningssäkringsed följer i princip bestämmelserna i lagen (1921:244) om utmätningssed. Detta innebär bl. a. att förfarandet äger rum inför konkursdomaren i den ort, där gäldenären svarar inför domstol i mål som rör gäld i allmänhet. Vid det förhör som enligt 5 § lagen om utmätningssed hålls inför konkursdomaren skall gäldenären redogöra för sina tillgångar. I förteckningen skall tas in uppgifterna härom. Uppgifterna skall därefter beedigas av gäldenären.

I likhet med vad som gäller vid utmätningssed skall oriktig uppgift i förteckningen medföra ansvar för oredlighet eller vårdslöshet mot borgenärer enligt i detta sammanhang föreslagna ändringar i 11 kap. 1 och 3 §§ BrB.

Behörighet att föra det allmännas talan vid betalningssäkringsed bör tillkomma kronofogdemyndighet [jfr 53 § uppbördskungörelsen (1967:626)]. Bestämmelser härom bör utfärdas i administrativ ordning.

10.1.6 Tagande av egendom i förvar

16 §

Paragrafen innehåller materiella och processuella bestämmelser om den provisoriska åtgärden tagande av egendom i förvar. Åtgärden är avsedd att komma till användning i de situationer, där verkställigheten av ett beslut om betalningssäkring på grund av tidsbrist inte kan avvaktas. Bestämmelsen saknar motsvarighet i utredningsförslaget.

I paragrafen föreskrivs att sådan granskningsledare som avses i 2 § BSL får ta i förvar lös egendom som kan bli föremål för betalningssäkring om det föreligger fara att egendomen undanskaffas.

En grundläggande förutsättning för att lös egendom skall få tas i förvar är att den kan bli föremål för betalningssäkring. Detta krav innebär att villkoren enligt denna lag för beslut och verkställighet skall vara för handen. Uppkommer fråga om att ta lös egendom i förvar skall med andra ord samma bedömning göras som den länskatterätt och kronofogdemyndighet företar i

fråga om beslut resp. verkställighet.

Utöver nu angivna förutsättningar skall som ytterligare villkor gälla att det är fara för att egendomen skaffas undan. Sabotagerisken kan ta sig olika uttryck. Påträffas t. ex. vid revision eller annan granskning kontanta medel eller värdehandlingar av större omfattning och framgår av omständigheterna att det kan röra sig om medel som har undandragits beskattning torde farerekvisitet vara uppfyllt. Detsamma bör gälla om man hos gäldenären påträffar handlingar som utvisar att han i syfte att lämna landet håller på att avveckla sin rörelse eller försäljer eller ger bort egendom. Vid prövningen om sabotagerisk föreligger kan tidigare erfarenheter av den person som man har att göra med eller dennes yttranden och beteenden i övrigt vid andra tillfällen också vara av stor betydelse.

Åtgärden tagande av egendom i förvar kommer självfallet främst till användning i samband med revision eller annan granskning. Vid sådana förfaranden torde ett snabbt ingripande många gånger vara nödvändigt för att förhindra förluster för det allmänna. Åtgärden kan även komma i fråga i samband med utredning av brott mot skatte-, tull- och avgiftsförfattningarna. Reglerna får i detta fall ses som ett komplement till bestämmelserna i 26 kap. 3 § RB om tagande av egendom i förvar. Dessa bestämmelser är nämligen inte tillämpliga i fråga om skatte-, tull- och avgiftsfordringar eftersom säkerhetsåtgärderna i 26 kap. RB får användas för att säkerställa endast böter, värdet av förverkad egendom, skadestånd o. d.

Åtgärden att ta lös egendom i förvar innebär att granskningsmannen tar hand om egendom som påträffas vid revision eller annan utredning. Egendomen får inte lämnas kvar hos gäldenären. Gäldenären berövas sålunda den faktiska rådigheten över egendomen. I motsats till vad som gäller i fråga om egendom som förrättningsman har tagit vård om enligt 60 a § UL medför åtgärd enligt förevarande lagrum inga ytterligare inskränkningar i gäldenärens förfoganderätt.

Åtgärden tagande i förvar medför inte att förmånsrätt uppkommer för det allmänna.

Behörighet att ta egendom i förvar tillkommer granskningsledare enligt 2 § BSL. Därmed avses två kategorier av tjänstemän. Till den första gruppen hänförs tjänsteman som i sin tjänst har att övervaka granskningar inom sitt verksamhetsområde. Skattecheferna och enhetscheferna vid länsstyrelsernas skatteavdelningar tillhör denna grupp. Detsamma gäller de tjänstemän inom riksskatteverkets olika avdelningar, som i sin tjänst har motsvarande funktioner. Även chefen för lokal skattemyndighet, chefen för riksforsäkringsverkets revisionssektion och motsvarande befattningshavare är på grund av sin tjänst att anse som granskningsledare. Till den andra gruppen granskningsledare hör den som särskilt förordnats att vara granskningsman. Enligt förarbetena till BSL skall sådant förordnande ges endast den som har särskild erfarenhet av och tillräcklig utbildning för granskningsarbete. Statligt anställda revisorer med större erfarenhet av granskningsarbete, erfarna

tjänstemän som sysslar med granskningsverksamhet vid de lokala skattemyndigheterna och kommunala taxeringsrevisorer hör till denna grupp.

Åtgärd enligt förevarande paragraf skall följas av en överprövning av allmänna ombudet. Bestämmelser härom meddelas i 17 §.

17 §

Paragrafen har ingen motsvarighet i utredningsförslaget. Paragrafen reglerar förfarandet när lös egendom har tagits i förvar enligt 16 §. För handläggningen gäller bestämmelserna i förvaltningslagen (1971:290).

Anmälan om åtgärden skall omedelbart göras till sådant allmänt ombud som avses i 3 §. Denne skall genast pröva om egendomen skall bli kvar i förvar. Prövningen skall ske enligt de villkor som föreskrivs i 16 §. Allmänna ombudet skall således dels pröva om villkoren för beslut om betalningssäkring föreligger och dels om förutsättningarna för verkställighet av detta i den omhändertagna egendomen är uppfyllda. Vidare skall han bedöma om fara föreligger för att egendomen i fråga undanskaffas. Denna bedömning skall ske mot bakgrund av de omständigheter som föreligger vid tidpunkten för beslutsfattandet. Fall kan nämligen tänkas där gäldenären, efter det att viss egendom har tagits i förvar, för att undvika negativ publicitet i samband med beslut om betalningssäkring ställer godtagbar säkerhet för fordringen. I en sådan situation skall självfallet egendomen genast återställas till gäldenären.

Beslutar det allmänna ombudet att egendomen skall bli kvar i förvar skall han snarast göra framställning om betalningssäkring hos länsskatterätten. Någon bestämd tidsfrist för allmänna ombudets framställning har inte uttryckligen föreskrivits. Det ligger i sakens natur att framställningen skall göras med största skyndsamhet. Stundom kan en omedelbar handläggning vara påkallad med hänsyn till den enskildes intressen. Under inga omständigheter bör handläggningen överskrida de tidsgränser som för motsvarande fall gäller enligt 26 kap. 4 § RB.

Görs inte sådan framställning eller lämnas framställning utan bifall skall egendomen omedelbart återställas.

Genom beslutet att egendomen skall bli kvar i förvar övertar allmänna ombudet ansvaret för den omhändertagna egendomen. Granskningsledaren har därefter inte att befatta sig med egendomen. Är det fråga om annan lös egendom än kontanta medel bör allmänna ombudet låta kronofogdemyndighet ta vård om egendomen i avvaktan på rättsens beslut om betalningssäkring. Det har inte ansetts nödvändigt att ta upp föreskrift härom i lagen. Betalningsmedel som har förklarats skola bli kvar i förvar bör sättas in på räntebärande konto.

Om länsskatterätten beslutar om betalningssäkring skall, om inte annat bestäms, egendomen bli kvar i förvar till dess beslutet verkställs. Finner rätten att förutsättningarna för betalningssäkring brister skall den omhändertagna egendomen genast återställas till gäldenären.

10.1.7 Ställande av säkerhet

18 §

Paragrafen behandlar kronofogdemyndighets befogenhet att ta emot säkerhet i samband med betalningssäkring. Paragrafen, som närmast har sin motsvarighet i 14 § i utredningsförslaget, innehåller vissa grundläggande bestämmelser i ämnet. I övrigt anges att den samtidigt härmed föreslagna lagen om säkerhet för skattefordringar m. m., säkerhetslagen, har motsvarande tillämpning.

I *första stycket* föreskrivs att kronofogdemyndighet som har mottagit beslut om betalningssäkring för verkställighet har rätt att ta emot säkerhet för fordran i stället för att genast verkställa beslutet. Accepterar kronofogdemyndigheten den erbjudna säkerheten blir det i normalfallet inte fråga om någon verkställighet av beslutet. Det kan emellertid förekomma anledning att trots den mottagna säkerheten ändå verkställa beslutet t. ex. när säkerhetens värde inte längre motsvarar fordran (jfr 3 § andra stycket säkerhetslagen). Säkerhet kan ställas av gäldenären själv eller, om gäldenären kan antas medge det, av annan än gäldenären. Att gäldenären kan ha ett berättigat intresse av att själv ställa säkerhet har behandlats i den allmänna motiveringen (8.3.3). I övrigt hänvisas här till specialmotiveringen till 1 § första stycket säkerhetslagen. Tidigare har nämnts (8.3.2) att det redan finns åtskilliga bestämmelser om ställande av säkerhet på skatte-, tull- och avgiftsområdena. Vad särskilt angår säkerhet enligt 49 § 2 mom. UBL kan påpekas att sådan säkerhet blir obehövlig om säkerhet har ställts som ersättning för betalningssäkring. Sålunda bör gäldenär som har anfört besvär över taxering i begäran till länsstyrelsen om anstånd med betalning kunna hänvisa till den säkerhet som redan har ställts för skatteskulden.

Även i annat fall får säkerhet tas emot när fråga är om betalningssäkring. Detta framgår av *andra stycket*. Som exempel kan här anföras den situationen att skatterevision pågår och har givit anledning till misstankar om skatteundandragande. Gäldenären underrättas om detta och om att fråga om betalningssäkring kan bli aktuell. Gäldenären kan i denna situation finna det fördelaktigt att ställa säkerhet för att undvika den uppmärksamhet som ett beslut om betalningssäkring kan medföra.

Beträffande säkerhet för fordran hos juridisk persons företrädare enligt 77 a § UBL m. fl. bestämmelser kan särskilt framhållas följande. Företrädaren för den juridiska personen bör anmodas att betala fordringen innan talan väcks. Det kan då inträffa att företrädaren medger betalningsskyldighet eller att förlikning träffas men att han inte kan betala fordringen genast. En sådan situation bör enligt min mening kunna betraktas som ett betalningssäkringsfall. Säkerhet bör alltså då kunna mottas.

Det är angeläget att säkerheten tas emot av kronofogdemyndighet som skall handlägga en eventuell indrivning av fordringen. Så länge det manuella registreringssystemet inom exekutionsväsendet är det förhärskande, måste

styrningen till rätt myndighet lösas genom att gäldenären får anvisning om var en eventuell indrivning mot honom kommer att handläggas. Det ligger närmast till hands att låta det allmänna ombudet lämna denna anvisning. I vissa fall kan det hända att indrivningsuppdrag kommer att lämnas till olika kronofogdemyndigheter på grund av att gäldenären har flyttat och olika administrativa system tillämpas för t. ex. direkta och indirekta skatter. Allmänna ombudet bör då välja den kronofogdemyndighet dit uppdrag avseende huvuddelen av skatterna kommer att lämnas om indrivning blir aktuell.

Av tredje stycket framgår när säkerhet får tas i anspråk. Detta får enligt huvudregeln ske när fordringen förfallit till betalning. Undantagsvis kan kronofogdemyndigheten medge att säkerhet tas i anspråk senare. Detta kan t. ex. ske om den egendom som ställs som säkerhet lättare kan avyttras vid viss tid på året och då ge ett bättre pris.

10.1.8 Övriga bestämmelser

19 §

I paragrafen föreskrivs att allmänt ombud som avses i 3 § skall förordnas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

För att avgöra behovet av betalningssäkring i det enskilda fallet är det ofta nödvändigt att göra en totalbedömning av det allmännas krav på skatter, tullar och avgifter mot en gäldenär vid ett och samma tillfälle. Bedömningen av risken av betalningsovilja eller betalningsoförmåga måste också göras i ett sammanhang. Det bör därför vara lämpligt att låta viss tjänsteman i länsstyrelse få till uppgift att bevaka det allmännas rätt i betalningssäkrings-sammanhang i fråga om alla slag av skatter, tullar och avgifter. Därigenom kan man få till stånd en enhetlig och konsekvent tillämpning av bestämmelserna i den föreslagna lagstiftningen.

Inom ramen för sitt förvaltningsområde kommer sannolikt allmänna ombudet relativt snabbt att skaffa sig kännedom om vilka personer eller företag som befinner sig i riskzonen från betalningssynpunkt. Genom nära samarbete med kronofogdemyndigheterna och egna undersökningar bör kretsen av personer eller företag som tidigare avsevärt brustit i sin betalningsskyldighet eller har visat tydlig betalningsovilja kunna kartläggas. Genom att fortlöpande bevaka hur dessa fullgör sin betalningsskyldighet kan på ett tidigt stadium dokumenteras omständigheter som kan vara utgångspunkt vid bedömningen av frågan om betalningssäkring bör användas.

Den befattningshavare vid länsstyrelsen som bör komma i fråga för förordnande som allmänt ombud bör ha stor revisions- och processerfarenhet. Det är också angeläget att han i sitt ordinarie arbete har kontinuerliga kontakter med sådana myndigheter som kan lämna upplysning om förhållanden som kan föranleda betalningssäkring. Det har inte ansetts lämpligt att

knyta förordnandet till någon särskild tjänst på länsstyrelsen. Det får från fall till fall ankomma på vederbörande myndighet att förordna den tjänsteman som är bäst lämpad för uppgiften.

Det bör vara möjligt att allt efter behovet förordna ett eller flera ombud inom varje län.

I varje län skall således finnas ett eller flera ombud med uppgift och befogenhet att bevaka det allmännas rätt i betalningssäkringssammanhang. Förordnandet som allmänt ombud bör normalt avse alla mål inom länet. Hinder bör dock inte föreligga att i ett komplicerat ärende angående betalningssäkring förordna allmänt ombud särskilt för detta fall.

Det ankommer på allmänna ombudet att, när förutsättningar för betalningssäkring föreligger, göra framställning härom hos länsskatterätt och att föra det allmännas talan vid besvär hos kammarrätt och regeringsrätt. Fråga om behovet av betalningssäkring kan naturligtvis väckas av beskattnings- eller kronofogdemyndighet eller tjänsteman vid sådan myndighet men endast allmänna ombudet äger behörighet att göra framställning härom. Som framgår av 17 § åligger det allmänna ombudet även att överpröva om egendom, som har tagits i förvar, skall bli kvar i förvar.

Sedan beslut om betalningssäkring har meddelats skall allmänna ombudet genast ombesörja att verkställighet sker. Begäran om verkställighet görs hos behörig kronofogdemyndighet. Under verkställigheten ankommer det på kronofogdemyndigheten att företräda det allmänna. I besvärsmål med anledning av gäldenärens överklagande av verkställigheten bör riksskatteverket svara för att det allmännas rätt tillvaratas.

20 §

Bestämmelserna i denna paragraf reglerar vilken länsskatterätt som är behörig att pröva mål om betalningssäkring.

Mål om betalningssäkring prövas av den länsskatterätt som är behörig i fråga om gäldenärens taxering till skatt enligt lagen om statlig inkomstskatt för det år då framställning om betalningssäkring görs. Bestämmelsen medför att länsskatterätten i det län, där gäldenären är bosatt, i regel är behörig. Ibland kan dock den situationen uppstå att som behörig domstol blir att anse länsskatterätten i det län, där gäldenären har varit bosatt.

I de fall där gäldenären inte är skattskyldig till statlig inkomstskatt, t. ex. handelsbolag och vissa dödsbon, gäller den regeln att målet prövas av länsskatterätten i det län där beslutet om betalningssäkring kan verkställas.

21 §

I paragrafen föreskrivs att vad någon har erfarit vid tillämpningen av lagen inte får obehörigen yppas. Bestämmelsen har inte någon motsvarighet i utredningsförslaget.

Av bestämmelserna i 17 § lagen (1937:249) om inskränkningar i rätten att utbetomma allmänna handlingar framgår att uppgifter som har lämnats till myndighet till ledning för taxering eller eljest för beräkning av skatt åtnjuter sekretesskydd. Detsamma gäller bl. a. beträffande handling, som har upprättats av myndighet vid taxeringskontroll enligt TL eller eljest vid skattekontroll, vid beräkning av pensionsgrundande inkomst eller vid kontroll av uppgifter för beräkning av arbetsgivaravgift. De handlingar som ligger till grund för beslut om betalningssäkring är således i princip sekretessbelagda.

Den i förevarande paragraf föreslagna bestämmelsen om tystnadsplikt omfattar bl. a. innehållet i sådana sekretessbelagda handlingar som nu har nämnts. Den omfattar även andra uppgifter och förhållanden som är av sådant slag att de ej bör behörigen yppas. Överträdelse av tystnadsplikten är straffbar enligt 20 kap. 3 § BrB.

I 1 kap. 1 § tredje stycket tryckfrihetsförordningen, TF, fastslås principen om s. k. meddelarfrihet, som innebär att det i viss utsträckning är möjligt att straffritt lämna normalt sekretessbelagda uppgifter för publicering i tryckt skrift, radio eller TV. Fram till den 1 januari 1978 gällde ansvarsfriheten inte för bl. a. offentlig funktionär som bröt mot en tystnadsplikt som var fastslagen i samfällt stiftad lag enligt 1809 års regeringsform eller i lag tillkommen med stöd av den nya regeringsformen. Enligt 7 kap. 3 § första stycket 3 TF gäller fr. o. m. nyssnämnda dag att det är möjligt att fälla någon till ansvar för att han i strid med en tystnadspliktsbestämmelse har lämnat en uppgift för publicering endast i de fall som anges i en särskild lag. Inom justitiedepartementet pågår lagstiftningsarbete angående handlingssekretess och tystnadsplikt. Reglerna därom avses bli sammanförda till en enda sekretesslag och de särskilda reglerna om undantag från meddelarfriheten har ansetts bära få sin plats i denna lag. I avvaktan på att detta lagstiftningsarbete fullföljs, har en provisorisk reglering skett, varvid det tidigare rättsläget i allt väsentligt har bevarats. I lagen (1977:1035) om ansvar på tryckfrihetsförordningens område för brott mot tystnadsplikt föreskrivs sålunda, såvitt här är av intresse, att meddelarfrihet inte föreligger när en tystnadsplikt avser sådant som någon har erfarit i allmän tjänst eller under utövande av tjänsteplikt och följer av samfällt stiftad lag eller av lag som har beslutats med stöd av den nya regeringsformen före den 1 januari 1978.

De flesta av de tystnadspliktsbestämmelser som f. n. finns på skatte-, tull- och avgiftsområdet bryter igenom meddelarfriheten. Bland de bestämmelser som har tillkommit genom samfällid lagstiftning kan särskilt nämnas 82 § UBL, 117, 170 och 198 §§ TL, 54 § TuL samt 50 § AVGL. En tystnadspliktsbestämmelse som har beslutats genom lag enligt den nya regeringsformen är 28 § BSL.

Övervägandena rörande meddelarfrihetens omfattning på skatteområdet bör inte föregripas i detta sammanhang. Frågan om meddelarfrihet bör därför bedömas mot bakgrund av vad som f. n. gäller på skatteområdet. Det

framstår därvid som naturligt att anknyta till vad som gäller beträffande tystnadsplikt enligt 117 § TL, eftersom sådan kan antas föreligga i flertalet av de fall där fråga om betalningssäkring uppkommer. Den i förevarande paragraf föreskrivna tystnadsplikten bör således i likhet med den som gäller enligt TL och normalt även i övrigt på skatte-, tull- och avgiftsområdet bryta igenom meddelarfriheten. Detta uppnås genom en i detta sammanhang föreslagen ändring i lagen om ansvar på tryckfrihetsförordningens område för brott mot tystnadsplikt.

10.2 Förslaget till lag om säkerhet för skattefordringar m. m.

1 §

I paragrafens *första stycke* anges att kronofogdemyndighet får ta emot säkerhet vid indrivning av fordran i allmänt mål. Detta får ske i samband med att uppskov beviljas med betalning eller med viss indrivningsåtgärd. I begreppet uppskov med betalning ligger även sådant uppskov som får formen av ett avbetalningsmedgivande. Säkerhet får ställas av gäldenären och tredje man. Ställs säkerheten av tredje man och sker det utan gäldenärens samtycke, får säkerheten tas emot endast om det kan antas att gäldenären skulle medge det. Denna begränsning föranleds av att tredje man kan komma att rikta regresskrav mot gäldenären. Det kan tänkas situationer där gäldenärens intressen skulle kunna skadas, t. ex. genom att han görs ekonomiskt beroende av den som ställer säkerhet. Kronofogdemyndigheten bör därför i tveksamma fall höra gäldenären om hans inställning till den erbjudna säkerheten. Kan gäldenären inte nås får myndigheten vägra att ta emot säkerheten.

Säkerheten ställs för betalning av skuld. Detta innebär att det normala förfarandet antas bli att gäldenären kommer att infria sin skuld och att säkerheten jämte eventuell avkastning därefter lämnas tillbaka. Att säkerheten inte skall lämnas tillbaka om den bör utmätas för enskild fordran eller annan allmän fordran än den som har betalats är uppenbart.

I paragrafens *andra stycke* anges närmare lagens tillämpningsområde på samma sätt som i lagen (1972:180) om avrundning av vissa fordringar till helt krontal, m. m. Säkerhetslagen omfattar härigenom alla fordringar för vilka betalningssäkring kan beslutas samt därutöver vissa ytterligare fordringar som kan drivas in i den för allmänt mål gällande ordningen.

Betalningssäkringslagens tillämpningsområde omfattar de från ekonomisk synpunkt tyngsta fordringslagen. Genom hänvisning till 1 § första stycket LFS täcks alla de förmånsberättigade fordringarna. Som exempel kan nämnas skatter och avgifter som uttas enligt UBL, mervärdeskatt, punktskatter, tullar och socialförsäkringsavgifter. Vidare faller under betalningssäkringslagen arvs- och gåvoskatt, skattetillägg och förseningsavgift samt avgifter i samband med uppbörd och indrivning. Som en särskild punkt upptas i betalningssäkringslagen fordran mot företrädare för juridisk person enligt

77 a § UBL m. fl. lagrum. Utanför betalningssäkringslagens tillämpningsområde men under begreppet allmänna mål faller vissa avgifter, t. ex. staten tillkommande avgift vid olovligt byggande, expeditionsavgift, farledsavgift, staten tillkommande felparkeringsavgift, fyravgift, kilometerräknaravgift och studiemedelsavgift. Som allmänt mål handläggs vidare indrivning av böter, viten och andra medel som indrivs i samma ordning som böter, t. ex. värdeförverkande samt vissa rättegångskostnader.

Enligt det till lagrådet remitterade förslaget till utsökningsbalk skall balken vara direkt tillämplig också på fordran i allmänt mål (1 kap. 6 §). Detta innebär en ändring i förhållande till vad som gäller enligt UL. Det bör övervägas huruvida i samband med balkens ikraftträdande begreppet allmänna mål i säkerhetslagen bör anknytas direkt till balkens.

2 §

I förevarande paragraf, som saknar motsvarighet i utredningens förslag till betalningssäkringslag, anges att säkerhet får bestå av pant, borgen eller företagsinteckning. Såsom redan har nämnts (avsnitt 8.3.4) finns det inte behov av att få ställa säkerhet i annan form.

Pant kan bestå av lösöre eller annan lös egendom, t. ex. värdepapper. Även pantbrev i viss registrerad egendom, t. ex. fastighet, kan utgöra pant. Det är här på sin plats att erinra om att sakrättsligt giltig pantsättning kommer till stånd först om lösöre eller annan lös egendom i pantägarrens besittning överlämnas till panthavaren. Lämnas panten åter upphör panträtten. I detta hänseende blir förfarandet ett annat än vid utmätning då egendomen kan lämnas kvar i gäldenärens vård. Finns egendomen hos tredje man blir pantsättningen sakrättsligt giltig om denne underrättas om upplåtelsen. Underrättelse från panthavarens sida skall ske i viss form (se härom lagen (1936:88) om pantsättning av lös egendom som innehaves av tredje man). Panträtt i fast egendom upplåtes genom att fastighetens ägare överlämnar pantbrev som pant för fordringen. Innehar tredje man pantbrevet som pant för sin fordran mot gäldenären men finns överhypotek, skall tredje man underrättas vid pantförskrivning av överhypoteket.

Beträffande vård av pant m. m. hänvisas till vad som har anförts i den allmänna motiveringen (avsnitt 8.3.4).

Borgen skall, som framgår av paragrafens andra stycke, vara proprieborgen samt solidarisk om den ställs av flera personer gemensamt. Detta överensstämmer med vad som gäller om borgen i UL och det till lagrådet remitterade förslaget till utsökningsbalk (2 kap. 25 § första stycket). Som en speciell form av borgen kan nämnas bankgaranti.

Slutligen får också företagsinteckning tas som säkerhet trots att det kan vara särskilda svårigheter att fastställa värdet hos en sådan inteckning eftersom värdet kan variera från tid till annan. Säkerheten som erbjuds kan bestå förutom av en redan uttagen inteckning även av ett skuldebrev på vilket inteckningsmedgivande har tecknats. I sistnämnda fall ankommer det på

kronofogdemyndigheten att ansöka om inteckning hos inskrivningsmyndigheten. Företagsinteckning kan väntas få betydelse när tillgångarna består av t. ex. råmaterial och varulager. Som har framhållits i den allmänna motiveringen kan det i sådant fall vara en fördel för gäldenären att kunna ställa företagsinteckning som säkerhet. Sker verkställighet i egendomen får den nämligen inte avyttras och ställs den som pant fordras att panthavaren eller tredje man får besittningen. I båda fallen hindras företagets verksamhet på ett besvärande sätt.

3 §

I paragrafens *första stycke* anges att när kronofogdemyndighet tar emot säkerhet skall myndigheten också besluta under vilka förutsättningar säkerheten får tas i anspråk. Sådant beslut kan ges i en särskild handling, t. ex. om medgivande till avbetalning eller som en anteckning på indrivningshandlingen. Beslutet får ändras när omständigheterna föranleder därtill. Detta får särskild betydelse om säkerhetens värde minskas så att den inte längre täcker fordringen eller då säkerhetens värde har missbedömts. Kronofogdemyndigheten har i sådana fall rätt att ändra sitt tidigare beslut om förutsättningarna för att säkerheten skall tas i anspråk. Detta gäller oavsett om gäldenären eller tredje man har ställt säkerheten. Ändras beslutet bör kronofogdemyndigheten meddela den som har ställt säkerheten om förhållandet innan säkerheten tas i anspråk, om det inte framstår som obehövt.

Av paragrafens *andra stycke* framgår att kronofogdemyndigheten får vidta indrivningsåtgärd när anledning därtill förkommer, utan hinder av att säkerhet har mottagits. Störst praktisk betydelse får bestämmelsen i de fall gäldenären får överskjutande skatt sedan säkerhet har ställts. Skatten får då tas i anspråk utan hinder av att säkerhet har ställts. Även under andra förhållanden kan det emellertid vara rimligt att vidta indrivningsåtgärd mot gäldenären. Så bör t. ex. kunna ske när tredje man har ställt säkerhet och gäldenären därefter själv får tillgång som bör gå i betalning mot skulden. Det måste emellertid understrykas att bestämmelsen skall tillämpas med urskillning. Det saknas i allmänhet anledning att tillämpa undantagsbestämmelsen när fullgod säkerhet har ställts såvida inte statens rätt i princip försämrats eller gäldenären gör en vinst på statens bekostnad genom att indrivningsåtgärd underlåts.

4 §

Enligt *första stycket* får pant tillgodogöras i den ordning som gäller för utmätt egendom. Detta innebär att reglerna om försäljning i 5 kap. UL samt i lagarna om exekutiv försäljning av fast egendom (1971:494), luftfartyg m. m. (1971:500) och registrerat skepp m. m. (1973:1130) blir tillämpliga. Den egendom som i första hand kan väntas bli aktuell kommer därför i princip att kunna säljas antingen på offentlig auktion eller under hand. Har pantbrev i

fastighet lämnats som säkerhet måste fastigheten tas i anspråk.

Borgen får enligt *andra stycket* genast utsökas hos borgensmannen. Någon exekutionstitel behöver alltså inte utverkas mot honom. För att uppnå att samma indrivningsregler blir tillämpliga som beträffande fordringen mot gäldenären föreskrivs vidare dels att reglerna i UBL om indrivning av restförd skatt skall gälla i tillämpliga delar och dels att införsel i borgensmannens lön får äga rum om det är medgivet vid indrivning av fordringen mot gäldenären. Någon särskild restavgift får inte åläggas borgensmannen. Vad som sägs om restavgift i 58 § 1 mom. UBL äger nämligen inte tillämpning eftersom indrivningen riktar sig mot annan än den skattskyldige eller arbetsgivaren.

Slutligen föreskrivs i *tredje stycket* att om företagsinteckning har ställts som säkerhet utmätning genast får ske i den egendom som omfattas av inteckningen. Det saknar därvid betydelse om inteckningen gäller i gäldenärens eller någon annans näringsverksamhet. Efter försäljningen får staten utdelning framför företagsinteckningshavare med sämre förmånsrätt. Om den företagsintecknade egendomen säljs för annan borgenärs fordran krävs enligt 139 § 2 mom. UL särskilt yrkande för att staten som företagsinteckningshavare skall få utdelning. Staten företräds härvid av kronofogdemyndigheten. Har den intecknade fordringen ännu inte förfallit till betalning när försäljning sker för annan borgenärs fordran, har staten ändå rätt till betalning (15 § andra stycket lagen (1966:454) om företagsinteckning). Staten har rätt till förtida betalning även i vissa andra situationer, t. ex. om verksamheten överläts eller upphör eller den intecknade egendomen vanvårdas (15 § första stycket). I alla dessa situationer förutsätts emellertid att statens fordran vid tidpunkten i fråga i vart fall är fastställd. Är så inte fallet måste utfallande belopp avsättas enligt 151 § 1 mom. UL i avvaktan på att så sker.

5 §

I paragrafen föreskrivs till en början att kronofogdemyndighets beslut att helt eller delvis vägra godta säkerhet inte får överklagas. Kronofogdemyndigheten har som borgenärsrepresentant rätt att vägra godta erbjuden säkerhet. Sådan vägran kan exempelvis grunda sig på att säkerheten enligt kronofogdemyndighetens bedömning inte är tillräckligt betryggande eller att erbjudandet är förknippat med begäran om uppskov eller avbetalningsmedgivande som kronofogdemyndigheten inte anser sig böra godta. I paragrafen föreskrivs vidare att kronofogdemyndighetens beslut i fråga som avses i 3 § inte heller får överklagas. Beslutet kan avse förutsättningarna för att säkerheten får tas i anspråk, ändring av sådant beslut eller beslut att trots ställd säkerhet vidta indrivningsåtgärd.

10.3 Förslaget till lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979)

8 §

Förslaget innebär att betalningssäkring ger förmånsrätt i den egendom som har tagits i anspråk. Förmånsrätten skall gälla i såväl fast som lös egendom.

Enligt 14 § förslaget till lag om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter, betalningssäkringslagen, bestäms tidpunkten för förmånsrättens uppkomst på samma sätt som vid utmätning. Reglerna om när förmånsrätt uppkommer vid utmätning finns i 77 § 1 och 2 mom., 83 § 1 mom. samt 91 a § 2 mom. UL. Tidpunkten för förmånsrättens uppkomst vid betalningssäkring är således knuten till verkställigheten och inte till beslutet om betalningssäkring.

Det saknar betydelse för förmånsrättens uppkomst om verkställigheten grundar sig på ett interimistiskt eller slutligt beslut om betalningssäkring. Tidpunkten för verkställighet av det interimistiska beslutet är därför avgörande i fråga om förmånsrättens inträde i den mån det slutliga beslutet inte avser ett större fordringsbelopp. Förmånsrätten för det överskjutande beloppet uppkommer givetvis först när det slutliga beslutet i denna del verkställs.

Förmånsrätten på grund av betalningssäkring får göras gällande vid efterföljande utmätning för fordringen. Utmätningen har således i detta fall inte någon självständig betydelse i fråga om förmånsrätten.

Enligt en samtidigt föreslagen ändring i 38 § KKL skall den förmånsrätt som följer med betalningssäkring gå åter om egendomen har tagits i anspråk senare än tre månader före fristdagen.

Förmånsrätten på grund av betalningssäkring behandlas även i specialmotiveringen till 14 § betalningssäkringslagen.

9 §

I denna paragraf regleras det inbördes förhållandet mellan de särskilda förmånsrätterna. Förslaget innebär att vad som föreskrivs om förmånsrätt på grund av utmätning skall tillämpas även i fråga om förmånsrätt på grund av betalningssäkring.

I den allmänna motiveringen (avsnitt 8.2.4) har framhållits att betalningssäkring bör utrustas med samma förmånsrätt som gäller vid utmätning. De föreslagna ändringarna i FRL tillgodoser detta syfte. Enligt första stycket i förevarande paragraf gäller nämligen särskilda förmånsrätter inbördes efter paragrafernas följd. Genom att bestämmelsen om förmånsrätt har tagits in i 8 § ger betalningssäkring samma förmånsrätt som utmätning. Det föreslagna tillägget till förevarande paragraf har tillkommit för att reglera företrädesordningen mellan betalningssäkring, inteckning och utmätning. Innebörden av dessa regler har behandlats i specialmotiveringen till 14 § betalningssäkringslagen.

10.4 Förslaget till lag om ändring i jordabalken

19 kap. 21 §

Den föreslagna ändringen medför att anteckning skall göras i fastighetsboken eller tomträttsboken när fast egendom eller tomträtt har tagits i anspråk genom betalningssäkring. Syftet med bestämmelsen är att tredje man skall erhålla upplysning om att fastigheten kan komma att tas i anspråk för betalning av fordran på skatt, tull eller avgift samt att denna fordran är förenad med förmånsrätt i fastigheten.

Enligt 46 § USK åligger det utmätningsman att genast underrätta vederbörande inskrivningsmyndighet om utmätning av fast egendom. Motsvarande bör gälla när fast egendom har tagits i anspråk genom betalningssäkring. Bestämmelser härom bör meddelas i administrativ ordning.

Upphör betalningssäkringen att gälla i fastigheten eller tomträten, t. ex. på grund av att beslutet har hävts sedan gäldenären har ställt säkerhet för fordringen, skall även detta förhållande antecknas i fastighetsboken eller tomträttsboken. Det bör ankomma på kronofogdemyndighet eller överexekutor att underrätta inskrivningsmyndigheten om sådant förhållande (jfr 62 § USK och 4 § kungörelsen (1971:1097) om exekution i fast egendom). Även detta bör regleras i administrativ ordning.

21 kap. 5 §

Denna paragraf innehåller bestämmelser om inskrivning av avtal om ändring i tomträtts innehåll. Enligt paragrafen får ansökan om sådan inskrivning, om fastigheten eller tomträten har utmätts före den dag då inskrivning söks, bifallas endast om utmätningsökanden har medgivit inskrivning av ändringsavtalet eller detta är väsentligen utan betydelse för hans säkerhet.

Förslaget innebär att det förhållandet att fastighet eller tomträtt har tagits i anspråk genom betalningssäkring jämföras med att fastighet eller tomträtt har utmätts.

22 kap. 3 §

Denna paragraf innehåller bestämmelser om att ansökan om inteckning skall avslås om del av fastigheten är utmätt eller utmäts den dag då inteckningen söks.

Förslaget innebär att betalningssäkring jämföras med utmätning även i detta avseende.

10.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg

12 §

Denna paragraf innehåller bestämmelser om avslag av ansökan om inteckning i utmätt luftfartyg m. m.

Förslaget ansluter till vad som gäller i fråga om inteckning i utmätt luftfartyg m. m. Således skall ansökan om inteckning avslås om det upplyses att den egendom som ansökningen avser har tagits i anspråk genom betalningssäkring före eller samma dag som den dag, då inteckning söks.

41 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om att då utmätning har skett av luftfartyg eller lott däri eller till sådant fartyg hörande intecknade reservdelar skall anteckning göras om förhållandet i inskrivningsboken. Om det visas att utmätning har upphävts skall även detta antecknas.

Förslaget innebär att anteckning skall göras även då nu nämnd egendom har tagits i anspråk genom betalningssäkring samt då betalningssäkringen har upphört att gälla. Föreskrifter om underrättelseskyldighet bör liksom i fråga om fast egendom ges i administrativ ordning.

10.6 Förslaget till lag om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1)

33 §

Lagrummet innehåller bestämmelser om att anmälan för registrering eller ansökan om inskrivning av förvärv av skepp eller skeppsbygge under vissa förutsättningar skall avslås.

Enligt förslaget skall sådan anmälan eller ansökan även avslås om före utgången av den inskrivningsdag då anmälningen eller ansökningen görs egendomen har blivit föremål för betalningssäkring till säkerhet för anspråk mot överlåtaren.

Det bör i detta sammanhang erinras om att ett verkställt beslut om betalningssäkring medför att en senare överlåtelse av ianspråktaget skepp eller skeppsbygge blir ogiltig. Som tidigare har framhållits blir dock analogt med vad som anses gälla beträffande kvarstad och skingringsförbud bestämmelserna om godtrosvärv tillämpliga även vid betalningssäkring.

38 §

Denna paragraf innehåller bestämmelser om förhållanden som skall antecknas i skepps- resp. skeppsbyggnadsregistren.

Enligt förslaget skall anteckningsskyldighet föreligga när registrerat skepp eller skeppsbygge eller inskriven rätt till sådan egendom har tagits i anspråk genom betalningssäkring samt då sådan åtgärd har upphört att gälla. Föreskrifter om underrättelseskyldighet bör liksom i fråga om fast egendom ges i administrativ ordning.

283 §

Enligt förslaget skall ansökan om inteckning avslås om skeppet, bygget eller andel däri eller villkorlig äganderätt därtill har tagits i anspråk genom betalningssäkring eller tas i anspråk genom sådan åtgärd samma inskrivningsdag som inteckningen söks.

10.7 Förslaget till lag om ändring i utsökningslagen (1877:31 s. 1)

139 §

Förslaget avser att reglera den situation som uppkommer, då lös egendom, som har tagits i anspråk genom betalningssäkring, utmäts för annan fordran än den för vilken betalningssäkring har meddelats. I paragrafen föreslås för sådant fall att det allmänna har rätt till betalning ur köpeskillingen i den mån fordringen är eller blir fastställd och förutsättningar för indrivning inträder. I fråga om registrerat skepp, luftfartyg m. m. hänvisas till de särskilda reglerna om exekution i sådan egendom. För sådan egendom gäller – liksom i fråga om fast egendom – att fördelning av köpeskillingen i princip skall ske i enlighet med sakägarförteckningen (jfr 143 § UL).

Förslaget behandlas även i specialmotiveringen till 14 § förslaget till betalningssäkringslag.

151 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om avsättning vid fördelning av köpeskillingen när en förmånsberättigad fordran är under prövning eller eljest tvistig eller när fordran är villkorlig.

Förslaget innebär att den del av köpeskillingen som belöper på fordran som är förenad med förmånsrätt på grund av betalningssäkring skall avsättas till dess att fordringen har blivit fastställd och förutsättningar för indrivning har inträtt. Förslaget skall ses mot bakgrund av bestämmelserna i 139 och 143 §§ som ger det allmänna en rätt till betalning under villkor att vissa förutsättningar blir uppfyllda. Intill dess att villkoren för det allmännas rätt till betalning är uppfyllda skall således medlen vara avsatta.

Förutsättningar för indrivning skall anses föreligga när restlängd eller motsvarande exekutionsurkund har kommit in till kronofogdemyndigheten.

10.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom

25 §

I denna paragraf föreslås en ändring i första stycket under punkten 2. Förslaget innebär att fordran som utgår med förmånsrätt på grund av betalningssäkring skall tas upp i sakägarförteckningen.

Enligt 8 § FRL gäller förmånsrätt för det allmännas fordran på skatt, tull eller avgift i den egendom som har tagits i anspråk genom betalningssäkring. I fråga om tidpunkten för förmånsrättens uppkomst skall bestämmelserna i 83 § 1 mom. UL ha motsvarande tillämpning (jfr 14 § förslaget till betalningssäkringslag). Härav följer att förmånsrätten uppkommer när förklaring har avgivits att egendomen har tagits i anspråk.

Tidpunkten för förmånsrättens inträde är avgörande för frågan om vilket företräde som fordringen skall ges vid exekutionen.

Den fordran som betalningssäkringen avser är riktad mot fastighetsägaren

personligen. Den kan därför inte innestå i fastigheten utan skall erläggas kontant av inroparen. Beloppet skall avsättas enligt de föreslagna bestämmelserna i 151 § 5 mom. UL.

10.9 Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m. m.

7 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om att kända borgenärer som har luftpanträtt, inteckning eller retentionsrätt skall underrättas om exekutiv försäljning av luftfartyg m. m.

Förslaget innebär att underrättelse skall sändas även till borgenär som har förmånsrätt på grund av betalningssäkring.

10 §

Förslaget innebär att fordran som är förenad med förmånsrätt på grund av betalningssäkring skall tas upp i sakägarförteckningen.

Motsvarande ändring föreslås införd i 25 § FFL beträffande exekutiv försäljning av fast egendom.

10.10 Förslaget till lag om ändring i lagen (1973:1130) om exekutiv försäljning av registrerat skepp m. m.

7 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om att kända borgenärer som har sjöpanträtt, panträtt på grund av inteckning eller retentionsrätt skall underrättas om exekutiv försäljning av registrerat skepp m. m.

Förslaget innebär att underrättelse skall sändas även till borgenär som har förmånsrätt på grund av betalningssäkring.

10 §

Förslaget innebär att fordran som är förenad med förmånsrätt på grund av betalningssäkring skall tas upp i sakägarförteckningen.

Motsvarande ändring föreslås införd i 25 § FFL beträffande exekutiv försäljning av fast egendom.

10.11 Förslaget till lag om ändring i konkurslagen (1921:225)

38 §

Enligt förslaget till ändring i FRL medför betalningssäkring förmånsrätt i den egendom som har tagits i anspråk genom åtgärden. I fråga om tidpunkten för förmånsrättens uppkomst föreslås samma bestämmelser gälla som vid utmätning.

Förslaget i förevarande paragraf reglerar det fall, då gäldenären försätts i konkurs efter det att honom tillhörig egendom har tagits i anspråk genom

betalningssäkring. I likhet med vad som gäller vid utmätning skall förmånsrätten på grund av betalningssäkring gå åter om egendomen har tagits i anspråk genom säkerhetsåtgärden senare än tre månader före den s. k. fristdagen, dvs. i princip den dag, då ansökan om konkurs gjordes.

I 24 § KKL behandlas den situation då utmätning har skett innan beslut om konkurs har meddelats. Huvudregeln är därvid att verkställigheten skall fortgå utan hinder av konkursen. Har utmätningssökanden inte panträtt och skall den förmånsrätt han har vunnit genom utmätningen gå åter skall emellertid även utmätningen gå åter om förvaltaren begär det innan egendomen har blivit såld.

Den ordning som föreskrivs i 24 § KKL i fråga om utmätning som har skett senare än tre månader före fristdagen rubbas inte av det förhållandet att utmätningen har föregåtts av betalningssäkring som har verkställts före inträdet av tremånadersperioden och sålunda givit upphov till en bestående förmånsrätt. Även i detta fall skall således på begäran av förvaltaren verkställigheten av utmätningen avbrytas eller, om utmätning har skett, denna gå åter.

40 b §

Genom förslaget likställs förfarandet vid återgång av förmånsrätt på grund av betalningssäkring med vad som gäller i fråga om återgång av förmånsrätt på grund av utmätning. Väckande av talan vid allmän domstol eller någon annan särskild åtgärd är inte behövlig i detta fall.

10.12 Förslaget till lag om ändring i ackordslagen (1970:847)

14 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om att utmätning för fordran som har uppkommit innan dess förhandling om offentligt ackord har beslutats inte får äga rum efter beslutet härom innan ackordsfrågan har blivit avgjord samt att utmätning som ändå sker är utan verkan. Motsvarande föreslås gälla i fråga om betalningssäkring.

10.13 Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

11 kap. 1 §

Paragrafen innehåller bl. a. bestämmelser om att gäldenär som i förteckning till utmätningssed förtiger tillgång, uppger obefintlig skuld eller lämnar annan sådan oriktig uppgift skall dömas för oredlighet mot borgenärer såvida inte uppgiften rättas innan den beedigas eller eljest läggs till grund för förfarandet. Detsamma gäller om gäldenär i samband med annan exekutiv förrättning åberopar oriktig handling eller skenavtal och därigenom hindrar att erforderlig egendom kan tas i anspråk genom förrättningen.

Genom förslaget i förevarande paragraf jämsställs i straffrättsligt hänseende oriktiga uppgifter i förteckning till betalningssäkringsed (jfr 15 § förslaget till betalningssäkringslag) med vad som gäller vid utmätningssed. Galdenär som i förteckning till betalningssäkringsed förtiger tillgång, uppger obefintlig skuld eller lämnar annan sådan oriktig uppgift, ådrar sig således ansvar för oredlighet mot borgenärer såvida inte uppgiften rättas innan den beedigas eller eljest läggs till grund för förfarandet. Vidare drabbas den galdenär av straffansvar som i samband med annan exekutiv förrättning än konkurs eller offentligt ackord åberopar oriktig handling eller muntligt eller skriftligt skenavtal om detta får till följd att erforderlig egendom inte finns att tillgå vid verkställigheten. Genom den föreslagna avfattningen av förevarande lagrum kommer denna straffbestämmelse att gälla även förrättning för verkställighet av betalningssäkring.

11 kap. 3 §

Förslaget innebär att straffansvar införs för galdenär som av grov oaktsamhet lämnar oriktig uppgift om sina tillgångar eller skulder i förteckning till betalningssäkringsed.

17 kap. 13 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om att den som bryter mot förbud att sälja eller skingra gods eller att utge annans gods eller rubbar gods, som har blivit satt i kvarstad, utmätt eller beslagttaget, skadar eller borttager myndighets anslag eller försegling eller eljest olovligen öppnar vad myndighet har tillslutit eller ock överträder annat dylikt av myndighet meddelat förbud, ådrar sig ansvar för överträdelse av myndighets bud. Redan genom gällande lydelse stadgas ansvar för den som bryter mot förbud att sälja eller utge gods som har tagits i anspråk genom betalningssäkring.

Förslaget i förevarande paragraf innebär att straffansvar inträder då någon rubbar gods som har tagits i anspråk genom betalningssäkring. Gärningen behöver inte bestå i en direkt besittningsrubbing. Det är tillräckligt att verkställigheten försvåras genom att egendomen faktiskt görs svåråtkomlig.

Straffskyddet för egendomen inträder redan i och med kronofogdemyndighetens förklaring att viss egendom har tagits i anspråk genom betalningssäkring. Det förutsätts sålunda inte att betalningssäkringen har säkerställts genom att egendomen har omhändertagits, satts i förvar etc.

10.14 Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m.

1 §

I denna paragraf föreslås en ändring i första stycket under punkten 5. Förslaget innebär att fordran på särskild avgift enligt 39 § TuL erhåller

förmånsrätt enligt 11 § FRL.

Genom den föreslagna ändringen kommer fördran på särskild avgift även att omfattas av betalningssäkringslagen.

10.15 Förslaget till lag om ändring i uppbördslagen (1953:272)

58 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om restavgift och tilläggsavgift.

Enligt 1 mom. första stycket skall skattskyldig eller arbetsgivare som verkställt skatteavdrag erlagga restavgift om skatt inte inbetalas i föreskriven tid och ordning. Sådan arbetsgivare skall enligt andra stycket dessutom erlagga tilläggsavgift för varje påbörjad sexmånadersperiod utöver den första efter utgången av den uppbördsmanad under vilken skatten skulle ha erlagts intill dess skatten inbetalas eller fastställs till betalning av lokala skattemyndigheten.

Förslaget innebär att vid tillämpning av bestämmelserna i 1 mom. skall med inbetalning av skatt jämföras att egendom tas i anspråk genom betalningssäkring.

Om betalningssäkring verkställs för en skattefordran före den tidpunkt då skatten skall inbetalas, innebär inskränkningarna i gäldenärens rätt att förfoga över den ianspråktagna egendomen att hans möjlighet att i rätt tid inbetala skatten begränsas. Med hänsyn härtill framstår det som obilligt att restavgift skall utgå i ett sådant fall. Betalning skall därför anses ha skett då egendom tas i anspråk genom betalningssäkring. Vad nu sagts gäller även i fråga om tilläggsavgift. I fråga om sådan avgift kan den föreslagna regeln även i vissa fall leda till att tilläggsavgift visserligen skall utgå men beräknas för en kortare tidsperiod än som annars hade blivit fallet.

Enligt 30 § AVGL gäller UBL:s bestämmelser om restavgift även i fråga om arbetsgivaravgifter. Genom denna hänvisning blir det föreslagna tillägget i förevarande lagrum även tillämpligt i fråga om försummad inbetalning av arbetsgivaravgifter.

10.16 Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:52) om skatterätt, fastighetstaxeringsrätt och länsrätt

6 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om domförheten i länsskatterätt.

I paragrafens första stycke föreskrivs att länsskatterätt är domför med ordföranden ensam bl. a. vid beslut som ej innefattar slutligt avgörande av mål. Samma gäller enligt andra stycket vid beslut som ej innefattar prövning av målet i sak, om det inte är påkallat av särskild anledning att målet prövas av fullsuten rätt. Rätten är under samma förutsättning enligt tredje stycket domför med ordföranden ensam i vissa särskilt angivna mål, däribland mål enligt BSL samt mål om handlings undantagande från taxeringsrevision,

skatterevision eller annan granskning.

Förslaget innebär att länsskatterätten är domför med ordföranden ensam i mål enligt betalningssäkringslagen, om det inte är påkallat av särskild anledning att målet prövas av fullsuttan rätt. Vid interimistiskt beslut är dock rätten alltid domför med ordföranden ensam. Bakgrunden till förslaget är betalningssäkringens karaktär av säkerhetsåtgärd och behovet av snabb handläggning. Det bör påpekas att det är av vikt att mål om betalningssäkring handläggs av en erfaren domare.

10.17 Förslaget till lag om ändring i lagen (1977:1035) om ansvar på tryckfrihetsförordningens område för brott mot tystnadsplikt

1 §

Paragrafen anger i vilka fall tystnadsplikt bryter igenom den s. k. meddelarfriheten. Genom det föreslagna tillägget kommer detta att vara fallet i fråga om tystnadsplikt enligt 21 § förslaget till betalningssäkringslag. Förslaget har närmare behandlats i specialmotiveringen till nyssnämnda lagrum.

10.18 Förslaget till lag om ändring i lagen (1927:77) om försäkringsavtal

58 §

I paragrafen föreskrivs att ersättningsbelopp som utfaller på grund av försäkring för utmätt gods skall på yrkande av borgenär utges till utmättningsman. Motsvarande föreslås gälla beträffande egendom som har tagits i anspråk genom betalningssäkring.

10.19 Förslaget till lag om ändring i förfogandelagen (1978:262)

44 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om att ersättning för egendom som är utmätt skall utges till utmättningsmannen. Motsvarande föreslås gälla om egendomen har tagits i anspråk genom betalningssäkring.

10.20 Ikraftträdande

Lagförslagen avses träda i kraft den 1 januari 1979.

När det gäller nya processuella bestämmelser torde det följa av allmänna rättsgrundsatser, att bestämmelserna, om inte annat föreskrivs, är tillämpliga även på rättsförhållanden som har uppkommit före de nya bestämmelsernas ikraftträdande. En tillämpning av denna princip på förevarande förslag innebär att lagen får användas för att säkerställa fordringar på skatter, tullar och avgifter som har uppkommit även före det tillfälle då den träder i kraft. Några betänkligheter häremot torde inte finnas. Under förutsättning att villkoren för beslut om betalningssäkring i övrigt föreligger får således skatte-

tull- eller avgiftsfördran som har uppkommit före den 1 januari 1979 betalningssäkras.

I detta sammanhang skall anmärkas att fordran på skatt, tull eller avgift som hänför sig till de i 1 § första stycket LFS omnämnda författningarna får betalningssäkras oavsett om författningen sedermera har upphört att gälla. Det förhållandet att författningen inte längre gäller inverkar således inte på möjligheten att använda betalningssäkring på fordran som har uppkommit under författningens giltighetstid, under den självklara förutsättningen att fordringen inte är preskriberad.

11 Hemställan

Jag hemställer att lagrådets yttrande inhämtas över förslagen till

1. lag om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter,
2. lag om säkerhet för skattefordringar m. m.,
3. lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979),
4. lag om ändring i jordabalken,
5. lag om ändring i lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg,
6. lag om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1),
7. lag om ändring i utsökningslagen (1877:31 s. 1),
8. lag om ändring i lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom,
9. lag om ändring i lagen (1970:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m. m.,
10. lag om ändring i lagen (1973:1130) om exekutiv försäljning av registrerat skepp m. m.,
11. lag om ändring i konkurslagen (1921:225),
12. lag om ändring i ackordslagen (1970:847),
13. lag om ändring i brottsbalken,
14. lag om ändring i lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m.,
15. lag om ändring i uppbördslagen (1953:272),
16. lag om ändring i lagen (1971:52) om skatterätt, fastighetstaxeringsrätt och länsrätt,
17. lag om ändring i lagen (1977:1035) om ansvar på tryckfrihetsförordningens område för brott mot tystnadsplikt,
18. lag om ändring i lagen (1927:77) om försäkringsavtal,
19. lag om ändring i förfogandelagen (1978:262).

12 Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

1 Förslag till Betalingssäkringslag för skatte- och avgiftsprocessen

Härigenom förordnas som följer

Inledande bestämmelser

1 § Betalningssäkring är den åtgärd som enligt denna lag får vidtagas för att säkerställa betalning av skatt, tull eller avgift.

2 § I denna lag förstås med

fordran: det allmännas anspråk på

1. sådan skatt, tull eller avgift, som avses i 1 § första stycket lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m.,

2. förseningsavgift, skattetilägg eller liknande avgift, som avser fordran enligt 1,

3. ränta eller avgift, som utgår i samband med uppbörd eller indrivning av fordran enligt 1 eller 2

gäldenär: den som har ålagts eller enligt lag kan åläggas betalningsskyldighet för fordran.

Beslut

3 § Beslut om betalningssäkring i gäldenärens egendom får fattas om särskild risk föreligger att gäldenären icke kommer att betala fordran. Är fordringen icke fastställd, skall betalningssäkringen avse det belopp som på grund av föreliggande omständigheter skäligen kan antagas bli påfört gäldenären.

Uppgår fordringen icke till betydande belopp, får betalningssäkringen beslutas endast om särskilda skäl föreligger.

4 § Beslut om betalningssäkring skall omedelbart hävas, helt eller till viss del, om åtgärden icke längre behövs för att säkerställa betalning av fordringen eller om eljest skäl för beslutet icke längre föreligger.

5 § Beslut om betalningssäkring upprättas skriftligt och överlämnas senast vid förrättning för verkställighet till gäldenären mot bevis. Kan beslutet ej överlämnas vid förrättningen, skall det delgivas genom den verkställande myndighetens försorg.

6 § Beslut om betalningssäkring och om hävande av sådan åtgärd får fattas av den, som har att föra det allmännas talan i mål om den fordran beslutet avser. Föreligger särskilda skäl får annan tjänsteman förordnas att fatta sådant beslut.

Verkställighet m. m.

7 § Beslut om betalningssäkring verkställs enligt de föreskrifter som gäller vid utmätning för fordringen, om icke annat framgår av denna lag.

8 § Verkställighet får ske utan att gäldenären dessförinnan har underrättats om målet.

9 § Verkställighet får ej omfatta försäljning av egendom. Lös egendom får dock säljas enligt bestämmelserna i 183 § utsökningslagen (1877:31 s. 1) om försäljning av kvarstadsbelagd egendom.

10 § Har tillgång för att säkerställa betalning av fordringen ej anträffats vid verkställigheten eller är uppgiven tillgång tvistig, skall gäldenären på kronofogdemyndighetens begäran åläggas att upprätta förteckning över sina tillgångar och skulder samt att med ed bekräfta att den är riktig. Därvid gäller bestämmelserna i lagen (1921:244) om utmätningssed i tillämpliga delar.

11 § Kronofogdemyndighet verkställer beslut om betalningssäkring. Verkställighet sker efter framställning från tjänsteman som avses i 6 §.

Verkan av betalningssäkring

12 § Sedan kronofogdemyndigheten har förklarat att egendom tagits i anspråk, får gäldenären icke förfoga över egendomen till skada för det allmänna.

13 § Om förmånsrätt på grund av betalningssäkring föreskrives i förmånsrättslagen (1970:979). Förmånsrätten uppkommer vid samma tidpunkt som förmånsrätt på grund av bestämmelserna i 77 § första och andra styckena samt 83 § första stycket utsökningslagen (1877:31 s. 1).

Säkerhet

14 § Säkerhet får ställas för betalning av fordran.

Den som är behörig att besluta om betalningssäkring i fråga om fordringen prövar erbjuden säkerhet och beslutar om erforderliga åtgärder när säkerheten skall tagas i anspråk.

Kronofogdemyndighet får pröva erbjuden säkerhet om särskilda skäl föreligger. Anmälan om sådant beslut skall genast göras till tjänsteman som avses i andra stycket. Denne prövar omedelbart om beslutet skall bestå.

Besvär m. m.

15 § Talan mot beslut angående betalningssäkring föres genom besvär hos den domstol eller myndighet som har att pröva besvär i fråga om den fordran betalningssäkringen avser. Länskattevärtén i länet är dock ensam behörig att pröva besvär i första instans såvitt avser fordran inom länsstyrelses förvaltningsområde.

16 § Bestämmelserna i 10 kap. utsökningslagen (1877:31 s. 1) om klagan över utmätningsmans förfarande gäller i tillämpliga delar i fråga om verkställighet enligt denna lag. Talan är dock ej i något fall begränsad till viss tid.

Denna lag träder i kraft den ...

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m.

Härigenom förordnas att 1 § lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m. skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Förmånsrätt enligt 11 § förmånsrättslagen (1970:979) följer med fordran på

1. skatt och avgift, som anges i 1 § första stycket uppbördslagen (1953:272), samt skatt enligt lagen (1908:128) om bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter, lagen (1958:295) om sjömansskatt och kupongskattelagen (1970:624),

2. skatt enligt förordningen (1959:507) om allmän varuskatt och lagen (1968:430) om mervärdeskatt,

3. skatt eller avgift enligt förordningen (1908:129) angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper, lagen (1928:376) om särskild skatt å vissa lotterivinster, lagen (1941:251) om särskild varuskatt, förordningen (1943:477) om skatt å vissa pälsvaror, förordningen (1948:85) om försäljningsskatt, förordningen (1953:396) om accis å fettemulsion m. m., lagen (1953:397) om avgift för fettvaror som användas för framställning av fettemulsion m. m., lagen (1956:545) om omsättningsskatt på motor-

Förmånsrätt enligt 11 § förmånsrättslagen (1970:979) följer med fordran på

1. skatt och avgift, som anges i 1 § första stycket uppbördslagen (1953:272), samt skatt enligt lagen (1908:128) om bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter, lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt, lagen (1958:295) om sjömansskatt och kupongskattelagen (1970:624),

¹ Senaste lydelse 1975:1266

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

fordon, lagen (1957:262) om allmän energiskatt, lagen (1960:253) om tillverkning och beskattning av malt- och läskedrycker, lagen (1960:258) om utjämningsskatt på vissa varor, lagen (1961:372) om bensinskatt, lagen (1961:394) om tobaksskatt, förordningen (1961:653) om brännoljeskatt, stämpelskattelagen (1964:308), förordningen (1964:352) om gasolskatt, förordningen (1966:21) om särskild skatt på motorbränslen, förordningen (1971:170) om annonsskatt, lagen (1972:266) om skatt på annonser och reklam, lagen (1972:820) om skatt på spel, lagen (1973:37) om avgift på vissa dryckesförpackningar, lagen (1973:1216) om särskild beredskapsavgift för oljeprodukter samt biiskrotningslagen (1975:343).

4. skatt enligt förordningen (1922:260) om automobilskatt, kungörelsen (1934:122) om skatt å motorfordon, som för tillfälligt brukande i riket från utlandet införts, kungörelsen (1951:750) om saluvagnsskatt, förordningen (1963:116) om trafikomläggningskatt, kungörelsen (1964:43) om skatt å automobil, som av utomlands bosatt person för tillfälligt brukande i riket här förvärvats, traktorskatteförordningen (1969:297), vägtrafikskattelagen (1973:601), förordningen (1973:602) om särskild vägtrafikskatt samt kungörelsen (1973:781) om saluvagnsskatt,

5. tull samt avgift enligt kungörelsen (1960:235) om avgift för växtskydds-kontroll vid införsel av växter och förordningen (1968:361) om avgift vid införsel av vissa bakverk,

6. avgift enligt lagen (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område och lagen (1974:226) om prisreglering på fiskets område.

7. avgift, som uppbäres med tillämpning av lagen (1959:552) om uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m., i den mån avgiften icke omfattas av 1.

Förmånsrätten omfattar ej restavgift och liknande avgift som utgår vid försummelse att redovisa eller betala fordringen och ej heller skatte- eller avgiftstillägg och förseningsavgift.

Denna lag träder i kraft den

Äldre bestämmelser gäller fortfarande om konkurs beslutats eller offentligt ackord fastställts före lagens ikraftträdande.

3 Förslag till Lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979)

Härigenom förordnas att 8 och 9 §§ förmånsrättslagen (1970:979)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §

Utmätning ger förmånsrätt i den utmäta egendomen.

Utmätning ger förmånsrätt i den utmäta egendomen. *Betalningssäk- ring ger förmånsrätt i den egendom vari verkställighet har skett.*

9 §

Särskilda förmånsrätter gäller inbördes efter paragrafernas följd och efter den i 4–7 §§ angivna numreringen.

Förmånsrätt enligt 4 § 3 har dock företräde framför förmånsrätt enligt 4 § 2 på grund av annan retentionsrätt än som avses i 247 § sjölagen (1891:35 s. 1)

Förmånsrätt på grund av utmätning har företräde framför förmånsrätt på grund av in-teckning, vilken sökts samma dag som utmätningen verkställdes eller senare.

Förmånsrätt på grund av utmätning *och betalningssäk- ring* har företräde framför förmånsrätt på grund av in-teckning, vilken sökts samma dag som utmätningen *eller beslutet om betalningssäk- ring* verkställdes eller senare.

Utmätning ger företräde framför senare *utmätning* av samma egendom. Utmätning för flera fordringar på en gång ger lika rätt. Om det inbördes företrädet i övrigt mellan fordringar med samma slag av förmånsrätt finns för vissa fall sär- skilda bestämmelser.

Utmätning *och betalningssäk- ring* ger företräde framför senare *verkstäl- lighet* i samma egendom. Utmätning *och betalningssäk- ring* för flera fordringar på en gång ger lika rätt. Om det inbördes företrädet i övrigt mellan fordringar med samma slag av förmånsrätt finns för vissa fall sär- skilda bestämmelser.

Vid utmätning för fordran, för vilken beslut om betalningssäk- ring har med- delats, följer förmånsrätt i den egen- dom, som är föremål för betalningssäk- ringen, från den dag, då beslutet om betalningssäk- ring verkställdes.

Denna lag träder i kraft den

¹Lagen omtryckt 1975:1248

4. Förslag till Lag om ändring i jordabalken

Härigenom förordnas att 19 kap. 21 §, 21 kap. 2 och 5 §§ samt 22 kap. 3 § jordabalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 kap.

21 §¹

Har fast egendom eller tomträtt utmätts eller har beträffande fast egendom eller tomträtt som ingår i konkursbo begärts försäljning i den ordning som gäller för utmätt sådan egendom eller har utmätningen upphävts eller frågan om egendomens försäljning av annat skäl förfallit, skall anteckning därom göras i fastighetsboken eller tomträttsboken. Anteckning att egendomen försålts utmättningsvis skall ske när handling som visar köpeskillingens fördelning inkommit.

Har fast egendom eller tomträtt utmätts *eller tagits i anspråk för betalningssäkring* eller har beträffande fast egendom eller tomträtt som ingår i konkursbo begärts försäljning i den ordning som gäller för utmätt sådan egendom eller har utmätningen *eller beslutet om betalningssäkring* upphävts eller frågan om egendomens försäljning av annat skäl förfallit, skall anteckning därom göras i fastighetsboken eller tomträttsboken. Anteckning att egendomen försålts utmättningsvis skall ske när handling som visar köpeskillingens fördelning inkommit.

Om inverkan på in-teckning eller inskriven rättighet av exekutiv försäljning eller av expropriation eller liknande tvångsförvärv eller av myndighets fördelning av medel skall anteckning göras i fastighetsboken eller tomträttsboken när anmälan, bevis eller fördelningslängd som utvisar förhållandet inkommit.

Förekommer i övrigt i lag eller annan författning bestämmelse om att visst förhållande skall antecknas i fastighetsbok eller tomträttsbok, gäller bestämmelsen.

21 kap.

2 §

Ansökan om inskrivning skall avslås, om

1. upplåtelsehandlingen ej ingivits,
2. föreskrifterna i 13 kap. 1–4 och 6 §§ ej iakttagits,
3. lagfart ej är sökt för upplåtaren,
4. inskrivning i fastigheten är beviljad eller sökt,

Ansökan om inskrivning skall avslås, om

1. upplåtelsehandlingen ej ingivits,
2. föreskrifterna i 13 kap. 1–4 och 6 §§ ej iakttagits,
3. lagfart ej är sökt för upplåtaren,
4. inskrivning i fastigheten är beviljad eller sökt,

¹ Senaste lydelse 1971:503

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

- 5 fastigheten är utmätt,
6. det är uppenbart att upplåtelsen på annan grund är ogiltig eller ej kan göras gällande.

5. fastigheten är utmätt *eller har tagits i anspråk för betalningssäkring*
6. det är uppenbart att upplåtelsen på annan grund är ogiltig eller ej kan göras gällande.

Har ärende angående lagfart för upplåtaren uppskjutits till senare inskrivningsdag, skall behandlingen av ansökan om inskrivning av tomträtten uppskjutas till samma dag.

5 §

Ansökan om inskrivning av avtal om sådan ändring i tomträttens innehåll som avses i 13 kap. 21 § får göras av fastighetsägaren eller tomträttshavaren sedan tomträtten inskrivits. Om sådan inskrivning gäller i tillämpliga delar 2-4 §§ med följande avvikelser.

Är inteckning förut beviljad eller sökt i tomträtten eller är inskrivning av nyttjanderätt, servitut eller rätt till elektrisk kraft förut beviljad eller sökt i denna eller sökes sådan inskrivning samma dag, får ansökan om inskrivning av avtal som avses i första stycket bifallas endast om rättighetshavaren medgivit inskrivning av ändringsavtalet eller detta är väsentligen utan betydelse för rättighetshavarens säkerhet. Om fastigheten eller tomträtten utmätts före den dag då inskrivning sökes, gäller vad som sagts nu om rättighetshavaren även *utmätningssökanden*.

Är inteckning förut beviljad eller sökt i tomträtten eller är inskrivning av nyttjanderätt, servitut eller rätt till elektrisk kraft förut beviljad eller sökt i denna eller sökes sådan inskrivning samma dag, får ansökan om inskrivning av avtal som avses i första stycket bifallas endast om rättighetshavaren medgivit inskrivning av ändringsavtalet eller detta är väsentligen utan betydelse för rättighetshavarens säkerhet. Om fastigheten eller tomträtten utmätts *eller tagits i anspråk för betalningssäkring* före den dag då inskrivning sökes, gäller vad som sagts nu om rättighetshavaren även *sökanden ifråga om utmätning eller betalningssäkring*.

Är avtal som avses i första stycket beroende av att fastighetsbildning äger rum, får ansökan bifallas endast om nämnda åtgärd kommit till stånd.

I avvaktan på att hinder som anges i andra eller tredje stycket undanröjes skall ansökan förklaras vilande.

22 kap.

3 §¹

Ansökan om inteckning skall avslås, om

1. föreskrifterna i 2 § icke iakttagits,
2. på grund av särskild föreskrift eller enligt anteckning i fastighetsboken inteckning ej får beviljas i fastigheten,
3. inskrivning av tomträtt i fastigheten är beviljad eller sökt,

¹ Senaste lydelse 1971:503

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

4. fastigheten frångått sökanden på grund av exekutiv försäljning eller genom expropriation eller liknande tvångsförvärv.

5. sökanden är i konkurs eller försättes i konkurs den dag då in-teckningen sökes samt fastigheten hör till konkursboet,

6. del av fastigheten är utmätt eller utmätes den dag då in-teckningen sökes,

7. ärende angående anteckning enligt 7 § förköpslagen (1967:868) att kommun beslutat utöva förköpsrätt i fråga om egendomen upptagits på inskrivningsdag och ansökningsdagen göres av den som överlåtit egendomen.

8. del av fastigheten har tagits eller, den dag då in-teckning sökes, tages i anspråk för betalningssäkring.

Har ärende angående lagfart för sökanden uppskjutits till senare inskrivningsdag, skall behandlingen av ansökan om in-teckning uppskjutas till samma dag.

Denna lag träder i kraft den

5. Förslag till**Lag om ändring i lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg**

Härigenom förordnas att 12 och 41 §§ lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

12 §

Upplyses att före den dag in-teckning sökes eller ock samma dag an-sökningen göres den egendom som ansökningen avser tagits i mät, och visas ej att utmätningen upphört att gälla, skall ansökningen avslås.

Upplyses att före den dag in-teckning sökes eller ock samma dag an-sökningen göres den egendom som ansökningen avser tagits i mät *eller tagits i anspråk för betalningssäkring*, och visas ej att utmätningen *eller be-talningssäkringen* upphört att gälla, skall ansökningen avslås.

41 §¹

Då utmätning skett av luftfartyg eller lott däri eller till sådant fartyg hörande, in-tecknade reservdelar, eller då jämlikt 71 § konkurslagen äs-kats att luftfartyg eller in-tecknade re-

Då utmätning skett av *eller beslut om betalningssäkring verkställt* i luftfartyg eller lott däri eller till så-dant fartyg hörande, in-tecknade reservdelar, eller då jämlikt 71 § kon-

¹ Senaste lydelse 1970:986

Nuvarande lydelse

servdelar till sådant fartyg må utmät-
ningsvis säljas, skall, sedan bevis
härom inkommit till inskrivnings-
domaren, å nästa inskrivningsdag
göras anteckning om förhållandet i
inskrivningsboken. Visas att utmät-
ningen upphävts eller att frågan om
egendomens försäljning eljest förfal-
lit, varde ock det i boken antecknat.

Föreslagen lydelse

kurslagen äskats att luftfartyg eller
intecknade reservdelar till sådant
fartyg må utmättningsvis säljas,
skall, sedan bevis härom inkommit
till inskrivningsdomaren, å nästa in-
skrivningsdag göras anteckning om
förhållandet i inskrivningsboken.
Visas att utmätningen *eller betal-
ningssäkringen* upphävts eller att frå-
gan om egendomens försäljning el-
jest förfallit, varde ock det i boken
antecknat.

Har egendom blivit såld i den ordning som är stadgad beträffande för-
säljning av utmätt luftfartyg och av utmätta, intecknade reservdelar, varde
anteckning därom efter vad i första stycket sägs införd i inskrivningsboken,
när handling som visar köpeskillingens fördelning inkommer till inskriv-
ningsdomaren. Var egendomen intecknad, skall i inskrivningsboken tillika
antecknas den verkan som försäljningen enligt vad i 25 § stadgas medför
beträffande inteckningen. Skedde ej försäljning, men skola ändock enligt
vad därom är särskilt stadgat medel fördelas mellan rättsägare i egendomen,
skall motsvarande anteckning göras när fördelningslängden inkommer.

Har domstol beträffande inteckning i luftfartyg meddelat förklaring som
i 26 § sägs, åligger det domstolen att därom översända bevis till inskriv-
ningsdomaren, som har att å nästa inskrivningsdag göra anteckning om
förhållandet i inskrivningsboken.

Denna lag träder i kraft den

6. Förslag till Lag om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1)

Härigenom förordnas att 38 och 283 §§ sjölagen (1891:35 s. 1)¹ skall ha
nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

38 §

I skepps- eller skeppsbyggnadsregistret skall antecknas, när

1. talan väckts om hävning eller återgång av förvärv av registrerat skepp
eller skeppsbygge eller om bättre rätt till sådan egendom eller eljest i fråga,
som angår inskrivning;

2. mål som avses under 1 avgjorts genom dom eller slutligt beslut som
vunnit laga kraft;

¹ Lagen omtryckt 1975:1289

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3. ägare av registrerat skepp eller skeppsbygge försatts i konkurs;
4. registrerat skepp eller skeppsbygge eller inskriven rätt till sådan egendom blivit föremål för kvarstad, skingringsförbud eller utmätning, konkursförvaltare begärt att registrerat skepp eller skeppsbygge skall säljas exekutivt, ägaren enligt 10 § andra stycket begärt att registrerat skepp skall säljas exekutivt eller egendomen sålts exekutivt;
5. beslut som avses under 3 eller 4 om konkurs, kvarstad, skingringsförbud eller utmätning upphävts eller återgått eller fråga om exekutiv försäljning av registrerat skepp eller skeppsbygge eller inskriven rätt till sådan egendom eljest förfallit;
6. skepp eller skeppsbygge skall avregistreras enligt någon i 16 § angiven grund men hinder mot avregistreringen möter enligt 17 §;
7. enligt 35 § beslut meddelats att skepp eller skeppsbygge skall avföras ur registret den dag registrering äger rum utomlands.
- Är eljest i lag eller annan författning föreskrivet att visst förhållande skall antecknas i skepps- eller skeppsbyggnadsregistret, skall det gälla.
- Anteckning i skeppsbyggnadsregistret skall överföras till skeppsregistret, om bygget överföres dit såsom skepp. Registeranteckning skall avföras, om den uppenbarligen ej längre kan vara av betydelse.

4. registrerat skepp eller skeppsbygge eller inskriven rätt till sådan egendom blivit föremål för kvarstad, skingringsförbud, *betalningssäkring* eller utmätning, konkursförvaltare begärt att registrerat skepp eller skeppsbygge skall säljas exekutivt, ägaren enligt 10 § andra stycket begärt att registrerat skepp skall säljas exekutivt eller egendomen sålts exekutivt;
5. beslut som avses under 3 eller 4 om konkurs, kvarstad, skingringsförbud, *betalningssäkring* eller utmätning upphävts eller återgått eller fråga om exekutiv försäljning av registrerat skepp eller skeppsbygge eller inskriven rätt till sådan egendom eljest förfallit;

283 §

Ansökan om inteckning skall avslås, om

1. bestämmelserna i 282 § första stycket ej iakttagits;
2. ansökningen strider mot 261 §;
3. ansökningen strider mot sådan på grund av förvärvsvillkor mot sökanden gällande inskränkning i hans rätt att förfoga över egendomen, som införts i skepps- eller skeppsbyggnadsregistret eller införes däri samma inskrivningsdag som inteckningen sökes, och ansökningen icke medgivits av den till vars förmån inskränkningen gäller;
4. skeppet eller skeppsbygget skall avregistreras;
5. sökanden eller, om skeppet eller bygget äges av flera, någon av sökandena är i konkurs eller försättes i konkurs samma inskrivningsdag som inteckningen sökes och det icke visas, att skeppet, bygget eller andelen ej hör till konkursboet;
6. skeppet, bygget eller andel däri

6. skeppet, bygget eller andel däri

Nuvarande lydelse

eller villkorlig äganderätt därtill är föremål för kvarstad, skingringsförbud eller utmätning eller blir föremål för sådan åtgärd samma inskrivningsdag som inteckningen sökes; eller

7. skeppet, bygget eller andel däri eller villkorlig äganderätt därtill frångått sökanden genom exekutiv försäljning.

Har ärende angående inskrivning av sökandens förvärv uppskjutits, skall behandlingen av inteckningsansökningen uppskjutas på motsvarande sätt.

Föreslagen lydelse

eller villkorlig äganderätt därtill är föremål för kvarstad, skingringsförbud, *betalningssäkring* eller utmätning eller blir föremål för sådan åtgärd samma inskrivningsdag som inteckningen sökes; eller

Denna lag träder i kraft den

7. Förslag till Lag om ändring i utsökningslagen (1877:31 s. 1)

Härigenom förordnas att 72 och 139 §§ utsökningslagen (1877:31 s. 1) skall ha nedan angivna lydelse

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*72 §¹

Påstår någon, som ej har sådan rätt som anges i 71 §, att han äger förmannsrätt till betalning ur gäldenärs egendom, medför det ej hinder för egendomens utmätande för annan gäld. De villkor under vilka sådan borgenär äger rätt till betalning ur egendomen anges i 5 och 6 kap.

Ej heller må egendoms utmätande hindras därav att den blivit belagd med kvarstad eller skingringsförbud; dock bör, där annat gods finnes att tillgå, sådant företrädesvis utmätas, så vitt det lämpligen och utan förfång för utmätningssökanden kan ske.

Ej heller må egendoms utmätande hindras därav att den blivit belagd med kvarstad eller skingringsförbud *eller att den tagits i anspråk för betalningssäkring*; dock bör, där annat gods finnes att tillgå, sådant företrädesvis utmätas, så vitt det lämpligen och utan förfång för utmätningssökanden kan ske.

139 §²

När fartyg, som ej är infört i skeppsregistret eller i motsvarande utländska register, eller gods i fartyg eller i luftfartyg sålts, har borgenär, som hade sjö- eller luftpanträtt i egendomen, rätt att få betalning ur köpeskillingen enligt vad som anges nedan, såvida han framställt yrkande därom före auktionen eller, om egendomen sålts under hand, före köpeskillingsfördelningen.

¹ Senaste lydelse 1967:140² Senaste lydelse 1975:1254

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Svarar utmätt egendom för företagsinteckning, äger inteckningshavaren erhålla betalning ur köpeskillingen, om han framställt yrkande därom inom tid som nyss angivits. Vad nu sagts gäller dock ej i den mån sådan betalning måste anses obehövlig för att trygga inteckningshavarens och efterföljande inteckningshavares rätt. Vid prövningen härav skall hänsyn tagas även till sådan egendom som gäldenären på annat sätt än genom företagsinteckningen ställt som säkerhet för inteckningshavarens fordran.

Skall under konkurs fartyg, som ej är infört i skeppsregistret eller i motsvarande utländska register, eller gods i fartyg eller i luftfartyg säljas utmättningsvis, äger även borgenär som för sin fordran har förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen (1970:979) rätt att erhålla betalning ur köpeskillingen, om han yrkat det före auktionen eller, om egendomen sålts under hand, före köpeskillingsfördelningen.

Utmätes egendom, som har tagits i anspråk genom betalningssäkring, för annan fordran än den som betalningssäkringen avser, skall så stor del av köpeskillingen avsättas, som på grund av förmånsrätt enligt förmånsrättslagen belöper på den fordran, för vilken betalningssäkring beslutats.

Denna lag träder i kraft den

8. Förslag till**Lag om ändring i lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom.**

Härigenom förordnas att 25 och 34 §§ lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*25 §¹

I sakägarförteckning upptages, förutom exekutionsfordringen,

1. fordran som skall utgå med förmånsrätt enligt 6 § 1 eller 7 § 1 eller 2 förmånsrättslagen (1970:979) och som förfaller till betalning senast den tillträdesdag som anges i 36 §,

2. fordran som är förenad med panträtt i fastigheten,

2. fordran som är förenad med panträtt i fastigheten och fordran som utgår med förmånsrätt på grund av betalningssäkring,

¹ Senaste lydelse 1971:1044

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3. nyttjanderätt, servitut eller rätt till elektrisk kraft som besvärar fastigheten, om rättigheten är inskriven eller grundar sig på skriftlig handling som är tillgänglig, dock ej rättighet av beskaffenhet att skola bestå oavsett fastighetens försäljning.

4. kostnaden för förfarandet.

Om fastigheten hör till konkursbo, upptages även arvode och annan kostnad för fastighetens förvaltning under konkursen.

34 §

I avräkning på köpeskillingen för fastigheten skall innestå kapitalbeloppet av sådan fordran inom skyddsbeloppet som är förenad med panträtt och icke enligt sakägarförteckningen skall betalas med köpeskillning för tillbehör. Vad nu sagts gäller dock icke, om

1. fordringen är förfallen till betalning senast på tillträdesdagen och borgenären yrkat kontant betalning.

2. fordringen är sådan som avses i 26 § tredje stycket, eller

3. fordringen är förenad med panträtt endast i andel i fastigheten.

För ägarhypotek skall, även om det faller inom skyddsbeloppet, kontant betalning alltid erläggas.

För ägarhypotek skall, även om det faller inom skyddsbeloppet, kontant betalning alltid erläggas. *Det samma gäller för fordran, som skall utgå med förmånsrätt på grund av betalningssäkring.*

I den mån icke avräkning skall ske enligt första stycket skall köpeskillingen för fastigheten betalas kontant, om ej inroparen visar att han avtalat annat med den som enligt sakägarförteckningen är betalningsberättigad. Om det enligt förteckningen är ovisst vem ett belopp tillkommer, får det ej avräknas.

Denna lag träder i kraft den

9 Förslag till Lag om ändring i lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m. m.

Häri genom förordnas att 10 § lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m. m. skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 §¹

I sakägarförteckningen upptages, förutom exekutionsfordringen, fordran för vilken egendomen svarar på grund av luftpanträtt, inteckning *eller* retentionsrätt samt kostnaden för förfarandet.

I sakägarförteckningen upptages, förutom exekutionsfordringen, fordran för vilken egendomen svarar på grund av luftpanträtt, inteckning, retentionsrätt *eller betalningssäkring* samt kostnaden för förfarandet.

Om egendomen hör till konkursbo, upptages även arvode och annan kostnad för egendomens förvaltning under konkursen. Är egendomen därjämte utmätt, upptages fordran som skall utgå med förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen (1970:979).

Med fordran avses även rätt till betalning på grund av ägarhypotek.

Denna lag träder i kraft den

10 Förslag till Lag om ändring i lagen (1973:1130) om exekutiv försäljning av registrerat skepp m. m.

Häri genom förordnas att 10 § lagen (1973:1130) om exekutiv försäljning av registrerat skepp m. m., skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 §²

I sakägarförteckningen upptages, förutom exekutionsfordringen, fordran som är förenad med sjöpanträtt, panträtt på grund av inteckning eller retentionsrätt samt kostnaden för förfarandet.

I sakägarförteckningen upptages, förutom exekutionsfordringen, fordran som är förenad med sjöpanträtt, panträtt på grund av inteckning eller retentionsrätt, *förmånsrätt på grund av betalningssäkring* samt kostnaden för förfarandet.

Om skeppet hör till konkursbo, upptages även arvode och annan kostnad för skeppets förvaltning under konkursen. Är skeppet därjämte utmätt, upptages fordran som skall utgå med förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen (1970:979).

¹ Senaste lydelse 1975:1252

² Senaste lydelse 1975:1253

*Nuvarande lydelse**Förelagten lydelse*

Med fordran som är förenad med panträtt på grund av in-teckning, avses även fordran för vilken skepp tagits i anspråk enligt 91 a § 3 mom. ut-sökningslagen (1877:31 s. 1) samt rätt till betalning på grund av ägarhypotek.

Denna lag träder i kraft den

11 Förslag till Lag om ändring i konkurslagen (1921:225)

Härigenom förordnas att 38 och 40b §§ konkurslagen (1921:225) skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Förelagten lydelse*38 §¹

Förmånsrätt eller betalning som borgenär vunnit genom utmätning går åter, om egendomen tagits i mät senare än tre månader före frisdagen. Har utmätningen skett till förmån för gäldenären närstående, går förmåns-rätten eller betalningen också åter, om egendomen tagits i mät dessförinnan men senare än två år före frisdagen och det icke visas att gäldenären varken var eller genom åtgärden blev insolvent.

Förmånsrätt på grund av betalningssäkring går åter, om egendomen har tagits i anspråk för åtgärden senare än tre månader före frisdagen.

40 b §¹

Återvinning påkallas av förval-taren genom väckande av talan vid all-män domstol, genom anmärkning mot bevakning eller genom invändning mot annat yrkande som fram-ställes mot konkursboet. Om förval-taren icke vill påkalla återvinning och ej heller ingår förlikning i saken, får borgenär som bevakat fordran i konkursen påkalla återvinning genom väckande av talan vid allmän domstol. För återgång av förmåns-rätt som vunnits genom utmätning är särskild åtgärd ej behövlig.

Återvinning påkallas av förvalta-ren genom väckande av talan vid all-män domstol, genom anmärkning mot bevakning eller genom invändning mot annat yrkande som fram-ställes mot konkursboet. Om förval-taren icke vill påkalla återvinning och ej heller ingår förlikning i saken, får borgenär som bevakat fordran i konkursen påkalla återvinning genom väckande av talan vid allmän domstol. För återgång av förmåns-rätt som vunnits genom utmätning eller betalningssäkring är särskild åtgärd ej behövlig.

¹ Senaste lydelse 1975:244

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Talan vid allmän domstol väckes inom ett år från fristdagen. Dock får talan väckas inom tre månader från det att anledning därtill blev känd för konkursboet. Har gäldenären avhänt sig fast egendom eller är fråga om återgång av bodelning, kan talan även väckas inom tre månader från den dag då lagfart söktes eller bodelningshandlingen ingavs till rätten.

Borgenär som för talan svarar för rättegångskostnaden men har rätt att få ersättning därför av boet, i den mån kostnaden täckes av vad som kommit boet till godo genom rättegången.

Denna lag träder i kraft den

12 Förslag till Lag om ändring i brottsbalken

Härigenom förordnas att 11 kap. 1 och 3 §§ samt 17 kap. 13 § brottsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

11 kap.

1 §

Gäldenär, som förstör eller genom gåva eller annan liknande åtgärd avhänder sig egendom av betydelse och därigenom försätter sig på obestånd eller förvärrar sitt obestånd, dömes för oredlighet mot borgenärer till fängelse i högst två år.

Gäldenär, som vid konkurs eller offentlig ackordsförhandling utan konkurs eller i förteckning till utmätningssed förtiger tillgång, uppgiver obefintlig skuld eller lämnar annan sådan oriktig uppgift, skall ock, om ej uppgiften rättas innan den beedigas eller eljest lägges till grund för förfarandet, dömas för oredlighet mot borgenärer. Detsamma skall gälla, om gäldenär i samband med annan exekutiv förrättning åberopar oriktig handling eller skenavtal och därigenom hindrar att erforderlig egendom genom förrättningen tages i anspråk för att bereda borgenär betalning eller säkerhet.

Gäldenär, som vid konkurs eller offentlig ackordsförhandling utan konkurs eller i förteckning till utmätningssed eller till betalningssäk- ringsed förtiger tillgång, uppgiver obefintlig skuld eller lämnar annan sådan oriktig uppgift, skall ock, om ej uppgiften rättas innan den beedigas eller eljest lägges till grund för förfarandet, dömas för oredlighet mot borgenärer. Detsamma skall gälla, om gäldenär i samband med annan exekutiv förrättning åberopar oriktig handling eller skenavtal och därigenom hindrar att erforderlig egendom genom förrättningen tages i anspråk för att bereda borgenär betalning eller säkerhet.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Gäldenär som, då konkurs är förestående, ur riket bortför tillgång av betydelse med uppsåt att hålla den undan konkursen, så ock gäldenär, som i konkurs undandraget eller undanhåller konkursförvaltningen tillgång, dömes likaledes för oredlighet mot borgenärer.

3 §

Gäldenär, som fortsätter rörelse under förbrukande av avsevärda medel utan motsvarande nytta för rörelsen eller lever slösaktigt eller inlåter sig på äventyrligt företag eller lättsinnig ansvarsförbindelse eller vidtager annan sådan åtgärd och som därigenom uppsåtligen eller av grov oaktsamhet framkallar eller förvärrar obestånd, dömes för vårdslöshet mot borgenärer till fängelse i högst två år.

Gäldenär, som vid konkurs eller offentlig ackordsförhandling utan konkurs eller i förteckning till utmätningssed av grov oaktsamhet förtiger tillgång, uppgiver obefintlig skuld eller lämnar annan sådan oriktig uppgift, dömes likaledes, om ej uppgiften rättas innan den beedigas eller eljest lägges till grund för förfarandet, för vårdslöshet mot borgenärer.

Gäldenär, som vid konkurs eller offentlig ackordsförhandling utan konkurs eller i förteckning till utmätningssed *eller till betalningssäk- ringsed* av grov oaktsamhet förtiger tillgång, uppgiver obefintlig skuld eller lämnar annan sådan oriktig uppgift, dömes likaledes, om ej uppgiften rättas innan den beedigas eller eljest lägges till grund för förfarandet, för vårdslöshet mot borgenärer.

17 kap.

13 §

Den som bryter mot förbud att sälja eller skingra gods eller att utgiva annans gods, rubbar gods som blivit satt i kvarstad, utmätt eller beslagttaget, skadar eller borttager myndighets anslag eller försegling eller eljest olovligen öppnar vad myndighet tillslutit eller ock överträder annat dylikt av myndighet meddelat förbud, dömes för överträdelse av myndighets bud till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som bryter mot förbud att sälja eller skingra gods eller att utgiva annans gods, rubbar gods som blivit satt i kvarstad, *ianspråktaget genom betalningssäkring*, utmätt eller beslagttaget, skadar eller borttager myndighets anslag eller försegling eller eljest olovligen öppnar vad myndighet tillslutit eller ock överträder annat dylikt av myndighet meddelat förbud, dömes för överträdelse av myndighets bud till böter eller fängelse i högst ett år.

Vägrar någon inträde som förrättningsman äger fordra, dömes för hinderande av förrättning till böter.

Denna lag träder i kraft den

13. Förslag till Lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom förordnas att 26 kap. 1 § rättegångsbalken skall ha nedan angiven lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 kap.

1 §

Är någon skäligen misstänkt för brott och kan skäligen befaras, att han genom att avvika eller genom att undanskaffa egendom eller annorledes undandrager sig att gälda böter, värdet av förverkad egendom eller annan ersättning till det allmänna eller skadestånd eller annan ersättning till målsägande, som kan antagas komma att på grund av brottet ådömas honom, må kvarstad läggas å så mycket av hans lösa egendom, som svarar mot skulden, eller ock, om det är tillfyllest, egendomen ställas under förbud att säljas eller skingras. Skingringsförbud må ock meddelas å fast egendom, som tillhör den misstänkte.

Finnes lös egendom, som ställes under skingringsförbud, hos tredje man, må denne förbudas att utgiva egendomen.

Vad som har föreskrivits i första och andra styckena äger motsvarande tillämpning i fråga om den som är skäligen misstänkt för brott enligt skattebrottslagen (1971:69), lagen (1960:418) om straff för varusmuggling, uppbördslagen (1953:272), kungsskatteförordningen (1970:624) eller lagen (1958:295) om sjömansskatt beträffande vad han genom brottet kan antagas ha undanhållit eller sökt undanhålla det allmänna i skatt, tull eller avgift. Kvarstad eller skingringsförbud, som avser fordran på skatt, tull eller avgift, får bestå längst till dess beslut om betalningssäkring för fordringen har verkställts.

Denna lag träder i kraft den

Bilaga 2

De remitterade förslagen

**1 Förslag till
Lag om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter**

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § För att säkerställa betalning av fordran på skatt, tull eller avgift får enligt bestämmelserna i denna lag genom betalningssäkring tas i anspråk så mycket av gäldenärens egendom som svarar mot fordringen.

2 § Betalningssäkring får användas i fråga om fordran på

1. skatt, tull eller avgift som avses i 1 § första stycket lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m.,

2. skatt enligt lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt,

3. skatte- eller avgiftstillägg eller förseningsavgift,

4. ränta eller avgift som utgår i samband med uppbörd eller indrivning av fordran enligt 1, 2 eller 3.

5. skattebelopp jämte restavgift eller ränta som företrädare för juridisk person är skyldig att betala enligt 77 a § uppbördslagen (1953:272), 48 a § lagen (1968:430) om mervärdeskatt eller 27 a § lagen (1959:92) om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning.

Beslut

3 § Fråga om betalningssäkring prövas av länsskatterätt på framställning av allmänt ombud som har förordnats att föra det allmännas talan i mål enligt denna lag.

4 § Beslut om betalningssäkring får fattas om påtaglig risk föreligger att gäldenären inte kommer att betala fordringen och denna eller, om flera fordringar föreligger mot samma gäldenär, de tillhoppa uppgår till betydande belopp. Är fordringen att hänföra till viss tidsperiod får betalningssäkring beslutas endast om perioden har gått till ända.

5 § Är fordringen ej fastställd, får beslut om betalningssäkring avse det belopp till vilket fordringen med hänsyn till omständigheterna kan antas bli fastställd.

6 § I mål om betalningssäkring får rätten, om fara är i dröjsmål, omedelbart bevilja åtgärden att gälla till dess annorlunda förordnas.

7 § Beslut om betalningssäkring skall hävas i den mån skäl för beslutet inte längre föreligger eller beslutet av annan anledning inte längre bör kvarstå.

8 § Beslut om betalningssäkring skall delges gäldenären.

Kan det befaras att genomförandet av beslutet skulle avsevärt försvåras genom att beslutet delges innan förrättning för verkställighet äger rum, behöver delgivning ej ske före förrättningen.

Verkställighet

9 § Beslut om betalningssäkring får genast verkställas.

Verkställighet begärs hos kronofogdemyndigheten av allmänt ombud som avses i 3 §.

10 § I fråga om verkställigheten gäller vad som är föreskrivet om utmätning för fordringen. Verkställighet får dock ej äga rum i avlöning eller annan förmån som avses i 67 a och 67 d §§ utsökningslagen (1877:31 s. 1) förrän dagen efter det att den har utbetalats. Vid verkställigheten tillämpas ej bestämmelserna i 91 a § 3–5 mom. eller 91 b § utsökningslagen och ej heller vad 69 § samma lag och 5 § lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom innehåller om talan vid domstol.

11 § Verkställigheten får ej omfatta försäljning av egendom eller betalning av fordringen. Bestämmelsen i 183 § 3 mom. utsökningslagen (1877:31 s. 1) om försäljning av lös egendom, som är föremål för kvarstad, tillämpas dock i fråga om lös egendom, som har tagits i anspråk genom betalningssäkring.

12 § I fråga om talan mot beslut som rör verkställigheten gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i utsökningslagen (1877:31 s. 1) om klagan över utmätningssmans förfarande och över utslag i utsökningsmål. Talan mot kronofogdemyndighets beslut är ej inskränkt till viss tid.

Rättsverkan

13 § Gäldenären får inte överlåta egendom, som har tagits i anspråk genom betalningssäkring, eller till skada för det allmänna förfoga över egendomen på annat sätt.

14 § Om förmånsrätt på grund av verkställd betalningssäkring föreskrivs i förmånsrättslagen (1970:979). I fråga om tidpunkten för förmånsrättens

uppkomst vid verkställigheten har bestämmelserna i 77 § 1 och 2 mom., 83 § 1 mom. samt 91 a § 2 mom. utsökningslagen (1877:31 s. 1) motsvarande tillämpning.

I fråga om fast egendom gäller att inskriven rättighet har företräde framför fordran med förmånsrätt på grund av betalningssäkring, om inskrivning har sökts före den dag då verkställigheten ägde rum.

Betalningssäkringsed

15 § Har vid förrättning för verkställighet tillgång för att säkerställa betalning av fordran ej anträffats eller är uppgiven tillgång tvistig, skall gäldenären på begäran av kronofogdemyndigheten upprätta förteckning över sina tillgångar samt med ed bekräfta förteckningens riktighet (betalningssäkringsed). Därvid gäller bestämmelserna i lagen (1921:244) om utmätningssed i tillämpliga delar.

Tagande av egendom i förvar

16 § Är fara att lös egendom, som kan bli föremål för betalningssäkring, undanskaffas, får i avvaktan på rättens beslut granskningsledare som avses i 2 § bevissäkringslagen (1975:1027) för skatte- och avgiftsprocessen ta egendomen i förvar.

17 § Har egendom tagits i förvar enligt 16 §, skall anmälan därom omedelbart göras till allmänt ombud som avses i 3 §. Det allmänna ombudet prövar genast om egendomen skall bli kvar i förvar. Beslutar det allmänna ombudet att egendomen skall bli kvar i förvar, skall han snarast göra framställning om betalningssäkring hos länsrätten. Görs ej sådan framställning eller lämnas framställningen utan bifall, skall egendomen omedelbart återställas. Meddelas beslut om betalningssäkring skall, om inte rätten bestämmer annat, egendomen bli kvar i förvar till dess beslutet verkställs.

Ställande av säkerhet

18 § Har beslut om betalningssäkring överlämnats till kronofogdemyndighet för verkställighet, får myndigheten i stället för att genast verkställa beslutet ta emot säkerhet som gäldenären eller, där gäldenären kan antas medge det, annan erbjuder sig att ställa.

Är i annat fall fråga om betalningssäkring, äger kronofogdemyndighet som anvisas av allmänt ombud som avses i 3 § behörighet att ta emot säkerhet.

Säkerhet får tas i anspråk när fordringen har förfallit till betalning eller vid den senare tidpunkt som har medgivits.

I övrigt har bestämmelserna i lagen (0000:00) om säkerhet för skattefordringar m. m. motsvarande tillämpning.

Övriga bestämmelser

19 § Allmänt ombud som avses i 3 § förordnas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

20 § Mål om betalningssäkring prövas av den länsskatterätt som är behörig i fråga om gäldenärens taxering till skatt enligt lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt för det år, då framställning om betalningssäkring görs. Finns inte behörig domstol enligt vad som nu har sagts, prövas målet av länsskatterätten i det län, där verkställigheten kan äga rum.

21 § Den som har tagit befattning med mål eller ärende enligt denna lag får ej obehörigen yppa vad han därvid har erfarit.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979.

11 Förslag till Lag om ändring i konkurslagen (1921:225)

Härigenom föreskrivs att 38 och 40 b §§ konkurslagen (1921:225) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

38 §¹

Förmånsrätt eller betalning som borgenär vunnit genom utmätning går åter, om egendomen tagits i mät senare än tre månader före fristdagen. Har utmätningen skett till förman för gäldenären närstående, går förmånsrätten eller betalningen också åter, om egendomen tagits i mät dessförinnan men senare än två år före fristdagen och det icke visas att gäldenären varken var eller genom åtgärden blev insolvent.

Förmånsrätt på grund av betalningssäkring går åter om egendomen tagits i anspråk senare än tre månader före fristdagen.

40 b §²

Återvinning påkallas av förvaltare genom väckande av talan vid allmän domstol, genom anmärkning mot bevakning eller genom invändning mot annat yrkande som framställes mot konkursboet. Om förvaltare icke vill påkalla återvinning och ej heller ingår förlikning i saken, får borgenär som bevakat fordran i konkursen påkalla återvinning genom väckande av talan vid allmän domstol. För återgång av förmånsrätt som vunnits genom utmätning är särskild åtgärd ej behövlig.

Återvinning påkallas av förvaltare genom väckande av talan vid allmän domstol, genom anmärkning mot bevakning eller genom invändning mot annat yrkande som framställes mot konkursboet. Om förvaltare icke vill påkalla återvinning och ej heller ingår förlikning i saken, får borgenär som bevakat fordran i konkursen påkalla återvinning genom väckande av talan vid allmän domstol. För återgång av förmånsrätt som vunnits genom utmätning eller genom betalningssäkring är särskild åtgärd ej behövlig.

Talan vid allmän domstol väckes inom ett år från fristdagen. Dock får talan väckas inom tre månader från det att anledning därtill blev känd för konkursboet. Har gäldenären avhänt sig fast egendom eller är fråga om återgång av bodelning, kan talan även väckas inom tre månader från den dag då lagfart söktes eller bodelningshandlingen ingavs till rätten.

¹ Senaste lydelse 1975:244.

² Senaste lydelse 1975:244.

Borgenär som för talan svarar för rättegångskostnaden men har rätt att få ersättning därför av boet, i den mån kostnaden täckes av vad som kommit boet till godo genom rättegången.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979.

12 Förslag till Lag om ändring i ackordslagen (1970:847)

Härigenom föreskrivs att 14 § ackordslagen (1970:847) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Sedan förhandling om offentligt ackord beslutats, får utmätning för dessförinnan uppkommen fordran ej äga rum innan ackordsfrågan blivit avgjord. Om det ändå sker, är *utmätningen* utan verkan. Borgenär som har förmånsrätt i viss egendom har dock rätt att få denna egendom utmätt.

Föreslagen lydelse

14 §

Sedan förhandling om offentligt ackord beslutats, får utmätning *eller betalningssäkring* för dessförinnan uppkommen fordran ej äga rum innan ackordsfrågan blivit avgjord. Om det ändå sker, är *åtgärden* utan verkan. Borgenär som har förmånsrätt i viss egendom har dock rätt att få denna egendom utmätt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979.

15 Förslag till Lag om ändring i uppbördslagen (1953:272)

Härigenom föreskrivs att 58 § 1 mom. uppbördslagen (1953:272)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

58 §

1 m o m.² Har skattskyldig eller arbetsgivare som verkställt skatteavdrag underlåtit att inbetala skatt i tid och ordning, som i 53 eller 54 § eller 56 § 3 mom. sägs, skall restavgift utgå, beräknad efter fyra öre för varje hel krona av den del av skatten, som sålunda icke erlagts, dock ej mindre än tio kronor. Öretal som uppkommer vid denna beräkning skall jämnas till närmast högre hela krontal.

Arbetsgivare, som avses i första stycket, skall utöver restavgift erlagga tilläggsavgift för varje påbörjad tidrymd av sex månader utöver den första efter utgången av den uppbördsmanad, under vilken skatten rätteligen skolat erläggas, intill dess skatten inbetalas eller ock fastställs till betalning av den lokala skattemyndigheten. Tilläggsavgift skall för varje sådan tidrymd beräknas till fyra öre för varje hel krona av den del av skatten, som icke erlagts, dock ej mer än tolv öre för hel krona. Bestämmelserna i denna lag om restavgift tillämpas även i fråga om tilläggsavgift.

Vad i första och andra styckena sägs skall i fall, som avses i 56 § 3 mom. andra stycket, gälla endast om där angiven inbetalning icke verkställts senast under den uppbördstermin, som infaller närmast efter utgången av den månad, under vilken skatteavdraget verkställts, eller, såvitt gäller inbetalning från arbetsgivare som avses i 53 § 1 mom. tredje stycket, senast den 18 i den månad under vilken nämnda uppbördstermin infaller.

Restavgift utgår även i fall då arbetsgivare icke behörigen lämnat uppgift om innehållen skatt enligt 55 § eller 56 § 3 eller 4 mom. Avgiften utgår med två öre för varje hel krona av skattebelopp, för vilket uppgift sålunda icke lämnats, dock ej med mindre än tio kronor. Öretal som uppkommer vid denna beräkning skall jämnas till närmast högre hela krontal. I fall som avses i 56 § 3 mom. fjärde stycket utgår nu avsedda restavgift endast om uppgiftsskyldigheten icke fullgjorts senast under den uppbördstermin som avses i tredje stycket ovan.

Vid tillämpning av bestämmelserna i detta moment jämställes med inbetalning av skatt att egendom tagits i anspråk genom betalningssäkring.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979.

¹ Lagen omtryckt 1972:75. Senaste lydelse av lagens rubrik 1974:771.

² Senaste lydelse 1974:771.

LAGRÅDET

Utdrag
PROTOKOLL
vid sammanträde
1978-10-05

Närvarande: justitierådet Hesser, regeringsrådet Hamdahl, justitierådet Höglund, justitierådet Hessler.

Enligt utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 13 april 1978 har regeringen på hemställan av statsrådet Mundebo beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter,
2. lag om säkerhet för skattefordringar m. m.,
3. lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979),
4. lag om ändring i jordabalken,
5. lag om ändring i lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg,
6. lag om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1),
7. lag om ändring i utsökningslagen (1877:31 s. 1),
8. lag om ändring i lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom,
9. lag om ändring i lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m. m.,
10. lag om ändring i lagen (1973:1130) om exekutiv försäljning av registrerat skepp m. m.,
11. lag om ändring i konkurslagen (1921:225),
12. lag om ändring i ackordslagen (1970:847),
13. lag om ändring i brottsbalken,
14. lag om ändring i lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m.,
15. lag om ändring i uppbördslagen (1953:272),
16. lag om ändring i lagen (1971:52) om skatterätt, fastighetstaxeringsrätt och länsrätt,
17. lag om ändring i lagen (1977:1035) om ansvar på tryckfrihetsförordningens område för brott mot tystnadsplikt,
18. lag om ändring i lagen (1927:77) om försäkringsavtal,
19. lag om ändring i förfogandelagen (1978:262).

Förslagen har inför lagrådet föredragits, de under 1 och 3–19 angivna av hovrättsfiskalen Martin Erling och det under 2 angivna av avdelningsdirektören Claes Florin.

Förslagen föranleder följande yttranden.

Lagrådet:

De remitterade lagförslagen innebär att vårt rättssystem tillförs ett nytt institut, benämnt betalningssäkring. Det kan närmast karakteriseras som en processuell säkerhetsåtgärd, avsedd för skatte- och avgiftsprocessen. I väsentliga delar motsvarar den nya åtgärden kvarstadsinstitutet men den har också lånat drag från utmätningsinstitutet. För att den skall bli mera verkningsfull än kvarstad har den försetts med längre gående rättsverkningar. Framst märks att den utrustats med förmånsrätt i väsentlig överensstämmelse med vad som gäller om utmätning. Därigenom stärks det allmännas ställning gentemot gäldenärens övriga borgenärer.

Det nya institutet skall ses som ett nytt led i den skärpta lagstiftning och kontroll som under senare år genomförts för att bekämpa skatteundraganden. Ändamålet – att trygga det allmännas rätt till betalning för skatte- och avgiftsfordringar – har ansetts så angeläget att det motiverar, att ett nytt institut sålunda införs vid sidan av redan gällande säkerhetsåtgärder. Med den utformning de föreslagna bestämmelserna slutligen erhållit synes regleringen kunna förenas med rättssystemet i övrigt.

En viss olägenhet ligger i att en lagstiftning av denna art genomförs just nu, när utsökningslagstiftningen står inför en revision. Till lagrådet har nämligen också nyligen remitterats förslag till utsökningsbalk, innehållande bland annat nya regler rörande kvarstad. Den slutliga utformningen av detta stora lagstiftningskomplex kan emellertid väntas dröja och kan därför inte avvaktas för att ge ledning åt nu ifrågavarande reglering. Det är tydligt att en översyn kan bli nödvändig när utsökningsbalken föreligger i sitt slutgiltiga skick.

På grund av det anförda finner lagrådet ej anledning till principiella invändningar mot remitterade lagförslag.

För att förslag i ämnet skall kunna föreläggas riksdagen så tidigt som möjligt under år 1978 har föredragningen inför lagrådet påbörjats redan innan departementsförslaget fått sin slutliga utformning. Härigenom har åtskilliga synpunkter från lagrådets sida kunnat beaktas vid departementsförslagets färdigställande. De remitterade förslagen ger i sitt slutgiltiga skick anledning till vissa ytterligare synpunkter.

Förslaget till lag om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter

4 §

Lagrådet:

Förevarande paragraf innehåller bestämmelser om de villkor som måste vara uppfyllda för att beslut om betalningssäkring skall få fattas. Därvid föreskrivs som en särskild förutsättning för beslut i fråga om fordran, som hänför sig till viss tidsperiod, att perioden skall ha gått till ända.

I specialmotiveringen anges hur sistnämnda bestämmelse är avsedd att tillämpas bl. a. beträffande fordran på avgift som upp bärs enligt lagen (1959:552) om upp börd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m. (AVGL). Det uttalas att fordran som avser preliminär avgift får säkras under utgiftsåret när den avgiftsperiod, till vilken fordringen hör, har gått till ända. Detta skulle, enligt vad som utsågs i specialmotiveringen, innebära att det delbelopp som skall erläggas senast den 18 februari under utgiftsåret får betalningssäkras den första i samma månad.

Till närmare belysning av stadgandets innebörd i förevarande hänseende må först erinras om vad som enligt förslaget gäller i fråga om betalningssäkring för preliminär A-skatt och preliminär B-skatt.

Denna fråga har relativt utförligt behandlats i motiven. Sammanfattningsvis innebär dessa uttalanden följande. Såsom tidsperiod i stadgandets mening får anses den period om två kalendermånader (januari-februari, mars-april etc.), som närmast föregår varje upp bördstermin. I fråga om preliminär A-skatt betyder detta, att sådan skatt får betalningssäkras när den tvåmånadersperiod har gått till ända, under vilken den inkomst har upp burits för vilken skatt har innehållits eller skulle ha innehållits. För preliminär B-skatt får delbelopp som förfaller till betalning under en viss upp bördstermin anses vara att hänföra till den period om två kalendermånader som gått till ända närmast före upp bördsterminen. Sådant delbelopp får alltså betalningssäkras genast efter utgången av denna period. Fastän i båda fallen skatten förfaller till betalning först under upp bördsterminen, får alltså betalningssäkring ske redan när tvåmånadersperioden har löpt ut.

Vad angår avgift enligt AVGL gäller enligt 19 § i nämnda lag att preliminär avgift skall erläggas under utgiftsåret. Avgiften skall debiteras i en gemensam post och betalas med lika belopp senast den 18 i envar av månaderna februari, april, juni, augusti, oktober och december eller, vid debitering under utgiftsåret, i de av nämnda månader som infaller under återstoden av året.

I fråga om preliminär avgift enligt AVGL bör, i analogi med vad som gäller om preliminär A- och B-skatt, som tidsperiod i den mening som avses i 4 § i lagförslaget anses varje tvåmånadersperiod till vilken delbelopp hänförs (även här januari-februari, mars-april etc.). Detta skulle enligt förslaget innebära att betalningssäkring för visst delbelopp får ske först när perioden har gått till ända. Det är emellertid att märka att beloppet förfaller till betalning redan under perioden, nämligen den 18 i den andra månaden av perioden. Med grundtankarna i förslaget synes det mindre väl förenligt att betalningssäkring är utesluten trots att förfallodagen har inträtt. I detta fall bör därför gälla att betalningssäkring får ske så snart förfallodagen är inne utan att tvåmånadersperiodens slut behöver avvaktas. En sådan tillämpning rymms emellertid inte under den föreslagna bestämmelsens ordalag. Ett förtydligande bör därför göras av innehåll, att betalningssäkring får ske så snart fordringen förfallit till betalning i fall då denna tidpunkt inträder tidigare än avgiftsperiodens

utgång. I enlighet härmed förordas, att bestämmelsen i 4 § andra meningen får den lydelsen att, om fordringen är att hänföra till viss tidsperiod, betalningssäkring får beslutas endast om perioden har gått till ända eller fordringen dessförinnan har förfallit till betalning. Den föreslagna jämkningen får betydelse även i fråga om betalningssäkring för skatter som uppbärs i förskott för viss tidsperiod.

10 §

Lagrådet:

I remissprotokollet uttalas att, om gäldenären har försatts i konkurs, egendom som hör till konkursboet inte får tas i anspråk för betalningssäkring. Vidare uttalas att detta får anses följa av betalningssäkringens karaktär av säkerhetsåtgärd med syfte att trygga en kommande utmätning, varjämte för jämförelse hänvisas till 23 § konkurslagen (1921:225). Uttalandena tar sikte på möjligheten att verkställa betalningssäkring i egendom som ingår i konkursen. Någon ändring föreslås ej i 23 § konkurslagen.

Ett samtidigt remitterat förslag till ändring i 14 § ackordslagen (1970:847), till vilket remissprotokollet hänvisar i detta sammanhang, innebär, att en uttrycklig bestämmelse där införs av innebörd att betalningssäkring – i likhet med utmätning – sedan förhandling om offentligt ackord beslutats inte får äga rum för dessförinnan uppkommen fordran innan ackordsfrågan blivit avgjord. Enligt vad som upplysts vid föredragningen inför lagrådet är förbudet i fråga om betalningssäkring avsett att gälla såväl beslut som verkställighet.

Att en uttrycklig bestämmelse sålunda införs i ackordslagen ger upphov till frågan, om inte en motsvarande bestämmelse bör införas i konkurslagen. Lagrådet vill emellertid instämma i att det utan uttrycklig bestämmelse torde stå klart att betalningssäkring inte kan äga rum i egendom som hör till konkursbo. Detta gäller både beslut om betalningssäkring och verkställighet av åtgärden. Skälet till att någon bestämmelse inte behövs är att borgenären, sedan konkurs inträtt, för betalning av sin fordran är hänvisad till utdelning i konkursen, varför den säkerhetsåtgärd, som betalningssäkring innebär, inte kan fylla funktionen att säkerställa framtida exekution. Härtill kommer att gäldenären vid konkurs förlorar rådigheten över sin egendom (jfr i fråga om säkerhetsåtgärder såsom kvarstad m. m. Welamson, Konkursrätt, 1961, s. 335). När det gäller ackordsförhandling är läget ett annat. Gäldenären är inte berövad rådigheten över sin egendom och förhandlingen syftar inte till att alla gäldenärens tillgångar skall tas i anspråk för att tillfredsställa fordringsägarna. Med hänsyn härtill är det inte utan vidare uteslutet att en säkerhetsåtgärd kan vidtas under ackordsförhandling. Det är därför motiverat att en uttrycklig bestämmelse i ämnet ges i ackordslagen. Däremot synes en sådan icke behövlig i konkurslagen.

13 §

Hessler:

Paragrafen stadgar förbud mot överlåtelse av och vissa andra förfoganden över egendom som tagits i anspråk genom betalningssäkring. I remissprotokollet förklaras att bl. a. överlåtelse och pantsättning i strid mot förbudet blir ogiltiga. I protokollet berörs frågan i vad mån disposition, som i och för sig är ogiltig, likväl kan bli gällande på grund av regler om godtrosvärv. Det anges att i fråga om lösöre och löpande handlingar förvärvaren kan göra godtrosvärv, om de förutsättningar som i allmänhet gäller för sådant förvärv föreligger. Även beträffande skepp och skeppsbygge anses att – såsom antagits i fråga om egendom som är belagd med kvarstad – godtrosvärv skall vara möjligt.

Rörande fast egendom erinras om reglerna i 18 kap. 1 § jordabalken. Det framhålls, att detta stadgande ansetts tillämpligt även på det fallet att överlåtelsen företagits av rätte ägaren men denne varit underkastad begränsning i dispositionsrätten genom förbehåll vid förvärvet; motsvarande gäller i fråga om skepp och skeppsbygge enligt 20 § sjölagen. Enligt remissprotokollet kan bestämmelserna i 18 kap. 1 § jordabalken ej anses tillämpliga i fråga om överlåtelse av fast egendom som tagits i anspråk genom betalningssäkring. Fallet rymmes ej under stadgandets ordalydelse och det finns, enligt remissprotokollet, ej heller fog för en analogisk tillämpning.

Som av remissprotokollet framgår finns skäl för att möjlighet till godtrosvärv av fastighet ej bör föreligga vid betalningssäkring. Emellertid har man, såsom förut nämnts, i remissprotokollet antagit att i fråga om lösöre etc. samt skepp och skeppsbygge godtrosvärv skall kunna ske från ägare av egendom som fått egendomen ianspråktagen genom betalningssäkring. Det ligger, enligt min mening, nära till hands att det skall komma att hävdas, att vad som utan vidare anses gälla i fråga om annan egendom också måste gälla beträffande fastighet. De regler om godtrosvärv varom nu är fråga har, kan man säga, trots vissa olikheter i utformningen allt efter den egendom varom fråga är, dock i huvudsak enahanda struktur. Det synes därför föreligga åtminstone en viss risk för att tvister rörande tillämpligheten av reglerna om godtrosvärv av fastighet skall kunna komma att uppstå.

Här må vidare pekats på ett i remissprotokollet ej berört spörsmål. Antag att A som är ägare av en fastighet får denna tagen i anspråk genom betalningssäkring. I strid mot gällande förbud överlåter han fastigheten till B, som känner till betalningssäkringen men som lyckas få lagfart på fastigheten. B överlåter därefter fastigheten till den godtroende C. Situationen synes i och för sig, till skillnad från den förut berörda, gå in under ordalagen i 18 kap. 1 § jordabalken. Fallet företer emellertid betydande likhet med dem som undantagits från möjlighet till godtrosvärv enligt 18 kap. 3 § 3 jordabalken. Ordalydelsen i detta stadgande synes dock knappast kunna omfatta den nu berörda situationen. Det kunde måhända övervägas att uppta den bland

undantagen i nyssnämnda stadgande. Härigenom skulle tydligen också bli helt klart, att något godtrosvärv direkt från den som fått sin egendom ianspråktagen genom betalningssäkring ej skulle kunna komma i fråga.

14 §

Lagrådet:

Paragrafen behandlar förmånsrätt på grund av verkställd betalningssäkring. I *första stycket* hänvisas till en början, i en första mening, till förmånsrättslagen (1970:979), som enligt en samtidigt härmed föreslagen bestämmelse i 8 § kommer att innehålla, att betalningssäkring ger förmånsrätt i den egendom som har tagits i anspråk. Därefter följer i en andra mening en hänvisning till vissa angivna lagrum i utsökningslagen (UL), när det gäller tidpunkten för förmånsrättens uppkomst. Bland de angivna lagrummen i UL är 91 a § 2 mom. Detta lagrum innehåller emellertid inte någon regel om förmånsrättens uppkomst utan anger endast för visst fall när utmätning är fullbordad. Lagrummet får därmed visserligen, liksom bestämmelserna i 67 c § 1 mom. och 73–76 §§ UL, betydelse för tidpunkten för förmånsrättens uppkomst men innehåller ej enligt sin lydelse någon regel om förmånsrätt. Hänvisningen till 91 a § 2 mom. UL är därför oegentlig. Lagrådet vill förorda att bestämmelsen, efter förebild av regeln i 10 § första meningen, får utformningen att angående tidpunkten för förmånsrättens uppkomst har vad därom är föreskrivet i fråga om utmätning motsvarande tillämpning.

Enligt det föreslagna *andra stycket* av förevarande paragraf gäller i fråga om fast egendom, att inskriven rättighet har företräde framför fordran med förmånsrätt på grund av betalningssäkring, om inskrivning har sökts före den dag då verkställigheten ägde rum. Denna bestämmelse, som reglerar företrädesrätten mellan olika rättigheter, är av materiellt innehåll och bör därför helst inte tas in i den nu föreslagna betalningssäkringslagen utan få sin plats i anslutning till andra bestämmelser om företrädesrätt. Eftersom förmånsrättslagen omfattar enbart fordringar passar bestämmelsen – som avser inskriven rättighet – inte in där. I 26 § lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom finns emellertid, i första stycket, en motsvarande bestämmelse om förhållandet mellan inskriven rättighet och fordran med förmånsrätt på grund av utmätning. Den nu föreslagna regeln i 14 § andra stycket bör få sin plats i direkt anslutning till denna bestämmelse. Detta kan lämpligen ske på det sättet, att den nuvarande bestämmelsen i 26 § första stycket nämnda lag utvidgas till att omfatta även inskriven rättighets förhållande till fordran med förmånsrätt på grund av verkställd betalningssäkring. I enlighet härmed skulle 26 § första stycket andra meningen kunna ges den lydelsen att inskriven rättighet har företräde framför fordran med förmånsrätt på grund av utmätning eller betalningssäkring, om inskrivning sökts före dagen för utmätningen eller dagen för verkställigheten av betalningssäkringen.

Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom*Lagrådet:*

I enlighet med vad som förordats vid 14 § i förslaget till betalningssäkringslag bör den i andra stycket av nämnda paragraf föreslagna bestämmelsen om förhållandet mellan inskriven rättighet och fordran med förmånsrätt på grund av betalningssäkring flyttas till 26 § första stycket andra meningen i lagen om exekutiv försäljning av fast egendom.

Förslaget till lag om ändring i ackordslagen (1970:847)

14 §

Lagrådet:

Enligt gällande lydelse av förevarande paragraf får sedan förhandling om offentligt ackord beslutats utmätning för dessförinnan uppkommen fordran ej äga rum innan ackordsfrågan blivit avgjord. Om det ändå sker är utmätningen utan verkan. Undantag gäller för det fall att borgenären har förmånsrätt i viss egendom. I det remitterade förslaget görs ett tillägg till paragrafen av innehåll att ej heller betalningssäkring får "äga rum". Enligt vad som upplysts vid föredragningen inför lagrådet avses med tillägget att hindra såväl beslut om betalningssäkring som verkställighet därav. Orden "äga rum" leder emellertid tanken närmast till verkställighetsmomentet och kan därför föranleda det missförståndet att beslutsmomentet ej omfattas av den föreslagna bestämmelsen. Ett förtydligande bör därför göras. Det kan lämpligen ske genom att den nuvarande lydelsen behålls och att därtill fogas – som ett nytt andra stycke – ett tillägg av innehåll att vad som sägs i första stycket om utmätning äger motsvarande tillämpning i fråga om beslut om betalningssäkring och verkställighet av sådant beslut. Med en sådan lydelse blir också klart att, för den händelse beslut om betalningssäkring meddelats men ej hunnit verkställas innan förhandling om offentligt ackord beslutats, verkställighet ej kan ske förrän ackordsfrågan blivit avgjord.

Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

17 kap. 13 §

Lagrådet:

Förslaget innebär, att straffbestämmelsen om överträdelse av myndighets bud utsträcker till att omfatta även rubbande av gods som tagits i anspråk genom betalningssäkring. I specialmotiveringen till 13 § förslaget till lag om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter anföres, att förbudet för gäldenär att överlåta ianspråktagen egendom eller att till skada för det

allmänna förfoga på annat sätt över sådan egendom blir straffsanktionerat genom bestämmelserna i 17 kap. 13 § brottsbalken om ansvar för den som bryter mot förbud att sälja eller skingra gods. Det sägs vidare att paragrafen, som också innehåller regler om straffansvar för den som rubbar gods som har blivit satt i kvarstad, utmätt eller beslagtaget, föreslås i denna del utvidgad till att omfatta även egendom som har tagits i anspråk genom betalningssäkring; sådana förfaranden kommer således att beivras som överträdelse av myndighets bud (se även specialmotiveringen till förevarande stadgande, 17 kap. 13 § brottsbalken).

Med anledning av vad sålunda anföres må anmärkas, att med det i straffbestämmelsens första led använda uttrycket förbud att sälja eller skingra gods torde åsyftas endast skingringsförbud i teknisk mening (180 och 181 §§ UL, 15 kap. 1 § och 26 kap. 1 § rättegångsbalken, jfr NJA II 1948 s. 339). Vad angår övriga institut som nämns i paragrafen torde det led i straffbestämmelsen som gäller "rubbande" av gods avse även överlåtelse och annat rättsligt förfogande i den mån förbud mot sådana åtgärder innefattas i institutet. Så är förhållandet med kvarstad, se Hassler, Utsökningsrätt, 2 uppl. 1960, s. 379, Olivecrona, Utsökning, 9 uppl. 1978, s. 194 (men däremot inte med utmätning, jfr NJA 1973 s. 468). Det i 13 § betalningssäkringslagen föreslagna förbudet mot överlåtelse och andra förfoganden till skada för borgenären blir i enlighet med det anförda straffsanktionerat genom det nu föreslagna tillägget i 17 kap. 13 § brottsbalken om straff för den som rubbar gods som tagits i anspråk genom betalningssäkring.

Vad här sagts föranleder inte någon erinran mot den föreslagna lagtexten.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

BUDGETDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1978-10-26

Närvarande: statsministern Ullsten, ordförande, och statsråden Sven Romanus, Mundebo, Wikström, Friggebo, Wirtén, Huss, Rodhe, Wahlberg, Hansson, Enlund, Lindahl, Winther, De Geer, Cars, Gabriel Romanus, Tham, Bondestam.

Föredragande: statsrådet Mundebo

Proposition med förslag till lag om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter, m. m.

-
- Föredraganden anmäler lagrådets yttrande¹ över förslag till
1. lag om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter,
 2. lag om säkerhet för skattefordringar m. m.,
 3. lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979),
 4. lag om ändring i jordabalken,
 5. lag om ändring i lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg,
 6. lag om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1),
 7. lag om ändring i utsökningslagen (1877:31 s. 1),
 8. lag om ändring i lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom,
 9. lag om ändring i lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m. m.,
 10. lag om ändring i lagen (1973:1130) om exekutiv försäljning av registrerat skepp m. m.,
 11. lag om ändring i konkurslagen (1921:225),
 12. lag om ändring i ackordslagen (1970:847),
 13. lag om ändring i brottsbalken,
 14. lag om ändring i lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m.,
 15. lag om ändring i uppbördslagen (1953:272).

¹ Beslut om lagrådsremiss fattat vid regeringssammanträde den 13 april 1978.

16. lag om ändring i lagen (1971:52) om skatterätt, fastighetstaxeringsrätt och länsrätt,

17. lag om ändring i lagen (1977:1035) om ansvar på tryckfrihetsförordningens område för brott mot tystnadsplikt,

18. lag om ändring i lagen (1927:77) om försäkringsavtal,

19. lag om ändring i förfogandelagen (1978:262).

Föredraganden redogör för lagrådets yttrande.

Förslaget till lag om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter

De i 2 § femte punkten angivna lagrummen bör, i överensstämmelse med vad jag har uttalat i remissprotokollet i specialmotiveringen till 4 §, kompletteras med 17 § 1 mom. lagen (1958:295) om sjömansskatt.

Jag ansluter mig till vad lagrådet har anfört i fråga om 4 § och 14 § första stycket. Dessa bestämmelser bör således ändras i huvudsaklig överensstämmelse med vad lagrådet har föreslagit.

Jag kan inte biträda lagrådets förslag om flyttning av bestämmelsen i 14 § andra stycket om företrädet mellan inskriven rättighet i fast egendom och fordran med förmånsrätt på grund av betalningssäkring. Enligt lagrådet bör den nuvarande bestämmelsen i 26 § första stycket lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom, som innehåller motsvarande reglering i fråga om utmätning, utvidgas till att omfatta också den nu aktuella. Bestämmelser av detta slag passar emellertid mindre väl in i den lagen såsom den nu är utformad. Den nuvarande bestämmelsen i 26 § första stycket har också i det förslag till utskökningsbalk som efter remiss är under föredragning på annan avdelning i lagrådet placerats tillsammans med vissa andra bestämmelser i ett särskilt avsnitt med rubriken Verkan av utmätning i kapitlet om utmätning (4 kap. 30 § tredje stycket). I ett sådant sammanhang hör uppenbarligen inte företrädesbestämmelsen i 14 § andra stycket hemma. Jag anser därför – efter samråd med chefen för justitiedepartementet – att det i varje fall nu saknas anledning att föreslå en flyttning av bestämmelsen.

Vad lagrådet har anfört under 10 § om förhållandet mellan betalningssäkring, å ena, och konkurs och ackord, å andra sidan, föranleder inte något uttalande från min sida.

En ledamot i lagrådet har under 13 § behandlat frågan om godtrosvörvärv vid överlåtelse av fast egendom som har tagits i anspråk genom betalningssäkring. Vad ledamoten har framhållit föranleder mig inte att frångå vad jag har uttalat i ämnet i remissprotokollet. Jag vidhåller sålunda den meningen att 18 kap. 1 § jordabalken inte kan anses tillämplig i fråga om överlåtelse av fast egendom som har tagits i anspråk genom betalningssäkring. Ledamoten har vidare för ett specialfall ifrågasatt viss ändring i 18 kap. 3 § jordabalken. Jag anser dock för min del att en sådan ändring inte behövs. Jag vill tillägga att frågan om godtrosvörvärv av fast egendom som har tagits i anspråk genom säkerhetsåtgärd kan komma att tas upp i ett vidare sammanhang vid de

fortsatta övervägandena angående kvarstadsinstitutet under det pågående arbetet med reformering av utsökningslagstiftningen.

Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom

Jag kan inte biträda lagrådets förslag om visst tillägg i 26 § i rubricerade lag på de skäl som jag har åberopat vid 14 § andra stycket i förslaget till betalningssäkringslag.

Förslaget till lag om ändring i konkurslagen (1921:225)

Förslaget som har lämnats utan erinran av lagrådet innebär att vissa bestämmelser i konkurslagen angående utmätning (38 och 40 b §§) utvidgas till att gälla även betalningssäkring. Motsvarande ändring bör ske i ytterligare en paragraf. Enligt 195 § första stycket konkurslagen gäller att vid tillämpning av lagen med panträtt i fast egendom likställs annan särskild förmånsrätt som gäller i egendomen och ej grundas på utmätning. De särskilda förmånsrätter som åsyftas utgörs t. ex. av sådana som avses i lagen (1970:990) om förmånsrätt för fordran på grund av fastighetsbildning eller lagen (1973:1152) om förmånsrätt för fordringar enligt lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter. Däremot är det enligt min mening inte förenligt med grunderna för den nya lagstiftningen att förmånsrätt på grund av betalningssäkring vid tillämpning av konkurslagen likställs med panträtt i fast egendom. Jag finner därför att undantaget i 195 § första stycket konkurslagen för det fall att den särskilda förmånsrätten grundas på utmätning bör få omfatta också det fall att den grundas på betalningssäkring. Jag har i enlighet härmed kompletterat förslaget till ändring i konkurslagen så att det omfattar denna ändring av 195 §.

Förslaget till lag om ändring i ackordslagen (1970:847)

Jag godtar i huvudsak lagrådets förslag till ändring i 14 § ackordslagen.

Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

Vad lagrådet har anfört i detta sammanhang föranleder inte något uttalande från min sida.

Förslaget till lag om ändring i uppbördslagen (1953:272)

Enligt förslaget skall vid tillämpning av bestämmelserna om rest- och tilläggsavgift med inbetalning av skatt jämföras att egendom har tagits i anspråk genom betalningssäkring. Lagrådet har lämnat förslaget utan

erinran. Ytterligare en situation bör emellertid beaktas i sammanhanget. Sålunda bör med betalning jämföras även att säkerhet har tagits emot enligt betalningssäkringslagen. Jag har kompletterat förslaget i överensstämmelse härmed. Uppenbart är att om verkställighet har skett eller säkerhet har ställts för en del av fordringsbeloppet avgift skall utgå på vanligt sätt för återstående del.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att antaga de av lagrådet granskade lagförslagen med vidtagna ändringar.

Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

Innehåll

Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Lagförslag	3
1 Förslag till lag om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter	3
2 Förslag till lag om säkerhet för skattefordringar m. m.	7
3 Förslag till lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979)	8
4 Förslag till lag om ändring i jordabalken	9
5 Förslag till lag om ändring i lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg	12
6 Förslag till lag om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1)	14
7 Förslag till lag om ändring i utskökningslagen (1877:31 s. 1)	17
8 Förslag till lag om ändring i lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom	19
9 Förslag till lag om ändring i lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m. m.	20
10 Förslag till lag om ändring i lagen (1973:1130) om exekutiv försäljning av registrerat skepp m. m.	21
11 Förslag till lag om ändring i konkurslagen (1921:225)	22
12 Förslag till lag om ändring i ackordslagen (1970:847)	24
13 Förslag till lag om ändring i brottsbalken	25
14 Förslag till lag om ändring i lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m.	27
15 Förslag till lag om ändring i uppbördslagen (1953:272)	29
16 Förslag till lag om ändring i lagen (1971:52) om skatterätt, fastighetstaxeringsrätt och länsrätt	31
17 Förslag till lag om ändring i lagen (1977:1035) om ansvar på tryckfrihetsförordningens område för brott mot tystnadsplikt ..	33
18 Förslag till lag om ändring i lagen (1927:77) om försäkringsavtal ..	34
19 Förslag till lag om ändring i förfogandelagen (1978:262)	35
Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 13 april 1978 ..	36
1 Inledning	36
2 Säkerhetsåtgärder i gällande rätt	37
2.1 Allmänt om säkerhetsåtgärder	37
2.2 Beslut om säkerhetsåtgärd	38
2.3 Verkställighet av beslut om säkerhetsåtgärd	40
2.4 Rättsverkan av säkerhetsåtgärd	41
3 Uppbörd av skatt, tull och avgift	42

4	Utländsk rätt och rättstillämpning	45
4.1	Inledning	45
4.2	Säkerhetsåtgärder enligt dansk rätt	45
4.3	Säkerhetsåtgärder enligt finsk rätt	46
4.4	Säkerhetsåtgärder enligt norsk rätt	48
4.5	Säkerhetsåtgärder enligt västtysk rätt	49
5	Utredningens enkäter till länsstyrelserna och vissa kronofogde- myndigheter	50
5.1	Inledning	50
5.2	Länsstyrelsenkäten	50
5.3	Kronofogdemyndighetsenkäten	53
6	Utredningsförslagen	59
6.1	Reformbehovet	59
6.2	Utformningen av bestämmelser om säkerhetsåtgärder . .	62
6.2.1	Allmänt	62
6.2.2	Förslaget till betalningssäkringslag för skatte- och avgiftsprocessen	63
6.2.2.1	Tillämpningsområde m. m.	63
6.2.2.2	Beslut	64
6.2.2.2.1	Inledning	64
6.2.2.2.2	Villkor för beslut	64
6.2.2.2.3	Behörighet att besluta om betalningssäkring . . .	68
6.2.2.3	Verkställighet m. m.	69
6.2.2.4	Rättsverkan	69
6.2.2.5	Ställande av säkerhet	70
6.2.2.6	Besvär m. m.	71
6.2.3	Övriga författningsförslag	71
7	Remissyttrandena	74
7.1	Reformbehovet	74
7.2	Allmänt om författningsförslagen	79
7.3	Närmare om förslaget till betalningssäkringslag för skatte- och avgiftsprocessen	82
7.3.1	Tillämpningsområde m. m.	82
7.3.2	Villkor för beslut	85
7.3.3	Behörighet att besluta om betalningssäkring	90
7.3.4	Verkställighet m. m.	99
7.3.5	Rättsverkan	102
7.3.6	Ställande av säkerhet m. m.	104
7.3.7	Besvär m. m.	106
7.4	Övriga författningsförslag	108

8	Föredraganden	110
8.1	Allmänna synpunkter	110
8.2	Förslaget till lag om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter	117
8.2.1	Tillämpningsområde	117
8.2.2	Beslut	119
8.2.3	Verkställighet	121
8.2.4	Rättsverkan	122
8.2.5	Ställande av säkerhet	125
8.2.6	Betalningssäkringsed	125
8.3	Förslaget till lag om säkerhet för skattefordringar m. m.	126
8.3.1	Inledning	126
8.3.2	Tillämpningsområde	128
8.3.3	Vem får ställa säkerhet	129
8.3.4	Olika slag av säkerheter	130
8.3.5	Mottagande och realisation av säkerhet	131
8.3.6	Behörig myndighet	132
8.4	Förslagen till ändringar i vissa andra författningar	133
9	Upprättade lagförslag	134
10	Specialmotivering	134
10.1	Förslaget till lag om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter	134
10.1.1	Inledande bestämmelser	135
10.1.2	Beslut	139
10.1.3	Verkställighet	151
10.1.4	Rättsverkan	159
10.1.5	Betalningssäkringsed	164
10.1.6	Tagande av egendom i förvar	164
10.1.7	Ställande av säkerhet	167
10.1.8	Övriga bestämmelser	168
10.2	Förslaget till lag om säkerhet för skattefordringar m. m.	171
10.3	Förslaget till lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979)	175
10.4	Förslaget till lag om ändring i jordabalken	176
10.5	Förslaget till lag om ändring i lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg	176
10.6	Förslaget till lag om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1) ...	177
10.7	Förslaget till lag om ändring i utsökningslagen (1877:31 s. 1)	178
10.8	Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom	178
10.9	Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m. m.	179

10.10 Förslaget till lag om ändring i lagen (1973:1130) om exekutiv försäljning av registrerat skepp m. m.	179
10.11 Förslaget till lag om ändring i konkurslagen (1921:225) .	179
10.12 Förslaget till lag om ändring i ackordslagen (1970:847) ..	180
10.13 Förslaget till lag om ändring i brottsbalken	180
10.14 Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m.	181
10.15 Förslaget till lag om ändring i uppbördslagen (1953:272).	182
10.16 Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:52) om skatterätt, fastighetstaxeringsrätt och länsrätt	182
10.17 Förslaget till lag om ändring i lagen (1977:1035) om ansvar på tryckfrihetsförordningens område för brott mot tyst- nadsplikt	183
10.18 Förslaget till lag om ändring i lagen (1927:77) om försäk- ringsavtal	183
10.19 Förslaget till lag om ändring i förfogandelagen (1978:262)	183
10.20 Ikraftträdande	183
11 Hemställan	184
12 Beslut	184
Bilaga 1 Utredningsförslagen	185
Bilaga 2 De remitterade förslagen	203
Utdrag av lagrådets protokoll den 5 oktober 1978	211
Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 26 oktober 1978	219